

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

Cu titlu de manuscris

CZU 373.3.091(043.3)

POSTOLACHI Iulia

**METODOLOGIA FORMĂRII EXCELENȚEI ARTISTICE
A CADRELOR DIDACTICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

Teză de doctor în științe ale educației

Conducător științific:

Gagim Ion,
doctor habilitat în pedagogie,
profesor universitar

Autoare:

Postolachi Iulia

CHIȘINĂU, 2023

© Postolachi Iulia, 2023

CUPRINS

ADNOTARE	6
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	11
1. PREMISE TEORETICE PRIVIND EXCELENȚA ARTISTICĂ A CADRELOR DIDACTICE	
1.1 Evoluția conținutului științific al excelenței artistice a cadrelor didactice din perspectiva competențelor artistice.....	19
1.2. Relevanța competențelor artistice pentru dezvoltarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.....	38
1.3. Valorile excelenței artistice promovate în pedagogie și psihologie	49
1.4. Concluzii la capitolul 1	62
2. REPERE CONCEPTUALE ȘI METODOLOGICE ALE FORMĂRII EXCELENȚEI ARTISTICE A CADRELOR DIDACTICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR	
2.1. Considerații metodologice cu privire la formarea excelenței artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice	63
2.2. Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar	72
2.3. Concluzii la capitolul 2.....	97
3. PRAXIOLOGIA FORMĂRII PROFESIONALE A EXCELENȚEI ARTISTICE A CADRELOR DIDACTICE	
3.1. Demersul experimental al cercetării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar	98
3.2. Tehnologia de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar	114
3.3 Valori medii comparate ale excelenței artistice a cadrelor didactice	124
din învățământul primar.....	124
3.4 Concluzii la capitolul 3.....	137
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	139
BIBLIOGRAFIE	142
Anexa 1. Glosar de termeni	170
Anexa 2. Curriculum disciplinar universitar „Abilități artistice ale pedagogului”	171
Anexa 3. Grilă de observație/evaluare a excelenței artistice	185
Anexa 4. Test de autoevaluare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar	186

Anexa 5. Componentele excelenței artistice.....	187
Anexa 6. Chestionar de evaluare a reprezentărilor studenților pedagogi despre excelența artistică	188
Anexa 7. Excelența artistică a cadrelor didactice. Note de curs. Seminarii la Excelența artistică a cadrelor didactice.....	189
Anexa 8. Variante de formulare a competențelor muzicale	191
Anexa 9. Sugestii metodologice pentru disciplina „Dans românesc și Dans de caracter”	192
Anexa 10. Produse create de studenți pedagogi prin aplicații web specializate.....	193
Anexa 11. Captură de ecran Produs creat în cadrul seminarelor, realizate online (foto)	208
Anexa 12. Proiecte didactice la educația tehnologică elaborate și realizate de către studenții pedagogi în timpul stagiului de practică profesională	210
Anexa 13. Confirmare de realizare a experimentului pedagogic	220
Anexa 14. Termeni cheie.....	221
DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	222
CV-UL AUTOAREI	223

ADNOTARE
POSTOLACHI Iulia

**„Metodologia formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar”,
Chișinău, 2023**

Structura tezei include: introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 275 de surse, adnotare (română, engleză), concepte-cheie, lista abrevierilor, 145 pagini de text de bază, 32 de tabele, 33 figuri, 14 anexe.

Publicații la tema tezei: 16 lucrări științifice.

Concepte-cheie: excelență artistică, competențe artistice, artistism, valori ale excelenței artistice.

Domeniul de studiu: Teoria generală a educației.

Scopul cercetării: conceptualizarea teoretică a *excelenței artistice*, elaborarea și validarea experimentală a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar*.

Obiectivele cercetării: stabilirea fundamentelor epistemologice ale excelenței artistice din perspectiva competențelor artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice; elucidarea specificului formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; conceptualizarea științifică a Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice; elaborarea și validarea experimentală a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice* în contextul pregătirii profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar; descrierea etapizată a dinamicii formării excelenței artistice a cadrelor didactice; formularea concluziilor științifice privind formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Noutatea și originalitatea științifică ale cercetării rezidă în: stabilirea fundamentelor epistemologice ale excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice; sistematizarea conținutului ideatic relevanța excelenței artistice în contextul standardelor profesionale; conceptualizarea științifică a Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice. Rezultatele obținute în cercetarea teoretico-aplicativă au contribuit la soluționarea problemei științifice importante ce rezidă în elaborarea și implementarea în practica educației elevilor mici a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar*.

Rezultate obținute ce contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare vizează: fundamentele epistemologice privind excelența artistică și competențele artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice; specificului formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice; *Tehnologia de formare a excelenței artistice* în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar; concluzii științifice privind formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Semnificația teoretică a cercetării este susținută de descrierea excelenței artistice în termeni de competențe artistice specifice profesiunii didactice; clarificarea semnificației termenilor specifici cercetării; precizarea factorilor determinativi ai formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; argumentarea științifică a relevanței și a necesității formării excelenței artistice din perspectiva standardelor profesionale pentru profesia didactică; crearea noilor cunoștințe în domeniul Pedagogiei universitare prin definirea și extinderea semnificației noțiunii de excelență artistică a cadrelor didactice, a profilului artistic al cadrelor didactice; identificarea valorilor excelenței artistice și formularea concluziilor științifice privind formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Valoarea aplicativă a cercetării este reprezentată de contribuția teoretico-praxiologică la dezvoltarea curriculumului pedagogic universitar prin integrarea conținuturilor specifice formării excelenței artistice; dezvoltarea curriculumului universitar prin includerea disciplinei *Abilități artistice a pedagogului* pentru specialitățile *Pedagogie în învățământul primar* și *Pedagogie preșcolară* în contextul standardelor profesionale; elucidarea nivelurilor și a specificului de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; elaborarea și validarea experimentală a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice* în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar, descrierea etapizată a dinamicii formării excelenței artistice a cadrelor didactice, elucidarea experiențelor formării excelenței artistice, în general, și a culturii profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar, delimitarea bunelor experiențe ce pot fi valorificate pentru formarea culturii profesionale a cadrelor didactice. Rezultatele experimentale și concluziile cercetării pot fi utilizate în reconsiderarea concepțiilor existente cu privire la sistemul de formare profesională a cadrelor didactice.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin conceptualizarea și validarea experimentală a Modelului teoretic al excelenței artistice și a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice* în contextul pregătirii profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

ANNOTATION
POSTOLACHI Iulia
„Methodology of training the artistic excellence of primary school teachers”,
Chisinau, 2023

The structure of the thesis includes: introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 275 of sources, annotation (Romanian, English), key concepts, list of abbreviations, 145 basic text pages, 32 of tables, 33 figures, 14 appendices.

Publications on the topic of the thesis: 16 scientific works.

Key concepts: artistic excellence, artistic skills, artistry, indicators, descriptors and values of artistic excellence.

Field of study: General theory of education.

The purpose of the research: the theoretical conceptualization of artistic excellence, the development and experimental validation of the Technology of training artistic excellence of primary school teachers.

Research objectives: establishing the epistemological foundations of artistic excellence and artistic skills in the context of the professional training of teachers; elucidating the specifics of the artistic excellence training of primary school teachers; the scientific conceptualization of the theoretical model of the artistic excellence of teachers; the development and experimental validation of the Technology of training artistic excellence in the context of the professional training of primary school teachers; the step-by-step description of the dynamics of the formation of the artistic excellence of teachers; formulating scientific conclusions regarding the formation of artistic excellence of primary school teachers.

The novelty and scientific originality of the research reside in: establishing the epistemological foundations of artistic excellence in the context of the professional training of teachers; the systematization of the ideational content, the relevance of artistic skills in the context of professional standards; the scientific conceptualization of the theoretical model of artistic excellence of teaching staff. The results obtained in the theoretical-applied research contributed to the solution of the important scientific problem that resides in the development and implementation in the practice of the education of young students of the *Technology of training artistic excellence in the context of the professional training of teaching staff*, a fact that contributed to the promotion of artistic excellence in the environment educational from primary education.

Results obtained that contribute to the solution of an important scientific problem in research aim at: the epistemological foundations regarding artistic excellence and artistic skills in the context of the professional training of teachers; the specifics of the artistic excellence training of primary school teachers; The theoretical model of the artistic excellence of teachers; The training technology of artistic excellence in the context of the professional training of primary school teachers; scientific conclusions regarding the formation of artistic excellence of primary school teachers.

Theoretical significance of the research is supported by the identification of artistic excellence specific to the teaching profession; clarifying the meaning of terms specific to artistic pedagogy; specifying the determining factors of the formation of artistic excellence of primary school teachers; the scientific argumentation of the relevance and necessity of the formation of artistic skills from the perspective of professional standards for the teaching profession; creating new knowledge in the field of University Pedagogy by defining and expanding the meaning of the notion of artistic excellence of teaching staff, of the artistic profile of teaching staff; the development of values, indicators, descriptors and evaluation criteria of artistic excellence and the formulation of scientific conclusions regarding the formation of artistic skills of primary school teachers.

Value of the research is represented by the theoretical-praxiological contribution to the development of the university pedagogical curriculum by integrating the disciplines specific to artistic pedagogy; the development of the university curriculum by including the discipline Artistic skills of the pedagogue for the specialties Pedagogy in primary education and Preschool Pedagogy in the context of professional standards; the elucidation of the levels and specifics of the training of the artistic skills of primary school teachers, the elaboration and experimental validation of the Technology of training artistic excellence in the context of the professional training of primary school teachers, the step-by-step description of the dynamics of the training of the artistic skills of teachers, the elucidation of the experiences of the formation of artistic excellence, in general, and of the professional culture of primary school teachers, the delimitation of the good experiences that can be exploited for the formation of the professional culture of the teachers. Experimental results and research conclusions can be used in reconsidering existing conceptions regarding the system of professional training of teachers.

Implementation of the scientific results was achieved through the conceptualization and experimental validation of the Theoretical Model of artistic excellence and the Technology of training artistic excellence in the context of the professional training of primary school teachers at the „Alecu Russo State University” from Bălți.

LISTA ABREVIERILOR

În limba română:

EACD - Excelența Artistică a Cadrelor Didactice
EA - Excelența Artistică
CA - Competențe Artistice
CACD - Competențele Artistice ale Cadrului Didactic
CDÎP - Cadre Didactice din Învățământul Primar
CDE - Cadre Didactice Excelente
CLA - Competența Literar-Artistică
CAP - Competența Artístico-Plastică
CC - Competența Coregrafică
CT - Competența Teatrală
CM – Competența Muzicală
SP – Standarde Profesionale
AI - Aria Intrapersonală
AS - Aria Socială
PCCÎD - Procedeele de Comparare în Cercetare *Înainte și După*
CEA - Componentele Excelenței Artistice
LE – Lot Experimental
FPC- Formarea Profesională Continuă
USARB – Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

În limba rusă:

A- Артистизм

În limba străină:

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
AE- Artistic excellence
AET- Artistic excellence of teachers
IA- Intrapersonal area
SA-Social area

LISTA TABELELOR

- Tabelul 1.1. Semnificații ale termenului *artistic*
- Tabelul 1.2. Abordări pedagogice ale excelenței artistice
- Tabelul 1.3. Semnificații ale termenului *competența artistică* în dicționare/enciclopedii
- Tabelul 1.4. Abordări pedagogice ale *competențelor artistice* în spațiul românesc
- Tabelul 1.5. Abordări pedagogice ale *competențelor artistice* în spațiul rus
- Tabelul 1.6. Abordarea științifică a *excelenței artistice* în spațiul englez
- Tabelul 1.7. Abordarea științifică a *excelenței artistice* în spațiul francez
- Tabelul 1.8. Competența teatrală ca expresie a excelenței artistice a cadrelor didactice
- Tabelul 1.9. Interpretări științifice ale competenței literar-artistice
- Tabelul 1.10. Semnificații ale termenului *folclor*
- Tabelul 1.11. Interpretări științifice ale *competenței artistico-plastice*
- Tabelul 1.12. Abordări ale *competenței coregrafice și competenței muzicale*
- Tabelul 1.13. Valorile excelenței artistice deduse din abordările competențelor artistice
- Tabelul 1.14. Valori ale excelenței artistice (dimensiunea educativă)
- Tabelul 1.15. Valori ale excelenței artistice (dimensiunea instructivă)
- Tabelul 1.16. Valori ale excelenței artistice (dimensiunea psihologică)
- Tabelul 1.17. Indicatorii excelenței artistice a cadrelor didactice (dimensiunea educativă)
- Tabelul 1.18. Indicatorii excelenței artistice a cadrelor didactice (dimensiunea instructivă)
- Tabelul 1.19. Indicatorii excelenței artistice a cadrelor didactice (dimensiunea psihologică)
- Tabelul 2.1. Domeniul de competență 6. Excelența artistică (EA)
- Tabelul 3.1. Structura eșantionului cercetării
- Tabelul 3.2. Indicatori de apreciere ai nivelului de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice
- Tabelul 3.3. Mijloace curriculare valorificate în contextul formării excelenței artistice
- Tabelul 3.4. Administrarea unității de curs „Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului”
- Tabelul 3.5. Prezentarea orientativă a orelor pe subiecte/unități de învățare din Curriculum-ul la unitatea de curs *Abilități artistice ale pedagogului*. Ciclul I- studii superioare de licență
- Tabelul 3.6. Unitățile de conținut la disciplina Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului [123]
- Tabelul 3.7. Resurse valorificate pentru formarea excelenței artistice la cursurile de formare profesională continuă a cadrelor didactice din învățământul primar
- Tabelul 3.8. Activități de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar
- Tabelul 3.9. Valorile excelenței artistice a studenților, anul 2018 - 36 de studenți, etapele de constatare și control
- Tabelul 3.10. Valorile excelenței artistice a studenților, anul 2019 - 20 de studenți, etapele de constatare și control
- Tabelul 3.11. Valorile excelenței artistice a studenților, anul 2020 - 48 de studenți, etapele de constatare și control

LISTA FIGURILOR

- Figura 1.1. Modelul excelenței artistice după M. Volman (2012)
- Figura 1.2. Modelul educației excelenței artistice după M. Volman (2013)
- Figura 1.3. Modelul excelenței artistice, după Frank Van der Duyn (2015)
- Figura 1.4. Modelul excelenței artistice după M. Miguéns (2014)
- Figura 1.5. Modelul excelenței artistice după A. Van der Rest (2012)
- Figura 1.6. Modelul excelenței artistice după A. Van der Rest (2016)
- Figura 1.7. Modelul formării excelenței artistice după E. Pașca (2013)
- Figura 1.8. Modelul excelenței artistice după Iu. Postolachi (2022)
- Fig. 2.1. Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar
- Figura 3.1. Niveluri ale excelenței artistice ale studenților (36): *valori*, anul 2018
- Figura 3.2. Niveluri ale excelenței artistice a studenților (36): *componente*, anul 2018
- Figura 3.3. Niveluri ale excelenței artistice la studenți: *aria intrapersonală și aria socială*, anul 2018 - 36 de studenți
- Figura 3.4. Nivelurile de formare a excelenței artistice a studenților: *valori*, anul 2019
- Figura 3.5. Nivelurile de formare a excelenței artistice a studenților: *componente*, anul 2019 – 20 de studenți
- Figura 3.6. Ariile de exprimare a excelenței artistice la studenți: *aria intrapersonală și aria socială*, anul 2019 - 20 de studenți
- Figura 3.7. Nivelurile de formare a excelenței artistice a studenților pedagogi: *valori*, anul 2020
- Figura 3.8. Nivelurile de formare a excelenței artistice a studenților: *componente*, anul 2020
- Figura 3.9. Ariile de exprimare a excelenței artistice la studenți: *aria intrapersonală și aria socială*, anul 2020
- Figura 3.10. Niveluri ale excelenței artistice la studenții pedagogi (plan comparat- arii), an universitar 2018-2020
- Figura 3.11. Niveluri ale excelenței artistice a cadrelor didactice: *valori*
- Figura 3.12. Niveluri ale excelenței artistice a cadrelor didactice: *componente*
- Figura 3.13. Niveluri ale excelenței artistice a cadrelor didactice: *aria intrapersonală și aria socială* (AI și AS)
- Figura 3.14. Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice
- Figura 3.15. Nivelurile excelenței artistice în baza componentelor, anul 2018 – 36 de studenți, etapele de constatare și control
- Figura 3.16. Ariile excelenței artistice: *intrapersonală și socială*, anul 2018 – 36 de studenți
- Figura 3.17. Nivelurile excelenței artistice în baza componentelor, anul 2019 - 20 de studenți, etapele de constatare și control
- Figura 3.18. Ariile excelenței artistice: *intrapersonală și socială*, anul 2019 – 20 de studenți
- Figura 3.19. Nivelurile excelenței artistice în baza componentelor, anul 2020- 48 de studenți, etapele de constatare și control
- Figura 3.20. Ariile excelenței artistice: *intrapersonală și socială*, anul 2020 – 48 de studenți
- Figura 3.21. Niveluri ale excelenței artistice la studenți (plan comparat), anii 2018-2020
- Figura 3.22. Niveluri ale excelenței artistice la studenți (plan comparat), anii 2018-2020
- Figura 3.23. Nivelurile excelenței artistice a cadrelor didactice în baza componentelor
- Figura 3.24. Ariile excelenței artistice ale cadrelor didactice: *intrapersonală și socială*, etapele de constatare și control

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. Actualitatea și importanța problemei abordate. Renovarea permanentă a sistemului național de formare profesională a cadrelor didactice se referă la apropierea pregătirii profesionale de standardele profesionale de formare a pedagogilor prin asimilarea artistismului pedagogic. Cadrul European de Referință acordă Curriculumului pedagogic universitar flexibilitate majoră, în sensul procesului de formare profesională, pe direcția optimizării specializării mai profunde a studenților pedagogi, concepute nu doar pe dimensiunea formării pentru activitatea profesională, ci și ca obiect al preocupărilor privind dezvoltarea profesională continuă a cadrelor didactice [98, p. 86].

Preocuparea intensă pentru studiul și formarea excelenței artistice a cadrelor didactice implică orientarea învățământului superior pedagogic spre formarea competențelor, care a devenit una dintre dimensiunile prioritare ale politicilor educaționale: curriculum centrat pe competențe, standardele de competențe, evaluarea competențelor etc., promovarea căruia este determinată de provocările actuale ale societății contemporane ce solicită formarea la cadrele didactice a competențelor artistice [76, p. 2-6]. Stilul eficient de activitate profesională a cadrelor didactice în învățământul primar depinde de gradul de formare a competențelor artistice ce definesc afirmarea culturii artistice și a culturii profesionale a pedagogilor.

În contextul analizei situației în domeniul cercetării perfecționarea semnificativă a metodologiilor de formare a competențelor artistice ale cadrelor didactice, necesare pentru afirmarea competențelor artistice în învățământul primar care orientează spre autoperfecționarea continuă a profesorilor. Abordarea pregătirii și a dezvoltării profesionale a cadrelor didactice implică valorificarea caracterului prospectiv și deschis al învățământului, a democratizării întregului proces educațional, ceea ce implică formarea competențelor profesionale [9]. Cadrele didactice din învățământul primar se afirmă prin artistism pedagogic, exprimat în abilități (competențe) artistice, pedagogice (să se poată conduce pe sine și pe alții, să colaboreze și să întrețină contacte sociale în sensul consolidării confortului psihologic al elevilor mici) [213].

În contextul problematicii de formare profesională se constată, faptul, că la ora actuală excelența artistică este insuficient abordată în literatura de domeniu, iar cadrele didactice nu se afirmă suficient prin competențe artistice, necesare pentru asigurarea calității educației în învățământul primar și pentru a aplica documentele de politici ale educației (Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general, Standardele de eficiență a învățării, Curricula școlară concepută în bază de competențe, ediția 2018 – 2019), *Metodologia de implementare a standardelor de calificare de către instituțiile de învățământ profesional*

superior (2020) are scopul implementării consecvente a standardelor de calificare în procesul de formare profesională pentru achiziția competențelor profesionale solicitate pe piața muncii etc.

„Învățământul actual este determinat de noi premise sociale, culturale și economice în contextul promovării și asigurării educației de calitate. Din art. 11 al Codului Educației deducem „*educația are ca finalitate principală formarea unui caracter integru și dezvoltarea unui sistem de competențe care include cunoștințe, abilități, atitudini și valori ce permit participarea activă a individului la viața socială și economică*”, *competența-cheie*: „*competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale*” și sintetizăm „profilul elevului cu spirit de inițiativă, capabil de autodezvoltare în contextul formării atitudinilor interpretative” [40].

La nivel internațional problematica conceptului de competență, în general, și a formării competențelor artistice, în special, este tratată de autorii: N. Chomsky, J. de Vito, X. Roegiers, M. Ionescu, A. Stoica, L. Șoitu, I. O. Pânișoară, L. Iacob, A. H. Леонтьев, А. Ю. Сергиенко; la nivel național: Vl. Pâslaru, T. Callo, V. Goraș-Postică, A. Gremalschi, I. Achiri, M. Hadârcă, L. Sadovei, N. Sacaliuc, V. Cojocaru, A. Zbârnea etc. În cercetările privind formarea culturii emoționale a profesorilor M. Cojocaru-Boroșan promovează noua direcție de cercetare, Pedagogia culturii emoționale, în contextual căreia abordează un sistem de atitudini integrate în competențe sociale, recunoscute de comunitatea științifică ca și competențe pedagogice care certifică rolul culturii emoționale în asigurarea succesului profesional. În aceeași ordine de idei, autoarea menționează că în comunicarea pedagogică se transmit conținuturi informaționale și afectiv-atitudinale [46]. Din aceste considerente putem deduce, că formarea unor competențe artistice cadrelor didactice ar conduce la sporirea nivelului de cultură profesională.

Documentele conceptuale și normative ale educației, în general, și, în învățământul primar, în special: Codul Educației, Regulamentul cu privire la organizarea formării profesionale continue (2004), Concepția formării personalului din învățământul preuniversitar (2003), Regulamentul de atestare a cadrelor didactice din învățământul general (2020), Strategia Educația – 2020, Strategia sectorială de dezvoltare pentru anii 2014-2020 din Republica Moldova, Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților (2017), Metodologia de elaborare a Programelor de formare profesională continuă a cadrelor didactice (2019), Metodologia de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și a acreditării programelor de studii pentru învățământul superior și de formare continuă (2020) etc. promovează activ ideea formării profesionale pentru excelența artistică în învățământul primar.

În accepțiunea filosofică ***excelența*** vizează o întreagă procesualitate prin care omenirea își extinde zona de existență (I. Kant, G. W. Hegel, M. Fonta, L. Blaga). Din perspectivă psihologică ***excelența artistică a cadrelor didactice*** are un impact profund asupra evoluției în carieră (J. Piaget,

P. I. Galperin, L. S. Vâgotski, S. L. Rubiņstein). Competența artistică este o resursă de stimulare a procesului de formare-dezvoltare permanentă a cadrelor didactice (I. Gagim, M. Cosumov, S. Cristea, I. Nicola, M. N. Scatkin, M. A. Danilov). În literatura de specialitate se atestă puncte de vedere variate privind excelența artistică și competențele artistice, abordate ca dimensiuni de personalitate formate în procesul pregătirii profesionale (D. Salade, G. Mialaret, G. De Landsheere, I. Jinga, M. Borozan, A. Afanas, T. Hubenco, L. Ciobanu, M. Călin). **Competențele artistice** se formează în procesul de valorificare a conținuturilor curriculare (Al. Crișan, Vl. Guțu, S. Cemortan). Disciplinele din zona artelor oferă posibilități de formare a competențelor artistice a cadrelor didactice în devenire. E cunoscut faptul, că practica educațională de formare profesională a cadrelor didactice din învățământul primar se confruntă cu incoerențe la nivel teleologic, conținutal și metodologic, situație care a generat **problema cercetării**: formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din perspectiva standardelor profesionale.

Analizând importanța formării excelenței artistice a cadrelor didactice s-a ajuns la concluzia, că **problema cercetării** rezultă din caracterul oportun, relevanța și complexitatea formării excelenței artistice și necesită soluționarea unor **contradicții** între caracterul presant al promovării excelenței artistice a cadrelor didactice și dificultatea de natură teoretică și metodologică a formării excelenței artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar. Deși teoria și praxiologia formării profesionale a cadrelor didactice, cercetări și lucrări cu aspect teoretico-conceptual sunt, într-un număr redus de cele mai multe ori vizează dimensiuni particulare și nu un concept științific și praxiologic integru. Preocupările teoretico-metodologice ale comunității științifice în această ordine de idei se rezumă la intenția de formulare a unui răspuns competent la întrebările:

- În ce constă esența științifică a excelenței artistice a cadrelor didactice?
- Care ar putea fi componentele Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice în învățământul primar?

Scopul cercetării: conceptualizarea teoretică a excelenței artistice, elaborarea și validarea experimentală a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar*.

Obiectivele cercetării:

1. stabilirea fundamentelor epistemologice a excelenței artistice din perspectiva competențelor artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice;
2. elucidarea specificului formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar;

3. conceptualizarea științifică a Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice;

4. elaborarea și validarea experimentală a Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar;

5. descrierea etapizată a dinamicii formării excelenței artistice a cadrelor didactice;

6. formularea concluziilor științifice privind formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Ipoteza cercetării: metodologia formării excelenței artistice ale cadrelor didactice în cadrul învățământului primar poate deveni eficientă dacă:

- vor fi stabilite fundamentele epistemologice a excelenței artistice din perspectiva competențelor artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice;
- va fi elucidat specificul formării excelenței artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar;
- va fi conceptualizat științific Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice;
- va fi elaborată și validată experimental Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice care presupune elaborarea curriculumului disciplinar universitar și a suportului metodologic la disciplina „*Abilități artistice ale pedagogului*” și
- va fi demonstrată experimental evoluția pozitivă a formării competențelor artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar.

Metodologia cercetării științifice este susținută de tendințele mondiale de cercetare a sistemului de formare a cadrelor didactice care înregistrează studii relevante privind formarea competențelor profesionale: teorii, concepții, abordări, modele și concepte generate în contextul științelor educației, promovate în documentele de politici. În calitate de *repere epistemologice pentru cercetarea metodologiei formării competențelor artistice ale cadrelor didactice* au servit:

- conceptul *cultură și cultură artistică* (I. Gagim, A. Clapatiuc, S. Cristea, Vl. Pâslaru, T. Callo, T. Vianu, L. Blaga, M. Cosumov, J. R. Baldwin, S. L. Faulkner, M. L. Hecht, S. L. Lindsley, W. Dilthey, O. Spengler); Concepția de curriculum școlar (Al. Crișan, Vl. Guțu, S. Cemortan);
- conceptul de *exceleță artistică* (Adrie Van der Rest, Sir Brian McMaster, R. Rosenthal, Moore Elliot, M. Volman, Frank van der Duyn, M. Miguéns, L. Harvey, L. Baxter, E. Pașca, A. Г. Переверзев, М. А. Полонская, М. Т. Акрамова);
- conceptul *artistism pedagogic* (Ж. В. Ваганова, О. Булатова, Л. М. Можейко, Л. Н. Куликова, В. Комаров, Л. М. Александрова, Т. С. Тюменева, С. Д. Якушева, А. В. Зюзина);

- conceptul de *competențe profesionale ale cadrelor didactice* (Э. В. Шачкова, С. Ю. Егорова, Т. В. Надолинская) și *competențe artistice* (Л. А. Еремизина, А. В. Гриценко, Н. В. Беспалова etc.);
- termenul de *referențial profesional al cadrelor didactice* (Vl. Pâslaru, I. Negură, L. Papuc);
- *teoriile privind competențele artistice* (J. Piaget, M. Golu, A. Bejan, T. Hubenco, M. Fonta, L. Ciobanu, N. Mitrofan);
- *teoriile cunoașterii potențialului biopsihic al școlarului mic* (L. S. Vâgotski, A. N. Leontiev, A. V. Zaporojet, Ed. Claparede, M. Borozan, F. Bejan);
- *teoriile cu privire la debutul și adaptarea școlară* (D. B. Elconin, M. Lisina, A. Coașan, E. Crețu, J. Racu, S. Chirilenco);
- *teoriile conținuturilor integrate* (J. Bruner, O. D'Hainaut, J. Dewey, C. Cucuș);
- *standardele de formare profesională a cadrelor didactice* (Guțu Vl., Muraru E., Danara O.) [74];
- *sistemul de competențe pedagogice și competențe profesionale* (V. Chiș, T. Pușca, L. Ciobanu);
- Cadrul conceptual și metodologic al profesionalizării cadrelor didactice și noua direcție de cercetare - Teoria și metodologia profesionalizării cadrelor didactice* (Al. Afanas, 2023);
- *abordările dezvoltării ariilor curriculare* (G. Văideanu, S. Cristea, I. Cerghit, V. Mândăcanu);
- concepte cu privire la competența artistică (R. M. Gagne, G. Mialaret, M. Călin, D. Potolea);
- metode de formare a competențelor profesionale ale cadrelor didactice (S. Cemortan, A. Dascălu, M. Ilioiaia). Drept surse ale cercetării au servit documente de stat (Codul Educației) și acte normative (planuri de studii, programe analitice, manual școlare, curricula).

Sinteza și justificarea metodologiei de cercetare științifică se conturează în contextul problemei complexe de cercetare, a diversității domeniilor științifice de cercetare prin proiectarea și aplicarea unui sistem de metode de investigație: metoda bibliografică, conversația, observația, chestionarul, experimentul pedagogic, prelucrarea matematică a datelor cercetării experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică ale cercetării rezidă în: stabilirea fundamentelor epistemologice ale excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice; sistematizarea conținutului ideatic relevanța competențelor artistice în contextual standardelor profesionale; conceptualizarea științifică a Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice. Rezultatele obținute în cercetarea teoretico-aplicativă au contribuit la soluționarea problemei științifice importante ce rezidă în elaborarea și implementarea în practica educației elevilor mici a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextual formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar*.

Semnificația teoretică a cercetării este susținută de descrierea excelenței artistice în termeni de competențe artistice specifice profesiunii didactice; clarificarea semnificației

termenilor specifici cercetării; precizarea factorilor determinativi ai formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; argumentarea științifică a relevanței și a necesității formării excelenței artistice din perspectiva standardelor profesionale pentru profesia didactică; crearea noilor cunoștințe în domeniul Pedagogiei universitare prin definirea și extinderea semnificației noțiunii de excelență artistică a cadrelor didactice, a profilului artistic al cadrelor didactice; identificarea valorilor excelenței artistice și formularea concluziilor științifice privind formarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Valoarea aplicativă a cercetării este reprezentată de contribuția teoretico-praxiologică la dezvoltarea curriculumului pedagogic universitar prin integrarea conținuturilor specifice formării excelenței artistice; dezvoltarea curriculumului universitar prin includerea disciplinei Abilități artistice a pedagogului pentru specialitățile *Pedagogie în învățământul primar și Pedagogie preșcolară* în contextul standardelor profesionale; elucidarea nivelurilor și a specificului de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; elaborarea și validarea experimentală a Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar, descrierea etapizată a dinamicii formării excelenței artistice a cadrelor didactice, elucidarea experiențelor formării excelenței artistice, în general, și a culturii profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar, delimitarea bunelor experiențe ce pot fi valorificate pentru formarea culturii profesionale a cadrelor didactice. Rezultatele experimentale și concluziile cercetării pot fi utilizate în reconsiderarea concepțiilor existente cu privire la sistemul de formare profesională a cadrelor didactice.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin cercetări experimentale, realizate cu studenții din cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți prin intermediul disciplinei *Managementul activităților teatrale. Abilități artistice ale pedagogului*, Ciclul I – studii superioare de licență și a cadrelor didactice prin implementarea fundamentelor teoretico-aplicative, reprezentate de *Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice* și de *Tehnologia de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar*, prin participarea la conferințe naționale și internaționale, publicarea materialelor, a notelor de curs și realizarea activităților cu studenții, cadre didactice.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării au fost discutate și aprobate în cadrul ședințelor Catedrei *Științe ale educației*, în ședințele Comisiei de îndrumare din cadrul Școlii doctorale *Științe ale educației*, la seminarele metodologice, la întrunirile și activitățile metodice. Ideile de bază și rezultatele investigației teoretice și ale celei experimentale au fost promovate și abordate în cadrul comunicărilor la conferințele științifice naționale și internaționale, la colocviile, mesele rotunde, la stagiile, training-urile și workshop-urile desfășurate în cadrul

USARB, UPSC (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău), Universitatea de Stat din Tiraspol cu sediul la Chișinău, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Universitatea Națională de Arte „George Enescu”, Iași, și la Centrul de formare continuă a USARB.

Publicațiile la tema tezei. Cercetarea realizată se încadrează în direcțiile de cercetare ale Catedrei Științe ale educației de la USARB, rezultatele cercetării fiind expuse în **16 lucrări științifice: note de curs:** „*Exceleța artistică a cadrelor didactice*” [123], **6 articole în reviste științifice de specialitate:** „*Rolul competențelor manageriale ale cadrelor didactice din învățământul primar*” [120]; „*Formarea tactului pedagogic la viitoarele cadre didactice: imperativ al școlii moderne*” [116]; „*Caracteristica calităților artistice ale cadrelor didactice la lecțiile de educație tehnologică*” [111]; „*Rolul calităților artistice ale cadrului didactic la orele de educație tehnologică*” [119]; „*Strengthening the Professional Identity of Primary School Teachers through Effective Time Management*” [124]; „*Specificul și nivelurile excelenței artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar*” [125]; **8 articole în publicații ale conferințelor naționale și internaționale: 2 articole în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare):** „*Formarea gustului estetic al elevilor în ciclul primar, un obiectiv al didacticii moderne*” [115]; „*Impactul competențelor artistice ale cadrelor didactice în contextul Standardelor profesionale*” [117]; **5 articole în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)** „*Folclorul tradițiilor calendaristice: origine și clasificare*” [113]; „*Semnificații conceptuale ale excelenței artistice în școală*” [121]; „*Creativitatea - factor primordial în valorificarea profilului unui învățător modern*” [112]; „*Formarea competențelor artistice la cadrele didactice din învățământul primar: aspecte teoretice*” [114]; „*Personalitatea artistică a cadrului didactic - componentă indispensabilă a culturii pedagogice*” [118]; **1 articol în lucrările conferințelor științifice naționale:** „*Aspecte conceptuale cu referire la competențele artistice ale cadrelor didactice intercalizate în învățământul primar din perspective diferite*” [110]; **1 articol în analele științifice ale doctoranzilor:** „*Specificul formării competențelor de comunicare didactică la viitorii studenți ai specialităților pedagogice: accente inovatoare*” [122].

Sumarul compartimentelor tezei

Introducerea include o sinteză de idei științifice privind actualitatea temei și importanța temei de cercetare, descrierea situației în domeniul de cercetare și descrierea problemei investigației, scopul și obiectivele cercetării, metodologia de cercetare, implementarea și aprobarea rezultatelor cercetării, volumul și structura tezei.

Capitolul 1. „Premise teoretice privind excelența artistică a cadrelor didactice” prezintă evoluția conținutului științific al termenului de excelență artistică, a competențelor

artistice în referențialul profesional al cadrelor didactice. Conținutul științific al capitolului dezvoltă evoluția actuală a sistemului de formare profesională a cadrelor didactice demonstrând relevanța excelenței artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice din învățământul primar. Concluziile la capitolul întâi descriu principalele rezultate ale cercetării teoretice privind excelența artistică a cadrelor didactice definite de calitatea formării competențelor artistice.

Capitolul 2. „Repere conceptuale și metodologice ale formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământului primar” include considerațiile metodologice cu privire la formarea excelenței artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice și descrierea Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar, organizat pe două arii prioritare reprezentate de valorile excelenței artistice a cadrelor didactice. Concluziile la capitolul doi argumentează relevanța și caracterul științific semnificativ al modelului teoretic elaborat al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Capitolul 3. „Praxiologia formării profesionale a excelenței artistice a cadrelor didactice” elucidează demersul experimental al cercetării excelenței artistice a cadrelor didactice în contextul standardelor profesionale. Investigația ce descrie etapa de constatare a experimentului pedagogic a arătat existența anumitor dificultăți în procesul de formare profesională a excelenței artistice a cadrelor didactice. În conținutul capitolului este descrisă *Tehnologia de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar*, elaborată și validată experimental. Aplicarea în practica universitară a tehnologiei a condus la creșterea valorilor experimentale. Conținutul capitolului prezintă descrierea dinamicii pozitive a formării excelenței artistice a cadrelor didactice. Valorile medii comparate ale formării excelenței artistice a cadrelor didactice demonstrează sporirea gradului de formare a excelenței artistice și îmbunătățirea calitativă a acestora în contextul referențialului profesional al cadrelor didactice din învățământul primar. Concluziile la capitolul trei argumentează realizarea obiectivelor cercetării experimentale și verificarea ipotezei investigației.

Concluziile generale și recomandările prezintă sinteza principalelor rezultate teoretice și aplicative produse în cercetare, ce constituie temeiul valorilor adăugate ale cercetării, conturând identitatea științifică a tezei și prin intermediul recomandărilor metodologice pentru cadrele didactice privind competențele artistice și formarea excelenței artistice.

1. PREMISE TEORETICE PRIVIND EXCELENȚA ARTISTICĂ A CADRELOR DIDACTICE

Capitolul prezintă evoluția semnificațiilor științifice ale termenului de excelență artistică, care a apărut pentru a descrie gradul înalt de perfecțiune într-un domeniu de activitate și s-a dezvoltat prin evidențierea celor mai relevante caracteristici ale persoanelor ce reprezintă anumite profesii (ale cadrelor didactice din învățământul primar, în cazul nostru) și se afirmă prin performanțe superioare, dezirabile, excepționale. Prezentarea diverselor abordări (filosofică, psihologică, pedagogică, sociologică) debutând cu analiza definițiilor din dicționare a condus la constatarea despre evoluția termenului de excelență artistică dinspre calitate personală, spre competențe profesionale artistice, afirmate în mediul profesional prin valori (de natură cognitivă, de natură psihomotrică și afectivă). Elucidarea acestor categorii științifice principale (excelență artistică și competențe artistice) prin examinarea semnificațiilor atribuite conceptelor vizate în literatura de specialitate din diferite spații constituie esența conținutului capitolului. Descoperirea celor mai semnificativi autori și abordări științifice arată necesitatea studierii pertinente a excelenței artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice la nivelul referențialului profesional al cadrelor didactice din învățământul primar, în raport cu care documentele de politici ale educației formulează cerințe înalte în acord cu provocările societății cunoașterii.

1.1 Evoluția conținutului științific al excelenței artistice a cadrelor didactice din perspectiva competențelor artistice

Investigarea evoluției conceptului în dicționare permite constatarea unor variate contexte în care apare termenul *excelență artistică*. Acesta apare inițial cu semnificația de calitate general umană, evoluând până în prezent ca și termen profesional, utilizat în abordări privind profesionalizarea. Spre exemplu, în *Scribner Dictionary* (1986) citez: „excelența este nivelul perfect și cel mai înalt de manifestare a talentelor”; „domeniu în care personalitatea realizează activități la nivel superior”; în *Dicționarul universal al limbii române* (2010) - „excelență este calitatea de a fi excelent și vizează un grad înalt de perfecțiune”, iar *Micul dicționar enciclopedic* (2005) definește excelența drept „performanță deosebită într-un domeniu”. În *Dicționarul enciclopedic ilustrat* (1999) se menționează că „excelența semnifică un grad înalt de perfecțiune”; „calitatea de a fi excelent”.

Dicționarul explicativ al limbii române și *Dicționarul enciclopedic de nume proprii* (2009): „excelența arată calități umane deosebite, minunate, admirabile și excepționale”; *Wikipedia* interpretează excelența artistică ca „înaltă artă de a îndeplini o activitate”, iar

Dicționarul universal ilustrat al limbii române explică faptul că „exceleanța este caracteristica persoanelor care excelează într-o activitate, este deosebită, calitatea de a fi excelent, gradul înalt de perfecțiune”. Așa cum este definit în *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* (2001) „exceleanța este un nivel superior de manifestare a profesionalismului”, iar *Macmillan English dictionary for advanced learners* (2002) definește „exceleanța ca nivel perfect de manifestare a măiestriei într-un anumit domeniu”. *Dicționarul de artă* include în „exceleanța artistică - abilități, măiestrie, deprinderi, capacități de comunicare, creativitate individuală, profesionalism, abilități de prezentare valorificate pentru a forma gustul estetic al comunității culturale”. A. Van der Rest (2012) definește; „exceleanța nu este doar despre cunoaștere și rezultate ale învățării, ci și despre capacitatea de a lucra împreună cu ceilalți, abilități de comunicare, metacogniție. Este vorba, de asemenea, de curiozitate și o abordare critică. Este vorba de a gândi în afara cutiei” [154, p.7-8]. Autorul menționează *curiozitatea și abordarea critică* drept termeni cu care se asociază această sintagmă științifică. S. Brian McMaster (2008) definește exceleanța artistică ca „bune practici și experiențe care schimbă viața”.

Conceptul de exceleanță artistică este definit în *Dicționarul explicativ al limbii române* ca și „calitatea persoanei de a excela prin aptitudini deosebite, admirabile”; „a avea o conduită minunată, excepțională”; „stăpânirea abilităților și a tehnicilor de a fascina, comunicarea atractivă, conduită profesională de afirmare publică în domeniul unei profesii prin intermediul unor prezentări excepționale”; „contribuția serviciilor profesionale furnizate la dezvoltarea unei comunități artistice și culturale vibrante” [273].

Termenul *exceleanță artistică* apare și în dicționarele din spațiul rus: „*Энциклопедический словарь по психологии и педагогике*” explică *exceleanța artistică* ca „cel mai înalt nivel de dezvoltare a personalității, totalitatea abilităților și experiența pozitivă generalizată, cel mai înalt nivel de aptitudini profesionale într-o anumită activitate, atins pe bază de reflecție și creativitate” [266]; *Психологическая энциклопедия* - „exceleanța artistică este măiestria de atingere a unui nivel ridicat de performanță în îndeplinirea unei activități” [246], iar în *Краткий словарь по эстетике*, termenul semnificând „conduită demnă de apreciere marcată de înaltă prestață, nivel profesional marcat de talent, cultura generală, creativitate personală și de idei estetice” [226].

Examinarea semnificațiilor exceleanței artistice conduce la apariția altui concept semnificativ discursului nostru științific: *artistic*. Acest termen apare în *Enciclopedia filosofică* (1970) semnificând „formă de activitate în artă și creativitatea persoanei”; „executat cu artă, măiestrie și cu talent” [273]; în *Краткая литературная энциклопедия* (1975): „complex de caracteristici personale care definesc munca creativă, artistismul”; în *Dicționarul enciclopedic ilustrat* (1999) artist este persoana „care dă dovadă de o iscusință deosebită și de talent etc.” (Tab. 1.1).

Tabelul 1.1. Semnificații ale termenului *artistic*

Dicționare	Definiții
Scribner Dictionary, 1986	<i>Artistic</i> - caracteristica ce se referă la artă ori artiști. Subiect realizat cu gust estetic, cu creativitate.
Словарь русского языка, 1988	<i>Artistic</i> - ceea ce se atribuie la artă, capacitatea estetică de a citi, a auzi.
Словарь Эстетика, 1989	<i>Artistic</i> - arta ca exercițiu de interpretare, înalt nivel de expresivitate, un gen de artă al poeziei, plasticitatea corpului, mimica, dicția în creația artistică.
Филосовский словарь, 1991	<i>Artistic</i> - activitate artistică în procesul căreia se realizează arta, ce include diferite activități omenești (educativă, comunicativă, de joacă) ce include aspectul estetic.
Dicționar universal al limbii române, 1995	<i>Artistic</i> - referitor la artă, care aparține artei; făcut cu artă, cu talent: dans artistic.
Dicționar universal al limbii române, 1998	<i>Artistic</i> - referitor la artă, care aparține artei; făcut cu artă, cu talent: dans artistic.
Oxford Advanced Learner 's Dictionary of Current English, 2001	<i>Artistic</i> - legătura cu arta sau artiști, priceperi și deprinderi naturale, capacități naturale în sfera artei, abilități de a desena, de a cânta, de a dansa. Orice subiect este confecționat cu gust estetic, frumos, atractiv.
Macmillan English dictionary for advanced learners, 2002	<i>Artistic</i> - un tip de artă, ce include literatura, pictura, muzica, actoria și dansurile, activitatea culturală și artistică, talent artistic, cu gust estetic, capacitatea de a aprecia frumusețea, temperament artistic.
Dicționar enciclopedic Junior, 2005	<i>Artist</i> - persoană de talent care lucrează într-un domeniu al artei, care are o iscusință deosebită, talent etc. într-o anumită îndeletnicire, într-un anumit domeniu.
Dicționar explicativ al limbii române și dicționar enciclopedic de nume proprii, 2009	<i>Artistic</i> - care aparține sau se referă la artă.
Noul dicționar universal al limbii române, 2009	<i>Artistic</i> - referitor la artă, care aparține artei; cu artă, cu talent: dansează artistic.
Mic dicționar academic (MDA), 2010	<i>Artistic</i> - care aparține artei sau artiștilor [89, p. 105].

Din perspectiva filosofică, termenul *exceleța artistică* este *capacitatea unei persoane alese și motivate de zei* (Homer); *capacitatea individuală a persoanei în sine* (Herodot); *artă* (Eschil, Sofocle) etc.

Abordarea psihologică constituie baza *exceleței artistice*, arta reprezentând activitatea exclusiv umană care constă din crearea unor produse artistice, capabile să provoace stări de sensibilitate, să comunice emoții, să genereze plăceri estetice. Principalele forme de activitate

artistică sunt: literatura, muzica, pictura, sculptura, artele grafice, arhitectura și artele interpretative. Fiecare dintre aceste activități dispun de o mare varietate de procedee și de modalități artistice de realizare. În acest sens, *Dicționarul enciclopedic de psihologie* delimitează noi semnificații: „exceleța artistică presupune creativitate generală.”

În continuare, prezentăm **abordări pedagogice ale excelenței artistice (EA)** în literatura din domeniu ce conduc la ideea privind necesitatea clarificării esenței științifice a conceptului la nivel de structură și conținut.

Tabelul 1.2. Abordări pedagogice ale excelenței artistice

Semnificații științifice ale excelenței artistice (EA)
<i>Exceleța artistică</i> presupune <i>arta didactică</i> , ca și componentă a măiestriei pedagogice constând în modul exemplar în care un cadru didactic își exercită activitatea instructiv-educativă în procesul de învățământ, aplicând și valorificând creativ forme și tehnici ale didacticii, grație unei capacități aptitudinal-vocaționale, dublată de o pregătire temeinică multilaterală.
<i>Exceleța artistică</i> implică <i>arta pedagogică</i> și reprezintă o capacitate generală a cadrului didactic de a valorifica prompt principiile și tehnicile de proiectare și de realizare a activităților de formare-dezvoltare continuă a personalității elevului în condiții și situații noi. Arta pedagogică reflectă dimensiunea operațională a măiestriei pedagogice care presupune prezența tactului pedagogic.
<i>Exceleța artistică</i> implică interesul oamenilor și proiectează o gândire neconvențională.
<i>Exceleța artistică</i> conduce în afirmarea unei mai mari competențe.
<i>Exceleța artistică</i> va crește considerabil capacitatea școlii; educația artistică este un echilibru important în viață.
<i>Exceleța artistică</i> este expresia artistică superioară, datorită experiențelor culturale, gustul muzical și abordările variate care pot rezona diferit. Exceleța artistică reprezintă abilitățile expresive - măiestria care interpretează și programarea, acestea fiind coloana vertebrală a excelenței artistice [167].

Abordarea sociologică a excelenței artistice este reprezentată de autorii englezi P. A. Remender și R. Lucareli, care afirmă că „*exceleța artistică include valorile artistice*” [182, p. 209-212]. Examinând semnificația termenului de *exceleță artistică*, *Dicționarul de sociologie* prezintă conotații din care înțelegem, că termenul de *exceleța artistică* presupune *calități cerute de o muncă specifică, măiestrie, libertate de acțiune, controlul asupra modului în care se face munca, timpul necesar, nivelul de cunoștințe și experiență, abilități dobândite de o persoană în cursul activităților de învățământ: abilități cognitive (gândire abstractă, concentrare), cunoștințe și abilități interpersonale (comunicare, cooperare, empatie cu ceilalți, leadership)* [59]. Cadrele didactice au un rol foarte important în evaluarea măsurilor educaționale ce răspund nevoilor acute ale elevilor. Indiferent de politica educației la nivel național, pentru formarea cadrelor didactice este importantă măiestria pedagogică necesară pentru educația elevilor cu abilități excepționale.

Un interes deosebit prezintă opiniile autorilor români: L. Șăineanu, L. Chihăia, L. Cifor, A. Hornby, L. Ciobanu, I. Oprea, C. Panfil, C. Barbaroș ș.a. dar și punctul de vedere al autorilor

ruși: O. C. Булатова, Л. С. Майковская care au analizat și au constatat cu certitudine complementaritatea semnificațiilor atribuite conceptelor de *exelență artistică* și *competențe artistice*. Literatura în domeniu nu reflectă un acord în definirea conceptelor de *exelență artistică* și *competențe artistice*, temei în baza căruia am acceptat ca și termen operațional al cercetării sintagma științifică *exelența artistică*. Prezentăm, în continuare, în ordinea succesiunii în timp, sinteza definițiilor identificate, sistematizate pe axa cronologică în aria domeniilor în care sunt valorificate.

Caracterul dinamic al extinderii semnificațiilor științifice prin abordări filozofice, psihologice, pedagogice și sociologice a termenilor *exelență artistică* și *competențe artistice* a consolidat în literatura de specialitate unele conotații pe care le descriem în continuare.

Semnificativ este faptul, că exelența artistică este asociată cu abilitățile artistice reprezentând capacitatea de a stăpâni mijloacele vizuale și expresive, într-un sens mai larg, *măiestria artistică* este tratată ca nivel de *professionalism*, ce depinde de talent, muncă, dezvoltarea culturală, spirituală a unei persoane creative și de atitudinile estetice. Măiestria se manifestă prin competențe artistice [227].

În contextul preocupărilor pentru clarificarea semnificațiilor **competențelor artistice**, actualizăm definiția din *Dicționarul enciclopedic de comunicare și termeni asociați*: „competența artistică este o aptitudine lingvistică a subiectului vorbitor, aptitudine care îi permite să deceleze și să rezolve ambiguitățile” [60, p. 99]. *Dicționarul enciclopedic de psihologie* insistă pe definirea *competenței artistice* ca o abilitate, îndemânare, pricepere și măiestrie de a îndeplini o activitate [61].

Abordarea psihologică a competențelor artistice vizează sfera de atribuții prevăzute de lege pentru organizațiile de stat ori obștești, pentru unele funcții ori persoane, capacitatea unei persoane sau a unui grup de a interpreta un fenomen, de a soluționa o problemă, de a lua o decizie sau de a efectua o acțiune; competența este o rezultată a cunoștințelor, a deprinderilor, a priceperilor, a „aptitudinilor”. În aceeași ordine de idei, în *Dicționarul enciclopedic de psihologie* se subliniază că *competența artistică* se constituie din capacitățile profesionale remarcabile, bazate pe cunoștințe teoretice și practice, ce asigură randament, precizie, siguranță și permite rezolvarea situațiilor pedagogice dificile [61, p. 152]. Anumite **semnificații ale competenței artistice** se desprind din definițiile din alte dicționare: „să fii competent într-un domeniu anumit, să posede anumite abilități” (Scribner Dictionary, 1986); „atribuția și autoritatea persoanei să îndeplinească o activitate, fiind informat într-un anumit domeniu” (*Dicționar universal al limbii române*, 1995), (*Dicționar universal al limbii române*, 1998); „capacități și abilități utile pentru organizare, calificare pentru organizarea unor activități profesionale” (*Oxford Advanced Learner 's Dicționar*

of *Current English*, 2001); „capacitatea de a lua decizii și de a efectua o acțiune cu pricepere” (Mic dicționar enciclopedic, 2005); „capacitate de a se pronunța asupra unui lucru, pe baza cunoașterii depline a problemei” (*Noul dicționar universal al limbii române*, 2009); „capacitățile persoanei de implementare cu succes a anumitor tipuri de activitate” (*Краткий словарь по эстетике*) [226] și „calitatea experienței estetice în percepția artei” (*Энциклопедический словарь*, 2011) etc.

Tabelul 1.3. Semnificații ale termenului *competența artistică* în dicționare/ enciclopedii

Dicționare	Semnificații atribuite termenului
Терминологический словарь-тезаурус по литературоведению [online], 2022	<i>Competența artistică</i> - capacitatea profesională a artistului de a folosi toate mijloacele și posibilitățile acestui tip de artă pentru a crea lucrări artistice perfecte [253].
Exhibition Glossary. https://makinguse.artmuseum.pl/en/slownik-kompetencja-artystyczna/	<i>Competența artistică</i> - lanț de procese care sunt legate de materializarea obiectelor artistice.
Краткий словарь по эстетике	<i>Competența artistică</i> - capacitatea de a stăpâni mijloacele vizuale și expresive ale unui anumit tip de artă (în sens restrâns); măiestrie artistică - nivelul de profesionalism al artistului, care depinde de talent, muncă, dezvoltarea culturală și spirituală generală a unei persoane creative, atitudinile ideologice și estetice (în sens larg). Măiestria se manifestă în alegerea subiectelor, în concept, în dezvoltarea intrigii, a compoziției [226].
http://www.baget1.ru/intellectual-giftedness/professional-excellence.php	<i>Competența artistică</i> - grad ridicat de stăpânire a mijloacelor vizuale și expresive într-una sau mai multe forme de artă.
Малый академический словарь (МАС), 2014	<i>Competența artistică</i> - pregătirea unei persoane pentru realizarea artistică și creativă, cunoașterea independentă a artei, evaluarea estetică a operelor de artă [233].

Din aceeași perspectivă, semnificația termenului *competența artistică*, în opinia savantului rus O. B. Шокот, vizează *percepția artei ca mijloc de autorealizare a individului, incluzând înțelegerea frumosului și a lumii înconjurătoare, dezvoltarea sentimentelor și a experiențelor estetice, formarea abilităților estetice și dorința de a crea frumosul, dezvoltarea abilităților artistice, a talentelor în orice domeniu de artă și includerea în activitatea creativă*. În acest context, se consideră că *valorile pe baza cărora se formează competența artistică și estetică sunt: frumusețe, armonie, artă, creativitate, creație, plăcere, fericire* [264]. Un alt punct de vedere al cercetătoarei ruse A. B. Мишина se rezumă la ideea: „prin competența artistică înțelegem formarea profesională, categoria „artistică” însemnând „o experiență spirituală deosebită a persoanei care vizează dezvoltarea concret-senzorială a realității exterioare în raport cu acesta și întregul câmp al relațiilor subiect-obiect” [236, p. 7].

Abordarea filosofică a competențelor artistice este prezentată de E. Киндлер, care apreciază „*competența artistică* a cadrelor didactice drept un complex de componente cognitive,

orientative și operaționale ale activității profesionale, bazate pe orientările valorice pozitive ale individului care permit interpretarea creativă a activității profesionale, determinând conținutul etic și filosofic al acesteia [222, p. 160]. Autorii В. П. Иванов, А. В. Стручкова definesc „competență artistică ca stăpânire a normelor de percepție și de producere activă a lucrărilor creative orientată spre îmbunătățirea nivelului de cultură profesională” [218, p. 102-104].

Abordarea sociologică a competențelor artistice vizează semnificațiile: „*competența* este promovată prin dreptul legitim al unei persoane sau a unui grup de a lua decizii într-un anumit domeniu de activitate, la diferite niveluri și structuri organizaționale (politice și administrative etc.) (Dicționar de sociologie, 1998); „caracteristicile persoanei de a realiza obiectivele activităților profesionale într-un domeniu de activitate profesională” [59, p. 119].

Potrivit lui L. Șerbănescu (2011) formarea profesională continuă a cadrelor didactice se bazează pe paradigma abordării prin competențe, care pune accent pe dezvoltarea competențelor și abilităților specifice necesare pentru a face față cerințelor profesionale diverse și complexe dintr-un context educațional în continuă schimbare. Scopul acestor programe și activități de formare profesională continuă este de a ajuta cadrelor didactice să își îmbunătățească nivelul de competență în diferite domenii. Formarea profesională continuă încurajează cadrele didactice să își folosească cunoștințele și abilitățile acumulate anterior într-un mod eficient și inovator pentru a răspunde cerințelor specifice ale situațiilor și problemelor cu care se confruntă în mediul educațional. Prin dezvoltarea capacității de a combina diferite cunoștințe și competențe, cadrele didactice pot aborda provocările complexe cu o perspectivă mai cuprinzătoare și pot identifica soluții mai eficiente. Dat fiind că mediul educațional este în continuă schimbare, cadrele didactice trebuie să fie pregătite să se adapteze și să gestioneze cu succes situații imprevizibile și provocări complexe. În acest fel, formarea continuă asigură dezvoltarea profesională a cadrelor didactice și îi ajută să ofere elevilor o educație de calitate, în concordanță cu cerințele actuale ale societății și ale sistemului de învățământ [134, p. 118].

Contextual ideii abordate, M. Caliga (2012) menționează, că pedagogii și psihologii, în ultimele decenii, încearcă insistent să valorifice sistemul educației integrate prin diverse domenii de artă, implementând conceptul integrării interdisciplinare, care va conduce la formarea/dezvoltarea armoniei personalității și se va realiza prin formarea percepțiilor estetice, atitudinilor estetice, simțului estetic prin aprecieri estetice, gusturi estetice și idealuri estetice, contribuind la valorificarea potențialului creativ prin educație estetică etc. [30, p. 124], deoarece, așa cum menționează V. Cojocar (2016) *competențele* sunt parțial abilități, parțial cunoștințe și talent [44, p. 9].

Învățătorul apare în fața copiilor ca artist, interpret, creând un mediu emoțional-psihologic de o natură deosebită, care va spori bucuria și dorința elevilor pentru a învăța. Pedagogul care nu e capabil să sesizeze frumosul nu va fi capabil să-l transmită elevilor. Soluționarea acestei probleme trebuie să înceapă nu numai de la învățător sau de la managerii școlari, dar și de la ministerul de resort, care ar trebui să îndeplinească cerințele obligatorii în fața instituțiilor de învățământ superior pentru admiterea candidaților la programul *Pedagogia învățământului primar*.

Învățătorul claselor primare trebuie să fie universal, afirmă A. Cojocaru (2004), încă de la admiterea în facultate să li se aprecieze capacitățile din unghiurile tuturor ariilor curriculare [42, p. 2-16]. Din aceste considerente, D. Cotovițaia (2014) afirmă că, adoptarea competențelor pedagogice pe scară națională, prezintă un interes deosebit în procesul de formare a competențelor cultural-artistice la elevii de la treapta primară, fiind asigurat prin integralizarea disciplinelor educația muzicală, educația plastică, educația tehnologică [50, p.114]. În opinia lui C. Bârzea (2005) *arta educației* se referă la creația în educație și se transmite ca o experiență a folosirii talentului, a vocației, o artă a îmbinării experienței cu principialitatea și corectitudinea pedagogică [11].

Sistemul de competențe-cheie/transversale, și anume competența culturală, interculturală (de a recepta și de a crea valori) vizează apropierea valorilor culturii (naționale și general-umane) pe care elevii trebuie să le cunoască și să le interiorizeze. „Exprimarea culturală include aprecierea importanței afirmării creative în diferite medii (muzica, expresia corporală, literatura și artele plastice)” [51, p. 114]. În opinia lui Vl. Pâslaru, un rol deosebit în învățământul primar se atribuie *educației literar-artistice*, care antrenează raporturile definitorii ale unui domeniu educațional distinct, conturat de caracteristicile specifice, tehnologii educaționale specifice (valorificând structuri psiho-intelectuale proprii altor domenii: percepția, imaginația, gândirea și creația artistică) [107, p. 301]. În acest scop cadrelor didactice li se solicită un nivel înalt de afirmare a competențelor artistice pentru realizarea educației artistice, care după cum menționează autoarea E. M. Pașca (2008) este necesară pentru formarea atitudinilor adecvate față de valorile estetice concretizate prin capacitatea de a avea emoții estetice, formarea de priceperi și deprinderi necesare în acțiunea de a recepta sau de a crea opere artistice [104, p. 61] (Tab. 1.4).

Tabelul 1.4. Abordări pedagogice ale competențelor artistice în spațiul românesc

Autorii	Abordări științifice
M. Morari 2013	<i>Competențele artistice</i> și creația artistică implică exprimarea emoțiilor și aprofundarea conexiunii interioare a artistului cu lumea înconjurătoare. Prin urmare, educația artistică, fie că este vorba despre literatură, muzică, dans, arte plastice sau alte forme artistice, joacă un rol crucial în dezvoltarea armonioasă a personalității

	umane. Școala și sistemul de învățământ trebuie să acorde atenție și importanță acestor domenii pentru a asigura o educație cuprinzătoare și echilibrată a elevilor [94, p. 10].
M. Morari 2018	<i>Competențele artistice</i> satisfac anumite cerințe spirituale ale elevilor. Școala, prin educație și creștere, nu poate forma o personalitate fără diferite tipuri de educație artistică (literară, muzicală, coregrafică, teatrală, artistică etc.). Prin urmare, activitatea artistică este definitorie în educație [230, p. 239-250].
E. Manea 2019	<i>Competențele artistice</i> presupun organizarea unui mediu emoțional-psihologic de o natură deosebită, care va spori bucuria și dorința elevilor pentru activitate. Cadrul didactic este un actor, care este coparticipant în activitățile grupului de elevi cu un indice de implicare personală ridicat [85].
Iu. Postolachi 2019	<i>Competențele artistice</i> ale cadrului didactic din învățământul primar reprezintă un sistem de capacități cognitive, afective, motivante, manageriale ce sunt compatibile cu trăsăturile de personalitate ale elevului. În acest sens, <i>competențele artistice ale cadrului didactic</i> îi atribuie acestuia calitățile necesare pentru înfăptuirea prestației didactice, asigurându-i realizarea obiectivelor la nivelul maximal al potențialului intelectual al fiecărui elev [117, p. 206-212].
L. Ciobanu 2020	<i>Competențele artistice</i> ale cadrului didactic se reflectă și în predarea operelor literare populare (cum ar fi, de exemplu, basmul) fiind cele mai solicitate pentru dramatizare: acestea sunt <i>estetice</i> prin factura lingvistică, sunt ușor de înțeles, faptele personajelor fiind aproape de percepția copiilor. Școlile primare din țară nu au un algoritm didactic al activității teatralizate, în special, în afara orelor [38, p. 428-434].
V. Stratan 2020	<i>Competențele artistice</i> , conturate prin competențele specifice ale disciplinelor din învățământul primar, se raportează la abilitățile, cunoștințele și atitudinile specifice legate de domeniile artistice, pe care elevii ar trebui să le dezvolte în timpul studiilor lor [144, p.10,11].
A. Bejan 2020	<i>Competențele artistice</i> (de audiere muzicală) se explică prin sensurile: a ști să auzi sunetele lumii și ale artei (teatrale), să-ți concentrezi ființa spirituală pe armonia sonoră a lumii reale și a celei create de artă/arta teatrală; să fii receptiv la muzica naturii, la sunetele spațiului existențial, la melodia vocii, la melodicitatea corpurilor și să extragi mesaje din aceste sunete melodii-armonii [14, p. 77].

Din punctul de vedere al autoarei O. Borș (2017), **profilul de competență artistică a cadrelor didactice** este un sistem teoretic ipotetic ce vizează complexul de cunoștințe, abilități și atitudini necesare pentru profesia didactică. Profesorul ideal este empatic, adaptabil, creativ (pedagogic), comunicativ, autentic, responsabil, colaborativ, integru, incluziv și autentic, posedă competențe digitale, este dornic să învețe continuu, datorit profesiei [21, p. 2, 6].

Din perspectiva cercetării excelenței artistice interesează și viziunea cercetătorilor ruși. Incursiunea istorică în studiul formării cadrelor didactice pentru învățământul primar a demonstrat că autorii ruși pledează pentru valorizarea sintagmei *artistism pedagogic* (Tab. 1.5).

Tabelul 1.5. Abordări pedagogice ale competențelor artistice în spațiul rus

Autorii	Abordări științifice
Ж. В. Вагапова (1998)	<i>Competențele artistice</i> reprezintă un fenomen ce nu se repetă, care ajută să găsești contact cu elevii, să creezi în clasă o atitudine pozitivă, luând în considerație circumstanțele. <i>Cadrul didactic artistic</i> are capacitatea de a găsi soluția pedagogică, ceea ce acționează pozitiv asupra educabililor. <i>Competența</i>

	<i>artistică</i> este o activitate ridicată la nivelul artei, care se evidențiază prin două componente de bază: atributul extern (autoprezentarea) și atributul intern (accentuarea, gândirea figurativă). <i>Competențele artistice</i> se manifestă prin: capacitatea de a fi expresiv, comportamentul liber și firesc, ușor să accepte noul, capacitatea de a fi operativ, reacția obligatorie la schimbările neprevăzute ale lecției, capacitatea de a improviza, capacitatea de a continua activitatea productivă în condiții stresante, voință, autoreglarea stării afective, mobilizarea bunăstării creative, capacitatea de a crea o atmosferă psihologică pozitivă în cadrul lecției; empatie, reflecții, sociabilitate etc. [200].
O. С. Булатова (2000)	<i>Competențele artistice</i> includ <i>competențele actoricești ale cadrelor didactice</i> aduse în activitatea profesională pentru menținerea atenției și a interesului elevilor, dezvoltarea potențialul creativ [198, p. 35-37].
O. С. Булатова (2001)	<i>Competențele artistice</i> sunt componente individuale creative ale cadrului didactic. În literatura pedagogică rusă, termenul de „artistism” este apropiat de „măiestrie”, „tehnică a cadrului didactic”. Se mai înțeleg și emoțiile, putința de a transmite gândurile, comportamentul, cuvântul, capacitatea de a se juca cu elevii și a lua roluri [197, p. 18-19].
Л. М. Можейко (2004)	<i>Competențele artistice</i> vizează calitățile personale ale cadrului didactic, capacitatea de a fi expresiv, bogat în gesturi, capacitatea de a trece de la o activitate la alta, capacitatea de a lua decizii, capacitatea de a structura logic cunoștințele [239].
А. Б. Вэскер (2004)	<i>Competențele artistice</i> constituie un element important al activității profesionale care se afirmă în discursul pedagogic, îndeplinind următoarele funcții: 1) motivațională - artistismul cadrului didactic joacă un rol important pentru elevi, permițând îmbinarea cunoștințelor cu percepția emoțională, formându-le convingeri generale despre lumea înconjurătoare; 2) de mobilizare - prevede comunicarea cadrului didactic cu clasa, atunci când cadrul didactic își acordă dominantă psihologică pozitivă, se opune stresului, atunci elevii au succes în activitățile lor; 3) de atractivitate - prezentarea personală a cadrului didactic îi impresionează pe elevi, le atrage atenția prin mimică, plasticitate, intonație corectă, energie emoțională, expresivitate. Cadrul didactic, fiind artist (posedând competențe artistice), creează în jurul său un câmp emoțional pozitiv predispus spre colaborare, empatie; 4) facilitator - cadrul didactic comunică cu elevii, nu ca un conducător, dar ca un facilitator al instruirii, creând condiții optime pentru lucrul individual și motivarea autoinstruirii; 5) de stimulare - cadrul didactic, cunoscând cum să regleze activitatea emoțională a elevilor, stimulează creativitatea lor; 6) sintetic - activitatea cadrului didactic este neordinară, posedă o poziție deschisă cu clasa, oferindu-le elevilor bucuria comunicării cu cadrul didactic; creează o atmosferă de cooperare, de creație, punându-i pe elevi în poziția de aliați, asociați ai cadrului didactic, fiind coautorii lecției. Atenția cadrului didactic nu se concentrează pe greșelile elevilor, dar pe succesele și victoriile lor, chiar și pe cele mai mici. Aici, are loc sinteza, și anume ascensiunea cadrului didactic și a elevilor, ceea ce denotă adevărata măiestrie și înalta cultură etică a cadrului didactic. Deci, competențele artistice ale cadrului didactic în procesul instruirii sunt similare cu competențele actorului [205, p. 17-25].
Л. Н. Куликова (2005)	<i>Competențele artistice</i> sunt un aliaj de cunoștințe, experiență, gândire, idei călăuzitoare, spirit liber, pasiune, creativitate. Artă adevărată a educației poate fi asigurată numai atunci când „inima cadrului didactic o dă copiilor” [229, p. 29-47].
В. А. Комаров (2010)	<i>Competențele artistice</i> ale cadrului didactic sunt expresia culturii artistice și a culturii profesionale prin care acesta contribuie la dezvoltarea artistică a

	personalității elevilor. <i>Competențele artistice</i> vizează calitățile personale, trăsăturile deosebite lăuntrice ale pedagogului [224, p. 105-110].
T. Г. Гергель (2013)	<i>Competențele artistice</i> sunt o deosebită limbă emoțională ce țin de creație, care se orientează la înțelegere și dialog. Competențele artistice nu se referă numai la factorii externi (gesturile, mimica, intonația), ce sunt importanți pentru crearea atmosferei lecției, dar vizează și capacitatea cadrului didactic de a se orienta în clasă prin crearea situațiilor noi de învățare [206, c. 2-23].
Л. М. Александрова (2014)	<i>Competențele artistice</i> ale cadrului didactic presupun dezvoltarea artistică a elevilor. Pentru a dezvolta <i>artistic</i> elevii, cadrul didactic trebuie să îndeplinească sarcini specifice: să încurajeze copiii, să dezvolte creativitatea lor [189, p. 16-19].
Т. С. Тюменева (2014)	<i>Competențele artistice</i> îi ajută cadrului didactic să vadă lumea cu ochii copiilor, folosește plasticitatea corpului său, pentru a exprima starea sufletească prin limbajul mișcărilor [255, c. 1-6].
С. Д. Якушева А. В. Зюзина (2015)	<i>Competențele artistice</i> sunt interpretate ca talent artistic sau măiestrie înaltă și subtilă a performanței pedagogice; virtuozitate, talent artistic, creativitate remarcabilă; înaltă abilitate creativă, maniere speciale, grație în mișcări, gust pentru artă, preocupări artistice [270, c.1].
Э. В. Шачкова (2015)	<i>Competențele artistice</i> servesc ca indicator de calitate profesională, astfel încât, după finalizarea cursului de studiu la universitate, absolventul pedagog s-ar putea poziționa el însuși ca artist profesionist [262, p. 335-342].
С. Ю. Егорова (2015)	<i>Competențele artistice</i> valorifică arta de comunicare empatică prin care satisface nevoile elevilor. Misiunea de profesor artist este să rezoneze cu sufletele elevilor [209, p. 60-67].
С. Д. Якушева (2015)	<i>Competențele artistice</i> implică, în special, stilul de relație axat pe înțelegere reciprocă și dialog între subiecții procesului educațional. Predarea devine proces interesant, știință și artă [269, c. 7].
Т. В. Надолинская (2016)	<i>Competențele artistice</i> proporționează cu calitățile actorului. Cadrul didactic, realizând lecțiile de educație muzicală, se afirmă în calitate de <i>actor</i> prin: cultura vorbirii (intonația, expresivitatea, dicția, timbrul vocii); mișcarea corpului său (mimica, gesturile, coordonarea mișcărilor, mobilizarea); regizarea orei; capacitatea de exprimare a emoțiilor; direcționarea emoțiilor și a dispoziției; capacitatea de a crea un climat favorabil [241, p. 520-524].
Т. А. Колышева, И. А. Пецина (2016)	<i>Competențele artistice</i> solicită de la cadrul didactic o orientare rapidă creată de o situație pedagogică inedită, capacitatea de a lua decizii nestandarde și flexibile, creativitate în toate tipurile de activități educaționale, limbaj expresiv, ținută scenică [223, c. 35-44].
В. В. Власенко (2016)	<i>Competențele artistice</i> includ componenta etnoculturală: coregrafia, muzica populară, folclorul muzical, folclorul dramatic [204, c. 150-156].
З. М. Хазратова (2018)	<i>Competențele artistice</i> ale cadrului didactic se rezumă la dezvoltarea intuiției pedagogice și a capacității de a improviza. Sistemul educațional solicită cadre didactice cu un larg diapazon al reacției emoționale, cu capacități creative care ar fi capabile să transmită elevilor bogăția culturală a omenirii [259, c. 58-62].
А. В. Гриценко Н. В. Беспалова (2018)	<i>Competențele artistice</i> implică colaborare în activitatea educațională, empatie, comunicare expresivă, dinamica mișcărilor [208, c. 11-12].
Л. А. Еремизина (2018)	<i>Competențele artistice</i> obligă cadrul didactic, ca paralel cu competențele profesionale, să posede intuiție, capacitate de a rezolva probleme prin mai multe soluții, capacitate de a asocia, a compara. Cadrul didactic - <i>artist</i> întotdeauna este creativ. Creativitatea pedagogică se compară cu creativitatea actorului și a regizorului [211, c. 95-100].
В. С. Зайцев (2019)	<i>Competențele artistice</i> reprezintă frumusețea lumii interioare a cadrelor didactice, capacitatea de a rezolva sarcini, de a proiecta viitorul, de a folosi creativitatea și intuiția, combinând armonios logica și esteticul [213].

În concluzie, generalizând pozițiile științifice ale autorilor ruși concluzionăm că aceștia valorifică termenul de *artistism pedagogic*, prin care se înțelege un sistem de competențe artistice care definesc conduita profesională a cadrelor didactice din învățământul primar.

Conceptul pedagogic de *exceleță artistică* valorifică semnificațiile psihologice evocate în contextul angajării competențelor artistice la nivelul activității de educație/instruire la scara întregului sistem și proces de învățământ. *Competența artistică* este de importanță primordială pentru cadrele didactice, deoarece vizează dezvoltarea inteligenței emoționale [184, p. 1303]; „competența artistică este o vocație, fiind legată de abilitățile de a extinde imaginația, de a gândi abstract, de a pune sub semnul întrebării convențiile sociale și de a transcende granițele înțelegerii limitate a utilitarismului” [15, p.24]; „competența artistică/abilitatea artistică include talentul de a crea opere de artă: pictură, desen, sculptură, compoziție muzicală etc.”; „competențele artistice se referă la creativitatea artistică”; „competențe artistice servesc drept modele pentru teoria și practica educației artistice moderne” [242, p. 84].

Din punctul de vedere al științelor contemporane, *exceleță artistică a cadrelor didactice* presupune o activitate în context; reprezintă un rezultat, efect al unui proces de învățare și formare; implică definirea unor standarde sau niveluri de performanță, care măsoară și acreditează efortul anterior de formare profesională [10, p. 20]. Pentru dezvoltarea competențelor artistice și estetice, este importantă nu numai estetizarea conținutului, ci și crearea unui mediu cultural și educațional care să ofere o învățare orientată spre elev și dezvoltarea educației artistice și estetice [211]. Prezintă interes semnificațiile EA colectate din sursele engleze care evidențiază valorile estetice (Tab. 1.6).

Tabelul 1.6. Abordarea științifică a *exceleței artistice* în spațiul englez

Autorii	Abordări ale <i>exceleței artistice</i>
Dorothy Heard (1999)	<i>Exceleță artistică</i> a cadrelor didactice se referă și la aspectele educației estetice [165, p. 461–487].
M. Volman (2012)	<i>Exceleță artistică</i> a cadrelor didactice vizează alfabetizarea artistică și reprezintă cunoștințele necesare pentru a participa în mod autentic la formarea personalității umane. În timp ce indivizii pot învăța despre dans, mass-media, muzică, teatru și arte vizuale prin citirea textelor tipărite, alfabetizarea artistică necesită ca aceștia să se implice în procese de creație artistică și în spații specifice (săli de concert, scene, spații de repetiții de dans, studiouri de artă și laboratoare de informatică) [186].
Ryan D. Shaw (2016)	<i>Exceleță artistică</i> a cadrelor didactice reflectă caracteristicile profesorilor, axate pe capacitatea de a mobiliza elevii pentru activitatea cultural - artistică [185, p. 1-12].

În acord cu semnificațiile atribuite conceptului de *exelență artistică a cadrelor didactice* prin abordările descrise, în spațiul englez și francez *exelența artistică* mai include și caracteristicile personale și trăsăturile de personalitate (Tab. 1.6 și Tab. 1.7).

Tabelul 1.7. Abordarea științifică a *exelenței artistice* în spațiul francez

Autorii	Abordări ale <i>exelenței artistice</i>
Ph. Carre, A. Moisan, D. Poisson (1997)	<i>Exelența artistică</i> este un set de cunoștințe, know-how și bunăstare profesională care permite exercitarea corespunzătoare a unor roluri și activități profesionale. Formarea <i>exelenței artistice</i> în termeni de competențe profesionale au generat oportunități de integrare în curriculumul oficial pentru formarea cadrelor didactice [160].
Sa. Coavoux (2012)	<i>Exelența artistică</i> este sistemul de valori comportamentale care definesc profesionalismul pedagogic [162, p. 69-80].
L. Guilbert (2021)	<i>Exelența artistică</i> este rezultatul experienței obiective la locul de muncă a profesorilor și este măsurată în mod obiectiv fiind validată prin performanțe artistice profesionale [169].

În evaluarea situațiilor pedagogice care implică *exelența artistică* în învățământul primar, С. Бабаян (2019) explică: „rolul cadrului didactic, la prima vedere, este invizibil, dar foarte important. Acesta acționează ca un dirijor experimentat (competențe teatrale), cu observațiile sale, clarificările respective, care ar trebui să asigure realizarea scopurilor educației” [191, p. 203]. În viziunea autoarei Т. Булгакова (2018) „*exelența artistică a cadrelor didactice din învățământul primar* reflectă capacitatea acestora de a combina teoria cu practica artistică, capacitatea de a mobiliza procesele cognitive ale elevilor, de a se afirma prin competențe sociale pentru a desfășura în mod profesional activitatea pedagogică” [199, p. 2].

Tabelul 1.8. Competența teatrală ca expresie a *exelenței artistice* a cadrelor didactice

Autorii	Abordări ale <i>competenței teatrale</i>
G. Haja (2003)	<i>Competența teatrală a cadrelor didactice</i> se referă la promovarea elementelor coregrafice în jocurile populare cu măști, alaiurile și teatrul popular propriu-zis [77, p. 179].
A. ЗЫКОВ (2014)	<i>Competența teatrală a cadrelor didactice</i> oferă posibilitatea de a provoca dialoguri interne și interacțiuni comunicative în mediul educațional [216, p. 8, 9].
В. В. Власенко (2016)	<i>Competența teatrală a cadrelor didactice</i> permite rezolvarea multor probleme psihologice, pedagogice, sociale și culturale ce stimulează dezvoltarea tradițiilor culturale și contribuie la dezvoltarea simțului estetic, a abilităților de autorealizare; adaptarea socială a personalității, dezvoltarea capacității de comunicare pozitivă, afirmarea stimei de sine [203].

A. Bejan (2020)	<i>Competența teatrală a cadrelor didactice</i> reprezintă un comportament social ritualic, dictat de respectarea unor legi nescrise, perpetuate și respectate de comunitate [14].
I. Rusu (2020)	<i>Competența teatrală a cadrelor didactice</i> este una complexă, care reunește armonios munca intelectuală, munca artistică și măiestria. Tehnicile împrumutate din arta actoricească stimulează procesul de afirmare profesională [130, p. 47, 52].

Utilă cercetării noastre este opinia A. Bejan (2022), prin care *competența teatrală* reprezintă o sinteză specifică a cunoștințelor teatrale, a capacităților (de realizare a operațiilor din cadrul acțiunii teatrale) și a atitudinilor teatrale [13, p. 52]. În cercetările ulterioare, autoarea A. Bejan (2020, 2021) menționează că „teatralitatea cadrelor didactice este congenitală ca potențialitate necesară în realizarea finalităților educației. Teatralitatea se prestează abordării semiotic-hermeneutice, deoarece natura operei de artă/de teatru se deschide cunoașterii atât prin caracteristicile sale eminente, cât și prin cele adăugate de activitatea receptorului. Teatralitatea îi angajează în crearea-receptarea operei de teatru pe ambii subiecți, creator și receptor, care utilizează/însușesc un limbaj specific activității teatrale, necesar a fi cunoscut și însușit de elevi, în limitele condiționate de vârstă” [14, p. 8].

Tabelul 1.9. Interpretări științifice ale competenței literar-artistice

Autori	Abordări
A. Hapsari (2011)	<i>Competența literar-artistică</i> este interpretată ca o abilitate cuprinzătoare, procedurală și multidimensională de a asculta, vorbi, citi și scrie. <i>Competența literar-artistică</i> se învață prin expuneri publice [170, p. 33].
Vi. Pâslaru (2011)	<i>Competența literar-artistică</i> a cadrelor didactice anticipează reacțiile publicului și permite rezonarea socială [106].
M. Morari (2016)	<i>Competența literar-artistică</i> include <i>cultura literară și artistică</i> compusă din abilități lingvistice și artistice, iar educația artistică, se realizează prin perceperea frumosului, prin intermediul diferitelor arte: literatură, muzică, desen, teatru, coregrafie etc. [175, p. 20-21].
D. Paga (2019)	<i>Competența literar-artistică</i> este ansamblul integrat de cunoștințe literar-artistice, estetico-literare și de lectură, capacități literare-lectorale și atitudini literar-estetice exersate spontan, care permit exercitarea adevărată a lecturii. <i>Competența literar-artistică</i> a elevilor din ciclul primar se formează în cadrul citirii, receptării și interpretării textului literar propus (în funcție de particularitățile de vârstă ale elevilor) [101, p. 196-206].
C. Șchiopu (2019)	<i>Competența literar-artistică</i> este o deprindere esențială de dezvoltat dacă studiul literaturii devine scop. <i>Predarea-învățarea literaturii în școală</i> s-a constituit într-o nouă disciplină școlară, cu numele său adevărat, sub influența a trei factori diferiți în aparență, dar asemănători în esență: revenirea la adevărata identitate a disciplinei, a elevilor și a cadrelor didactice; eliminarea abordărilor nespecifice disciplinei, deci dăunătoare educației elevilor; constituirea teoriei educației literar-artistice, care readuce literatura în școală în poziție de conformitate cu natura principiilor literaturii și artei, receptării artistice și formării personalității receptorului în anii de școlaritate.

	Aceste transformări au impus/ impun în mod firesc elaborarea unei noi/ înnoite metodologii de predare-învățare a literaturii în școală, componentă a teoriei educației literar-artistice și a conceptului curricular de instruire și educație [133].
A. Корытова, Г. Корытова (2021)	<i>Competența literar-artistică</i> arată nivelul de creativitate a cadrelor didactice de a valorifica folclorul [225, p. 210].

Din perspectiva analizei excelenței artistice a cadrelor didactice, conceptul de *folclor* include totalitatea valorilor culturii spirituale, obiectivate în poezie, muzică, dans, obiceiuri, jocuri și arta populară. Din aceste rațiuni, A. Buzenco (2015) în lucrarea *Folclorul și tradițiile de familie și contribuția lor la formarea orientărilor axiologice la copii* precizează, că folclorul românesc reprezintă totalitatea creațiilor culturii spirituale și este partea integrantă a culturii populare, înglobând următoarele forme de artă: verbală (literatura populară, folclorul literar), muzicală (muzica populară, folclorul muzical), corporal-ritmică (dansul popular, folclorul coregrafic), corporal-ritmic-gestuală (teatrul popular, folclorul teatral, care atrage în sfera sa și manifestări rituale sau ritual-ceremoniale) [28]. Folclorul arată cum se răsfrâng în sufletul poporului diferitele manifestații ale vieții, cum simte și gândește el fie sub influența ideilor, a credințelor, a superstițiilor, fie sub impresiile pe care i le deșteaptă împrejurările (Tab. 1.10).

Tabelul 1.10. Semnificații ale termenului *folclor*

Autori	Definiția
N. Silistraru (2003)	<i>Folclorul</i> , ca valoare etnopedagogică, reflectă psihicul omului care tinde spre perfecțiune și demnitate. Folclorul, ca formă a conștiinței sociale, generează norme ale conștiinței umane în diferite situații de viață, norme legate de deprinderi, convingeri, obiceiuri, tradiții [135, p.170].
E. A. Каминская (2004)	<i>Folclorul</i> este o colecție de credințe tradiționale, obiceiuri, mituri, legende și povești ale unei comunități, trecute din generație în generație prin cuvânt. [220, p. 105-106].
A. Каргин, А. Костина (2009)	<i>Folclorul</i> este creativitatea orală și poetică [221, p. 4].
M. Magher, G. Palii (2013)	<i>Folclorul</i> este totalitatea creațiilor artistice, literare, muzicale sau plastice ale obiceiurilor și tradițiilor populare a unei țări sau ale unei regiuni, originea sa fiind engleză, de la cuvântul folklore [82, p. 147].
A. Buzenco (2015)	<i>Folclorul</i> este o ramură specializată a tradiției. Într-o concepție limitativă, folclorul cuprinde totalitatea producțiilor populare artistice-literare, muzicale, coregrafice și plastice. Marile creații folclorice ale poporului nostru sunt legate de momentele de răscruce din istoria națională, când imaginația populară a creat modele de eroi și fapte în care oamenii credeau și pe care doreau să le imite [28, p. 103].
L. Postica (2018)	<i>Folclorul</i> presupune cunoașterea colectivă a realității. <i>Folclorul</i> permite cunoașterea perlelor neamului. Una din sarcinile principale ale instituțiilor educaționale este familiarizarea copiilor cu cele mai frumoase creații artistice

	prin intermediul cărora copiii li se educă dragostea pentru literatură, li se formează anumite calități morale, li se comunică cunoștințe despre mediul înconjurător, viața oamenilor și a naturii, li se formează o atitudine corectă față de frumos, în genere, care contribuie la dezvoltarea competenței de comunicare [109, p.126].
C.Becheru (2020)	<i>Folclorul</i> desemnează totalitatea creațiilor artistice ale unei culturi spirituale populare, asociate unei etnii sau unui grup de etnii. Studiul folclorului intră în sfera mai multor discipline tinere, între care prima apărută a fost folcloristica. Deși interesul pentru cultura poporului există dintotdeauna, orânduirea informațiilor într-un sistem de convenții, clasificarea lor și studierea în mod științific nu au avut loc mai devreme de a doua jumătate a secolului XIX-a [12, p. 2].
L. Guilbert (2021)	<i>Folclorul</i> este un fenomen complex de cultură și artă. <i>Folcloristul</i> este un ascultător foarte atent al tradiției și al schimbărilor actuale [169, p. 64].

Folclorul reprezintă moștenirea culturală a unui popor, cuprinzând tradiții, obiceiuri, povești, cântece și dansuri transmise din generație în generație [2, 3, 4, 39]. Prin *folclor*, elevii pot achiziționa o serie de beneficii: admirație pentru tradițiile și creativitatea populară; pot învăța să aprecieze înțelepciunea și creativitatea oamenilor din trecut, care au creat aceste opere unice și autentice. Mândria națională se manifestă prin cunoașterea folclorului național ce le poate dezvolta un sentiment de mândrie față de propria lor cultură și identitate națională.

Competența artistico-plastică conduce spre exprimarea de sine prin creații vizual-plastice, demonstrând creativitate și gust estetic (Tab. 1.11).

Tabelul 1.11. Interpretări științifice ale *competenței artistico-plastice*

Autori	Abordări științifice
T. Hubenco (2015)	<i>Competența artistico-plastică</i> presupune receptarea mesajelor artistico-plastice în contexte variate, manifestând sensibilitate pentru frumosul din viață și din artă. Pentru dezvoltarea optimă a <i>competențelor artistico-plastice</i> , se propune ca în demersul la clasă să se utilizeze diverse materiale de artă. Acestea îi vor ajuta pe elevi să însușească arta comunicării mesajelor vizuale. În educația plastică, profesorul își va manifesta măiestria de formare a competențelor specifice stipulate curricular: culturalizarea elevilor, formarea competențelor de comunicare artistică și exprimare prin simboluri vizuale. Misiunea profesorilor constă în monitorizarea atingerii standardelor de competențe specifice artelor plastice [79, p. 11].
I. Țagulea (2017)	<i>Competența artistico-plastică</i> constă în aprecierea creațiilor de artă plastică în limbaj specific, manifestând spirit critic și respect față de valorile naționale și cele ale altor culturi. Prin intermediul <i>competenței artistico-plastice</i> se cunoaște limbajul artelor plastice și a particularităților de dezvoltare afectivă a elevilor, care îi permite să acționeze stimulat și să ofere un mediu propice pentru dezvoltarea creativității. Prin intermediul artelor plastice, elevii învață să vadă și să aprecieze frumusețea din lucrurile simple și să dezvolte o înțelegere mai profundă a artei și a expresiei artistice. Învățătorul poate folosi diferite tehnici și metode de aplicare în arta plastică pentru a-i încuraja pe elevi să exploreze și să experimenteze. Prin lucrul cu diverse materiale și tehnici, elevii își pot dezvolta abilitățile artistice și pot descoperi noi modalități de

	expresie. Prin urmare, arta plastică poate fi o modalitate valoroasă de a dezvolta potențialul creativ al elevilor și de a-i ajuta să se conecteze mai profund cu ei înșiși și cu lumea din jur. Învățătorii au o responsabilitate esențială în a crea un mediu stimulator și inspirațional pentru elevi, care să îi încurajeze să exploreze și să se exprime liber prin intermediul artelor plastice [146].
A. Brițchi (2020)	<i>Competența artistico-plastică</i> vizează deschiderea pentru valorizarea experiențelor artistice. Activitatea artistico-plastică desfășurată prin metoda proiectelor în clasele primare trezește curiozitatea elevilor de acumulare de noi cunoștințe. În acest caz, cadrul didactic poate sugera elevilor noi surse de informare sau pur și simplu le poate îndrepta gândirea spre cercetarea independentă [24, p. 112].

Fiind o artă sintetică, *coregrafia/dansul* îmbină mișcarea și dramaturgia, dispune de valențe și oportunități educative privind formarea orientărilor valorice [63].

Arta coregrafiei, în opinia E. Фокина (2002), este un fenomen universal care se bazează pe dorința umană irezistibilă de mișcare ritmică, nevoia de exprimare a emoțiilor prin plasticitate, legând armonios mișcarea și muzică. Ca alte tipuri de artă, dansul dezvoltă gustul estetic, educă sentimente înalte, are impact semnificativ asupra dezvoltării fizice a elevilor [258, p. 9]. *Dansul* necesită efort fizic, emoțional și rezistență intelectuală [159, p. 189]. *Dansul* este limbajul corpului, este vorbire, este o stare de spirit; este pornit din individ, din lumea lui interioară [243, p. 26].

Cultura coregrafică, așa cum subliniază M. Dohotaru (2019), face parte din cultura generală și, în special, din cultura artistică. Ea reflectă identitatea și conștiința națională, dar și tradițiile formate de multe generații prin dans. *Cultura coregrafică* este de o largă răspândire în arta coregrafică și dansul tradițional popular, ce include următoarele mișcări ale omului: dansul modern, teatrul de balet, dansul sportiv ș.a. [R. Ilieasova, 219].

Autorul T. Борисенко (2020) menționează, că „prin *competența coregrafică* ca un complex de valori artistice interdependente ce necesită o abordare semnificativă în realizarea și punerea în scenă a compoziției de dans, cadrul didactic se manifestă ca lider de echipă coregrafică” [194, p.117-118]. Cadrele didactice din învățământul primar se vor afirma în activitatea profesională prin valorile excelenței artistice care reflectă competența coregrafică (Tab. 1.12).

V.Crișciuc [51] susține că *competența muzicală* vizează dezvoltarea atitudinilor pozitive, a comportamentelor adecvate și a aptitudinilor muzicale, pentru a cultiva o înțelegere profundă și valoroasă a artei muzicale (Tab. 1.12).

Tabelul 1.12. Abordări ale competenței coregrafice și competenței muzicale

Autori	Abordări științifice
M. Naranjo (2011)	<i>Competența coregrafică</i> este arta de a inventa sau a aranja mișcarea, precum și de a alege structuri dramatice pentru a o organiza sau a o prezenta publicului. Arta coregrafiei în sine este preocupată doar de mișcare (sau de dans) înainte de relația

	ei cu costume sau orice alte complemente scenice. Coregrafia este o succesiune de mișcări [178, p. 5, 6].
F. Châteauevert, S. Desrosiers (2013)	<i>Competența coregrafică</i> presupune stăpânirea unor abilități artistice [161, p. 4].
A. Kimber (2016)	<i>Competența coregrafică</i> se manifestă în <i>cadrul coregrafic</i> care pune accent pe rolul corpului în spațiul de spectacol live al sălii de clasă [172].
O. Шорникова, Т. Тарасенкова (2017)	<i>Competența coregrafică</i> solicită de la cadrele didactice să stăpânească un vocabular de dans, să înțeleagă muzica, să aibă cunoștințe în domeniul artei coregrafice, să cunoască elementele de bază ale artei populare [265, p. 5].
M. Dohotaru (2019)	<i>Competența coregrafică</i> are în centru preocupărilor sale cunoașterea limbajului coregrafic care este unul al sentimentelor umane. Dacă cuvântul întotdeauna exprimă un sens, mișcările în dans exprimă ceva numai în combinație, unite cu alte mișcări [63].
V. Crișciuc (2016)	<i>Competența muzicală</i> este dobândită în principal prin aplicarea practică a cunoștințelor muzicale în activitățile muzical-didactice precum audiția, creația, interpretarea și reflecția. Această abordare practică permite elevilor să își dezvolte abilitățile muzicale și să își formeze competențele muzicale funcționale. Atunci când ne referim la „elemental terminus” în procesul cunoașterii muzical-artistice, ne referim la nivelul de bază, la fundamentele cunoașterii muzicale pe care elevul le dobândește. Aceste cunoștințe funcționale nu rămân doar la nivel intelectual, ci se concretizează în atitudini, comportamente și afectivitate ale elevului față de arta muzicală. Atitudinile și comportamentele legate de arta muzicală reflectă modul în care elevul abordează și se implică în procesul de învățare muzicală: cum răspunde la provocări, cum interacționează cu muzica și cu cei din jur în contextul muzical. Această interiorizare a aspectelor competențelor muzicale contribuie la formarea unui individ mai complet în ceea ce privește exprimarea artistică, dezvoltarea sensibilității muzicale și a capacității de comunicare prin muzică [51, p.235].
I. Gagim (2019)	<i>Competența muzicală/ muzica</i> este, într-adevăr, o lume a sensurilor și una dintre cele mai profunde și complexe forme de exprimare artistică. Comparativ cu alte arte, cum ar fi pictura sau literatura, mesajele muzicii pot fi mai subtile și mai greu de expus în cuvinte. Acest lucru se datorează în parte caracterului abstract al sunetelor și ritmurilor muzicale, care pot evoca emoții și trăiri fără a fi legate de o imagine concretă sau un text explicit. <i>Competența muzicală/muzica</i> are puterea de a provoca o conexiune profundă cu ascultătorii, având capacitatea de a exprima trăiri și sentimente pe care cuvintele nu le pot transmite întotdeauna în mod direct. Limbajul muzicii este unul profund și complex, care reprezintă o formă de exprimare artistică cu o bogată adâncime emoțională și spirituală, capabilă să comunice sensuri ascunse și să creeze legături profunde între artiști și publicul lor [66, p.54].
I. Hâncu (2021)	<i>Competența muzicală</i> implică o componentă psihologică și emoțională. Calea de conducere a <i>muzicii</i> spre altcineva este ea însăși o artă care trebuie însușită. Ca atare, în figura vie a profesorului, aceste două aspecte nici nu pot fi separate. În cadrul procesului instructiv-educativ, la lecții, este greu de despărțit aspectul muzical de cel pedagogic. Explicația este următoarea: muzicianul și pedagogul în cazul dat nu urmăresc scopuri diferite, ci unul singur, acela de a cultiva elevului frumosul, de a-l înnobila, și de a-l înălța. Acesta este scopul pedagogiei, dar și al artei în general. În cazul nostru, aceste două domenii de activitate se contopesc, esența și menirea

	lor rămânând aceeași, într-un singur punct contopindu-se, devenind un domeniu complex [80, p.275].
--	--

Formarea orientărilor valorice la studenții pedagogi, în viziunea M. Dohotaru (2019), constituie un fenomen spiritual-moral și educațional complex, care reprezintă o calitate integrală a unui individ, exprimată printr-un zbucium interior continuu, printr-o căutare activă a frumosului în arta coregrafică, și în viața reală, prin tendința spre creație și necesitatea de a-i familiariza și pe alții cu acest proces [63].

Conținutul tabelului 1.13 reflectă valorile *exelenței artistice a cadrelor didactice* deduse din competențele artistice recomandabile cadrelor didactice din învățământul primar.

Tabelul 1.13. Valorile exelenței artistice deduse din abordările competențelor artistice

Exelența artistică reflectată în competențe	Componentele exelenței artistice	Valorile exelenței artistice
Competența teatrală	Deontologie pedagogică	Orientare emoțională pozitivă
Competența literar-artistică	Comunicare artistică	Creativitate exploratorie Charismă pedagogică Simțul umorului
Competența artistico-plastică	Identitate profesională	Transpunere artistică Rezonanță socială
Competența coregrafică	Comunicare artistică	Entuziasm și originalitate Gestionarea timpului
Competența muzicală	Cultură teatrală	Artistism teatral Expresivitate estetică/etică Asertivitate comunicativă

Valorile exelenței artistice sunt necesare pentru a acumula cunoștințe, deprinderi, calități individuale, care permit cadrelor didactice să atingă cu succes standardele profesionale.

Odată cu implementarea curriculumului național pentru clasele primare se va produce marea schimbare, ce va permite cadrelor didactice/manageriale să-și formeze o viziune globală în formarea competențelor disciplinelor de profil artistic.

1.2. Relevanța competențelor artistice pentru dezvoltarea excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar

Învățământul artistic din Republica Moldova are ca obiectiv cultivarea valorilor morale, artistice, culturale și schimbarea atitudinilor, a comportamentului și a mentalității celor vizați.

În literatura de specialitate, termenii „*exelență artistică*” și „*competențe artistice*” au avut un impact semnificativ, generând apariția și accentuarea unor modele structurale ce se referă la conceptul de excelență artistică. Cu toate acestea, conceptul în sine este confuz și polisemantic din cauza lipsei unei definiții universal acceptate. Acest lucru deschide calea pentru diverse interpretări, polemici și abordări plurisemantice, datorită varietății de domenii care se raportează la acest concept.

Conceptul de excelență artistică a fost lansat de către M. Volman în anul 2012, care definește excelența artistică: *dezvoltarea talentului este o preocupare principală pentru școli. Prea mulți profesori consideră talentul ca o caracteristică mai mult sau mai puțin fixă a elevilor care determină cât de departe vor ajunge în cariera lor educațională* [186, p. 10, 16] (Fig. 1.1.).

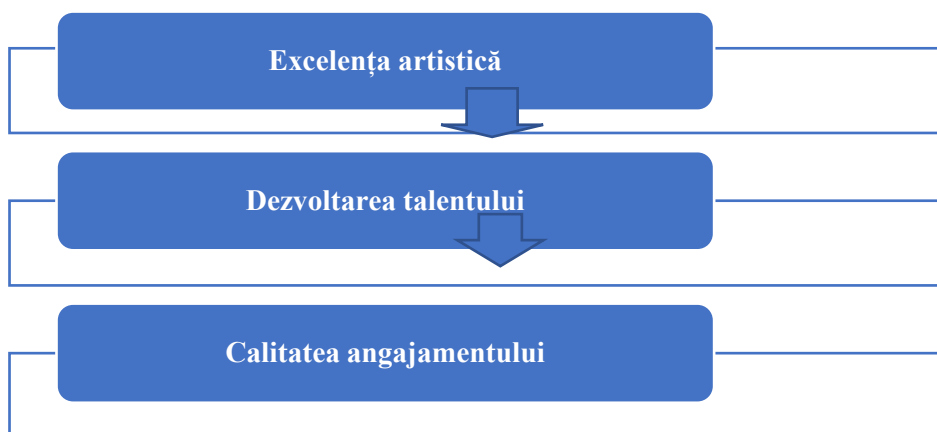

Figura 1.1. Modelul excelenței artistice, după M. Volman (2012)

Din conținutul Fig. 1.1., deducem elementul prioritar ce definește excelența artistică prin talentul cadrelor didactice în procesul instructiv-educativ. Conform definiției lui M. Volman, *exelența artistică* solicită valorizarea și dezvoltarea unei game largi de talente implicând calitatea angajamentului [186, p. 9]. Din aceste rațiuni, considerăm argumentat să apreciem ideea educării *exelenței artistice la cadrele didactice* care vor lua în considerare nevoile și bunăstarea elevilor în proiectarea și evaluarea proceselor pedagogice [186, p. 36] (Fig. 1.2).

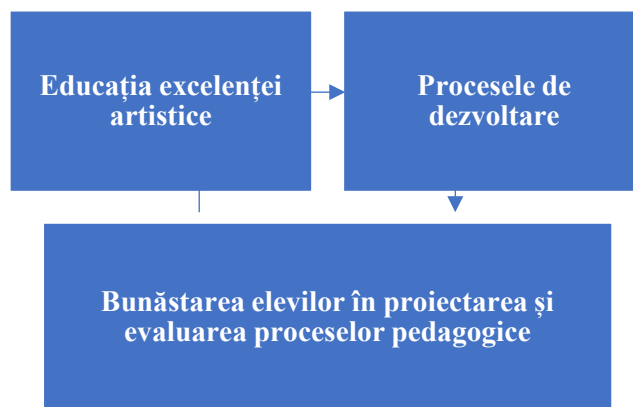

Figura 1.2. Modelul educației excelenței artistice după M. Volman (2013)

Autorul concepe excelența artistică ca un proces continuu de dezvoltare a cadrelor didactice care conduce la optimizarea activității pedagogice la nivel de proiectare și evaluare. Frank Van der Duyn Schouten (2020) subliniază, că, pentru a caracteriza *excelența artistică a cadrelor didactice*, trebuie identificate *competențele necesare* care o caracterizează pe domeniile: (a) *interpersonal*, care presupune modul cum se înțelege profesorul cu elevii (empatic); (b) a interacțiunilor *pedagogice* (reflectant și inovator, măiestru în predarea conținuturilor); (c) *organizațional* (cooperare în echipă, deschidere către lumea exterioară [153, p. 37-42] (Fig. 1.3).

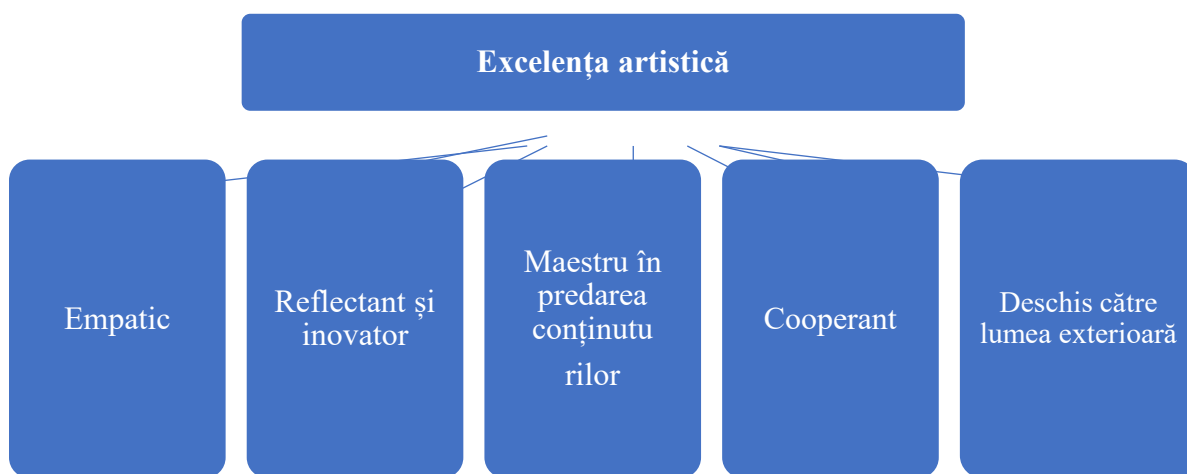

Figura 1.3. Modelul excelenței artistice, după Frank van der Duijn (2015)

Or, semnificația conceptului *excelență artistică a cadrelor didactice* în opinia lui Frank Van der Duyn Schouten se determină printr-o serie de competențe profesionale specifice necesare cadrului didactic pentru eficientizarea procesului educațional la clasă, în ansamblu, și pentru eficientizarea educației artistice, în particular [153].

Din perspectiva lui M. Miguéns (2012), cadrele didactice excelente (CDE) sunt: cadrele didactice care demonstrează vocație pedagogică (motivație interioară și dragoste pentru copii; se adresează diferitelor stiluri și nevoi de învățare); tind să fie vibranți, entuziaști și inventivi, pentru care predarea este o prioritate maximă; posedă abilități sociale și empatică și capacitatea de a

relaționa nu doar cu clasa de elevi, ci și cu fiecare elev în parte; lucrează împreună în echipă; posedă gândire creativă (laterală) și multă imaginație; are în dotare excelente abilități de comunicare, pasiune pentru lectură și artă; simțul umorului [174, p. 53, 54].

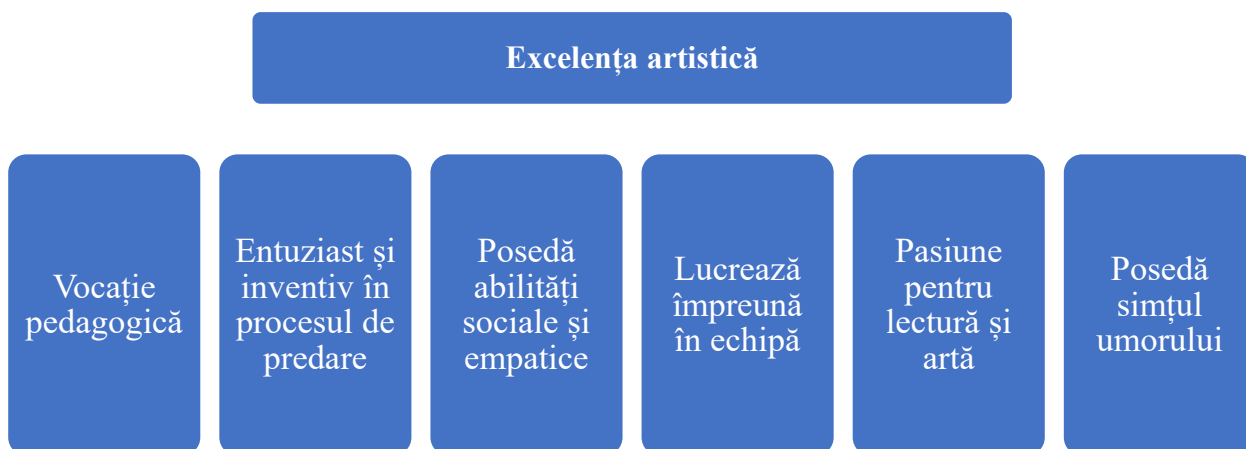

Figura 1.4. Modelul excelenței artistice după M. Miguéns (2014)

Analiza Modelului excelenței artistice după M. Miguéns demonstrează că el completează lista competențelor profesionale ale unui cadru didactic de succes pentru care educația cu multiplele ei valențe este o prioritate maximă, aceștia lucrează împreună în echipă și tind spre o creștere a calității învățării.

În interpretarea lui Adrie Van der Rest (2012), *excelență artistică a cadrelor didactice* este un concept larg. Termenii utilizați includ eminență, asigurarea calității, benchmarking, rezultate ale învățării, echitate [154, p. 7, 8] (Figura 1.5).

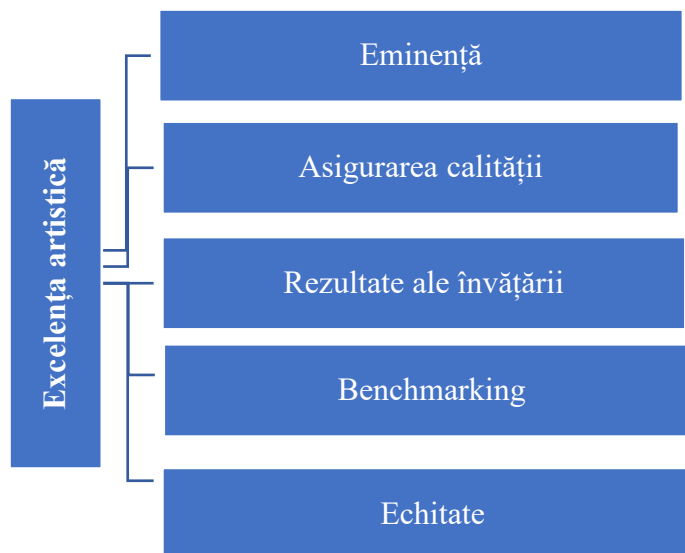

Figura 1.5. Modelul excelenței artistice după Adrie Van der Rest (2012)

Per ansamblu, analiza modelului demonstrează că *excelența artistică*, în opinia lui Adrie Van der Rest (2012), se referă la asigurarea calității procesului instructiv-educativ.

Ulterior, ilustrul Adrie Van der Rest (2016), ne indică și alte caracteristici ale *exceleței artistice*, ce țin de *abilitățile de comunicare* ale cadrelor didactice eficiente și *metacogniție* care influențează rezultatele învățării [154, p. 7, 8] (Figura 1.6).

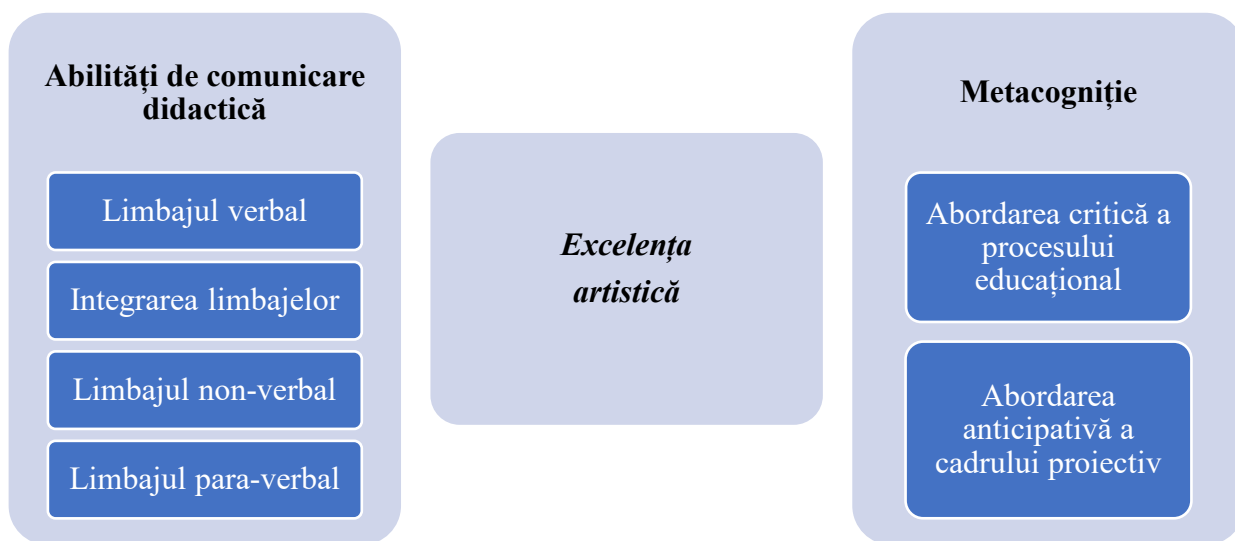

Figura 1.6. Modelul excelenței artistice după A. Van der Rest (2016)

Caracteristicile de ansamblu ale discursului didactic vizate de autor ne conduc la ideea că condiția primară și obligatorie pentru valorificarea excelenței artistice este înțelegerea conținutului propus. În realitate, la elaborarea discursului didactic, cadrul didactic trebuie să țină cont de o serie de factori ce se referă îndeosebi la cantitatea de informație, banalitatea sau originalitatea, accesibilitatea și inteligibilitatea mesajului comunicat, formularea mesajului în termeni semnificativi și un minimum de informații noi față de mesajele anterioare. Prin urmare, pedagogul trebuie să se exprime simplu, iar conținutul să fie astfel organizat, încât să poată fi ușor de urmărit. Ghidat de competențele curriculare și de conținuturile literaturii de specialitate, profesorul trebuie să selecteze și să personalizeze mesajul în funcție de destinatar și de nevoile de dezvoltare ale acestuia, să se orienteze spre descoperirea accesibilă de către elevi a sensului noțiunilor științifice. Putem spune că succesul pedagogului de a ajuta elevul în achiziționarea unor cunoștințe depinde îndeosebi de receptarea corectă a informațiilor și de valorificarea înțeleaptă a diferitelor tipuri de limbaje: *limbajul verbal* (nivelul de utilizare a conceptelor în domeniul didactic; componenta discursivă/capacitatea de a transmite un mesaj elevilor; componenta relaționare /capacitatea de a interacționa cu clasa de elevi/sincronizarea limbajelor; *limbajul para-verbal* (cum spun învățătorii?); limbajul non-verbal (ce arată învățătorii?).

Cu referință la formarea cadrelor didactice pe segmentul *exceleței artistice*, E. Pașca (2013) susține că situația diferă mult de la țară la țară, mai ales în raport cu modul ei de abordare. În câteva țări există *cursuri separate* pe această problemă, în altele subiectul poartă un caracter interdisciplinar, în timp ce în unele nu există niciun fel de recomandări speciale grație autonomiei

considerabile acordate *instituțiilor de formare*. Modelul propus de autoare este unul *complex* [104, p. 117-120].

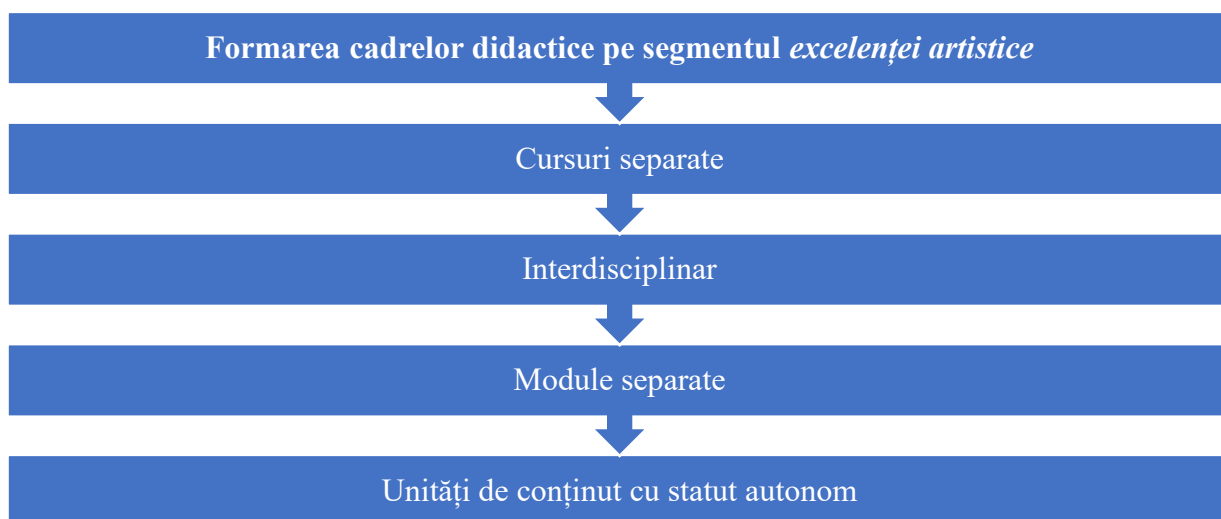

Figura 1.7. Modelul formării excelenței artistice după E. Pașca (2013)

E. Pașca subliniază că formarea cadrelor didactice pe segmentul *excelenței artistice* reprezintă o activitate cu conținut pedagogic și social, proiectată la toate nivelurile sale de referință (funcțional - structural - operațional). Interpretarea complexă a perfecționării de către autoare reia, în special, esența ei fundamentală – aceea de acumulare (prin studii sistematice) a cunoștințelor și formarea competențelor noi într-un domeniu educațional determinant - *excelența artistică*.

O nouă viziune asupra personalității impune și o nouă abordare a modelului pedagogului în contextul modificărilor conținuturilor curriculare în instituțiile de învățământ. În baza literaturii studiate decelăm că *excelența artistică a cadrelor didactice* include: competențele artistice, cultura emoțională și competențele profesionale (Fig. 1.8).

Figura 1.8. Modelul excelenței artistice după Iu. Postolachi (2022) [123, p. 51]

Sensul modelului constă în faptul că el permite să se releve și să se argumenteze științific condițiile de apropiere posibile dintre schimbările dorite și așteptate ale personalității pedagogului în ceea ce privește *exelența artistică*. În acest caz modelul poate servi ca unul din mijloacele importante de reformare a sistemului de pregătire continuă a cadrelor didactice din învățământul primar. Poziția noastră se rezumă la ideea că cadrul didactic din învățământul primar posedă *exelență artistică* atunci când întrunește competențe profesionale, competențe artistice și cultură emoțională.

Descrierea competențelor artistice. Cercetările privind competențele artistice arată că societatea în care trăiește omul gestionează dezvoltarea competențelor sale artistice, a responsabilității acestuia față de cei din jur, dar și față de el însuși [68, 126, 137, 140, 158, 166]. Având, în primul rând, responsabilități față de societate, omul modern se problematizează din punct de vedere comportamental și etic, dorind să-și etaleze ființa prin manifestarea competențelor artistice. În această ordine de idei, mediul de învățare oferă posibilitatea respectării competențelor artistice, de planificare și evaluare a procesului instructiv-educativ în clasele primare. Prin urmare, studierea competențelor artistice de către cadrele didactice determină conștientizarea rolului activității sale, a procesului de învățământ, creând un anturaj de încredere și respect față de cei pe care îi educă.

Competențele artistice ale cadrului didactic (CACD) din învățământ (*competența teatrală, competența literar-artistică, competența artistico-plastică, competența coregrafică, competența muzicală*) reprezintă un sistem de abilități cognitive, afective, motivaționale, manageriale care relaționează cu trăsăturile de personalitate ale elevului. În acest sens, competențele artistice ale cadrului didactic îi atribuie acestuia calitățile necesare pentru înfăptuirea prestației didactice de îngrijire, asigurându-i realizarea obiectivelor și a performanțelor obținute, clasându-l, drept rezultat, aproape de nivelul maximal al potențialului intelectual al fiecăruia [123, p. 121].

Competența teatrală (CT) reprezintă acel sistem de conținuturi ale realității care este rezultatul unui comportament/manifestare umană legată de arta teatrală și în contextul artei în general: obiecte materiale (opera dramatică, teatrul ca instituție și ca edificiu), agenții acestui domeniu (dramaturgul, regizorul, actorul, publicul și directorul teatrului, întreg personalul etc.), dar și diverse norme ce reglementează activitatea umană legată de teatru, diverse cunoștințe, abilități, aptitudini, atitudini etc., deci un sistem de competențe-abilități-trăsături-comportamente-reprezentări-convingeri teatrale [14, p. 25, 26].

Formarea competenței teatrale necesită formularea unui sistem de obiective și desfășurarea unui program de activitate cu elevii. Înțeles ca realizare a unei posibilități de

manifestare (culturală), stocată în natura/condiția umană în forma unor virtualități (culturale), elementul de cultură teatrală deja conține latent premisele de valorificare metodologică a sa în procesul educativ. Astfel, competența teatrală este abordată concomitent ca act semiotic, într-o paradigmă a semioticii semnificării, dar și ca act de comunicare a cadrului didactic și transmis elevilor [123, p. 124].

Cadrul didactic în clasă are rolul de regizor. Instinctul teatral al omului/cadrului didactic se manifestă și prin calitățile sale regizorale, care-i sunt implicite genetic și cultural. Cadrul didactic și elevii proiectează scena mental și integral, probând astfel faptul deținerii unor premise aptitudinale regizorale înăscute și dezvoltate prin educație.

Cadrul didactic este și un bun actor. Caracteristicile specific actoricești, precum capacitatea de a gestiona și exprima emoțiile, sunt factori semnificativi actului ritualic, ei realizând funcțiile cathartică, afectivă, de descătușare și socială. *Competențele actoricești și regizorale* sunt asigurate de activitatea mecanismelor verosimilului și necesarului, care se dezvoltă în principii ale operei artistice [14, p. 23, 25, 26, 38], [123, p. 124].

Competența literar-artistică (CLA) sau lectorală, cum mai este numită în literatura de specialitate, presupune formarea deprinderii de citire și a aptitudinii de înțelegere și interpretare a celor citite, de înțelegere a sensului cuvintelor, de trăire a sentimentelor transmise de textul literar. Toate acestea sunt posibile doar dacă se ține cont de particularitățile psihologice și de vârstă ale elevilor. Nu putem cere elevilor de ciclul primar să lectureze și să înțeleagă un text greoi, cu multe neologisme, cu un fir epic întortocheat. Volumul cunoștințelor transmise, gradul de dificultate a sarcinilor propuse, intensitatea efortului depus în activitățile școlare trebuie să fie în concordanță cu particularitățile lor de vârstă [101, p. 205], [123, p. 126].

Folclorul tradițiilor calendaristice constituie o sferă importantă a culturii spirituale populare. Explicarea semnificației și a originii obiceiurilor și a poeziei calendaristice românești, la fel ca și explicarea acestor tradiții, este un subiect complex, or, ele au suferit, de-a lungul existenței, diferite modificări. Cert este faptul că folclorul, legat de ritualurile sărbătorilor de an, face parte dintre cele mai vechi genuri ale creației poetice populare. Astăzi, când se acordă tot mai mare atenție reluării și dezvoltării tradițiilor populare laice se face din ce în ce mai resimțită necesitatea colectării, editării și cercetării moștenirii populare autentice, inclusiv poezia calendaristică, precum și a creațiilor care iau naștere în zilele noastre și care oglindesc în mod artistic munca și traiul strămoșilor. Tradiția este un termen elastic și desemnează ansamblul de idei, obiceiuri, credințe, datini, mesaje artistice, structuri și mijloace de expresie etc. care se transmit, în cadrul unor grupuri, pături și clase sociale, popoare și națiuni, dintr-o generație în alta. *Tradiția calendaristică* este sărbătorită în fiecare an, pe o dată relativ fixă [123, p. 128].

Competența artistico-plastică (CAP) a fost cercetată de către autorul E. Mihalache (2018). CAP se rezumă la cunoașterea teoriei elementare a artelor plastice prin însușirea limbajului propriu acestui gen de artă, a teoriilor de bază din domeniul respectiv, istoricul evoluției învățământului artistico-plastic; cunoașterea conținutului curricular la disciplina Educația plastică, principiilor și metodelor de predare-învățare-evaluare a educației plastice în școala primară; valorificarea metodologiei predării disciplinei educația plastică în ciclul primar, cu instrumente și materiale pentru a crea compoziții plastice în diverse tehnici de lucru [90].

Plecând de la constatările generale ale fenomenelor, formulăm, în urma exigențelor prestabilite în dezvoltarea gustului artistico-plastic al studenților pedagogi și a rolului semantic cromatic la orele de educație plastică, următoarele obiective generale: familiarizarea studenților cu elementele limbajului cromatic prin însușirea unei terminologii specifice domeniului artistico-plastic, utilizarea elementelor de limbaj cromatic în scopul obținerii unor compoziții plastice, unitare și expresive, dezvoltarea capacității de înțelegere și apreciere a frumosului cromatic din realitate și artă, dezvoltarea capacității de a proiecta un demers didactic/material didactic/desen în culori cromatice la o temă instructivă, aprecierea rolului pe care îl are educația coloristică în contextul educației plastice și estetice personale/profesionale, în modelarea personalității și a culturii vizuale a elevilor, efectuarea legăturilor dintre educația artistico-plastică și disciplinele de studii, precum pedagogia și psihologia, aplicate în școală [147]. Din analiza conceptului, se constată faptul că formarea cadrelor didactice pe dimensiunea artistico - plastică derivă din următoarele competențe profesionale:

- **competențe cognitive:** *receptarea mesajelor vizuale și artistico-plastice în contexte variate, manifestând curiozitate și admirație pentru frumosul din viață și artă; realizarea de creații artistico-plastice, demonstrând interes pentru creativitate și gust estetic în exprimarea sinelui; transferarea achizițiilor artistico-plastice în contexte educaționale/sociale/culturale, demonstrând respect față de valorile naționale și cele ale altor culturi; utilizarea materialelor grafice și picturale, a instrumentelor și tehnicilor corespunzătoare în realizarea unor lucrări plastice simple* [57, p. 118].

- **competențe de învățare:** definirea clară a scopului și a obiectivelor instruirii cromatice în aria instruirii artistico-plastice; stabilirea relațiilor logice între conceptele/noțiunile pedagogice însușite; proiectarea propriei învățări; abilitatea de a activa cu un grad sporit de autonomie în învățământul primar; planificarea eficientă a timpului, motivarea activității de învățare.

- **competențe de aplicare:** proiectarea diferitelor modele de lecții la educația plastică în corespundere cu tipul lecției și exigențele curriculare; proiectarea și organizarea diferitelor activități extrașcolare în practica profesională; aplicarea metodelor și procedeele de dezvoltare a

creativității plastice în vederea realizării obiectivelor educaționale; determinarea relației dintre conceptul de instruire coloristică și educație plastică; demonstrarea și argumentarea reciprocității categoriilor de bază ale coloristicii în procesul educației artistico-plastice; determinarea și argumentarea locului educației artistico-plastice în corelație cu alte științe; delimitarea domeniilor de preocupări ale educației coloristice și vizuale; argumentarea rolului hotărâtor al educației artistico-plastice în dezvoltarea personalității; demonstrarea rolului activităților artistico-plastice și al atitudinilor cromatice în dezvoltarea culturii personalității; utilizarea corectă în procesul de predare și de comunicare artistică a terminologiei de specialitate.

- **competențe de analiză:** analiza conceptelor și a teoriilor din domeniul coloristicii și al artelor plastice; analiza și compararea culorilor, a gamelor cromatice, a formelor, a proporțiilor, a obiectelor; stabilirea ideilor estetice fundamentale în teoriile artistice clasice și contemporane; compararea și analiza conceptelor de bază privitor la dezvoltarea personalității creative; demonstrarea importanței eredității și a mediului social în dezvoltarea personalității; compararea și analiza particularităților psihopedagogice de dezvoltare a copiilor de vârstă preșcolară și școlară mică în educația artistico-plastică.

- **competențe de comunicare:** prezentarea de idei, schițe grafice color, desene, rapoarte în fața colegilor; acceptarea rezonabilă a diverselor concepte definitorii ale pedagogiei contemporane; emiterea de mesaje eficiente și convingerea prin argumente despre importanța și utilitatea informației; recepționarea eficientă a mesajelor referitoare la problemele educației coloristice; abilitatea de a interacționa și a coopera eficient cu colegii și cadrele didactice universitare; stăpânirea regulilor de politețe și de etică pedagogică eficientă în mediul de formare profesională inițială; distingerea informației relevante de cea nerelevantă; formularea propriilor argumente într-o manieră convingătoare și luarea în considerație a altor puncte de vedere exprimate verbal și în scris, sau sub formă de desen/ imagine în culori [147].

Cu referință la rolul pedagogului în procesul educației artistico-plastice, M. Stamatî (2021) consideră că „este de a încuraja, sensibiliza copilul în fața frumosului, de familiarizare a acestuia cu limbajul și operațiile specifice artei plastice. Procedând astfel și dovedind empatie și respect necondiționat, acesta ajută cu adevărat copilul să se autodescopere, să se armonizeze cu sine și să rezolve probleme de compoziție și de tehnologie artistică. Cunoscând limbajul artei plastice, precum și particularitățile individuale ale elevilor, cadrul didactic poate acționa stimulatîv dezvoltarea potențialului creativ. Dezvoltarea imaginației creative prin activități artistico-plastice necesită valorificarea deprinderilor grafice, tehnice, cunoașterea limbajului și legităților activității plastice, cunoașterea naturii și fenomenelor ei, fenomenelor vieții sociale, evenimentelor și sărbătorilor” [141, p. 135-136].

Relevăm faptul, că problema dezvoltării gustului artistico-plastic la orele de educație plastică are o natură complexă, combinată cu nivelul dezvoltării percepției artistice a culorilor în realitate și artă. Astfel, în calitate de factor important și indispensabil în dezvoltarea gustului artistico-plastic, aspectul semanticii cromatice la orele de educație plastică s-a evidențiat în condițiile școlii superioare contemporane. Indiscutabil, rămâne important și aspectul comunicativ artistico-plastic al conotațiilor semantice în cadrul creației plastice, premergător și contribuitor la evoluarea receptării imaginii artistice în ceea ce privește generațiile în creștere și dezvoltare (copii, elevi, studenți) [147, p. 89-94].

Competența coregrafică (CC). M. Dohotaru afirmă că **competența coregrafică** se caracterizează prin limbajul artei coregrafice, prin intermediul căruia se redă demersul artistic și se creează opera coregrafică, se constituie din elementele specifice dansului: mișcare, gest, mimică (pantomimă). Limbajul artei coregrafice se exprimă prin elementele coregrafice analizate în contextul operei/ creației ca întreg, prin specificul stilistic al limbajului coregrafic [63, p. 23].

Arta coregrafică este o perpetuă și efemeră mișcare a corpului în spațiu și timp; corpul uman nu se „așează” în spațiu ca un obiect, ci se regăsește mereu într-o situație de constrângere, de comunicare, de sentimente, stări și idei, care parcurg corpul într-un flux infinit de mișcări armonioase [63, p. 20-23]. „Așadar, arta coregrafică, în general, și dansul, în special, susține M. Dohotaru, reprezintă o valoare artistică în sistemul unei anumite culturi și un mijloc eficient de formare a unor anumite valori general umane, având, în acest sens, posibilități inepuizabile ce țin atât de conținut, cât și de modalitățile de realizare (mijloace artistice)” [63, p. 20-23]. „Psihologii în domeniul artei afirmă că dansul contribuie la interacțiunea emisferelor cerebrale, stabilind astfel o relație reciprocă între intuiție și rațiune. Dansul, ca formă a artei, are un puternic impact psihologic și fizic asupra spectatorului. Sentimentul de confort psihologic apare la public în așa-numitul moment de rezonanță, atunci când dansatorii reușesc să realizeze o anumită armonie între muzică și mișcare, între mișcările tuturor dansatorilor, ajustând propriul lor câmp electromagnetic la cel din sala de spectacole. Anume această influență asupra omului contribuie în cea mai mare măsură la schimbarea sau dezvoltarea valorilor sale general umane” [63, p. 20].

Conform autoarei S. Talpă (2020), „dezvoltarea personalității studenților ce studiază arta dansului se realizează prin strategii și metodologii bazate pe principiile coregrafiei. Stabilirea reperelor conceptuale, formularea criteriilor, indicatorilor, descriptorilor și valorilor percepției audiovizuale artistice, stabilirea aspectelor evoluției din punct de vedere psihologic, metodologic și artistic este un deziderat major, care impune cunoașterea organică a coeziunii dintre principiile teoretico-practice și implementarea acestora în experiența de toate zilele” [148, p. 522].

Competența muzicală (CM) este caracterizată de V. Crișciuc (2016) prin „nivelul de manifestare a atitudinilor și a stărilor comportamentale specifice elevului receptor de muzică” [51, p. 235]. „Înțelesă în sens larg, competența muzicală (*formată pe integralizarea cunoștințelor fundamentale, cunoștințelor funcționale, cunoștințelor la nivel de atitudini*) este și o competență de aplicare a cunoștințelor muzicale în activitățile muzical-didactice ale lecției, și nu numai” [51, p. 236]. Portretul perfect al profesorului de educație muzicală trebuie să includă un înalt nivel de cultură generală, orientarea în particularitățile curentelor de compoziție ale diversității genurilor muzicale, cunoașterea celor mai remarcabile opere, caracterizând cu flexibilitate stilul acestora, forma și mijloacele de expresivitate muzicală [81, p. 276].

Formarea/dezvoltarea inteligenței muzical-artistice a elevilor, ca obiective ale aspectului instructiv-educativ al temelor pe acasă la educația muzicală, rezultă din orientarea funcțională a acestora la nivel cognitiv, estetic și social-educativ. „Bazându-se pe ideea extinderii prin diverse forme, mijloace a inițierii artistice a elevilor, profesorul va căuta să formeze acestora o percepție integră/unitară asupra valorilor artistice existente, direcția prioritară constituind-o formarea motivațiilor intrinseci (lăuntrice) de dezvoltare a propriei inteligențe spirituale, de autocunoaștere a sine-lui/a lumii prin artă, iar în ultimă instanță formarea unei dependențe spirituale de contact permanent cu valorile artistice” [53, p.47].

Atitudinea muzicală, manifestată prin întreaga activitate muzicală extrașcolară a elevului, este direct proporțională cu nivelul inteligențial al acestuia, constituind facultatea psihologică superioară ce monitorizează întreaga activitate muzicală a elevului [54, p. 59-64].

Doctorul habilitat în pedagogie, I. Gagim subliniază că dezvoltarea în muzică se produce prin anumite procedee. Într-o creație sau alta compozitorul folosește diferite procedee de dezvoltare muzicală în scopul construirii imaginii artistice: repetiția = repetarea aceleași formule muzicale (melodice, ritmice), progresia = reluarea identică de la alt sunet în mișcare ascendentă sau descendentă a aceleași formule/ structuri muzicale și variația = modificarea (variarea) unei structuri muzicale (motiv, frază) sub aspect ritmic, melodic, armonic ș.a. [66, p.59].

Analizând situația actuală, remarcăm faptul că formarea competențelor artistice la viitoarele cadre didactice evocă o condiție necesară pentru desfășurarea unui învățământ eficace prin intermediul aplicării *standardelor profesionale* (SP). O contribuție fundamentală în studierea problemei menționate le revine autorilor N. Bucun, L. Pogolșa, A. Bolboceanu, V. Guțu [25] în lucrarea „Standarde de competență - instrument de realizare a politicilor educaționale”. Deci, prin aceste cercetări, s-a accentuat importanța și funcția standardelor de competență profesionale pentru cadrele didactice din învățământ pentru autoevaluarea nivelului de performanță.

1.3. Valorile excelenței artistice promovate în pedagogie și psihologie

Examinând produsele comunității științifice privind *formarea excelenței artistice* vom evidenția, în continuare, orientări și dimensiuni ce reprezintă aspecte esențiale ale cercetării EACD și CACD în evoluție, subliniind anumite coordonate mai puțin aprofundate din perspectiva educației, pedagogiei și psihologiei, care ne-au permis să elaborăm Modelul teoretic al EACD original, gândit din punctul de vedere al structurii conținutului, identificat în termeni de **valori ale excelenței artistice a cadrelor didactice din clasele primare** (Tab.1.14).

Tabelul 1.14. Valori ale excelenței artistice (dimensiunea educativă)

Competențele artistice	Autorii teoriilor	Semnificația științifică	Valorile excelenței artistice
Competența literar-artistă	Vl. Pâslaru (2011)	Competența literară-lectorală se manifestă în caracteristicile generale: mobilizarea și integrarea resurselor cognitive, psihomotorii (capacități, abilități, priceperi, deprinderi), atitudinale (afective, dezirabile, evaluative, volitive, conceptuale), aptitudinale și de talent; mobilizarea pertinentă a personalității elevului cititor într-o situație de lectură/de cultură; exersarea de operații psihoemoționale și intelectuale complexe: receptare, imaginare, comprehensiune, analiză, reflecție, comentare, interpretare, creație [106, p. 43].	Charismă pedagogică, Respect, Bunăvoință, Confort psihologic, Umanism.
Competența artistico-plastică	T. Hubenco (2015)	Educația plastică este disciplina care contribuie la formarea <i>competenței artistico-plactice</i> , la edificarea culturii artistice, formarea competenței de comunicare interpersonală [79, p. 12].	Expresivitate, Creativitate, Orientare emoțională pozitivă.
Competența teatrală	Curriculum la discipline pentru Școlile de Arte. Domeniul Arte. Profil Arta teatrală (2021)	Arta teatrală dezvoltă elevilor capacitatea de a discerne atitudinea critică față de kitsch, le formează abilități creative și interpretative, dezvoltă gustul artistic și imaginația creativă. Abilitățile sociale învățate în cadrul disciplinelor profilului arta teatrală vor ajuta elevii, teatrul fiind un stimulent pentru a scăpa de tensiune [56, p. 4-7].	Frumos, Răbdare, Empatie, Simțul umorului, Sociabilitate, Dramatizare, Cooperare.
Competența coregrafică	Șt. Gh. Neagu (2018)	Coregrafia este o specialitate în care munca în echipă este esențială [95].	Respect, Ajutor, Coordonarea mișcărilor, Deschidere.
Competența teatrală	A. Burdeniuc (2022)	Dezvoltarea competențelor teatrale susține dezvoltarea oportunității de educație continuă pentru a le forma și a le stimula dezvoltarea intelectuală și emoțională [27].	Spiritul dreptății, Artistism teatral, Expresivitate.

Competența muzicală	I.Hâncu (2020)	Profesorul modern de educație muzicală este principalul factor exponențial al procesului educațional, care reunește o serie de competențe, calități și roluri. Prin urmare, profesorul modern de educație muzicală trebuie să fie antrenat într-un continuu proces de învățare, adaptându-și competențele, precum și modul de valorificare a acestora [81, p.278].	Armonie, Creativitate, Unison, Frumos.
---------------------	----------------	--	--

Cercetătorul Vl. Pâslaru adresează comunității pedagogice întrebarea: „*Ce este valoarea și care sunt valorile educației?*” Deși chestiunea valorilor este una complicată, sinteza definițiilor ne dă o formulă simplă și inteligibilă: valori sunt lucrurile și ființele semnificative individului și grupurilor umane. Deducem, astfel, că nu numai conținuturile educaționale (materile de învățământ) sunt valori, dar și ceea ce proiectează educația - obiectivele educaționale, și tot ce ține de modalitatea valorificării conținuturilor pentru a atinge obiectivele formulate - metodologiile educaționale, precum și ceea ce obține efectiv educația - finalitățile (competențe, trăsături de caracter și comportamente) sunt valori, și cea mai importantă valoare este educatul, astfel fiind explicată și centrarea educației pe personalitatea acestuia [105, p. 4-8].

O caracteristică definitivă a competenței este dată de raportul acesteia față de finalitățile educaționale. „Finalitățile educaționale se axează pe formarea de competențe”, competențele reprezentând ansambluri structurale de cunoștințe, abilități și deprinderi dobândite prin învățare, care permit individului să identifice și să rezolve în mod eficient probleme specifice unui anumit domeniu sau context. Ele implică aplicarea cunoștințelor teoretice în situații practice, precum și abilitatea de a se adapta și a învăța din experiență pentru a obține rezultate de succes. Dezvoltarea competențelor este esențială pentru a permite indivizilor să se descurce în diverse situații și să atingă obiectivele propuse în viața personală, profesională sau academică [106]. Prin urmare, în educație, și nu numai, orice subiect luat în discuție trebuie neapărat raportat la valorile - finalități, căci rostul oricărei activități este în valoarea pe care ne propunem s-o obținem. Educația are, de mii de ani, un răspuns foarte clar cu privire la *valorile pe care își propune să le obțină: prin educație formăm și dezvoltăm competențe, trăsături caracteriale și comportamente*. Anumite sisteme de competențe produc trăsături de caracter, iar competențele și trăsăturile caracteriale *determină comportamentele umane*. În cazul unor educați dotați cu aptitudini sau/și talente, misiunea educației se extinde și asupra dezvoltării acestora [106].

Competența este formată de la finalitate. Autorul afirmă că ea este în esență integrativă, absorbind un șir de capacități și cunoștințe omogene sau înrudite, care se referă la sferele largi ale culturii și ale activității profesionale. Performanța este o acțiune eficientă într-o situație dată, iar

competența este un potențial al acțiunilor, eficientă într-un ansamblu de situații. Eficiența performanțelor realizate în diferite situații depinde de alegerea tipului de competențe ce vor fi inferate, căci o performanță se constată, iar o competență se inferează. De aceea, competența poate fi aplicată, implicit sau explicit, cu semnificație de standard de performanță: o persoană competentă corespunde standardelor recunoscute în mediul profesional” [106, p. 41, 43].

„Problema selectării și structurării competențelor de bază (universale, transferabile) este una principială și foarte dificilă pentru învățământul contemporan. În acest context, apreciem că specificarea de către Comisia Europeană a unei competențe culturale este lipsită de temei epistemic, deoarece toate cele zece tipuri de *competențe sunt culturale, căci noțiunea de cultură indică asupra tuturor valorilor create de om* [DEX]. *În schimb, absența unor competențe artistic-estetice este o gravă eroare epistemică, deoarece este ignorat unul dintre cele patru tipuri de cunoaștere umană: cunoașterea artistic-estică*” [106, p. 41-43].

Cercetările arată că *competențele artistic-estetice ale viitorilor pedagogi* presupun competențe profesionale, din care înțelegem trăsăturile personale, pentru a realiza competențele artistice, care includ cunoștințe, capacități de orientare și motivare [248, p. 132]. Pentru formarea *competențelor artistice* a cadrelor didactice, se presupune capacitatea de a improviza, pregătirea pentru autoreglarea stării mentale, vorbirea expresivă, menționează C. M. Яковлюк [268, p. 37-38]. În context educațional, din viziunea lui A. Hapsari desprindem că este important ca elevii să dobândească competența literară, care depinde de scopul în care este folosită literatura. Poate fi o poveste sau poezie utilizată ca material de lectură. Poate fi un text de criticat și discutat într-o clasă de studii literare, argumentează V. Lazăr (1993) [170, p. 32].

Competența literar-artistică este un concept important întrucât stabilește clar definiția a ceea ce trebuie să posede cititorul în citirea unei opere literare. Mai departe este nevoie de cercetare pentru a soluționa argumentele abordării poetice versus hermeneutice [170, p. 35].

În cadrul formării competențelor literar-artistice implică introducerea unei metodologii în sistemul de învățământ care să promoveze creativitatea și să dezvolte aptitudinile creative. Învățământul eficient trebuie să ajute la interiorizarea cunoștințelor și la stabilirea legăturilor dintre ele, facilitând învățarea cu interes, care să fie conectată la gândirea creatoare. În acest fel, dezvoltăm abilități literare și artistice, exprimând ideile în mod original și inovator. Prin intermediul acestei abordări, se va încuraja o înțelegere mai profundă și o apreciere crescută a literaturii și artelor, susține C. Șchiopu (2019) [133].

În continuare, vom evidenția și alte teorii ce reprezintă aspecte esențiale ale cercetării (Tabelul 1.15).

Tabelul 1.15. Valori ale excelenței artistice (dimensiunea instructivă)

Competențele artistice	Autorii teoriilor	Semnificația științifică	Valorile excelenței artistice
Competența artistico-plastică	T. Hubenco (2015)	Competența artistico-plastică permite încorporarea expresiei plastice cu scopul de a-i înălța pe studenți să creeze, să aprecieze și pentru a se exprima, a consolida cunoștințele la educația plastică [79].	Armonie, Creativitate, Gust estetic, Sociabilitate, Integrare.
Competența teatrală	A. Bejan (2015)	Competențele teatrale formate studenților în cadrul activităților teatrale sunt specifice profilului de competență al studenților pedagogi pe domeniile psiho-social, managerial, relațional, de comunicare și evaluare. Formarea lor se face în cadrul cursului „Managementul activităților teatrale”, conceput pe principiile educației artistic-estetice și desfășurat în baza unui curriculum disciplinar [15, p. 20].	Tact pedagogic, Omenie, Sociabilitate, Mișcare în spațiu scenic, Dicție, Ritm.
Competența literar-artistică	Vl. Pâslaru (2011)	Cele mai generale <i>caracteristici ale competenței literare-lectorale</i> sunt achizițiile literar-artistice care sintetizează cele trei componente ale competenței – cunoștințele, capacitățile și atitudinile. Prin urmare, formarea competenței literare-lectorale și a culturii artistic-estetice stabilește ca elevul: să cunoască și să interiorizeze un număr reprezentativ de opere literare românești; să realizeze corect, în conformitate cu regulile (principiile) receptării literar-artistice, lectura și interpretarea unei diversități reprezentative de opere literare; să producă variate texte literare interpretative și reflexive [106, p.41].	Autoevaluare obiectivă, Receptivitate, Umanism, Încredere în propriul potențial.
Competența literar-artistică	Vl. Pâslaru (2011)	CLA este reprezentată de un sistem de cunoștințe contextuale: fenomenele operei literare, ale literaturii naționale/ regionale/ universale, ale procesului creației și receptării elevului cititor [106, p. 42].	Asertivitate comunicativă, Orientare pozitivă.
Competența literar-artistică (folclorul)	Al. Smaranda (2014)	Utilizarea folclorului și artei populare în procesul educațional are multiple beneficii; contribuie la îmbogățirea și extinderea orizontului cultural și artistic al elevilor, dezvoltă o înțelegere mai profundă a identității culturale a comunității și pot explora diversitatea culturală a lumii [136].	Rezonanță socială și gestionarea timpului, Îngăduință, Curaj social.
Competența artistico-plastică	T. Hubenco (2015)	Educația plastică asigură achiziționarea competențelor care va contribui la formarea creativității și la adaptarea socială la noile condiții apărute în rezultatul dezvoltării civilizației umane. [79, p. 11].	Creativitate, Orientare pozitivă, Spirit creativ, Adaptare socială.

Competența teatrală	S. Cojocari-Luchian, A. Carp (2017)	Formarea competențelor teatrale pune accentul pe practicile de relaxare și tehnicile de respirație; conștientizarea poziției, în cadru spațial, a propriului corp și a corpului celorlalți; abilitatea de a înțelege și de a analiza trăsăturile reale ale stimulilor primiți; abilitatea de a încerca și a schimba rapid scheme de comportament în ceea ce privește senzațiile fizice produse sau situațiile imaginare [41, p. 55].	Disponibilitate pentru conștientizarea propriului potențial artistic, Insistență, Intuiție.
Competența teatrală	A. Bejan (2017)	Cultura teatrală reprezintă sistemul de conținuturi ale realității teatrale și în contextul artei în general, adică un sistem de competențe teatrale [16, p. 114].	Atitudini pozitive față de valorile culturale.
Competența artistico-plastică	E. Mihalache (2018)	Competența artistico-plastică dezvoltă creativitatea, ce nu se învață prin lecții speciale, ci prin întreaga activitate din cadrul procesului instructiv-educativ, în care elevii trebuie să se manifeste liber, fără teama de a greși sau de a fi aspru criticați. Astfel se poate cultiva la elevi îndrăzneala, independența, originalitatea [90].	Confort psihologic, Ambiție profesională, Tact pedagogic.
Competența muzicală	M. Morari (2016)	În definirea unei <i>competențe artistice muzicale</i> se va ține cont de nivelul de integrare a cunoașterii, înțelegerii și aplicării interesului pentru cunoașterea muzicii; exprimarea valorilor artistice; folosirea strategiilor de interpretare muzicală; aplicarea strategiilor de comunicare artistică într-o varietate de context; folosirea strategiilor de relaționare om-muzică, muzică-viață [92, p. 114].	Valori proprii și deschidere pentru valorile altora.
Competența teatrală	I. Alexandrescu (2020)	Competențele teatrale pot crea probleme în utilizarea resurselor profesionale care (în mod firesc sau în condiții de formare inițială și continuă) ar putea contribui la realizarea unor obiective specifice educației estetice în contextul învățământului preuniversitar [2, p. 188].	Vocație pedagogică, Dicție, Charismă pedagogică.
Competența coregrafică	https://materiale.pvgazeta.info/utilizator-195/cerinte-moderne-fata-de-personalitatea.html	Competența coregrafică, în setul abilităților pedagogice constructive, sprijină gestionarea activităților cognitive ale studenților și abilitățile de comunicare ce facilitează contactele cu diferite persoane [35].	Originalitate, Stabilitate psihologică, Spirit de observație.

Din interpretarea analitică a acestor teorii, decelăm că *competențele artistice ale cadrelor didactice sunt cel mai înalt nivel de măiestrie (cea mai înaltă formă de competență), care conduce la formarea valorilor excelenței artistice, astfel asigurând aportul propriu și pedagogic al cadrelor didactice în vederea realizării subiectului prin alegerea strategiilor didactice, fiind și*

rezultate educaționale. Deci, competențele artistice pe care le posedă cadrele didactice reprezintă baza succesului în realizarea activității pedagogice

După E. A. Ткачева, competențele artistice ale cadrelor didactice (CACD) se caracterizează prin capacitățile de regizor, cum ar fi elaborarea și regizarea lecțiilor, elaborarea de scenarii al lecțiilor, dând dovadă de creativitate [254, p. 103].

Cadrul didactic ce posedă *competențe artistice* (CA) este un regizor în cadrul orelor, care îi oferă elevului un loc/rol într-un spectacol frumos, pe nume lecția; contribuie la menținerea stării emoționale a elevilor și a atmosferei lecției, creează situații de dialog, posedă capacități de a se pune în locul elevilor, vede cu ochii problemele elevilor, împărtășind bucuriile și problemele lor [254, p. 104].

În opinia E. И. Бахаровская, *competența artistică* este o calitate care astăzi are un drept incontestabil să fie inclusă în profesiograma unui cadru didactic modern care este capabil să-și implice elevii în surprinderea unui proces captivant de descoperire de noi cunoștințe; să descopere și să dezvolte potențialul creativ al elevilor săi. În consecință, *formarea artistică a cadrelor didactice contribuie la dezvoltarea competențelor profesionale și pot fi recomandate pentru includerea în programul de formare a studenților-viitori profesori* [192, p. 44]. *Competența artistică* reprezintă un ansamblu de calități psihosociale, generale și specifice ale cadrelor didactice, necesare pentru proiectarea activităților care au ca finalitate formarea-dezvoltarea artistică a personalității umane, activități realizabile în diferite medii instituționale, în condiții relevante la nivel de produs (rezultatele obținute, valorificate) și de proces (resursele interne angajate, valorificate) [192].

În această ordine de idei, Л. П. Крившенко se referă la dezvoltarea unui nou tip de cadru didactic, caracterizat de: *întărită responsabilitate civică, creativitate și activitate socială; dragoste față de copiii, capacitatea de a dărui inima sa; inteligență adevărată, dorința și capacitatea de a lucra cu ceilalți, stil de gândire științifică și pedagogică, nevoia de autoeducare constantă și pregătirea pentru aceasta* [228, p. 28].

Contextele în care apar competențele artistice sunt interpretate de Л. Н. Макарова și О. Н. Новгородова, care enumeră principalele trăsături și caracteristici ce reunesc activitățile pedagogice și ale actorului-regizor: *informativă* (baza comună a interacțiunii este cooperarea „vie” a diferiților indivizi); *instrumentală* (instrumentul de influență este personalitatea creatorului și natura sa psihofizică); *tehnică* (perioada în care materialul este verificat în mod rezonabil, prudent și subordonat ordinii creative proprii cadrului didactic) [232, p. 15].

Orientarea estetică a muncii actricești și a cadrelor didactice se reflectă în stăpânirea expresiilor faciale, controlul gesturilor, capacitatea de a-și restrânge starea de spirit față de

evenimente prin plasticitate, a învăța să-și exprime atitudinea prin experiență, pantomimă și voce [232, p. 16].

Prin urmare, dezvoltarea artei pedagogice necesită o atenție specială și o muncă intenționată a specialiștilor. Rolul și locul artei în predare se pot schimba odată cu îmbunătățirea orientării profesionale și personale a activității cadrului didactic: se poate manifesta ca o calitate a personalității, iar pe măsură ce se acumulează experiența profesională, poate fi *integrată în toate tipurile constitutive ale muncii sale*; sintetizează și completează întreaga sa activitate [232, p. 19].

O. B. Ситникова reiterează că la vârsta claselor primare activitățile artistice se pot combina cu cele științifice pentru o mai complexă înțelegere a lumii. De exemplu, copiii pot exersa prin desene noțiunea de fracție. În plus, implicarea în activități artistice îi ajută pe copii să dezvolte strategii de învățare, descoperind importanța repetițiilor și a exercițiului. Teatrul la această vârstă îi ajută pe copii să înțeleagă structura unei povești, relația cauza-efect și le poate dezvolta abilitatea de exprimare în scris. Pe măsură ce copiii cresc, crește și capacitatea lor de coordonare motrică, iar în clasele primare copiii pot fi motivați să își îmbunătățească tehnicile de desen sau pictură. Orele de dans vor include mișcări mai sofisticate, iar cele de muzică vor pune în valoare abilitățile vocale ale copiilor. Orice formă de artă înseamnă și dezvoltarea limbajului pentru că se învață cuvinte noi despre forme, culori, acțiuni etc. În plus, pe măsură ce stăpânește o anumită artă, copilul va învăța să exprime în cuvinte ce a exprimat în mod artistic [251, p. 81].

În acest sens, Л. Ю. Берикханова lansează ideea că *lecția este, într-o anumită măsură, o piesă pedagogică, scrisă și regizată de cadrul didactic*. Această piesă se poate dezvolta datorită bogăției și varietății situațiilor pedagogice reale inepuizabile în conformitate cu legile dezvoltării dramatizării [193, p. 32-38].

Astfel, *competențele artistice*, după O. С. Булатова sunt un fenomen care funcționează cu diferite grade de activitate în procesul creativității pedagogice [197, p. 29].

Rezultă, că manifestarea artistică pedagogică este facilitată de capacitatea cadrului didactic de a vedea fenomenele vieții în material abstract, de a construi o atitudine valoroasă din punct de vedere social față de obiectul studiat. Pregătirea unui cadru didactic pentru activitatea artistică este eficientă dacă se desfășoară în forme educaționale adecvate și rezolvă două sarcini interdependente: *formarea pregătirii pentru percepția inovației și formarea capacității de acțiune în mod nou*.

Analizând *semnificația competențelor artistice*, relevăm *valoarea incontestabilă a comunicării pedagogice*. Deși interesul față de problematica discursului didactic nu este unul inovator, nu putem nega valențele sale educative anume prin intenția de a influența, calitativ și cantitativ discipolul, de a produce modificări comportamentale, de a conserva chiar anumite

calități. Deoarece toate interacțiunile care se stabilesc în cadrul procesului instructiv-educativ vizează, la modul general, transmiterea și receptarea unor mesaje cu conținut educațional, comunicarea pedagogică, de cele mai multe ori, corelează cu *ansamblul proceselor prin care se efectuează schimburi de informații și de semnificații între profesori și elevi, aflați într-o anumită situație instructiv-educativă*. În acest context, a fi un profesor bun înseamnă să asiguri o pregătire corespunzătoare elevilor, dar și să formezi elevi capabili de adaptare rapidă la *standarde educaționale mereu în schimbare*.

Competența artistică încorporează, de asemenea, cunoștințele de bază ale principalelor tehnici, resurse și convenții ale diferitelor limbaje artistice, precum și ale operelor și cele mai remarcabile manifestări ale patrimoniului cultural [15, 16].

Rezumând asupra dezbaterii competenței artistice, menționăm accepțiunea conform căreia această competență implică *punerea în joc a abilităților de gândire divergentă și convergentă*, deoarece solicită refacerea ideilor și sentimentelor proprii și ale altora; *găsirea surselor, formelor și canalelor de înțelegere și exprimare; planificarea, evaluarea și ajustarea proceselor necesare pentru a obține rezultate, fie în sfera personală, fie în cea academică*. Prin urmare, este o competență care facilitează comunicarea: cum să percepem, cum să ne înțelegem și să ne îmbogățim cu diferite realități din sfera artei și culturii.

În continuare vom evidenția valorile excelenței artistice care vizează dimensiunea psihologică a cercetării (Tabelul 1.16).

Tabelul 1.16. Valori ale excelenței artistice (dimensiunea psihologică)

Competențele artistice	Autorii	Semnificațiile științifice	Valorile excelenței artistice
Competența literar-artistică	Vl. Pâslaru (2011)	Atitudinile literar-estetice complexe față de operele și fenomenele literare, ale literaturii, ale creației și ale receptării sintetizează cunoștințe și capacități complexe care certifică competențele literar-lectorale complexe [106, p. 42].	perseverență, emoționalitate, intuiție, empatie, imaginație, observație, capacitate de improvizație.
Competența artistico-plastică	T. Hubenco (2015)	Cadrul didactic trebuie să țină cont de redirectionarea activității sale de la <i>instruirea artistică</i> (care poartă caracter profesionist) spre <i>educația artistică</i> , adică activitatea artistico-plastică va fi axată nu pe dezvoltarea abilităților tehnice de reproducere a mediului înconjurător și a elementelor lui, ci pe dezvoltarea imaginației, a spiritului de observație, a capacităților de analiză, de comparare, de critică constructivă, de gândire divergentă și convergentă, receptivitate emoțională, toate	spirit critic, transfer, îngăduință, imaginație, spirit de observație, (auto)analiză, comparare, gândire divergentă și convergentă, receptivitate emoțională.

		acestea fiind însoțite de un proces continuu de creație și invenție [79, p. 11].	
Competența muzicală	A. Buzenco (2015)	<i>Folclorul</i> prezintă un larg diapazon de calități și trăsături pozitive, formând orientări axiologice, ce se vor consolida în capacități, convingeri, atitudini [28, p. 111].	înțelepciune, bunăvoință, sensibilitate estetică, sensibilitate muzical-ritmică.
Competența literar-artistică	C. Șchiopu (2019)	Atunci când încercăm să precizăm scopul și importanța studierii literaturii în școală, trebuie să ținem cont și de faptul că, spre deosebire de alte forme ale cunoașterii umane, literatura, ca ramură a artei, ce valorifică funcția expresivă a limbii (expresivitatea rezultă mai ales din folosirea limbajului mediat, cu înveliș senzorial, capabil să emoționeze), se adresează preponderent sensibilității, declanșează efecte emoționale, estetice [133, p.275].	expresivitate, receptivitate, sensibilitate emoțională, sensibilitate estetică, comunicare asertivă.
Competența teatrală	I. Rusu (2020)	Arta actorului stimulează procesul de gândire, atenția, creativitatea, memoria, imaginația, ascultarea activă, spontaneitatea și spiritul de echipă, voința și motivația [130, p. 49].	răbdare, ascultare activă, motivație, voință, receptivitate emoțională, reconstruirea imaginii artistice, empatie.
Competența artistico-plastică	C. Dobra (2021)	Când se desenează și se pictează se folosește culoarea, se formează simțul estetic, trăsături ce dezvoltă imaginația și se exteriorizează gândurile [62].	analiză estetică, apreciere estetică, răbdare, îndemânare, simț estetic, imaginație.
Competența teatrală	A. Burdeniuc (2022)	Teatrul este o parte intrinsecă a vieții noastre, în toate manifestările: jocuri între copii, examene orale, interviuri de angajare, ritualuri de nuntă etc. [27].	orientare pozitivă, ambiție profesională.
Competența muzicală	I. Hâncu (2020)	Informațiile concrete de specialitate specific domeniului interdisciplinar vor servi la o bună practică de acomodare cu mediul nou, cu viziuni creative, îmbunătățind practica pedagogică și contribuind la creșterea calității profesionale [81, p.278].	acomodare, transfer, empatie, orientare pozitivă, simț estetic.

Autorii menționați afirmă, că artistismul (A) se reflectă în competențe emoționale.

Un cadru didactic care posedă *competențe artistice* valorifică trăsăturile unice ale individualității lui creative, care devin calități și caracteristici profesionale. Printre acestea se numără caracteristicile care stau la baza artistismului: emoționalitate, intuiție, empatie, imaginație, observație, capacitatea de improvizație. În acest sens, autorii C. M. Алиева și B. A. Волубуев subliniază că contactul cu arta sporește obținerea plăcerii, ce influențează pozitiv asupra funcțiilor organismului. Acest lucru se referă și la vârsta elevilor claselor primare. Se argumentează că în

această perioadă de vârstă psihicul se dezvoltă intensiv sub influența artei; are loc perceperea valorilor estetice după legile frumosului. Acele particularități ale personalității pedagogului ca: gândirea creativă, afectivitatea, observarea găsesc în aceste produse izvorul și condiția necesară pentru îmbogățirea sa spirituală. Contactul estetic devine mai pronunțat atunci când cadrul didactic cu dibăcie și finețe aplică însușirile specifice ale artei, interpretează nuanțele afective din realitatea înconjurătoare [190].

Momentele evidențiate sunt legate de tendința cadrelor didactice de a manifesta receptivitate emoțională, de a înțelege ideea cu caracter estetic, de a reconstrui imaginile artistice receptate și de a întruchipa în sine caracterul și trăsăturile specifice unor personaje și eroi din operele literare.

Experiența de muncă ne demonstrează că în contactul său cu arta pedagogul se orientează în analiză, bazându-se pe experiența afectivă anterioară, gusturile, reprezentările și criteriile deja formate, și tind să întruchipeze ideile estetice în activitatea practică de zi cu zi.

Competențele artistice (CA) dezvoltă sfera emoțional - volitivă a viitoarelor cadre didactice, capacitatea de a îmbina sarcinile pedagogice cu situații concrete [267, p. 379].

Profesorul - actor influențează indirect nivelul de toleranță al elevilor prin crearea unui climat psihologic confortabil. Legătura dintre aceste fenomene - toleranță și emoții pozitive - este remarcată în multe lucrări. [253, p. 3]. Formele care asigură contactul viitorului pedagog cu arta, însușirea ei, precum și exprimarea emoțiilor, sentimentelor și ideilor creative reprezintă cele mai efective forme de relaționare estetică. Acestea sunt: interesele artistice, aspirațiile spre ceea ce trezește emoții pozitive, orientarea în domeniul culturii artistice, necesitatea estetică, orientarea spre frumos [218, p. 102-104]. Ideea a fost dezvoltată de Ж. В. Ваганова [200], О. В. Ситникова [251, c. 80], А. А. Федотова [256, c. 81-84] care consideră că competențele artistice ale cadrelor didactice vor influența benefic dezvoltarea fenomenelor psihice și capacităților artistice:

- *percepția artistică*, incluzând atenția voluntară, capacitatea de a sesiza unele efecte plastice, de a descoperi, a deosebi, a concretiza prin linii și culori;
- *creația artistică*, integrând capacitatea de a executa, a transforma (micșorând sau măbind), a combina inedit, a transfigura forme prin linii și culori;
- *analiza estetică*, performând capacitatea de a explica, a clasifica, a stabili categorii, a caracteriza după criterii estetice;
- *aprecierea artistică*, manifestată prin capacitatea copilului de a constata, a lua o decizie, a critica, a aproba, a dezaproba, a preface, a exprima artistic o idee, a colecționa valori estetice.

Analiza surselor teoretice cu referință la pregătirea profesională a cadrelor didactice din învățământul primar ne conduc spre rațiunea conform căreia pedagogul care posedă *exceleță artistică* (bazată pe un set de *competențe artistice*) va fi capabil:

- Să recepteze emoțional fiecare gen de artă utilizat în instituție;
- Să poată face transfer de cunoștințele obținute într-un domeniu artistic la alt domeniu înrudit (de exemplu, artă plastică-educație muzicală etc.);
- Să perceapă conținutul de idei și emotiv al fiecărui gen de artă;
- Să poată selecta opere muzicale, literare, plastice care sunt apropiate după conținutul de idei, dispoziție.

Studiul teoretic al *exceleței artistice* (EA), în contextul pedagogiei și al psihologiei, actualizează necesitatea de a descifra semnificația științifică ce facilitează înțelegerea multiplelor fenomene educaționale și ale *valorilor exceleței artistice* (Tab. 1.17.).

Tabelul 1.17. Indicatorii exceleței artistice a cadrelor didactice (dimensiunea educativă)

Indicatorii exceleței artistice	Autorii	Semnificațiile științifice	Valorile exceleței artistice
Integrare socială	L. C. Майковская (2006)	<i>Exceleță artistică</i> este interpretată ca talent artistic [231].	Competențe artistice, Contacte sociale.
Relații interpersonale	L. H. Куликова (2005)	<i>Exceleță artistică</i> combină semnificații complexe. <i>Exceleță</i> este determinată prin abilitățile individuale ale cadrelor didactice, abilitățile colective ale unei echipe creative și calitatea procesului/colaborării [229, p. 28].	Suport social, Competențe artistice, Capacitate decizională, Autocontrol.
Afirmare personală	D. L. Forgan (2010)	Fiecare va avea propriul simț al exceleței, dar pentru noi simțul exceleței corelează cu cel mai original, cel mai inovator și perfect în munca realizată [167, p. 22].	Împlinire profesională.
Integrare socială Independență/ Autonomie în viață	C. Д. Якушева А. В. Зюзина (2015)	<i>Exceleță artistică</i> este o manifestare a unei lumi interioare bogate care aduce eficiență activității profesionale a cadrului didactic. Talentul cadrelor didactice este o nevoie la îndemâna celor care doresc cu adevărat să se dezvolte, este o calitate [270].	Competențe artistice, Participare la activități comunitare, Auto-dezvoltare profesională.

Metaforic, D. L. Forgan asociază *exceleță artistică* cu *steaua spre care ne îndreptăm* în procesul creșterii și dezvoltării profesionale [167, p. 22]. И.А. Владимирова definește indicatorii exceleței artistice a cadrelor didactice drept un set de trăsături de personalitate care asigură un

nivel înalt de autoorganizare a activității profesionale. Acestea includ orientarea umanistă a personalității, cunoștințele profesionale, abilitățile pedagogice și tehnica pedagogică a cadrului didactic. Toate elementele din sistemul de excelență artistică sunt interconectate, ele se caracterizează prin autodezvoltare sub influența condițiilor interne și externe de mediu [202]. În ceea ce urmează vom completa indicatorii excelenței artistice analizați din perspectivă instructivă (Tab. 1.18) și perspectivă psihologică (Tab. 1. 19).

Tabelul 1.18. Indicatorii excelenței artistice a cadrelor didactice (dimensiunea instructivă)

Indicatorii excelenței artistice	Autorii teoriilor	Semnificațiile științifice	Valorile comportamentale ale excelenței artistice
Integrare socială	A. Van der Rest (2012)	Pentru a identifica profesorii <i>exceleanți</i> , trebuie identificată o serie de competențe pentru definirea excelenței [154, p. 7, 8].	climat de muncă stimulat, împlinire profesională
Independență/ autonomie în viață	M. Miguéns (2012)	Profesorii <i>exceleanți</i> sunt dedicați, disponibili și demonstrează cunoașterea strategiilor de învățare [174, p. 53, 54].	capacitate decizională, autocontrol personal.
Bunăstare materială	M. Акрамова (2012)	<i>Exceleanța artistică</i> este un fenomen care funcționează în diferite grade de activitate în toate etapele creativității pedagogice. Aceasta este un aliaj complex de calități spirituale și fizice ce contribuie la câștigarea încrederii și la desfășurarea activităților pedagogice [188].	autoanaliză, formare continuă, responsabilitate, sinceritate, spirit autocritic, umanism.
Relații interpersonale	E. A. Хан (2016)	<i>Exceleanța artistică</i> înseamnă a poseda aptitudini pedagogice, înalt profesionalism, nivel general de dezvoltare, dragostea față de copii [260]	voce plăcută, simțul umorului, gust estetic, artistic, competențe de regie, creativ.
Afirmare personală Bunăstare emoțională	В. В. Власенко (2016)	<i>Exceleanța artistică</i> - creativitate pedagogică, dovada stăpânirii abilităților profesionale, comunicarea unei viziuni sau perspective unice, inclusiv: design, măiestrie, realizare de idei, teorii și concepte [203, p. 473].	comunicativ, artistic, tact pedagogic, echilibru emoțional, încrezător.

M. Н. Янина a identificat un complex de indicatorii care se raportează la excelența cadrelor didactice: capacitatea de a prezenta materialul într-un mod accesibil, interesant și clar; capacitatea de a stabili relații corecte, prietenoase cu elevii; capacitatea de a organiza elevii pentru a obține rezultatul scontat, de a identifica interesele elevilor, a înțelege aspirațiile acestora; capacitatea de

a stimula actul volițional al elevilor [271]. În opinia noastră, acești indicatori ar putea fi raportați și la excelența artistică a cadrelor didactice.

Tabelul 1.19. Indicatorii excelenței artistice a cadrelor didactice (dimensiunea psihologică)

Indicatorii excelenței artistice	Autorii teoriilor	Semnificațiile științifice	Valorile excelenței artistice
Bunăstare fizică	I. B. Адоевцева (2001)	Excelența artistică este înțeleasă ca un complex de aptitudini, care includ calități intelectuale cu puternic impact asupra sferei emoționale a cadrelor didactice [187, p. 12].	sănătate, mobilitate fizică.
Afirmare personală	M. B. Буланова-Топоркова (2002)	Portretul psihologic al cadrului didactic la orice disciplină de studiu include: calitățile individuale, trăsăturile de temperament, calitățile personale și comunicative (interactive), caracteristicile postului/ale rolului, indicatorii comportamentali externi. Un maestru al muncii pedagogice este specialist în psihologie și pedagogie [195].	activități intelectuale captivante, abilități/deprinderi profesionale eficiente, plasticitate didactică, autocontrol.
Bunăstare emoțională	Л. Ю. Мухаметзянова (2004)	<i>Excelența artistică</i> corelează cu calitățile personale, creativitatea cadrului didactic [240, p. 41].	cultură emoțională, gândire originală.
Bunăstare fizică	T. C. Тюменева (2014)	<i>Excelența artistică</i> a cadrelor didactice presupune ieșirea în fața auditoriului lipsită de blocaje psihologice [255, p. 1- 5].	empatie, vorbire expresivă convingătoare, dicție, limbaj non-verbal.
Integrare socială	M.B. Зыков (2015)	<i>Excelența artistică</i> - valoare spirituală care se transmite din generație în generație [217, p. 13].	valori culturale, valori spirituale.
Relații interpersonale	E. A. Хан (2016)	<i>Excelența artistică</i> înseamnă calități personale [260].	expresivitate, optimism perseverență, respectul de sine,
Confort emoțională	K.A. Езеева (2021)	<i>Excelența artistică</i> – dezvoltare personală irepetabilă [210].	unicitate.

O caracteristică a excelenței artistice denotă rezultate bune în predare: profesorul este acea personalitate care demonstrează capacitățile și abilitățile sale în procesul instructiv-educativ la un nivel artistic convingător. Acest demers urmărește: consolidarea pregătirii de specialitate corespunzătoare competenței didactice specializate; actualizarea bazei teoretice și practice privitoare la aspectele didactice fundamentale care vizează realizarea educației și instruirii artistice; aplicarea didacticii specialității în activitatea cu elevii, reieșind din specificul

disciplinei/unității de curs; valorificarea conținuturilor disciplinei prin construirea unui demers didactic modern; proiectarea structurată, prin organizarea unor activități de învățare centrate pe elev; posedarea și aplicarea/diseminarea unei gândiri critice cu privire la creațiile artistice (literare, muzicale, din domeniul artelor plastice), având o atitudine reflexivă asupra artei; manifestarea unor capacități de promotor/integrator al valorilor culturale în comunitatea locală și națională [272].

1.4. Concluzii la capitolul 1

1. Importanța excelenței artistice a cadrelor didactice din ciclul primar este relevantă inclusiv prin abordarea competențelor pe care trebuie să le posedate un cadru didactic în clasele primare. Cadrele didactice și calitatea predării sunt factori-cheie atunci când intenționăm să creștem calitatea învățării, calitatea și echitatea educației școlare. Calitatea cadrelor didactice este cel mai important factor din școală care influențează performanța elevilor. Are o influență mai mare decât organizarea școlii, managementul școlii sau resursele financiare. Calitatea sistemului educațional determină calitatea cadrelor didactice în școală.

2. În acest capitol definim cele mai importante semnificații ale *excelenței artistice* și ale *competențelor artistice* din perspectivă *filozofică, psihologică, sociologică și pedagogică* racordate la conținutul Modelului teoretic al excelenței artistice și descrierea competențelor artistice.

3. În consecință, este important ca literatura pedagogică să fie cât mai clară și precisă în formularea și definirea problemei ce ține de conceptele cheie pentru a evita confuziile și pentru a asigura o înțelegere corespunzătoare a termenului *excelență artistică* și termenului *competențe artistice*. Astfel, cercetătorii pot comunica mai eficient și pot dezvolta abordări educaționale mai coerente și bine fundamentate.

Aceste abordări științifice sunt importante pentru cadrele didactice, deoarece le oferă instrumente și perspective în dezvoltarea și evaluarea competențelor artistice ale elevilor. Este de menționat că această cercetare (fundamentarea conceptului de *excelență artistică* și conceptului de *competențe artistice*) este impulsionată de o dificultate mondială a educației și o dificultate a valorilor.

Prin studierea orientărilor științifice în evoluția conceptului de *excelență artistică* și a conceptului de *competențe artistice*, cadrele didactice pot obține instrumente și resurse pentru a-și îmbunătăți propria practică în domeniul educației artistice. Aceasta le permite să creeze un mediu de învățare favorabil, care să promoveze dezvoltarea competențelor artistice ale elevilor și să îi sprijine în explorarea și exprimarea lor artistică.

4. În capitolul 2 propunem descrierea Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar conceptualizat prin determinarea structurii conținutului științific, dedus în termeni de valori specifice din cercetările pedagogice și psihologice.

2. REPERE CONCEPTUALE ȘI METODOLOGICE ALE FORMĂRII EXCELENȚEI ARTISTICE A CADRELOR DIDACTICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Preocupările științifice asupra formării *exceleței artistice* a cadrelor didactice (EACD) din învățământul primar ne oferă posibilitatea să examinăm în capitolul 2 pozițiile metodologice cu privire la formarea excelenței artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice și descrierea Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar, structurat în baza valorilor excelenței artistice (*integritate, rezistență la stres, entuziasm, eficiență, confort psihologic, originalitate, rezonanță socială, charismă pedagogică, artistism teatral, transpunere artistică, creativitate exploratorie, cultură coregrafică, simțul umorului, disponibilitate pedagogică, umanism*) organizat pe două arii prioritare: intrapersonală și socială.

2.1. Considerații metodologice cu privire la formarea excelenței artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice

Dorința de a crea *după legile frumosului* formează o viziune de ansamblu asupra lumii, în care totul duce la dezvoltarea estetică și a educației. Paralel cu activitățile tradiționale ale unui cadru didactic modern, caracterizate prin competență, creativitate, înalt profesionalism, artistul-profesor trebuie să fie axat pe necesitatea de a familiariza elevii cu cultura, inclusiv cultura creării și percepției frumosului din mediu.

Rolul din ce în ce mai mare al educației artistice necesită o creștere a nivelului de pregătire profesională și specială a unui cadru didactic din clasele primare, purtător al culturii spirituale în școală, conducător al ideii de a armoniza mediul disciplinei școlare cu atitudinea umană în curs de dezvoltare față de individ. Umanizarea educației este un mijloc eficient de educare a unei personalități prin valorile spirituale, a activității creative și sociale.

Examinând conotația termenului de *exceleță artistică* A. Г. Переверзев [242] afirmă că formarea cu succes a excelenței artistice și pedagogice ale studenților are loc ca urmare a dezvoltării acelor calități personale care pot fi combinate condiționat în următoarele trei grupuri: (a) cognitiv; (b) artistic și creativ; (c) metodologic și pedagogic.

Primul grup de calități (cognitiv) include: calități fizice și fiziologice - capacitatea de a vedea, a auzi, a atinge, a simți etc.; calități intelectuale - curiozitate, erudiție, chibzuință, ingeniozitate, logică, capacitatea de analiză și sinteză, căutarea problemelor, provocarea spre experimentare, capacitatea de a rezolva diverse probleme, de a trage concluzii și a face

generalizări; deținerea de norme și tradiții culturale; capacitatea de autodeterminare; capacitatea de a evalua și a înțelege un alt punct de vedere, de a conduce o conversație, dialog, dispută; capacitatea de a distinge principalul de secundar; capacitatea de a transpune cunoștințele în valori spirituale, formându-și baza excelenței artistice și pedagogice.

Al doilea grup de calități (artistic și creativ) include: spiritualitate, inspirație, ascensiune emoțională, imagine, asociativitate, contemplare, imaginație, un sentiment de noutate, o tendință de căutare creativă; capacitatea de a genera idei atât individual, cât și în procesul de activitate colectivă; intuiție, capacitatea de a vedea noul în obișnuit și invers; prezența propriei opinii, în contrast cu cea general acceptată (cu bază de dovezi); prezența dorinței de a-și realiza propriul potențial creativ sub forma interpretării și protejării operelor creative; dorința de a participa la concursuri creative, conferințe, expoziții de arta etc.

Al treilea grup de calități (metodologic și pedagogic) include: capacitatea de a-și realiza aptitudinile native, trăsăturile de caracter; capacitatea de a stabili obiective în prezența unor condiții obiective pentru realizarea lor; disponibilitatea elaborării unui plan de rezolvare a sarcinilor stabilite, luând în considerare abilitățile și capacitățile individuale; capacitatea de concentrare și auto-organizare; posesia unor metode de gândire reflexivă, analiza etapelor activității artistice; capacitatea de a planifica și a ajusta activitatea artistică cu cea creativă; capacitatea de a interacționa cu toți subiecții procesului de învățământ, capacitatea de organizare în procesul dezvoltării profesionale [242].

Pornind de la ideea că *excelența artistică* include competențele artistice, preocuparea pentru formarea acestor competențe la cadrele didactice din învățământul primar ne conduce la decizia actualizării lor. După I.Gagim pentru a dezvolta competențele artistice este esențial să se pună accentul pe activitățile practice. În contextul educației muzicale, domeniile principale de activitate sunt: audiție, interpretare, creație muzicală și reflexiune. *Audiția* se rezumă la diverse genuri de muzică. Prin audiție, se dezvoltă capacitatea de a percepe și analiza sunetele, ritmurile și elementele muzicale. *Cântul* (interpretarea și cântarea de melodii sau piese muzicale) este un aspect fundamental în dezvoltarea competențelor muzicale. Prin cântat se îmbunătățesc abilitățile vocale și se învață să se exprime muzical prin voce. *Creația* presupune stimularea creativității și imaginației muzicale și este importantă în formarea competențelor artistice. Creația presupune compunerea melodiilor sau improvizarea, dezvoltând astfel capacitatea de a exprima idei muzicale unice. Resursele informaționale existente ne oferă multe modele de creație muzicală. În acest context, se recomandă: utilizarea justificată a modelelor alese în raport cu tema și unitățile de competență stabilite pentru lecția de educație muzicală; adaptarea modelului în baza unui material muzical potrivit temei de studiu. *Reflecția* (analiza și discuția asupra muzicii ascultate sau

interpretate) dezvoltă capacitatea de a gândi critic și de a înțelege mai profund elementele muzicale și impactul emoțional. Dacă audiția, interpretarea și creația sunt activități muzicale care se pot desfășura separat (ca activități) și integrat (ca metode integrate în alte activități), atunci, reflecția nu se desfășoară separat, ci integrat. Prin urmare, când elevii audiază muzica, sensurile creației muzicale se descoperă prin reflexiune, când elevii interpretează muzica, prin reflexiune se conturează exprimarea prin muzică etc. Amintim, că reflecția presupune activitatea de conștientizare a percepției, a trăirilor lansate de muzica audiată/ interpretată; presupune o activitate în care se stabilește legătura dintre gândirea și simțirea muzicii în contextul temei lecției [69].

În contextul celor enunțate, V. Crișciuc completează ideea dezvoltării *competențelor muzicale* și susține că această activitate complexă a parcurs o evoluție istorică de la o abordare mai simplă, care se concentra pe predarea și învățarea elementelor muzicale și pe evaluarea cunoștințelor specifice, către o perspectivă mai amplă, care acoperă aspecte complexe ale muzicii și pune accent pe formarea unor abilități și atitudini relevante. Formarea competențelor muzicale implică mai mult decât cunoașterea tehnicilor muzicale. Aceasta include, de asemenea, dezvoltarea abilităților de receptare muzicală, adică capacitatea de a asculta și a înțelege diferite tipuri de muzică, de a analiza și interpreta mesajele și emoțiile transmise prin muzică [51, p.233].

În context, M.Morari reiterează că formarea competențelor muzicale se concentrează și pe dezvoltarea aptitudinilor și a abilităților practice de a cânta, de a crea și de a improviza muzică. În plus, atitudinile și comportamentele joacă un rol important în formarea competențelor muzicale. Acestea includ deschiderea către noi experiențe muzicale, motivația pentru a învăța și a se dezvolta în domeniul muzical, încrederea în propriile abilități și aprecierea valorii muzicii ca formă de exprimare artistică. Formarea competențelor muzicale înseamnă nu doar învățarea cunoștințelor teoretice despre muzică, ci și dezvoltarea capacităților de receptare, interpretare și practicare a muzicii, toate acestea fiind influențate și marcate de atitudini, comportamente și aptitudini ale individului în procesul său de învățare și exprimare artistică [92, 114-117].

Competența artistico-plastică (CAP), ca element component al *exceleței artistice*, se regăsește în cercetările T. Hubenco, care evidențiază ca moment central în dezvoltarea gustului artistic *senzorialitatea estetică* adecvată limbajului artistic ce trebuie asimilat, adică acele simțuri prin intermediul cărora vor fi sesizate acordurile cromatice, acustice, gestuale etc. etalate de opera de artă. Urmează un set de exigențe orientate spre stimularea *emoțiilor estetice, a sentimentelor* cu tensiuni și opoziții complexe (plăcere - neplăcere, interesat - dezinteresat, original - ordinar, personal - impersonal etc.) [79, p.10].

„Pentru dezvoltarea optimă a competențelor artistico-plactice, se propune ca în demersul la clasă să se utilizeze diverse materiale de artă clasice și materiale netradiționale (plante, fructe,

aluat, nisip, sârmă, zăpadă, textile etc.), instrumente și tehnici mixte. Acestea îi vor ajuta pe elevi să însușească arta comunicării ideilor și mesajelor vizuale, să rezolve probleme și concepte complexe pe care nu le pot reda verbal. Centrarea pe competențe stabilește o viziune netradițională față de utilizarea conținuturilor: acestea devin mobile, flexibile și redau viziunea elevilor despre realizarea obiectivelor stabilite. În procesul de implementare a educației plastice profesorul va selecta acele conținuturi care, în opinia sa, vor contribui cel mai bine la formarea competențelor specifice stipulate de curriculum: culturalizarea elevilor, formarea competențelor de comunicare artistică și de autoexprimare prin simboluri vizuale” [79, p. 11]. Totodată, cadrele didactice pot propune alte conținuturi care vor asigura realizarea obiectivelor proiectate (*standardelor la educația plastică*). Sarcina managerilor, a metodiștilor este monitorizarea atingerii acestor *standarde și competențe* recomandate de curriculum.

Deținerea de către cadrul didactic a *competențelor artistico-plastice (CAP)* necesită acumularea anumitor cunoștințe, în esență procesul de instruire trebuie organizat în așa mod încât să faciliteze crearea, evoluția pentru a achiziționa experiență artistică nu numai în procesul didactic, ci și în cadrul unor tabere de creație, excursii la muzee, participări la simpozioane artistice și științifice etc. Totodată, este binevenită organizarea unui schimb de experiență cu școlile din localitate, din republică sau din alte țări [79, p. 10-11]. *Prin urmare, formarea competenței artistico-plastice implică stăpânirea cunoștințelor fundamentale, dezvoltarea abilităților practice, rezolvarea situațiilor-problemă și manifestarea de comportamente și atitudini în contexte artistice variate. Această formare are ca scop dezvoltarea unei viziuni personale și a unei exprimări artistice autentice, care permit exprimarea în mod creativ în domeniul artistic* [147].

Pentru a identifica o formulă potrivită formării *competenței artistice* este necesar să înțelegem necesitățile contextului în care acestea pot fi formate. Or, în formarea unei *competențe artistice* ne vom ghida de abordarea integrată a nivelurilor de cunoaștere, înțelegere și aplicare [92, p. 117]. În acest context, T. Hubenco propune formarea/dezvoltarea competențelor artistice prin activități practice precum desenul, pictura, sculptura, colajul și altele. Prin intermediul acestor activități se dezvoltă abilitățile artistice, se învață să exprime idei și emoții; să creeze opere de artă proprii. Educația în domeniul artelor este un proces continuu interconectat, în care fiecare etapă de formare a competențelor contribuie la avansarea performanțelor artistice [79].

În formarea *exceleței artistice* un loc aparte revine *competenței teatrale (CT)* realizate în cadrul activităților specifice profilului de competență al studenților pedagogi pe domeniile *psihosocial, managerial, relațional, de comunicare și evaluare*. În programele de studii la ciclul I, licență, formarea competențelor teatrale se realizează prin finalitățile unității de curs

Managementul activităților teatrale, conceput pe principiile educației artistico-estetice și desfășurat în baza unui curriculum disciplinar elaborat [14, p. 20].

Cercetările privind formarea *culturii teatrale* a cadrelor didactice insistă pe proiectarea și realizarea unui sistem de obiective și desfășurarea unui program de activitate bine structurat. Elementul de cultură teatrală deja conține latent premisele de valorificare metodologică a sa în procesul educativ. Astfel, arta teatrală este abordată concomitent ca act semiotic, într-o paradigmă a semioticii și ca *act de comunicare* [13, p. 23]. În formarea profesională a cadrelor didactice, competențele teatrale favorizează *depășirea timidității și dezvoltarea abilităților histrionice* pentru a se adapta mai ușor la viața socială și a reuși pe piața muncii. Există multiple argumente pentru care *competențele teatrale* trebuie să fie deținute de studenți, și anume: sunt un stimulent pentru a diminua/ exclude tensiunea, furia, tristețea, depresia, frustrarea, inadaptabilitatea, făcând loc toleranței, empatiei față de ceilalți și rezistenței la stresul profesional; stimulează atenția la comportamentul propriu, atenția față de ceilalți, sporind abilitățile de lucru în echipă; empatizează persoanele egoiste și dă încredere celor timizi, care ajung să se cunoască mai bine și devin conștienți de valorile și puterea lor și favorizează demonstrarea comportamentelor de deschidere și înțelegere etc.

Deținerea *competențelor teatrale* de către cadrele didactice, susține L. Ciobanu, va oferi acestora resursele și situațiile cele mai potrivite pentru a ajuta elevii să-și construiască propria persoană; de asemenea, de a promova un climat afectiv pozitiv, deoarece numai atunci când vor avea certitudinea că nu sunt judecați, elevii vor avea încredere în mediul înconjurător și se vor dezvoltă în funcție de vârsta și grup. Cadrul didactic va oferi o adaptare a activității elevilor cu dezabilități fizice sau mentale, încercând să îi includă în grupul general [38].

Din literatura studiată se constată că *teatrul* în educație este implementat în instituțiile de învățământ pentru a eficientiza învățarea activă. În acest sens, apare necesitatea adaptării la specificul vârstei și la necesitățile publicului pentru a-i implica activ pe subiecți în activitate și pentru a le transmite mesajul. Teatrul, ca formă de educație, poate contribui pozitiv la *dezvoltarea abilităților artistice*, influențând *dezvoltarea intelectuală și emoțională* a celor implicați în activitățile respective [13, 38, 56, 77, 150].

Rolul educației teatrale în formarea competenței teatrale elevilor a fost recunoscut pe larg la nivel european. Comisia Europeană a propus o Agendă Europeană pentru Cultură, care a fost aprobată de Consiliul Uniunii Europene în 2007. Această Agendă este conștientă de valoarea educației artistice în dezvoltarea creativității. Mai mult decât atât, cadrul strategic al UE pentru cooperare în educație și perfecționare în următoarea decadă accentuează clar importanța competențelor cheie transversale, incluzând conștientizarea culturală și creativitatea. 2009 este

Anul European al Creativității și Inovației și este o recunoaștere a legăturilor dintre conștientizarea culturală și creativitate. În același timp, Rezoluția Parlamentului European din 2009 asupra Studiilor Artistice din Uniunea Europeană are în vedere recomandări cheie pentru dezvoltarea educației artistice și cere o mai mare coordonare a educației artistice la nivel european [151].

O competență inclusă în arsenalul *exceleței artistice* este *competența literar-artistică* (CLA), definită astfel de Vl. Pâslaru: „Atitudinile literar-estetice complexe față de operele și fenomenele literare, ale literaturii, creației și receptării sintetizează cunoștințe și capacități complexe și certifică prezența la elev a unei competențe literare-lectorale complexe” [106, p.42]. Sensul acordat CLA este „un ansamblu integrat de cunoștințe literar-artistice, estetice, teoretice și morale, capacități de antrenare a acestora în acțiuni specifice de cunoaștere artistic-estetică și de formare artistic-estetică și morală, și atitudini față de fenomenele și operele literare, precum și față de propria activitate de lectură” [106, p.42]. Din afirmația lui Vl. Pâslaru, cele mai generale caracteristici ale *competenței* literar-lectorale sunt achizițiile *literar-artistice*, care sintetizează cele trei componente ale competenței: cunoștințele, capacitățile și atitudinile. Prin urmare, *formarea competenței literar-lectorale* stabilește ca persoana: să cunoască și să interiorizeze un număr reprezentativ de *opere literare românești*; să realizeze *corect*, în conformitate cu regulile (principiile) *receptării literar-artistice*, lectura și interpretarea unei diversități reprezentative de opere literare; să producă variate texte literare interpretative și reflexive [106, p. 41, 42].

Ne raliem opiniei savantei T. Callo care susține că competența literar-artistică în formarea profesională a cadrelor didactice joacă un rol crucial în cultivarea sensibilității și dezvoltarea abilităților de exprimare, creativitate și înțelegere a artei literare. Scopul competenței literar-artistică în formarea profesională a cadrelor didactice este de a le oferi acestora instrumente și perspective solide pentru a aborda și a învăța literatura într-un mod adecvat și eficient. Prin înțelegerea profunzimii și specificității literaturii, cadrele didactice devin capabile să transmită elevilor nu doar cunoștințe despre literatură, ci și să le dezvolte abilitățile de a aprecia și de a se exprima în mod creativ prin intermediul textelor literare. Importanța competenței literar-artistică în formarea cadrelor didactice rezidă în mai multe aspecte. În primul rând, înțelegerea și explorarea textelor literare pot contribui la dezvoltarea empatiei, a imaginației și a sensibilității estetice a elevilor. În al doilea rând, competența literar-artistică permite cadrelor didactice să promoveze o educație holistică și integrată. Literatura oferă o perspectivă multidimensională asupra lumii și contribuie la dezvoltarea gândirii critice și a abilităților de analiză și interpretare [31, 32].

O atenție deosebită merită spontaneitatea intonației discursului pedagogic care permite a expune intenția de comunicare a cadrelor didactice. Cu ajutorul expresivității orale a vorbirii, se transmite semnificația conținutului, se declară intenția acestui discurs [237, p. 748], [212, 213].

Cadrul didactic, ca lider comunicativ, își asumă rolul de a construi rețeaua de comunicare, creând armonie [239], generând confort psihologic în condițiile interesului pedagogic pentru dezvoltarea personală. Emotivitatea vorbirii, intonația de comunicare a cadrelor didactice sunt importante în a lectura expresiv un text, pentru a facilita extinderea competențelor de citire, perspectiva de lectură a elevilor prin artistism [261, p. 8-14], [237, p. 746]. Exteriorul artistismului se manifestă prin mobilitatea mimicii, prin exprimarea gesturilor, adecvarea intonației, iar interiorul se manifestă prin convingerea de a da semnificație informației transmise [237, p. 746].

În continuarea rațiunii T. Callo, C. Parfene susține că literatura română aduce o contribuție substanțială la educarea multilaterală a personalității, consistența acestei contribuții fiind dată de faptul că, prin intermediul diferitelor modele de artă literară, literatura sensibilizează inimile și, implicit, conștiința persoanelor, strecurându-le cunoștințe, idei, sentimente, atitudini. În continuare, savantul român susține că scopul receptării literaturii este *formarea gustului estetic*, ca parte integrată a educației generale. În afară de acest scop, autorul scoate în evidență și alte obiective, cum ar fi: *dezvoltarea gândirii, formarea orizontului intelectual-cultural, a concepției despre lume și viață, cultivarea dragostei față de Patrie, cultura națională* etc. [106].

Caracteristicile specifice ale CLA formează întregul instrumentar de cunoaștere și formare literar-lectoral al elevilor: teoretico-literar, estetic, comunicativ-lingvistic. Competența literar-artistică se manifestă și în „caracteristicile generale, precum:

- mobilizarea și integrarea resurselor cognitive, psihomotorii (capacități, abilități, priceperi, deprinderi), atitudinale (afective, dezirabile, evaluative, volitive, conceptuale), comportamentale, aptitudinale și de talent ale elevului cititor;
- mobilizarea pertinentă a personalității elevului cititor într-o situație de lectură/de cultură;
- exersarea de operații psihoemoționale și intelectuale complexe: receptare, imaginare, comprehensiune, analiză, reflecție, comentare, interpretare, creație” [106, p.43].

În context, D. Paga evidențiază, că învățarea limbii și literaturii române pune accentul pe dezvoltarea competențelor de comunicare, înțelegere și interpretare a textelor literare, precum și pe formarea unei perspective culturale adecvate. Astfel, nu doar transmiterea cunoștințelor de limbă și literatură devine importantă, ci și dezvoltarea capacității elevilor de a comunica eficient și de a aplica competențele culturale în diverse contexte. Se încurajează dezvoltarea gândirii critice, a abilităților de analiză și interpretare literară, contribuie la dezvoltarea sensibilității estetice și la formarea unei perspective culturale mai largi, precum și a capacității de a formula argumente coerente și de a comunica eficient în scris și oral. Astfel, literatura română devine o sursă de învățare și dezvoltare personală, oferind oportunitatea de a se conecta la valori, precum și de a-și exprima propria identitate și creativitate. Competențele de comunicare și culturale

dobândite îi pregătesc pe elevi pentru a se descurca în societatea contemporană, în care abilitățile de comunicare și înțelegere interculturală sunt din ce în ce mai importante [101].

Din cele analizate **rezumăm:** competența literar-artistică în formarea profesională a cadrelor didactice este esențială pentru a crea un mediu educațional stimulant, care să promoveze dezvoltarea integrală a elevilor. Aceasta permite cadrelor didactice să devină ghizi și mentori în ceea ce privește înțelegerea și aprecierea artei literare, contribuind la formarea unor generații de elevi sensibili, creativi și critici.

În această cheie de analiză, C. Șchiopu subliniază: „Coordonatele de bază ale funcției formativ-artistice însumează spirit de receptivitate față de nou, cultivarea motivației cognitive și a interesului pentru cunoaștere, formarea unor temeinice deprinderi de muncă intelectuală, a unor valori morale, dezvoltarea mobilității și a creativității” [133, p. 275]. Aceasta implică introducerea, în primul rând, în sistemul de învățământ, implicit în procesul *educației literar-artistice*, a unei metodologii de promovare a creativității, de dezvoltare a aptitudinilor creative.

Studiul literaturii nu ar trebui să se limiteze doar la transmiterea de informații despre opere literare și autori, ci ar trebui să încurajeze și să dezvolte aptitudinile creative ale elevilor, oferindu-le oportunitatea de a explora și de a se exprima în mod original și personal prin intermediul textelor literare. Aceasta nu doar contribuie la înțelegerea mai profundă a literaturii, ci și la dezvoltarea competențelor și trăsăturilor de personalitate care sunt valoroase în toate domeniile vieții [7, p.13].

Parametrii după care sunt evaluate competențele literar-artistice - operaționalizarea, amploarea, trăinicia, extrapolarea - răspund caracteristicilor definitorii ale elevului cititor ca subiect al propriilor performanțe umaniste, culturale, artistice și literare, care mărturisesc despre valoarea sa productivă ca cititor, din care sunt deduse și caracteristicile competenței literare-lectorale: indivizibilitatea: este o achiziție personală a elevului cititor; complexitatea: integrează procesul de formare-dezvoltare a cititorului, incluzând cogniția (cunoștințele), facerea-producerea (capacitățile) și atitudinile (conștiința); transferabilitatea: stabilește legături (tematice, genetice) și analogii tipologice între operele citite/ studiate; extrapolarea [106, p. 43].

Conform autorilor S. Golubițchi, L. Bunescu „lectura textului oferă celui care o parcurge, pe lângă satisfacțiile pe care le aduce orice fapt inedit, prilejuri unice de reflecție și de meditație. Ea îndeamnă la introspecție, angajează valori formativ-educative care își pun amprenta pe întregul comportament al cititorului” [70, p.225]. „Lectura poveștii presupune, activarea unor structuri cognitive și afective complexe și desfășurarea unor procese diverse, care contribuie la cultivarea valorilor morale ale elevilor, sunt modele ale unor personaje demne de urmat” [70, p. 233]. Pornind de la convingerea că cunoașterea folclorului este o dimensiune a CLA vom cita opinia L. Postica care susține că *folclorul* contribuie la cunoașterea perlelor neamului. Cadrul didactic trebuie format

ca să poată familiariza pe sine și pe alte persoane cu cele mai frumoase creații artistice prin intermediul cărora li se educă elevilor dragostea pentru literatură, li se formează anumite calități morale, li se comunică cunoștințe elementare despre mediul înconjurător, viața oamenilor și a naturii, li se formează o atitudine corectă față de frumos, în genere, care contribuie la dezvoltarea competenței de comunicare [109, p. 126].

Competența coregrafică (CC), element component al *exceleței artistice*, implică mișcarea și expresia corporală și are o contribuție semnificativă în formarea competențelor artistice [49, p. 4]. Noțiunile-cheie care descifrează CC sunt definite de M. Dohotaru: valori estetice, atitudini estetice, orientări estetice, competențe estetice și interconexiunile dintre ele [63, p.16]. În baza valorilor filozofico-estetice, psihologice și axiologice, autoarea structurează sistemul de orientări estetice la studenții care studiază coregrafia: percepția estetică a artei coregrafice, orientarea spre un anumit gen de artă coregrafică, aspirația spre frumos în arta coregrafică, valorificarea cadrului estetic prin interpretarea artei coregrafice, crearea operelor coregrafice. Abordarea pedagogică a formării orientărilor estetice la studenții este fundamentată de pe pozițiile paradigmei umaniste și axiologice în educație: orientarea umanistă, integralitatea, frumosul, angajarea efectivă și reflexivă, (co)creativitatea, valorificarea potențialului axiologic al artei coregrafice. Această abordare se încadrează în paradigma postmodernă a educației (postparadigmatică) și, alături de alte abordări, asigură cadrul teoretic de conceptualizare și modernizare a formării orientărilor estetice la studenți prin arta coregrafică [63].

În baza celor studiate, rezultă că pentru a dezvolta competența coregrafică, se urmăresc anumite valori și atitudini care sunt ghidate în explorarea și înțelegerea artei dansului și a mișcării corporale. Valorile relevante pentru formarea competențelor coregrafice includ disponibilitatea pentru receptarea creației coregrafice, care prevede înțelegerea lucrărilor coregrafice, analiza mișcărilor, exersarea mișcărilor de dans. Prin receptarea creației coregrafice, se dezvoltă capacitatea de a aprecia și de a înțelege diversitatea stilurilor și exprimărilor artistice în dans, receptivitatea față de diversitatea culturală definită istoric și geografic. Prin înțelegerea și aprecierea valorilor estetice autentice în dans se promovează valori pozitive precum expresia liberă, colaborarea, armonia și comunicarea non-verbală. Prin promovarea acestor valori și atitudini, educația în domeniul coregrafic își propune să dezvolte competențe artistice autentice, să sprijine creativitatea și să stimuleze interesul pentru arta dansului și mișcării corporale. Coregrafia este o formă de expresie artistică ce încurajează descoperirea propriului potențial creativ și dezvoltarea sensibilității estetice.

În concluzie, studiul unei game largi de metode cunoscute de predare și educație în procesul formării profesionale a cadrelor didactice a arătat că acestea contribuie la dezvoltarea și

formarea activă a *exelenței artistice* ale studenților pedagogi. Cel mai înalt nivel de formare a excelenței artistice este atins ca urmare a utilizării unei abordări orientate către persoană a predării creative și inovatoare.

2.2. Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar

Căutările actuale ale cercetătorilor din domeniu privind modelele excelenței artistice a cadrelor didactice au condus la evidențierea valorilor profesionale care se reflectă în Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar (Figura 2.1) [17].

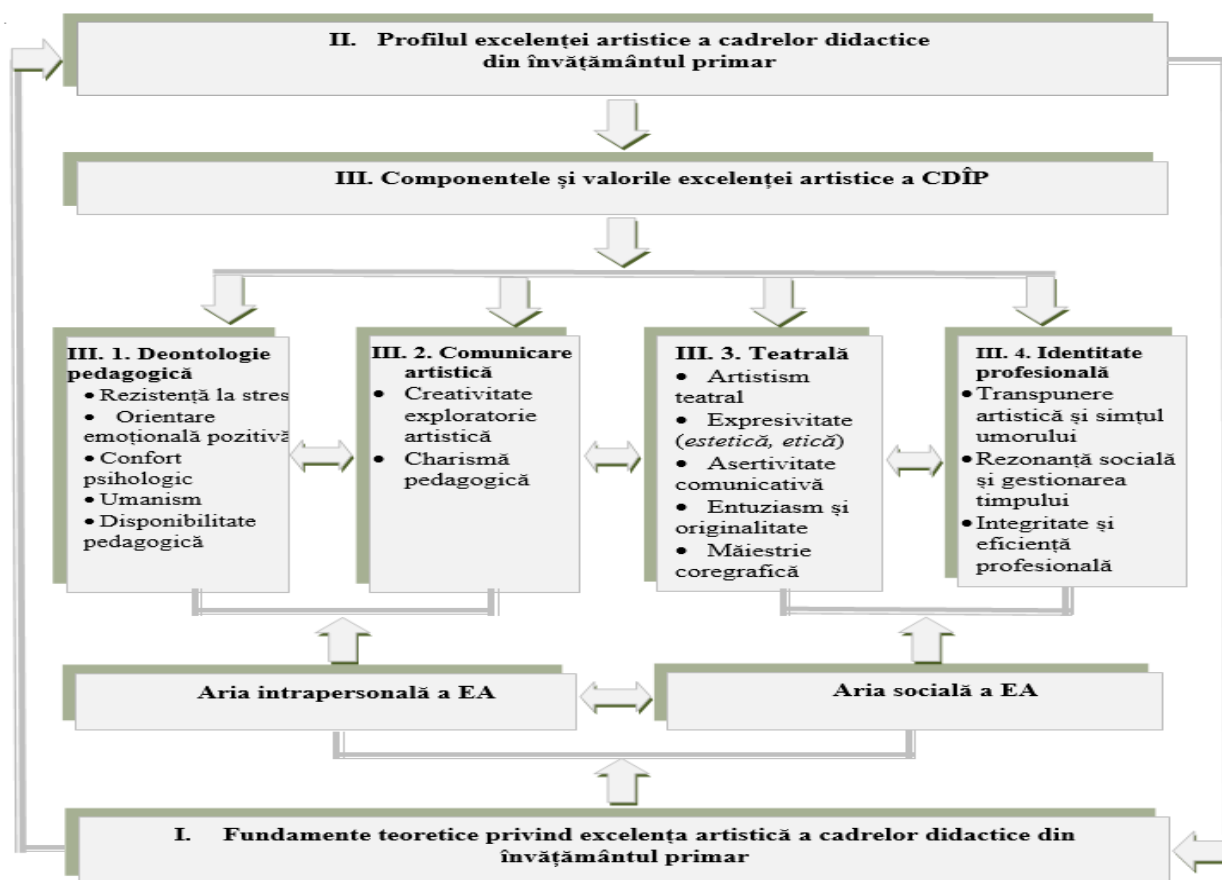

Fig. 2.1. Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar

I. Fundamente teoretice privind excelența artistică a cadrelor didactice din învățământul primar.

Cercetările privind excelența artistică (EA) recomandă creșterea nivelului de competențe artistice (CA) și pedagogice în procesul de pregătire a cursurilor pe baza unor arii pedagogice dezvoltate care combină: 1) însușirea teoriei și a metodologiei activității vizuale, ținând cont de utilizarea prioritară a activității cognitive de natura creativă; 2) îmbogățirea sferei emoționale a cadrului didactic prin intermediul artei (tehnologie de învățare adaptativă); 3) utilizarea în procesul de pregătire a cursurilor, a formelor de educație individuală, colectivă și de proiect care

promovează comunicarea și auto-exprimarea creativă a cadrelor didactice. Interpretarea excelenței artistice de către cercetătoarea M. A. Полонская reflectă faptul că anume cadrele didactice pot transfera elevilor capacitatea lor de percepție emoțională și valorică a vieții și a artei, încurajându-i la creativitate independentă, în funcție de formarea unei relații emoționale și de activitate, asociate cu nivelul de competență artistică și pedagogică și starea lui emoțională în momentul expunerii [244].

În studiul său, cercetătoarea A. Cara vorbește despre sistemul formării/dezvoltării profesionale a personalului didactic din Republica Moldova, despre structura organizatorică a acestui sistem, despre evaluarea procesului de dezvoltare profesională a cadrelor didactice la nivelul unității școlare, despre strategia dezvoltării profesionale continue. Cercetătoarea evidențiază unele schimbări ce s-au produs în sistemul de dezvoltare profesională a cadrelor didactice, printre acestea înscriindu-se următoarele: (a) *trecerea de la un sistem reglat de ofertă la un sistem reglat de cerere implică personalizarea formării pentru cadrele didactice, luând în considerare nevoile și interesele individuale*; (b) *diversificarea furnizorilor și a conținutului de formare oferă opțiuni multiple pentru cadrele didactice*; (c) *susținerea cadrelor didactice în elaborarea propriului traseu de formare continuă promovează autonomia în învățare și dezvoltarea profesională personalizată* [33, p. 4]. Pentru standardul *Cadrul didactic cunoaște elevii și stilul lor de învățare*, s-au propus următorii indicatori: cunoașterea instrumentelor de evaluare/identificare a stilurilor de învățare ale elevilor; realizarea unor activități de evaluare inițială cât mai variate; proiectarea și aplicarea unor sarcini și metode ce corespund diferitelor stiluri de învățare. La standardul *Cadrul didactic cunoaște materia și diverse modalități de predare*, participanții au identificat următorii indicatori: aplicarea în instruire a unei game largi de metode; corespunderea metodelor utilizate conținuturilor propuse pentru învățare.

În ceea ce privește standardul *Cadrul didactic proiectează și realizează un proces educațional de calitate*, profesorii au optat că indicatorul principal să fie rezultatul atins; anume analiza calității procesului de instruire permite emiterea concluziilor despre calitatea acestuia. Una dintre ideile principale referitoare la standardul *Cadrul didactic creează și menține un mediu de învățare motivant și securizat* a fost: concluziile despre gradul de corespundere al comportamentului cadrului didactic acestui standard trebuie să se bazeze pe opiniile elevilor și ale părinților. Ne bucură faptul că mulți participanți au relatat despre experiența de colectare a opiniei elevilor și a părinților privind satisfacția lor față de serviciile educaționale prestate. Analizând standardul *Cadrul didactic evaluează, oferă feedback și prezintă informații despre învățarea elevilor*, s-a menționat că respectarea acestuia este extrem de necesară și că există multe practici pozitive în domeniu.

Concomitent, cerința de a prezenta informații despre învățarea elevilor nu trebuie să fie exagerată - indicatorul este utilitatea lor. Fiind propuși mai mulți indicatori prin care poate fi observată realizarea standardului, *Cadrul didactic își structurează creșterea personală și dezvoltarea profesională*, participanții au precizat că acest standard trebuie să vizeze anumite abilități: de comunicare, de lucru în echipă, de soluționare a conflictelor etc., ceea ce *denotă excelența artistică prin competențele artistice ale cadrelor didactice din învățământ*. Drept indicatori pentru standardul *Cadrul didactic interacționează profesional cu elevii, colegii, părinții și comunitatea* au fost propuși: numărul de proiecte comunitare inițiate de către cadrul didactic; gradul de satisfacție al părinților și colegilor în urma colaborării cu profesorul; gradul de implicare al cadrului didactic în viața comunității [48, p. 48].

Dezvoltarea instrumentelor metodologice la nivelul sistemului de formare profesională continuă a cadrelor didactice este esențială pentru a asigura o formare coerentă și eficientă a acestora, în conformitate cu cerințele și cadrul normativ în vigoare. Aceste instrumente oferă suportul necesar pentru planificarea, organizarea, conducerea și evaluarea activităților de formare profesională continuă, și contribuie la profesionalizarea cadrelor didactice. Iată câteva dintre instrumentele metodologice importante pentru formarea profesională continuă a cadrelor didactice. *Programul de Formare Profesională Continuă (FPC)*: Acesta reprezintă totalitatea activităților planificate și organizate pentru dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice. Programul de FPC trebuie să fie proiectat în conformitate cu cerințele legale și să ofere oportunități de învățare adecvate și relevante pentru nevoile cadrelor didactice. *Curriculumul de Formare Profesională Continuă*: Curriculumul de FPC este fundamentat pe formarea competențelor generale și a competențelor specifice necesare în domeniul ocupațional și academic al cadrelor didactice. Acesta include conținuturile și strategiile de învățare pentru instruire și formare relevante pentru activitatea profesională a acestora. *Referențialul de Formare Profesională Continuă*: Acesta stabilește condițiile, finalitățile, planificarea și programul de FPC, oferind un cadru orientativ pentru profesionalizarea cadrelor didactice. Referențialul poate fi util în asigurarea calității și coerenței procesului de formare. *Programul Formatorului*: Acest instrument este important pentru dezvoltarea și pregătirea formatorilor care vor fi implicați în activitățile de formare profesională a cadrelor didactice. Programul formatorului trebuie să ofere cunoștințe și abilități specifice pentru a susține procesul de învățare al cadrelor didactice. Aceste instrumente metodologice contribuie la dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice și asigură că formarea profesională continuă se desfășoară într-un mod eficient și coerent, având un impact pozitiv asupra calității educației. Implementarea acestor instrumente în contextul

profesionalizării cadrelor didactice este esențială pentru a îmbunătăți abilitățile și performanțele acestora în mediul educațional [1, p.29].

Liderii de instituții educaționale trebuie să urmărească eficiența și să atingă *exceleanța*, dacă aspiră spre o societate nouă, transformată. Conducerea instituției este cheia spre o școală eficientă. De aceea, cruciale sunt principiile fundamentale care ghidează deciziile unui conducător, deoarece efectele acestora își lasă amprenta asupra tinerei generații. Așadar, să ne asumăm riscul de a deveni manageri eficienți, *lideri de excelență* în învățământul din Republica Moldova [91, p. 26].

II. Profilul excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar

Exceleanța artistică a cadrelor didactice (EACD) din învățământul primar presupune stăpânirea abilităților și a tehnicilor de comunicare convergentă (verbal, paraverbal și nonverbal). În plus, pentru grupuri și organizații, include contribuția lucrărilor artistice la dezvoltarea artiștilor implicați, a formei de artă și a artelor în general; sau pentru serviciile furnizate, contribuția serviciilor aduse la dezvoltarea unei comunități artistice și culturale vibrante în stat. Diferența dintre excelență percepută și valoarea percepută nuanțează dezbaterile conceptuale. Prin urmare, conceptul de excelență percepută este un factor motivațional pentru unele audiențe, dar poate contribui la excelența muncii pedagogice. Astfel, se poate afirma că *exceleanța artistică a cadrelor didactice* implică inclusiv calitatea percepută a profilului emoțional, or, din punct de vedere pedagogic, este nevoie de adaptat definiția la noile realități. Excelența a fost, de asemenea, echivalată foarte mult cu abilitățile individuale ale cadrului didactic, abilitățile colective ale unei echipe creative și calitatea procesului/colaborării. Impactul acestei excelențe aplicate este, din perspectiva audienței, un sentiment de apreciere a charismei artistice. *Exceleanța artistică a cadrelor didactice* (EACD) este cel mai important factor ce facilitează comunicarea în școală care influențează performanța elevilor. Aceasta are o influență mai mare decât organizarea școlii, a managementului școlii sau a resurselor financiare. Calitatea sistemului educațional este determinată de calitatea cadrelor didactice în planul excelenței artistice a acestora [121, p. 74].

Exceleanța este utilizată frecvent în mod analogic cu termenul de calitate (standarde). Opinia respectivă este similară cu viziunea tradițională, dar identifică și componentele excelenței, asigurând, în același timp, că acestea sunt aproape de neatins. Conceptul dat este elitist în măsura în care consideră: calitatea este posibilă doar în circumstanțe limitate, dar și că cel mai bun este necesar pentru a rezulta excelența. Excelența 1 se referă la excelența în intrare și ieșire. O instituție care ia cei mai buni studenți, le oferă cele mai bune resurse, atât umane, cât și fizice, prin natura sa excelează. Excelența 1, cu accent pe *nivelul* de intrare și ieșire, este o măsură absolută a calității. Astfel, noțiunea de centre de excelență în învățământul superior se bazează anume pe această semnificație a conceptului de calitate.

Exceleța artistică (EA) înseamnă dovezi ale unora sau tuturor dintre următoarele: stăpânirea abilităților și a tehnicilor, comunicarea unei viziuni sau perspective unice, abordări profesionale ale procesului și prezentării. *Exceleța artistică* (EA) este despre calitatea percepută. Exceleța a fost, de asemenea, echivalată mult cu abilitățile individuale ale cadrelor didactice, abilitățile colective ale unei echipe creative și calitatea procesului/colaborării.

III. Componentele și valorile exceleței artistice a CDÎP

Exceleța artistică poate fi formată la nivelul componentelor vizate și a valorilor exceleței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

III.1. Deontologie pedagogică. Semnificația *deontologiei pedagogice/a eticii pedagogice* conduce la ideea că, într-un prim sens, deontologia/etica este considerată știință a comportamentului, a moravurilor, studiul teoretic al principiilor care guvernează problemele practice, iar în al doilea sens - ansamblul regulilor de conduită acceptate de către o anumită comunitate. R. Poenaru precizează că termenul deontologie vine din limba greacă și înseamnă obligație, datorie. Prin urmare, deontologia pedagogică/a cunoașterii este teoria îndatoririlor, a obligațiilor conștientizate, interiorizate, asumate, în temeiul cărora subiectul se manifestă în viață, profesie [31, p. 35]. În completarea opiniei precedente, C. Cozma susține că deontologia este o știință a moralei, care studiază drepturile, îndatoririle și etaloanele de acțiune, de comportare într-un domeniu al activității [Apud]. Dacă în etică noțiunile fundamentale sunt binele și răul, în deontologie sunt drepturile și obligațiile. Este cert, subliniază D. Popovici, că fiecare domeniu de activitate presupune un set de norme care asigură calitatea și reglementează funcționalitatea acestuia [Apud]. *Deontologia/etica* reprezintă teoria despre morală. Reiese cu claritate faptul că morală, ca fenomen real măsurabil, este construită din norme, valori, modele și tipare ideale prin care se reglementează raporturile interumane, iar etica este tocmai știința care studiază morală. Etica este o disciplină care are ca obiect studiul teoretic conduita umană din perspectiva respectării principiilor morale.

În această perspectivă, etica profesională operează cu multiple concepte, printre care cel de valoare, la care se face raportare, deci o măsură a rezultatului și o apreciere directă a conduitei. *Deontologia/ Etica* profesională studiază aspecte particulare ale problematizării etice din perspectivele unor anumite profesii. În contextul eticii profesionale, specialiștii sunt guvernați, în principiu, de legi și reglementări specifice. *Deontologia pedagogică/ Etica* profesională precizează drepturile și datoriile membrilor unui grup profesional, critică și sancționează practicile profesionale lipsite de eficiență. În această ordine de idei, *deontologia pedagogică/etica* pedagogică are ca obiect propriu de cercetare valorile și normele morale, condițiile specifice afirmării morale, caracteristice câmpului educațional, sistemului relațiilor interpersonale.

Abordarea contemporană a formării profesionale, din perspectiva autoeducației și a educației permanente, impune o multiplicare a tipurilor de probleme pe care și le asumă etica pedagogică. În unele cercetări, analizele acestui concept se referă la profilul competențelor psihopedagogice și, implicit, morale, acestea determinându-l pe cadrul didactic să fie eficient și de succes. Cadrul didactic are un rol deosebit în viața elevilor săi. Prin felul său de a fi, prin comportamente și atitudini, cadrul didactic îl apropie ori îl îndepărtează pe cel care învață: motivează, pedepsește, povățuiește, încurajează etc. Responsabilitatea cadrului didactic în cadrul procesului instructiv-educativ este enormă, contează atât competența profesională, cât și personalitatea sa.

Unele elemente ce contribuie la *formarea profilului unui cadru didactic eficient* ar fi: competența de a motiva elevii, aceasta fiind în relație directă cu dorința acestora de a se încadra activ în procesul educațional; competența de a crea și a menține un climat socio-emoțional pozitiv, de susținere și cooperare. De exemplu, cadrul didactic trebuie să țină cont de feedbackul oferit de elevii în organizarea procesului educațional, prezentarea și structurarea temelor etc., fără a compromite însă standardele și scopurile stabilite anterior. Eficiența cadrului didactic se observă în activitatea sa profesională prin: abilitățile, cunoștințele, calitățile sale care sunt utile și valoroase pentru instruirea elevilor [102, p. 10, 11].

Rezistența la stres este o valoare a deontologiei pedagogice pentru care se cunoaște o preocupare globală. Stresul ocupațional este definit ca o serie de reacții emoționale, cognitive, comportamentale și fiziologice care apar în contextul aspectelor adverse ale conținutului muncii, organizației și mediului profesional. Acesta este considerat o problemă semnificativă de sănătate la nivel mondial, afectând un procent însemnat de angajați, cu resurse financiare considerabile alocate compensării efectelor negative. În contextul specific al activității pedagogice, cadrele didactice sunt considerate o categorie profesională cu un risc sporit de expunere la stres. Acest fenomen a fost înregistrat în continuă creștere, iar formarea profesională a pedagogilor devine o prioritate în reducerea efectelor negative ale stresului la nivel mental și organizațional. Astfel, dezvoltarea competențelor de gestionare a stresului și promovarea culturii emoționale în cadrul sistemului educațional devin subiecte de interes pentru cadrele didactice și managerii școlari.

Studiul comparativ-istoric al teoriilor, modelelor, paradigmatelor și strategiilor de management al stresului ocupațional are ca scop identificarea și implementarea celor mai eficiente metode de gestionare a stresului în contextul specific al activității didactice. Astfel, se dorește asigurarea unei formări de calitate pentru CD, care să le permită să facă față cu succes cerințelor profesionale și să își mențină sănătatea mentală și bunăstarea în mediul profesional.

Rezistența la stres și gestionarea acestuia reprezintă preocupări globale, iar în contextul stresului ocupațional, cadrele didactice sunt puternic afectate. Prin intermediul formării profesionale și dezvoltării competențelor de gestionare a stresului, se încearcă reducerea impactului negativ al acestui fenomen și promovarea unei sănătăți mentale și organizaționale optime în rândul cadrelor didactice [45, p.8].

În opinia autoarei M. Borozan, „*cultura emoțională a cadrelor didactice* constituie o formațiune dinamică a personalității, reflectată în unitatea dimensiunilor *intrapersonală și comunicativ-relațională*, prezentate într-un sistem de variabile afective, elaborate/adoptate de profesori pentru maximizarea eficienței profesionale/sociale, exprimate prin competențe emoționale, integrându-se într-un stil charismatic de comunicare pedagogică, catalizator de confort profesional și valori emoționale” [20, p. 5]. „Competențele emoționale specifice profesiei de cadru didactic integrează: implicarea emoțională, contaminarea emoțională, mobilitatea emoțională, orientarea emoțională pozitivă, compasiunea emoțională, activismul emoțional, expresivitatea emoțională, rezistența emoțională la stres, profunzimea percepției emoționale, flexibilitatea emoțională, creativitatea emoțională” [20, p.5].

„În știința contemporană *nu există o viziune univocă asupra conceptului de competență emoțională a cadrelor didactice*. În analiza culturii emoționale și a coeficientului de emoționalitate, se acordă importanță substanțială *competențelor emoționale*, ce determină măsura în care persoana poate utiliza ansamblul capacităților individuale pentru a-și gestiona comportamentul emoțional. Cercetările din aria francofonă și anglofonă valorifică conceptul *competență emoțională*, utilizând și pluralul acestuia, cu semnificația de *capacități sau aptitudini care, prin sinergia lor, la nivel de repertoriu comun, asigură succesul uman*” [20, p. 6].

„Este demonstrat faptul că dezvoltarea competențelor emoționale și intelectuale se realizează pe diverse dimensiuni, iar succesul personal și eficiența profesională sunt asigurate, de fapt, de funcționalitatea competenței emoționale și anume de blocul comportamental, la nivelul constructelor *autoreglarea și reglarea relațiilor interpersonale*” [20, p. 6].

Deducem, în acest context științific, că, în linii generale, „*competența emoțională se exprimă prin capacități de autodisciplinare a vieții afective, iar cultura emoțională mobilizează întreg potențialul necesar pentru adecvarea strategiilor de reacționare emoțională bazate pe valori morale*” [20, p. 7].

Cunoașterea legităților apariției stresului ocupațional este într-adevăr un aspect important în dezvoltarea rezistenței la acesta. Interdependența între stresul ocupațional și diferitele aspecte menționate de T. Şova poate contribui la înțelegerea complexității acestui fenomen și la identificarea strategiilor eficiente de gestionare a stresului în mediul de lucru al cadrelor didactice

[138, p. 87]. Interdependența între *stresul ocupațional și sănătate* subliniază legătura strânsă dintre nivelul de stres în cadrul activității profesionale și impactul acestuia asupra sănătății mentale și fizice a individului. Stresul cronic poate duce la diverse afecțiuni, cum ar fi epuizarea profesională sau tulburările de sănătate mintală, motiv pentru care este esențial să se conștientizeze și să se gestioneze acest aspect.

Interdependența dintre *stresul ocupațional și managementul clasei* de elevi subliniază cum stresul poate afecta relația profesor-elev și mediul de învățare în general. Stresul excesiv poate influența abilitatea cadrelor didactice de a gestiona comportamentul elevilor, de a menține un mediu de învățare pozitiv și de a asigura o comunicare eficientă în clasă. Înțelegerea acestei interdependențe poate facilita identificarea strategiilor de gestionare a stresului și dezvoltarea abilităților de management eficient al clasei de elevi.

Interdependența dintre *stresul ocupațional și integrarea socioprofesională* subliniază impactul stresului asupra relațiilor sociale și a adaptării în mediul profesional. Stresul excesiv poate afecta interacțiunile cu colegii, comunicarea și relaționarea cu ceilalți profesioniști din domeniul educației. Prin înțelegerea acestei interdependențe, cadrele didactice pot dezvolta abilități de gestionare a stresului și de promovare a unei integrări socio-profesionale sănătoase.

Cunoașterea legităților apariției stresului ocupațional și a interdependențelor sale poate contribui la dezvoltarea rezistenței la stres în contextul activității didactice. Această cunoaștere poate ajuta cadrele didactice să identifice și să implementeze strategii eficiente de gestionare a stresului, să îmbunătățească sănătatea mentală și fizică, performanța profesională și relațiile sociale în mediul de lucru [138, p. 88].

Sistemul de pregătire profesională pentru cadrele didactice urmărește formarea unei personalități care respectă legea și puterea în stat, iar acest aspect influențează calitățile pe care aceștia ar trebui să le dezvolte pentru a îndeplini cu succes funcțiile lor profesionale. În contextul pregătirii cadrelor didactice se acordă o importanță deosebită dezvoltării capacităților de autoreglare emoțională și morală. Aceasta se datorează faptului că cadrele didactice au un rol important în modelarea comportamentelor și atitudinilor elevilor și trebuie să fie capabili să influențeze trăirile proprii și ale discipolilor într-un mod pozitiv și constructiv. Printre calitățile pe care cadrele didactice sunt încurajați să le dezvolte pentru a avea succes în funcțiile lor profesionale se numără: toleranța și rezistența la stres, cadrele didactice trebuie să fie deschiși și să posede toleranță față de diversitatea culturală, religioasă și socială a elevilor. De asemenea, ei trebuie să fie capabili să facă față situațiilor stresante care pot apărea în mediul școlar. Cadrele didactice trebuie să fie capabile să comunice eficient și deschis cu elevii, ascultându-i și implicându-i în procesul de învățare. O comunicare democratică facilitează învățarea colaborativă

și relațiile de încredere în clasă. Empatia și compasiunea sunt calități esențiale pentru a înțelege nevoile și emoțiile elevilor și pentru a le oferi sprijin emoțional și academic. Cadrele didactice trebuie să posede abilitatea de a aborda fiecare elev în mod individual, respectând diferențele și particularitățile acestora, adaptându-și metodele de predare în funcție de nevoile individuale. Formarea cadrelor didactice în sistemul de pregătire profesională pune accent pe dezvoltarea unor calități și competențe necesare pentru a avea succes în funcțiile lor profesionale, precum comunicarea democratică, compasiunea, tactul pedagogic și responsabilitatea față de elevi și față de întreaga umanitate. Aceste calități contribuie la formarea unei personalități profesionale complete, care poate influența pozitiv trăirile și dezvoltarea elevilor lor [139, p.266].

Activitatea pedagogică reprezintă o provocare și un stimulent pentru cadrele didactice care activează în domeniul educației, deoarece presupune extinderea rolurilor profesionale. În consecință, formarea capacității de a rezista la stresul ocupațional necesită o atenție specială din perspectivă psihosocială. Acest aspect a fost menționat în Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI, care subliniază importanța stimulării motivației pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice, având în vedere statutul actual al profesiei. Aceasta devine un obiectiv esențial în cadrul sistemului de priorități ale educației contemporane.

În mediul academic se constată că sistemul de învățământ opune rezistență la schimbare. Astfel, A. Huberman identifică *factorii de rezistență profesională: (a) factorii exogeni de rezistență: rezistența la schimbări, incompetența agenților externi, lipsa de încredere, acesta fiind expus criticilor din partea întregii societăți; legătura insuficientă dintre teorie și practică; lipsa posibilităților de aplicare a inovațiilor, conservatorismul; (b) factori endogeni de rezistență: obiective confuze și contradictorii, lipsa unor recompense, lipsa de motivație economică și de concurență sănătoasă, investițiile nesatisfăcătoare alocate pentru dezvoltare, pentru reciclarea/formarea continuă a cadrelor didactice, mai cu seamă a pedagogilor debutanți, lipsa unor grile eficiente de evaluare a activității educaționale care de-motivează cadrele didactice pentru renovarea metodelor de activitate, insuficiența unor modele educaționale moderne și încercarea de a transpune modelele existente în practică; (c) factorii restrictivi de rezistență: implementarea inovațiilor benefice se produce foarte anevoios. În condițiile în care viața personală și profesională a fiecăruia este diferită, fiind eminente trăirile emoționale intense, oboseala, epuizarea și stresul, iar pentru revenirea la starea psihofizică normală timpul este limitat, se constată că situațiile conflictuale apar des, iar rezolvarea lor depinde de modul în care gândim [144, p. 10]; [145, p. 11].*

Necesitatea dezvoltării rezistenței la stresul ocupațional este determinată, de regulă, de satisfacerea insuficientă a nevoilor fundamentale printre cele mai importante menționăm: (a) nevoia de autonomie care se referă la alegerile pe care le pot face subiecții și timpul alocat,

deoarece de acesta depinde gradul de aderență motivațională la activitate; (b) nevoia de competență care presupune că autodeterminarea se va împlini în măsura în care individul simte că este eficace; (c) nevoia de relaționare (relatedness) care se referă la necesitatea resimțirii unui sprijin afectiv, a participării și înțelegerii sincere din partea persoanelor semnificative. Satisfacerea acestor nevoi este deosebit de importantă pentru integrarea motivațiilor externe în structura sinelui, precum și pentru învățarea directă a modelelor comportamentale. În viziunea autorilor, cele trei nevoi sunt înnăscute, esențiale pentru autodeterminare și dezvoltare profesională și nu pot fi ignorate în procesul de activitate [145, p. 10], [11, 261, 262].

Din perspectiva *orientării emoționale pozitive*, M. Cojocaru-Borozan abordează problema comunicării didactice bazată pe cultura emoțională. Comunicarea didactică bazată pe orientarea/cultura emoțională este caracterizată de o suită de aspecte definitorii, conform cercetătoarei. În primul rând, se urmărește crearea unui câmp afectiv pozitiv și favorabil învățării prin exprimarea unor atitudini de interes pentru dezvoltarea comunicării cu elevii. Acesta implică cultivarea unui mediu în care elevii să se simtă confortabil și încurajați să participe activ la procesul de învățare. De asemenea, se acordă o importanță majoră exprimării explicite și expresive din punct de vedere emoțional, deoarece înțelegerea mesajului transmis este esențială.

În comunicarea didactică bazată pe orientarea/cultura emoțională, mesajele didactice și emoționale sunt structurate în conformitate cu logica pedagogică și cu dispoziția afectivă a cadrelor didactice. Aceasta implică adaptarea mesajelor la particularitățile de vârstă ale elevilor și la nevoile lor specifice.

Conform cercetătoarei, comunicarea didactică bazată pe orientarea/cultura emoțională are un impact semnificativ asupra dezvoltării afective și comportamentale a cadrelor didactice și a elevilor. Prin crearea unui câmp afectiv pozitiv, exprimarea emoțională, adaptarea mesajelor la nevoile și particularitățile elevilor și realizarea funcțiilor comunicării, această abordare are potențialul de a transmite conținuturi atât informaționale, cât și afectiv-atitudinale într-un mod complex și eficient [45, p. 105].

„Competențele emoționale specifice profesiei de cadru didactic integrează: implicarea emoțională, contaminarea emoțională, mobilitatea emoțională, orientarea emoțională pozitivă, compasiunea emoțională, activismul emoțional, expresivitatea emoțională, rezistența emoțională la stres, profunzimea percepției emoționale, flexibilitatea emoțională, creativitatea emoțională” [20, p. 5]. „Orientările/Cultura emoțională este percepută ca fiind constituită din competențe ce asigură gestionarea energiei emoționale (S. Kumar, L. Klimiski et al., 2002); ca fiind sistemul capacităților emoționale de conducere (leadershipul) (N. Ashkanasy, 2002); ca performanță managerială (management performance) (Slaski și Cartwright, 2002); ca ceea ce asigură

recunoașterea și stăpânirea stresului la locul de muncă (perceiving occupational stress) (Nickolaou și Tsaousis, 2002; Oginska-Bulik, 2005) și ca determinantă a satisfacției de viață (life satisfaction), relevată de Palmer, Donaldson și Stough (2002)” [20, p. 6].

„Orientarea/Competența emoțională se exprimă prin capacități de autodisciplinare a vieții afective, iar cultura emoțională mobilizează întreg potențialul necesar pentru adecvarea strategiilor de reacționare emoțională bazate pe valori morale” [20, p. 7]. În contextul preocupărilor pentru **confortul psihologic**, se propune realizarea programelor specializate prin care să ajute cadrelor didactice să se adapteze creativ, rămânând autentice, să se integreze social prin individualitatea personală, iar schimbările să permită ieșirea din zona de confort [156, p. 80]. Examinând conotația termenului de **umanism**, se afirmă sensul larg al noțiunii și, în același timp, esențial: *umanism înseamnă omenescul omului*. În DEX-ul român, acest sens este exprimat în următorul mod: atitudine de încredere în valoarea omului. Din acest punct de vedere, putem vorbi despre umanism, adică despre omenescul omului, de la începutul istoriei umane. Omenescul omului și este esența omului. Să ne amintim despre formula lui Aristotel în acest sens: Omul tinde să se realizeze în noțiunea sa, adică omul tinde să devină om. De ce depinde această viziune asupra omului? Ea are fundamentă în supoziția de care se conduce cultura și civilizația europeană, că omul este animal rațional [22, p. 35]. Omenescul omului sau *umanismul*, din acest punct de vedere, *constă în ocrotirea ființei de către om*. Atunci când vrem să determinăm umanitatea omului ca existență, trebuie să ținem seama de faptul că nu omul este esențialul, ci ființa ca dimensiune a extaticului existenței [22, p. 37].

Interpretarea **disponibilității pedagogice** constă în identificarea celor mai eficiente metode de predare-învățare-evaluare, fără a-și intimida elevii. Profesorii sunt devotați elevilor și învățării realizate de aceștia: îi tratează în mod echitabil, înțeleg modul în care elevii se dezvoltă și învață, sunt conștienți de influența contextului și a culturii asupra comportamentului, încurajează menținerea stimei de sine, responsabilitatea și respectul elevilor pentru diferențele individuale, culturale, religioase, și rasiale; dezvoltă la elevi capacități analitice și critice; creează trasee multiple pentru parcurgerea temelor specifice disciplinei, fiind adepții învățării elevilor prin formularea unor idei personale; sunt responsabili pentru managementul și monitorizarea modului în care elevii învață: creează, mențin și modifică spațiul pentru a capta și susține interesul elevilor, utilizează eficient resursele temporale, invită alți adulți să participe la activitățile de predare, sunt adepții negocierii unor reguli între elevi, elevi-cadre didactice, și să motiveze elevii pentru a învăța, evaluează obiectiv progresul fiecărui elev.

Disponibilitatea pedagogică este o performanță a cadrului didactic care conduce la optimizarea procesului educațional, în ansamblu. [182].

III.2. Comunicare artistică. *Comunicarea artistică* este un proces de emiteră și receptare a informației artistice care include transmiterea emoției de la cadrele didactice la elevi. În procesul *comunicării artistice*, se valorifică, în egală măsură, personalitatea cadrelor didactice și a elevilor în cadrul procesului instructiv-educativ, iar gradul de valorificare a ideilor cadrului didactic depinde de sensibilitatea și inteligența elevilor [43, p. 28].

Formarea competențelor de comunicare artistică trebuie privită din punct de vedere al integrității aspectelor nonverbale și verbale, care se dezvoltă eficient în cazul utilizării diverselor canale de transmitere și asimilare a informației artistice, inclusiv în procesul didactic. Antrenarea elevilor în comunicarea artistică facilitează formarea competențelor de creare a imaginilor plastice, și adaptabilitatea lor la condițiile societății pluriculturale [43, p. 34].

Creativitatea exploratorie artistică confirmă creativitatea cadrului didactic, ce definește suita calităților necesare pedagogului pentru proiectarea și realizarea activității eficiente, valorificând capacitățile sale de modernizare a acțiunilor specifice angajate la nivelul sistemului și al procesului de învățământ. Abilitatea de rezolvare a problemelor într-un mod original, competent și adaptiv denotă prezența creativității. Cadrul didactic este acea persoană care poate intui și dezvolta la elevi creativitatea prin diferite strategii specifice activităților. Prin strategiile aplicate, trebuie să dezvolte la elevi competențele generale, specifice, lingvistice și digitale. Rezultă, că *cadrul didactic este obligat să acționeze ca un organizator al situațiilor de învățare și ca o punte între elev și societate, având rolul de a media și facilita accesul la informație.*

În esență, *trăsăturile principale ale cadrului didactic ce posedă creativitate exploratorie artistică* sunt: îmbinarea judicioasă a muncii practice cu cea teoretică; motivația și angajamentul puternic; imaginea de sine pozitivă; deschiderea și acceptarea noului; flexibilitatea, inteligenta, curiozitatea; intoleranța față de dogmatism; capacitatea de explorare a imaginației și intuiției. Cadrul didactic ce posedă *creativitate exploratorie artistică* este motorul care pune în mișcare colectivul de elevi.

Creativitatea exploratorie artistică și creativitatea didactică în educație, se nasc și se dezvoltă într-o stare de libertate individuală și socială, în deplină concordanță cu actele politico-economice, morale și culturale ale societății, care permit, încurajează și asigură independența personalității în vocație și acțiune practică [132, p.343, 344, 345].

Charisma pedagogică. Cum știm dacă un profesor este carismatic, dacă are simțul umorului? Cuvântul „carismă” provine din limba greacă și înseamnă „dar, cadou”. Astfel, tindem să credem că unele persoane s-au născut expresive, extrovertite și convingătoare. Însă, carisma se poate dezvolta și este caracterizată de „influența asupra mulțimii datorită prestigiului, farmecului personal”. Fiecare persoană are propria sa particularitate și se poate transforma într-o adevărată

„flacăra”, dar este necesar să se creeze condiții optime pentru acest lucru. „A fi charismatic nu este despre cât de bine poți să-i convingi pe alții că ești tu grozav, este despre cât de bine poți să-i convingi pe alții că ei sunt extraordinari; a auzi și a observa interlocutorul; a-ți imagina ce se ascunde în spatele atitudinilor elevilor; a simți, a reflecta asupra emoțiilor sau mesajului perceput” [157, 168]. Toți învățăm de la oricine, inclusiv de la elevi. Este important să eliminăm orgoliul, deoarece acesta distruge carisma, iar la sala de clasă un cadru didactic ar trebui să țină cont de faptul că activitatea este îndreptat mai mult spre celălalt decât pe sine. *Un profesor charismatic își asumă răspunderea pentru propriile greșeli, iar atunci când vina nu-i aparține, se focalizează pe rezolvarea problemei și nu pe identificarea vinovatului.* Copiilor le plac profesorii cărora le strălucesc privirile în timp ce vorbesc cu ei și le povestesc ceva de care sunt pasionați, profesorii care au un optimism și un zâmbet permanent; care știu să se facă înțeleși, care îi înprospătează și îi umplu de energie. Charisma cadrului didactic poate și trebuie să fie cultivată; se poate dezvolta în fiecare dintre noi prin amplificarea calităților potrivite personalității noastre. Iată care sunt cele mai importante aspecte de care trebuie să se țină cont pentru formarea abilităților de utilizare a charismei de către profesor propuse de G. Alter, Ul. Ratheiser:

- să aibă încredere în sine - să stăpânească conținuturile, să vină pregătit cu elemente surpriză care îi vor fascina pe elevi;
- să evite o imagine arogantă și respingătoare;
- să nu se încreadă niciodată că a atins maximul de creativitate, întotdeauna va exista loc pentru elemente noi;
- defectele personale și ale celuilalt nu se fac vizibile în fața unui grup social;
- să încerce să transmită optimism și pozitivism cu orice ocazie, în contextul de la clasă;
- recunoaște sarcinile dificile pentru elevi și aduce soluții pe care le expune într-un mod optimist;
- zâmbește și păstrează o postură deschisă, abordabilă;
- își amintește, chiar dacă trece prin momente dificile, înainte să pășească în sala de clasă, să mimeze o atitudine pozitivă;
- nu expune în fața copiilor negativismul, pesimismul și nu este încruntat;
- evită formulările negative;
- încurajează elevii în mod frecvent, face aprecieri pozitive;
- gândește și planifică o activitate didactică în obiective „ce vreau să se întâmple” și nu „ce nu vreau”;
- înțelege faptul că manifestarea asertivității este strâns legată de încrederea în sine, iar lipsa acesteia nu se datorează neapărat contextului profesional;

- folosește cuvinte simple, ușor de înțeles de către elevi;
- știe să tacă și să asculte activ - tăcerea și ascultarea activă ajută la dezvoltarea charismei [157].

III.3. Componenta teatrală include *Artistism teatral*. Învățământul prin teatru se bazează pe joc. *Artistismul teatral, dezvoltat prin strategia educațională prin joc, oferă copiilor o gamă variată de beneficii, de la creșterea atenției și concentrației până la dezvoltarea încrederii în sine și a abilităților de exprimare. Jocul în teatru este o metodă captivantă și eficientă de a-i ajuta pe copii să-și dezvolte abilitățile artistice și să se bucure de procesul de învățare* [41, p. 61].

Artistismul cadrului didactic se manifestă în vocația pentru activitatea profesională, nevoia interioară a acestuia ca mod firesc de autoexprimare și autorealizare a rezervelor spirituale, morale, ale individualității. Artistismul cadrului didactic contribuie la căutarea de noi forme și metode ale activităților profesionale, axate pe valorile naționale și universale ale culturii și educației. Un rol semnificativ în potențialul creativ al profesorului îl au calitățile valorice personale și profesionale: bunătate, respect pentru personalitatea elevului, crearea unei atmosfere favorabile [268, p.37,38]. În raport cu artistismul teatral, se conturează - frumos și util - expresivitatea cadrului didactic.

Expresivitate (estetică, etică). Formarea gustului estetic este un aspect important în dezvoltarea unei persoane în plan spiritual și cultural. Reacția noastră la obiectele estetice, fie ele opere de artă, design sau alte forme de expresie, reflectă o anumită maturizare spirituală și capacitatea de a aprecia frumusețea și expresivitatea. Educația joacă un rol esențial în dezvoltarea gustului estetic și în cultivarea apetitului pentru experiența estetică. De asemenea, culturalizarea estetică și artistică a cadrelor didactice este esențială pentru a transmite și promova importanța artei și a experienței estetice în rândul elevilor. Cadrele didactice trebuie să fie informate cu privire la specificul și dinamica artistică și să integreze arta în viața lor și în activitatea de predare, pentru a inspira și a susține elevii în dezvoltarea lor artistică și estetică. Creativitatea și expresia artistică ne oferă oportunitatea de a recepționa sau de a reproduce valori, idei și stări conținute în operele de artă. Prin intermediul artei, putem dezvolta un stil de viață și un microclimat estetic autentic, care poate avea un efect purificator asupra noastră. *Astfel, arta nu doar îmbogățește experiența estetică a cadrelor didactice, ci și contribuie la dezvoltarea lor spirituală și la cultivarea unui mod de viață mai profund și mai autentic care este transmis și elevilor* [50].

Aservitate comunicativă. Se explică în cheia discuției asupra excelenței artistice în aria comunicării pedagogice; *calitatea angajamentului este direct legată de excelență*, așa cum demonstrează cercetătoarea M. Volman, care insistă pe ideea că excelența artistică solicită valorizarea și dezvoltarea unei game largi de emoții, solicitând racordarea procesului la calitatea angajamentului. Se dorește, astfel, ca elevii să-și dezvolte talentele și să dobândească cunoștințele, abilitățile și

înțelegerea care îi vor ajuta să-și găsească locul în societate și să contribuie la dezvoltarea acestei societăți. În vederea atingerii acestui scop, este necesară accentuarea calității proceselor de învățare și a rezultatelor învățării. Cunoștințele și abilitățile trebuie să fie nu numai un mijloc pentru elevi de a obține note mari, ci și de a-i orienta în lume, de a o înțelege și de a dori să funcționeze în această lume [186].

Cine sunt cadrele didactice cu înalt nivel de excelență artistică? Analizând actele normative în vigoare și literatura de specialitate, am delimitat atributele: dedicate și disponibile, experți în predare; caracterizați prin cunoașterea bună a elevilor, stilurilor de învățare, motivației și experienței; înzestrați cu capacități de a asigura o structură care se adresează diferitelor nevoi de învățare, cu entuziasm și inventivitate pedagogică, capacități de a lucra în echipă, curiozitate față de bunele practici pedagogice care pun în centrul preocupărilor dezvoltarea emoțională pozitivă în predare ca o prioritate maximă.

Caracteristicile enumerate constituie doar unele dintre capacitățile care se integrează în profilul cadrelor didactice cu evidentă excelență artistică, trebuie însă stabilite competențele ce definesc excelența artistică cu statut de valori. [121, p. 72].

Formarea *competenței de comunicare didactică* presupune capacitatea de a interacționa în procesul instructiv-educativ. Din acest punct de vedere, *comunicarea* este întotdeauna eficientă și necesară în școala primară. Comunicarea eficientă presupune exprimarea clară, concisă a ideilor, dar și ascultarea activă și respectarea părerilor celorlalți colegi, elevi, inclusiv evitarea conflictelor.

O variantă a comunicării este comunicarea pedagogică. S. Cristea, în Dicționarul enciclopedic de pedagogie, definește *comunicarea pedagogică* astfel: un principiu de proiectare pedagogică, valabil la toate nivelurile sistemului și ale procesului de învățământ; o acțiune pedagogică/didactică eficientă, concepută de educator (profesor) ca acțiune de predare, subordonată activității de instruire, care implică: planificarea mesajului pedagogic/didactic la nivelul corelației optime informare-formare; realizarea mesajului pedagogic/didactic la nivelul repertoriului comun cu formabilul/discipolul (elevul, studentul, cadrele didactice etc.) [274].

Autorii E. Truța și S. Mardari concretizează că specificul comunicării didactice la clasă este definit de mediul de învățare în care se efectuează și de logica specifică a învățării, ca element fundamental de instruire și educare [121, p. 71-75]. Pedagogia studiază fenomenul comunicării didactice ca relație stabilă între partenerii actului educațional. Rezultă că comunicarea didactică este o formă a comunicării pedagogice, prin care se vehiculează conținuturi specifice diferitelor discipline de învățământ. Prin comunicarea didactică se urmărește: vehicularea unor conținuturi purtătoare de instruire; generarea învățării și dezvoltării prin implicarea activă a elevului în actul comunicării. Abilitatea de a folosi cât mai optimal procedeele de comunicare în

interacțiunea pedagogică cere o anumită pregătire profesională. *Comunicarea didactică* este un instrument profesional foarte necesar în activitatea didactică. Cercetătorul V. Mândăcanu a demonstrat importanța comunicării didactice ca instrument profesional al cadrelor didactice. Comunicarea didactică, spre deosebire de comunicarea simplă, poartă un caracter creativ și profesional. Prin comunicarea didactică, pedagogul realizează cercetarea personalității, interacțiunea cu elevii și utilizează creativitatea propriu-zisă în procesul cognitiv. *De aici, conchidem că pedagogul, trebuie să cunoască arta comunicării didactice.* Comunicarea profesională se bazează pe trăsături generale, care se supun legităților comunicării [84]. Cercetările efectuate de M. Lăscoiu în domeniul naturii comunicării au stabilit următoarele *etape ale comunicării didactice*:

1. Etapa de prognozare - modelarea de către pedagog a comunicării;
2. Începutul comunicării - organizarea nemijlocită a comunicării;
3. Dirijarea comunicării în procesul pedagogic;
4. Analiza procesului comunicării și modelarea noii situații comunicative.

Comunicarea didactică este un mijloc de creștere a motivației, de dezvoltare a creativității în activitatea cognitivă, asigură o condiție emotivă prielnică, împiedică apariția barierelor psihologice, asigură dirijarea proceselor sociopsihologice în colectivul de elevi și permite a folosi la maximum individualitatea personalității învățătorului. Comunicarea este prezentă în toate formele de activitate socială și activitate pedagogică cu funcție profesională.

Cercetările pedagogice demonstrează că comunicarea didactică conduce la eficientizarea dezvoltării capacităților de orientare, educare, conducere în activitatea profesională. De aici rezultă că *competența comunicativă* utilizată de către învățător în clasele primare contribuie la soluționarea problemelor instructive, la crearea unui confort psihologic optim al procesului educațional, la organizarea interacțiunii eficiente *învățător-elev* [122, p. 215-225].

Demersul investigațional, orientat spre evidențierea *entuziasmului și a originalității* se referă la un bun coordonator al clasei de elevi ce posedă anumite calități, capabil să transmită idei și informații în mod clar și eficient. Entuziasmul este contagios și poate influența pozitiv atitudinea și motivația elevilor. Un cadru didactic entuziast transmite pasiunea și bucuria pentru învățare, îi încurajează pe elevi să-și dezvolte curiozitatea și interesul pentru subiectele abordate. Empatia este esențială în relația cu elevii, părinții și colegii. Capacitatea de a înțelege și de a se conecta emoțional cu ceilalți poate spori încrederea și relațiile sănătoase în cadrul echipei/clasei.

Prin dezvoltarea acestor abilități și calități, cadrele didactice pot construi relații de încredere, pot promova învățarea și dezvoltarea elevilor și pot crea un mediu propice pentru

succesul academic și personal al acestora [26, p. 734]. S-a observat că succesul pedagogului în a servi ca mentor se bazează adesea pe entuziasmul lui și interesul deosebit pentru arte [181, p.11].

Diverse semnificații i se atribuie ideii de *originalitate* a unei creații intelectuale, indicând că principala ei trăsătură definitorie este amprenta personalității autorului și elucidarea, pe cât posibil, a conceptului complicat de amprentă personală care marchează o creație intelectuală originală. *Originalitatea* vizează forma de exprimare - rezultatul formării intelectuale a cadrelor didactice, inteligența, educația, imaginația, sensibilitate, gândirea critică și potențialul creativ. *Originalitatea* presupune alegerile făcute în realizarea activităților didactice (lecții, activități de creație etc.), stabilirea structurii acestora, adică exprimarea, organizarea și sistematizarea creației intelectuale [181, p. 11]. Originalitatea este un aspect al unei opere create, în cazul nostru, a unei lecții etc. Dacă o lecție, o activitate extracurriculară este originală, aceasta va fi protejată de legea dreptului de autor. Definiția dreptului de autor i-a în calcul originalitatea produsului. Deci, un design poate fi protejat dacă combinația de elemente estetico-artistice este originală [164, p. 6]. În acest context, cercetătorul M. Dohotaru subscrie că *originalitatea* este reprezentată printr-o unitate a structurilor emoționale, raționale și psihomotorii ale subiectului [63].

Cultura psihofizică, ca valoare a componentei teatrale este rezultatul educației psihofizice. Educația psihofizică reprezintă activitatea de formare-dezvoltare a personalității, proiectată, realizată și dezvoltată prin acele valori pedagogice fundamentale care cultivă și întrețin sănătatea generală a organismului uman. Educația psihofizică este angajată, în mod direct sau indirect, în direcția dobândirii și îmbunătățirii permanente a stării de echilibru și de funcționare a organismului în ansamblul calităților sale psihice, fiziologice, anatomice. Sănătatea cadrului didactic ca valoare pedagogică generală, fundamentală, esențială pentru existența sa individuală și socială, este exprimată printr-un ansamblu de indicatori fizici și psihologici referitori la: tonus, forță, armonie, frumusețe fizică, echilibru psihosomatic. Acești indicatori valorifică două categorii de condiții: *ereditare* și *ambientale*. Cele 2 condiții trebuie valorificate prin proiectarea și realizarea unei educații psihofizice de calitate. Educația psihofizică nu poate fi redusă doar la latura sa corporală sau la alte conținuturi specifice, referitoare la educația sanitară, igienică, sportivă, medicală, ci ea trebuie să valorifice și potențialul psihologic al angajatului [275].

Obiectivele pedagogice ale educației psihofizice ale cadrelor didactice pot fi proiectate pe o multitudine de coordonate valorice, aflate în interacțiune: a) formarea-dezvoltarea deprinderilor și capacităților psihomotrice; definitivarea conduitei igienico-sanitare în condiții de normalitate și pentru corectarea unor deficiente fizice; b) valorificarea capacităților speciale la nivelul activităților sportive; c) stimularea dezvoltării psihice a personalității pedagogului; d) dezvoltarea stărilor afective pozitive; e) educarea voinței în condiții de competitivitate; f) valorificarea

potențialului temperamental, aptitudinal și caracterial. Conținuturile specifice educației psihofizice pot fi realizate în 3 planuri: 1) în plan formal; 2) în plan nonformal; 3) în plan informal.

Măiestrie coregrafică. Activitățile coregrafice se îmbină organic cu însușirea normelor etice, de comunicare și comportament. Reținerea, amabilitatea, modestia, atenția față de ceilalți și față de dispoziția acestora, bunătatea și empatia - sunt trăsături care se formează la cadrele didactice/elevi în urma lecțiilor de coregrafie, și care, ulterior, le sunt de folos în activitatea cotidiană. Altfel spus, activitățile coregrafice contribuie la educarea caracterului elevului, deoarece activitatea de învățare are loc în grup, având un caracter colectiv. Activitățile coregrafice dezvoltă simțul responsabilității față de colegi, abilitatea de a ține cont și de interesele celorlalți. Practicarea sistematică a *activităților coregrafice*, în ansamblu, au un efect benefic asupra siluetei; contribuie la diminuarea defectelor fizice; atribuie aspectului fizic sobrietate, eleganță. Datorită dansului, orice mișcare devine logică, organizată și rațională. Aceste calități adaugă un plus la beneficiile predării coregrafiei pentru sistemul educațional. De asemenea, dansul influențează asupra formării culturii lăuntrice a elevilor.

În *arta coregrafică*, frumusețea și perfecțiunea formelor au o strânsă legătură cu frumusețea conținutului ascuns al dansului. În această fuziune constă puterea acțiunii educaționale. Executarea dansului poartă în sine elemente ale creativității artistice. Dansatorul tinde, prin intermediul interpretării mișcărilor spre un mod frumos și perfect din punct de vedere estetic. Procesul de însușire a dansului reprezintă punctul de plecare al sferei artistice. Odată cu însușirea vocabularului coregrafic, are loc înțelegerea pasivă a frumosului, prin depășirea tuturor dificultăților de către dansator, prin depunerea efortului considerabil pentru a putea recepta deja activ frumosul. În consecință, gustul estetic devine tot mai subtil, aprecierile estetice ale sferelor vieții mult mai mature. Arta dansului este un emițător de energie pentru elevi. Aceasta are la bază dezvoltarea capacităților artistice la elevi, promovarea dragostei față de dans, interpretarea corectă și estetică a mișcărilor coregrafice, însușirea limbajului artei coregrafice. Educația coregrafică este strâns legată de educația fizică. Nu este posibil a poseda o tehnică coregrafică, fără a dispune de o condiție fizică respectivă. În ambele cazuri, este nevoie de iscusință, plasticitate, atenție, memorie, imaginație, spirit de observație, cu mici diferențe [72, p. 75].

Experiența demonstrează că există o dependență între măiestria și creativitatea specialistului-coregraf. Adeseori, creativitatea este posibilă pe baza măiestriei, deși sunt și excepții. Măiestria este rezultatul școlii, al experienței, iar creativitatea este un rezultat al gândirii neșablonizate, nu neapărat se manifestă obligatoriu ca o finalitate a școlii coregrafice, al antrenamentelor [76, 14].

De aceea, în arta coregrafică, o importantă primordială o au calitățile native/aptitudinile: simțul ritmului, auzul muzical, coordonarea, elasticitatea/flexibilitatea, orientarea estetică etc. O altă legitate esențială se referă direct la reacțiile emoționale și la reflectarea emoțională a lumii înconjurătoare prin intermediul mijloacelor artistice ale artei coregrafice, cu o condiție - în acest caz, imaginația reprezintă o fuzionare inedită a emotivității.

O caracteristică semnificativă a universului valoric al coregrafului este profunzimea experiențelor sale și, uneori, chiar acel dezechilibru emoțional care încalcă stereotipul său dinamic. Creativitatea coregrafică se bazează, în mare măsură, pe efecte, adică pe acea reacție emoțională puternică cauzată de obiect, idee, scop, care pun stăpânire pe toate laturile personalității artistului și îi stimulează imaginația. Astfel, indiferent de măsura în care un cadru didactic/coregraf talentat se bazează pe propriile forțe, el are neapărat nevoie de măiestrie, adică să cunoască la perfecție meseria, să posede abilitatea de a alege, dintr-o multitudine de căi, pe cea unică, a sa, de a se orienta și a merge cu răbdare și hotărâre spre actul creator.

Sistemul de atitudini și valori proprii artei coregrafice are o semnificație epistemologică și estetică radicală. Procesul de socializare, umanizare, profesionalizare și integrare socioculturală se produce prin însușirea, interiorizarea valorilor, a normelor specifice artei coregrafice.

Abordarea psihologică a formării orientărilor valorice la studenții pedagogi, prin intermediul artei coregrafice, ne-a permis să *deducem* următoarele principii: *principiul creativității în perceperea, interiorizarea și producerea valorilor artistice/estetice; principiul stadializării procesului de creare a operei coregrafice ca valoare estetică; principiul relevanței și interconexiunii valori-atitudini-orientări valorice; principiul interacțiunii cunoașterii empirice, științifice și artistice; principiul angajării afective, psihomotorii, motivaționale și comportamentale în perspectiva interiorizării și producerii valorilor artistice/estetice ca fundament al orientărilor valorice ale studenților.*

Prin intermediul procesului complex de formare profesional-artistică, studenții pedagogi își dezvoltă abilitățile și competențele necesare pentru a fi pedagogi creativi și inspirați, capabili să sprijine și să ghideze creativitatea elevilor lor în procesul de învățare artistică [76]. „Grație educației, tinerii creatori devin disciplinați, cultivați, organizați, sensibili și insistenți în cercetările care îi preocupă. Toate acestea vor contribui la sporirea implicării cognitive și afective, a unui comportament de învățare activ și motivat pentru obținerea unor performanțe noi, originale” [148, p. 522]. „Dezvoltarea personalității studenților ce studiază arta dansului se realizează prin strategii și metodologii bazate pe principiile coregrafiei. Stabilirea reperelor conceptuale, formularea criteriilor, indicatorilor, descriptorilor și valorilor percepției audiovizuale artistice, stabilirea aspectelor evoluției din punct de vedere psihologic, metodologic și artistic este un deziderat major,

care impune cunoașterea organică a coeziunii dintre principiile teoretico-practice și implementarea acestora în experiența de toate zilele” [148, p. 522].

III.IV. Identitate profesională. Într-o accepție comună, *identitatea profesională* lansează desfășurarea eficientă a procesului didactic, și anume: utilizarea Curriculumului și Ghidului metodologic de implementare a curriculumului național pe unități de învățare; elaborarea proiectelor de lungă durată și a materialelor didactice aferente; realizarea unui învățământ activ-participativ, centrat pe cel ce învață; identificarea oportunităților de eficientizare a procesului educațional; comunicarea constructivă în mediul social și didactic; monitorizarea propriului proces de învățare și formare.

Preocupările științifice asupra *transpunerii artistice și simțului umorului*, valoare a identității profesionale, capătă amploare în procesul de realizare a obiectivelor educației lingvistice și literar-artistice prin identificarea strategiilor adecvate, în această direcție. În opinia L. Pogolșa, ele vizează: stabilirea valorilor limbii materne, ale literaturii naționale, ale celei universale și ale etniilor conlocuitoare; integrarea atitudinală, afectivă în sistemele de valori naționale și europene; formarea axei valorice personale; formarea capacităților de receptare-producere a valorilor; educarea în spiritul mândriei naționale și a obligațiilor civice fundamentale [108, p. 4].

Examinarea *rezonanței sociale și gestionarea timpului*. Rezonanța este un fenomen subiectiv și personal pentru fiecare individ. Se referă la modul în care un anumit obiect, experiență sau eveniment provoacă o reacție emoțională sau cognitivă puternică la o persoană. Această reacție poate varia de la o emoție pozitivă, cum ar fi plăcere, fericire sau entuziasm, până la o emoție negativă, cum ar fi dezgust, tristețe sau furie. Această diferență în percepția subiectivă a rezonanței se datorează interacțiunii complexe dintre obiectul-rezonzator și subiectul care experimentează acel obiect. Acest lucru poate fi influențat de diverși factori, cum ar fi experiențele personale, valori, preferințe, contextul emoțional sau cultural etc. Astfel, C. Birău reiterează că ceea ce declanșează o rezonanță pozitivă pentru o persoană poate să nu aibă același efect asupra altei persoane și invers. În final, rezonanța este o experiență subiectivă și unică pentru fiecare individ și reflectă relația complexă dintre persoană și lumea din jur [18]. *Gestionarea eficientă a timpului* este esențială pentru desfășurarea unei activități productive și eficiente în domeniul educațional.

Conceptul de *gestionare al timpului* s-a impus drept un proces de planificare și control al timpului utilizat pentru activități specifice, în special pentru a spori eficacitatea, eficiența și productivitatea acestora. Eficacitatea, eficiența și productivitatea pot fi sporite doar printr-o organizare a timpului caracteristic profesiei - secvență a timpului social investit în însușirea unei profesii, în formarea unor conduite prescrise de societate, în achiziționarea unor informații specifice. Timpul dedicat profesiei este perioada în care subiecții parcurg un program de formare

(direct sau indirect, explicit sau implicit) la nivelul unor instituții precum familia, școala, instituțiile culturale etc. [127, p. 46].

Cadrele didactice trebuie să aibă abilități de organizare pentru a utiliza în mod optim timpul alocat învățării și dezvoltării elevilor. Planificarea adecvată a lecțiilor, a activităților extrașcolare și a sarcinilor administrative este crucială pentru asigurarea unui proces educațional coerent și eficient. În acest sens, este important ca educația să beneficieze de strategii și tehnici de gestionare a timpului, astfel încât să se asigure o utilizare eficientă a resursei limitate de timp în activitățile didactice, evaluările, planificarea și dezvoltarea profesională a cadrelor didactice.

Ne raliem la opinia S. Hawking care susține că timpul reprezintă o resursă valoroasă în contextul educațional, iar gestionarea eficientă a timpului contribuie la desfășurarea unei activități educaționale eficiente [78]. Timpul este extrem de valoros în orice domeniu al vieții profesionale și în cotidian. În domeniul educațional, timpul influențează în mod direct și calitatea activităților. N. Melnic sugerează că o bună gestionare a timpului permite: eficiența în învățare, cadrele didactice pot folosi timpul în mod corespunzător pentru a se concentra pe sarcinile de învățare, pentru a acoperi materiile necesare și pentru a dezvolta abilitățile și cunoștințele relevante. Cadrele didactice pot planifica și organiza lecțiile și activitățile didactice într-un mod eficient, astfel încât să acopere obiectivele propuse și să optimizeze învățarea [87, p. 286].

Managementul timpului reprezintă o dimensiune esențială în cadrul organizațiilor și joacă un rol crucial în obținerea rezultatelor scontate și în eficientizarea activităților manageriale. În contextul educațional, managementul timpului este deosebit de important pentru planificarea eficientă a activităților educaționale: cadrele didactice și conducerea școlilor trebuie să își organizeze timpul pentru a planifica lecțiile, activitățile extracurriculare, întâlnirile cu părinții și alte sarcini administrative. O bună planificare asigură desfășurarea învățării într-un mod ordonat și coerent. Managementul timpului permite adaptarea rapidă la schimbările neașteptate și la situații de criză, asigurând reziliență în fața provocărilor. Prin optimizarea managementului timpului, instituțiile educaționale pot atinge mai eficient obiectivele stabilite, pot oferi o experiență educativă mai bună pentru elevi și pot contribui la dezvoltarea profesională a cadrelor didactice și a personalului managerial [87, p. 286]. Din cele analizate, *decelăm* că gestionarea inteligentă a timpului este, astfel, o abilitate esențială în lumea modernă și în contextul educațional pentru a asigura succesul și performanța pe termen lung.

O nouă taxonomie a acțiunilor eficiente și a funcțiilor manageriale pe dimensiunea temporală trecut-prezent-viitor poate fi de mare ajutor în alinierea strategiilor educaționale cu cerințele și oportunitățile prezente și viitoare. Aceasta poate permite identificarea unor abordări și tactici relevante pentru a răspunde nevoilor educaționale actuale și viitoare.

În ceea ce privește conduita instituțiilor de învățământ, este important să se adapteze la schimbările din societate și să utilizeze metode și tehnici moderne de conducere și management. Același principiu se aplică în ceea ce privește predarea și învățarea, unde folosirea tehnologiei și a metodelor inovatoare poate spori eficiența procesului educațional. Gestionarea timpului eficient în educație devine o necesitate pentru a se adapta și a răspunde cerințelor și schimbărilor din societate, precum și pentru a obține rezultatele dorite în cadrul instituțiilor de învățământ. O abordare actualizată și inovatoare în managementul timpului, realizată de N. Melnic, ne conduce spre ideea că gestionarea rațională a timpului la locul de muncă poate contribui la succesul personal și profesional al actorilor din sistemul educațional și la performanța instituțiilor educaționale în ansamblu [87, p.288].

Timpul este o resursă ce nu poate fi stocată. Modul în care îl folosim ne influențează succesul, sănătatea, fericirea. Cu cât suntem mai organizați, cu atât suntem mai puțin stresați, iar sănătatea va fi mai bună. Neadministrarea corectă a timpului pune în pericol sănătatea.

Managementul timpului înseamnă de fapt, auto-management. Îmbunătățirea abilităților pe care le ai pentru a te ajuta să planifici mai bine sarcinile la locul de muncă și să delegi mai eficient responsabilitățile este nucleul gestionării optime a timpului. Capacitatea de organizare și gestionare a timpului influențează succesul profesional [149, p. 277]. Gestionarea timpului în contextul educațional este crucială pentru a asigura o desfășurare eficientă a activităților și pentru a aduce valoare învățării și dezvoltării personale a elevilor și studenților. Timpul este o resursă limitată și prețioasă, iar folosirea sa inteligentă și eficientă poate contribui semnificativ la succesul educațional. Cadrele didactice ar trebui să-și planifice lecțiile și activitățile cu atenție, asigurându-se că sunt bine structurate și se aliniază cu obiectivele educaționale. Gestionarea eficientă a timpului în educație este un aspect esențial pentru a maximiza valoarea și impactul activităților educaționale. Prin aplicarea tehnicilor și instrumentelor adecvate, cei implicați în actul educațional pot contribui la creșterea și dezvoltarea personală a elevilor și la atingerea succesului educațional [87, p.289].

Cu trecerea timpului, societatea și sistemul educațional se transformă continuu, iar ritmul accelerat de aplicare a tehnologiilor informaționale și comunicaționale aduce cu sine provocări și oportunități noi în procesul de învățare și predare. Acest context dinamic cere o nouă înțelegere a timpului și a managementului acestuia în educație. Într-adevăr, implementarea curriculumului național și universitar în contextul actual, dinamica vieții contemporane și impactul tehnologiei au schimbat modul în care educația este concepută și realizată [149, p. 280]. Astfel, A. Tarnovschi insistă pe ideea că eficientizarea gestionării timpului devine o prioritate, atât pentru

autorealizarea personală a fiecărui individ implicat în procesul educațional, cât și pentru performanța și succesul instituțiilor și organizațiilor educaționale [Ibidem, p. 278].

Interpretarea analitică a surselor în domeniu ne-a condus spre formularea următoarelor raționamente: *Gestionarea timpului* corect va contribui la dezvoltarea personală a cadrelor didactice, la atingerea scopurilor și obiectivelor, la satisfacție și împlinire personală. Pentru o organizare *eficientă a timpului*, trebuie să se țină cont de prioritățile, obiectivele și planurile stabilite, de modul de implementare și de evaluare a acestora etc. Putem realiza un management eficient al timpului, rezolvând sarcinile în ordinea în care apar, raportându-ne la obiective și priorități. Organizarea timpului la nivelul anului de învățământ evidențiază repartizarea și succesiunea intervalelor de timp dedicate activităților strict didactice, pentru evaluare și examinare, pentru vacanțe etc.

Așadar, nu există rețete pentru un management al timpului, dar există metode (prioritare, organizare și planificare), tehnici (stabilirea obiectivelor organizației/instituției; identificarea zonelor-cheie; formularea sarcinilor; stabilirea priorităților) și instrumente (modelul SMART, analiza comparată, scheme de tip ABC, jurnale, calendare, organizatoare grafice etc.) de personalizare a propriului management al timpului. Or, pentru a putea dobândi abilități de gestionare a timpului, cadrul didactic trebuie să adopte instrumente și tehnici care îl caracterizează, care se potrivesc personalității sale, stilului de viață și activității lui profesionale.

Integritatea și eficiența profesională. Doctorul habilitat în pedagogie, A. Afanas definește *integritatea* astfel: acțiune bazată pe un set de principii consistente, fiind unitatea de măsură pentru competență și profesionalism [1, p. 29]. Principiile generale ale integrității profesionale reprezintă norme cu valoare strategică și operațională, ce trebuie respectate în vederea inaugurării eficienței activităților proiectate la nivel organizațional: 1) principiul egalității în fața normelor; 2) principiul clarității și clarificării (conceptelor, pozițiilor); 3) principiul relativismului și absolutismului.

În procesul de instruire, sunt achiziționate competențele profesionale [98, p. 102]. Așadar, maturitatea profesională a cadrului didactic este un fundament propice pentru dezvoltarea *eficienței*, care pune în valoare talentele acestuia și competențele profesionale [58, p. 11]. În acest context, L. Cuznețov, N. Carabet prezintă elementele structurale ale *autoeficienței cadrului didactic*: aprecierea obiectivă a realității educaționale și a elevilor; conștiința valorii sale, cultura manifestării emoțiilor și managementul stresului; respectarea normelor deontologiei profesionale / unitatea conștiinței și a conduitei morale; centrarea pe reflecție; corelarea umorului cu simțul măsurii/adecvația etică; îmbinarea orientării tactice, strategice și de perspectivă în activitatea didactică; axarea pe autoobservare, reflecție, evaluare și învățare permanentă, autonomie rezonabilă; promovarea valorilor autentice în procesul educațional formal și non-formal;

colaborarea și parteneriatul activ cu familia și comunitatea; respectarea drepturilor omului și ale copilului; îmbinarea optimismului, a înțelepciunii și a recunoștinței în viața cotidiană și activitatea profesională; gândirea pozitivă și reflecția; axarea pe știință, creativitate și originalitate [58, p. 12].

În ordinea respectivă de idei, considerăm important să menționăm că *eficiența profesională* se îmbină organic cu elementele de ordin cognitiv și motivațional, care orientează cadrele didactice spre o autoperfecționare permanentă, centrată pe dezvoltarea unui model de autocunoaștere, autoînvățare, autoreglare și dirijare, de valorificare optimă a proceselor cognitive și a celor moral-volitiv.

Caracteristicile și trăsăturile personalității unui cadru didactic, în opinia T. Callo, pot influența semnificativ rezultatele procesului de învățare și pot contribui la crearea unui mediu educațional pozitiv și stimulant [31, p. 38]. Astfel, sporirea nivelului de formare a culturii emoționale a cadrelor didactice ar putea fi asigurată prin formarea unui sistem de competențe socio-afective care determină *eficiența profesională*, necesare la toate ciclurile de învățământ, indiferent de stagiul în muncă ori nivelul de pregătire al cadrelor didactice. O bună pregătire emoțională a cadrelor didactice va conduce la o mai bună gestionare a realității educaționale, la o mai bună dezvoltare emoțională a elevilor, și a culturii sociale, în general.

În baza celor cercetate și a concepției *Standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general* care se rezumă la ideea că standardele sunt flexibile, venim cu sugestia conform căreia standardele ar putea fi completate cu Domeniul 6 - *Exelența artistică*. Menționăm, în acest context, că ideea de a revedea *Standardele* la anumite perioade de timp ca rezultat al noilor cercetări, practicii inovatoare de lucru și a viziunilor noi asupra cadrelor didactice este stipulată în angajamentele internaționale ISSA (International Step by Step Association) acceptate de Republica Moldova [143].

Standardul 6 - Exelența artistică este derivat în mai multe variabile, indicatori care reflectă acțiunile cadrului didactic oportune pentru atingerea lor. Indicatorul reprezintă o caracterizare a unei acțiuni sau a unui ansamblu de acțiuni interconexe, specifice *exelenței artistice*. Indicatorii vor fi măsurați prin intermediul descriptorilor, ce reprezintă o descriere a unor operații, specifice unui aspect concret. Descriptorii sunt orientați la măsurarea manifestării calitative a indicatorului respectiv. Indicatorii reprezintă sursa informațională sau dovezile privind funcționalitatea și eficiența *Standardului 6*, respectiv, dar și sursa de elaborare a diferitor instrumente de evaluare monitorizare a acțiunilor/activității cadrului didactic. Îndeplinirea cerințelor stipulate în *Standardul 6 - Exelența artistică* se poate urmări și demonstra prin diferite

modalități și surse de verificare: observarea directă a activității, analiza documentelor, chestionarea / interviuarea tuturor factorilor de interes, examinarea portofoliilor etc.

Domeniul 6. - *Exceleța artistică* prezintă competențele artistice specifice cadrelor didactice din învățământul primar (Tab. 2.1).

Tab. 2.1. Domeniul de competență 6. Exceleța artistică (EA)

Standard	Indicatori	Descriptori
<i>Cadrul didactic gestionează demersul competențelor artistice în procesul instructiv-educativ.</i>	6.1. Desfășoară și urmărește procesul de dezvoltare a competențelor artistice din punct de vedere personal și profesional.	6.1.1. Urmează cu strictețe cadrul normativ al dezvoltării profesionale continue.
		6.1.2. Extinde permanent competențele artistice axate pe definirea rolurilor personale și profesionale.
		6.1.3. Creează materiale didactice originalitate și creative.
	6.2. Solicită implicarea elevilor în realizarea activităților extracurriculare/ extrașcolare.	6.2.1. Implică elevii în realizarea activităților cu conținut teatral ce denotă măiestrie coregrafică la nivel de clasă, instituție sau comunitate.
		6.2.2. Motivează subiecții educaționali în participarea la evenimente (manifestări cultural - artistice) și acțiuni desfășurate în instituție și în comunitate.
	6.3. Dirijează procesul educațional cu charismă pedagogică.	6.3.1. Impune situații de învățare axate pe formarea și dezvoltarea competențelor artistice.
		6.3.2. Utilizează eficient metode didactice și tehnici interactive, demonstrând măiestrie și expresivitate (estetică și etică).
		6.3.3. Valorifică, prin capacitățile de regizor, elaborarea și regizarea lecțiilor, elaborarea de scenarii al lecțiilor, dând dovadă de creativitate și contribuie la menținerea stării emoționale a elevilor și a atmosferei lecției.
	6.4. Implică eficient o comunicare didactică și artistică relevantă.	6.4.1. Asigură dezvoltarea trăsăturilor de personalitate (gândirea figurativă, observația, imaginația, estetica vorbirii, cultura plastică).
		6.4.2. Extinde competențele de comunicare a elevilor pentru înglobarea socială a actorilor educaționali.
6.4.3. Folosește un limbaj artistic bazat pe o comunicare asertivă, decentă, respectuoasă și motivantă.		
6.5. Asigură managementul clasei și a colectivului de elevi.	6.5.1. Dirijează sistematic activitatea elevilor, promovând un comportament corespunzător.	
	6.5.2. Încurajează participarea democratică a elevilor în demersul educațional.	

Domeniul de excelență artistică oglindit în *Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general* este destinat actorilor educaționali pentru autoevaluarea activității, pentru elaborarea itinerarului de dezvoltare profesională; evaluatorilor externi, pentru determinarea nivelului calității activității cadrului didactic [143, 144].

2.3. Concluzii la capitolul 2

1. Clarificarea conținutului științific al *exceleței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar* a facilitat conștientizarea semnificației competențelor artistice prin intermediul valorilor recomandabile pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice. Valorile excelenței artistice permit descrierea fenomenului vizat în termeni de comportamente profesionale în contextul standardelor de competențe profesionale. Din aceste considerente modelizarea teoretică a excelenței artistice s-a realizat în consonanță cu priceperile teoretice.

2. Considerațiile metodologice cu privire la formarea excelenței artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice sunt expuse din perspectiva particularităților specifice formării profesionale a cadrelor didactice. Din aceste considerente menționăm relevanța elaborării și descrierii conceptului *exceleța artistică a cadrelor didactice*. Din punctul nostru de vedere *exceleța artistică a cadrelor didactice din învățământul primar* reprezintă un sistem de competențe artistice, exprimate în comunicarea pedagogică prin valori artistice: orientare emoțională pozitivă și confort psihologic, umanism și disponibilitate, transpunere artistică și simțul umorului, creativitate exploratorie și rezistența la stres, integritate și rezonanță socială, gestionarea eficace a timpului, eficiență profesională și charismă pedagogică, care certifică profilul excelenței artistice a cadrelor didactice, definind identitatea profesională în contextul procesului educațional din învățământul primar. *Exceleța artistică* reflectă disponibilitatea de a comunica prin afirmarea abilităților metacognitive: curiozitate, abordare critică, interacțiuni productive.

3. Competențele artistice ale cadrelor didactice reprezintă un sistem de abilități cognitive, afective, motivaționale, manageriale care interacționează cu trăsăturile de personalitate ale profesorilor ce generează valori ale măiestriei pedagogice. În acest sens, *competențele artistice ale cadrului didactic* îi atribuie acestuia calitățile necesare pentru înfăptuirea prestației didactice excelente, asigurându-i realizarea obiectivelor și obținerea performanțelor proiectate la nivel de curriculum.

3. PRAXIOLOGIA FORMĂRII PROFESIONALE A EXCELENȚEI ARTISTICE A CADRELOR DIDACTICE

Conținutul capitolului prezintă demersul experimental al cercetării și formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar prin intermediul Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul pregătirii profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar. Capitolul reflectă rezultatele investigației teoretico-experimentale și scoate în evidență problematica complexă a cercetării excelenței artistice a cadrelor didactice. Cercetarea experimentală, realizată în perioada 2018-2020 prezintă etapizat demersul experimental de evaluare a gradului de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice antrenând studenții pedagogi și cadre didactice, formabili de la cursurile de formare continuă în cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Datele experimentale prezentate în reprezentări grafice demonstrează o dinamică pozitivă a EACD (evaluată în planul componentelor și valorilor EACD) atât la studenții pedagogi, cât și la profesorii școlari. Valorile medii comparate ale EACD la etapele de constatare și control ale experimentului pedagogic confirmă eficiența tehnologiei vizate și ipoteza cercetării prin care au fost formulate concluzii științifice privind procesualitatea planificării și dezvoltării EACD.

3.1. Demersul experimental al cercetării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar

Cercetarea pedagogică experimentală focalizată pe explorarea reperelor teoretice și conceptuale privind excelența artistică a cadrelor didactice, reflectă circumstanțele metodologice favorabile demersului investigațional de formare a EA a cadrelor didactice, organizat în trei etape interdependente: investigația teoretică a literaturii de domeniu, centrată pe studierea conținutului și a valorilor excelenței artistice; modelarea conceptuală și fundamentarea științifică, elaborarea instrumentelor specifice și realizarea experimentului pedagogic .

Rezultatele investigației teoretice și problematica complexă a cercetării excelenței artistice a cadrelor didactice au determinat concepția cercetării experimentale, realizată în perioada 2018-2020. Demersul investigațional de evaluare a gradului de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice a antrenat două categorii de subiecți în etapele experimentului pedagogic: studenți pedagogi, în procesul de formare inițială (ciclul I) și cadre didactice, participante la cursurile de formare continuă în cadrul Universității de Stat „Al. Russo” din Bălți (USARB). În demararea

experimentului pedagogic au fost respectate etapele clasice – de constatare, formare și control prin valorificarea procedurii de comparare în cercetare *înainte și după (before and after study)*.

Etapa de constatare a fost realizată în perioada 2018-2020 cu studenții-pedagogi și în anul universitar 2020-2021 cu profesorii școlari, participanți la cursurile de formare continuă în cadrul USARB cu scopul diagnosticării nivelurilor de formare a EA a cadrelor didactice (Anexa 6).

Etapa de formare a avut loc în aceeași perioadă la disciplinele *Managementul activității teatrale. Abilități artistice ale cadrelor didactice, Educația tehnologică și Didactica educației tehnologice* cu scopul implementării Tehnologiei de formare a EA.

La etapa de control s-a urmărit elucidarea impactului *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice* în cadrul programelor de formare inițială (cu studenții) și continuă (profesorii). Experimentul pedagogic a demonstrat funcționalitatea vacțiunilor pedagogice și caracterul fertil al Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice.

Determinarea la etapa de control a dinamicii pozitive a valorilor și a nivelurilor *excelenței artistice a cadrelor didactice* (EACD), a demonstrat realizarea *obiectivelor proiectate*: (a) evidențierea valorilor prioritare ale excelenței artistice a studenților pedagogi; (b) validarea componentelor excelenței artistice a studenților pedagogi și (c) evaluarea comparată a datelor experimentale privind nivelurile de formare a excelenței artistice la studenți pe *aria intrapersonală și aria socială* (AI și AS). În conformitate cu obiectivele formulate, cercetarea a fost concepută cu scopul de a aprecia calitatea domeniilor și a valorilor excelenței artistice din perspectiva standardelor profesionale ale studenților pedagogi.

Instrumentele de cercetare aplicate au permis compararea valorilor excelenței artistice identificate în literatura pedagogică și coordonate cu valorile pedagogice stipulate în documentele de politici ale educației:

integritate	rezonanță socială	simțul umorului
rezistență la stres	charismă pedagogică	creativitate artistică
entuziasm	artistism teatral	disponibilitate pedagogică
eficiență	transpunere artistică	umanism
confort psihologic	creativitate exploratorie	cultură psihofizică
originalitate	cultură coregrafică	

În cadrul experimentului, 284 de *subiecți* au fost antrenați, dintre care 104 *studenți pedagogi* și 180 *cadre didactice*. Aceștia au fost ghidați să identifice cele mai importante valori din punctul lor de vedere, ceea ce le-a permis să-și definească prioritățile valorice. Implicarea acestor studenți pedagogi în experiment este importantă, deoarece aceștia pot fi un predictor puternic al diverselor comportamente și astfel putem anticipa posibilele probleme profesionale.

În cercetarea experimentală a fost implicat un singur eșantion de cercetare alcătuit din studenți și profesori, deoarece disciplina *Abilități artistice ale pedagogului* se predă un semestru grupele sunt neomogene după numărul de studenți. A fost utilizat *procedeul de comparare în cercetare înainte și după*.

Tabelul 3.1. Structura eșantionului cercetării

Categorie grup	Total	Anul de realizare	Nr. de subiecți per an/ Caracteristici		Metode de cercetare
Studenți	104	2018	36	PE21Z, PP21Z, PP22Z	Chestionar de evaluare a valorilor excelenței artistice a studenților pedagogi (Anexa 6).
		2019	20	PE21Z, PP21Z, PP22Z	
		2020	48	PP31R, PP32R, PP33R	
Profesori școlari	180	2020	61	PÎP F/ Specialitatea <i>Pedagogie în învățământul primar</i> Modulul <i>Didactica specialității</i> Disciplina <i>Didactica educației tehnologice</i>	Test de autoevaluare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar (Anexa 4).
		2021	119	PÎP F/ Specialitatea <i>Pedagogie în învățământul primar</i> Modulul <i>Didactica specialității</i> Disciplina <i>Didactica educației tehnologice</i> .	

Chestionarul de evaluare a valorilor excelenței artistice a studenților pedagogi a fost utilizat până la aplicarea programului de formare experimentală, pentru a descoperi problemele cu care se confruntă în proiectarea și realizarea activității educative la tematica ce vizează excelența artistică și a stabili nivelul de formare a valorilor excelenței artistice.

Reeșind din obiectivele formulate pentru această etapă a experimentului, s-au formulat concluzii cu referire la: (a) valorile EA a studenților pedagogi; (b) componentele excelenței artistice a studenților pedagogi și (c) nivelurile excelenței artistice a cadrelor didactice. „Valoarea ca autoritate supremă a educației este un postulat fundamental al teoriei educației, educația se realizează prin valori, este orientată spre perpetuarea și crearea valorilor” [106, p. 5].

(a) Ansamblul de valori ale EA a studenților pedagogi

Precizarea nivelurilor de formare a valorilor excelenței artistice, a fost posibilă prin raportarea rezultatelor la indicatorii din Tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Indicatori de apreciere ai nivelului de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice

Nivelul	Înalt	Mediu	Sub mediu	Scăzut
Educabilul realizează/ manifestă/ exprimă/ indicatorii excelenței artistice și demonstrează competențe artistice și profesionale	Complet/relevant Adecvat/ coerent În totalitate	Parțial corect Parțial relevant Parțial coerent	Incomplet	Satisfăcător Cu abateri Incoerent Irelevant
Educabilul posedă calități personale	În totalitate	Marea majoritate	Majoritatea	Unele

Studierea rezultatelor cercetării, prin calcul matematic, relevă opțiunile studenților pedagogi pentru valorile definiției ale excelenței artistice, prezentate în Figura 3.1.

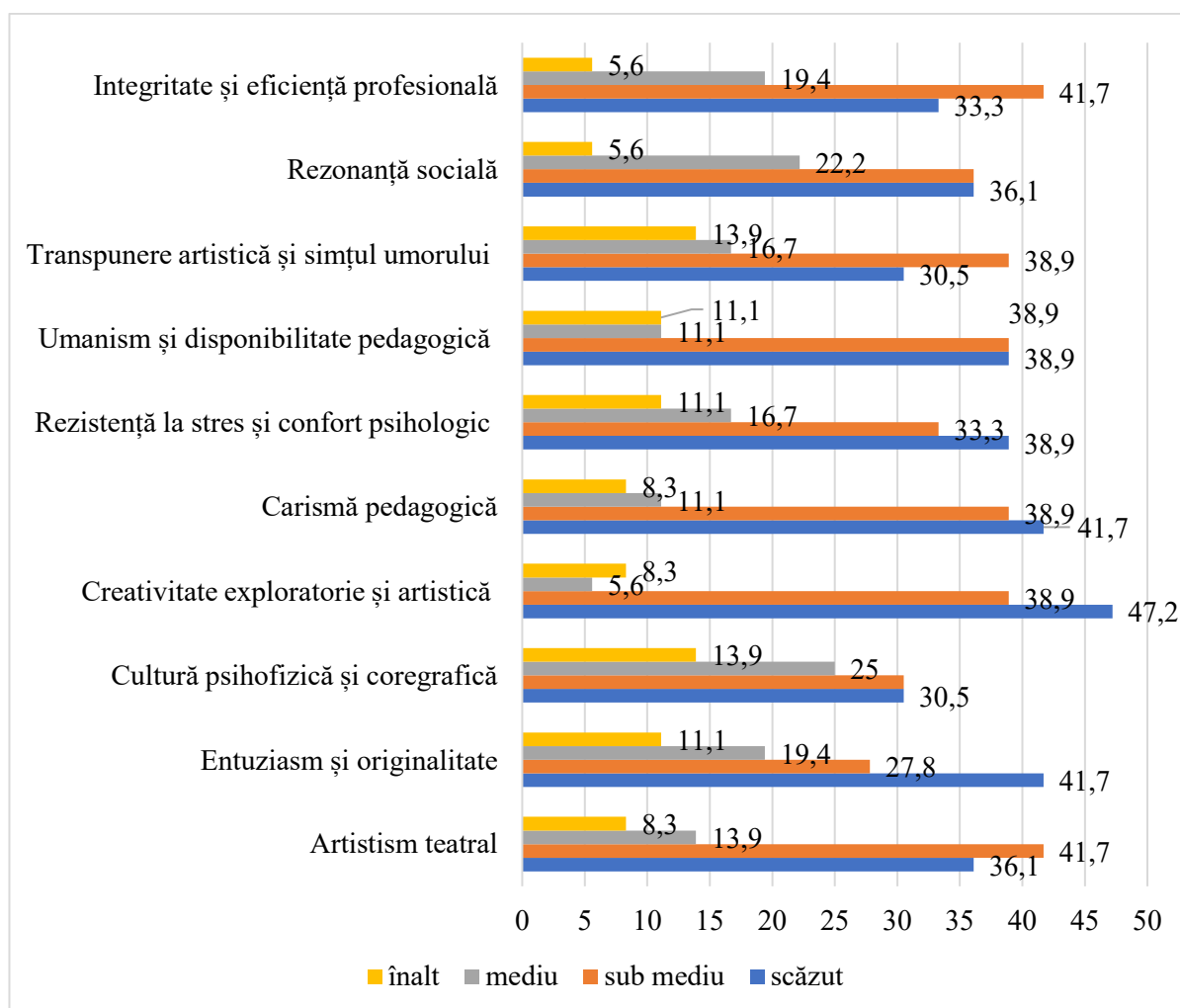

Figura 3.1. Niveluri ale excelenței artistice ale studenților (36): valori, anul 2018

Valorile experimentale înregistrate arată formarea insuficientă a culturii psihofizice și coregrafice (13,9%), pentru umanism și disponibilitate pedagogică, rezistență la stres și confort psihologic, entuziasm și originalitate (11,1%), charismă pedagogică, creativitate exploratorie și

artistică, artistism teatral (8,3%). Trei dintre valorile la acest nivel prezintă procentaj minim înregistrat de 5,6%. Nivel scăzut s-a constatat pentru creativitatea exploratorie și artistică (47,2%), charisma pedagogică, entuziasm și originalitate (41,7%), umanism și disponibilitate pedagogică, rezistență la stres și confort psihologic (38,9%), artistism teatral, rezonanță socială (36,1%), integritate și eficiență profesională (33,3%), transpunere artistică și simțul umorului, cultură psihofizică și coregrafică (30,5%). La nivel mediu sunt: cultura psihofizică și coregrafică (25%), rezonanța socială (22,2%), entuziasmul și originalitatea, integritatea și eficiența profesională (19,4%), transpunerea artistică și simțul umorului, rezistența la stres și conforul psihologic (16,7%), artistismul teatral (13,9%), umanismul și disponibilitatea pedagogică, carisma pedagogică (11,1%), creativitate exploratorie și artistică (5,6%). Nivel sub medie prezintă valorile: integritate și eficiență profesională, artistism teatral (41,7%), transpunere artistică și simțul umorului, umanism și disponibilitate pedagogică, charisma pedagogică, creativitate exploratorie și artistică (38,9%), rezonanță socială (36,1%), rezistență la stres și confort psihologic (33,3%), entuziasm și originalitate (27,8%). În continuare, prezentăm rezultate constatate pentru componentele excelenței artistice (Figura 3.2).

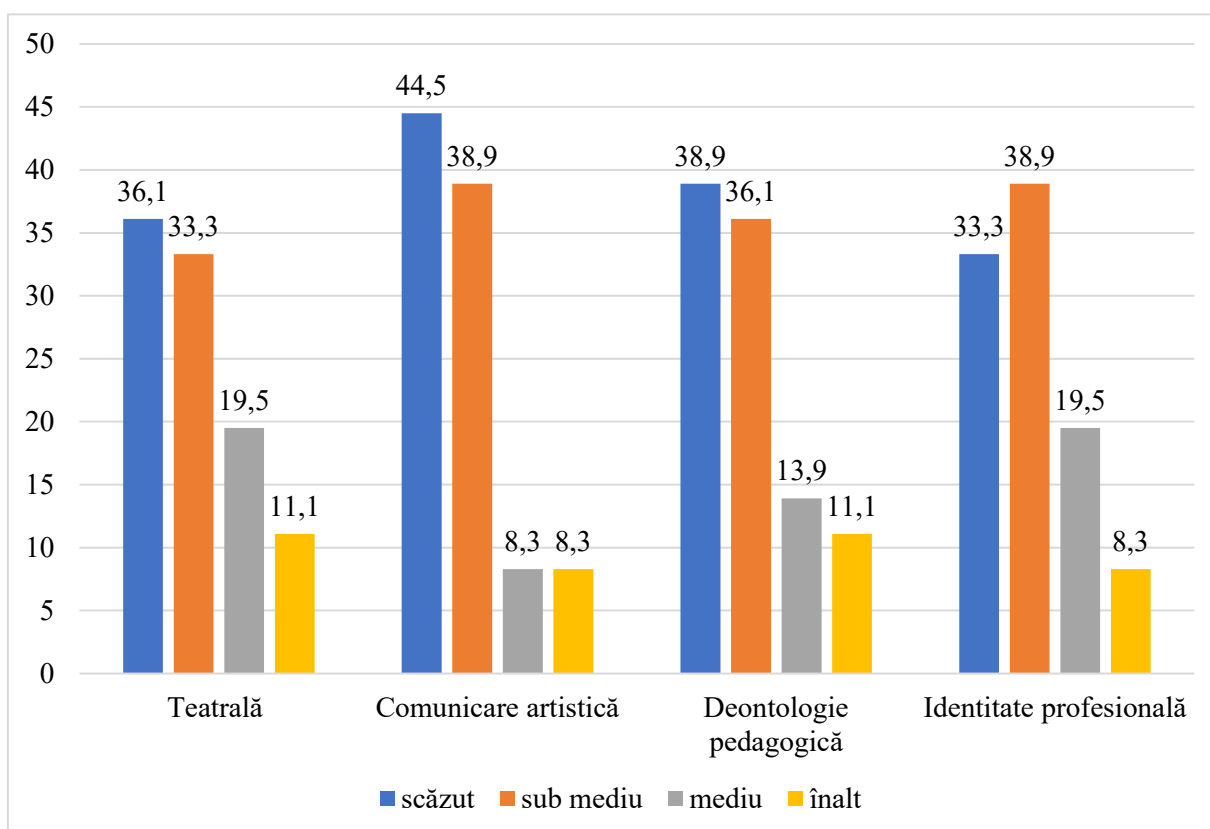

Figura 3.2. Niveluri ale excelenței artistice a studenților (36): componente, anul 2018

La etapa de constatare predomină date care reflectă valori experimentale preponderent pentru nivelurile scăzut și mediu. Studenții pedagogi atribuie o mare importanță componentei teatrale și deontologiei pedagogice (11,1%) și mai puțin comunicării artistice și identității

profesionale (8,3%). Dintre răspunsurile celor 36 de studenți pedagogi, au fost determinate, regretabil, pentru nivelul scăzut după cum urmează: comunicarea artistică (44,5%), deontologie pedagogică (38,9%), componenta teatrală (36,1%), identitate profesională (33,3%). Nivelul mediu: componenta teatrală, identitate profesională (19,5%), deontologie pedagogică (13,9%), comunicare artistică (8,3%). Nivelul sub mediu: comunicare artistică și identitate profesională (38,9%), deontologie pedagogică (36,1%), componenta teatrală (33,3%).

Această situație dovedește conștientizarea insuficientă a ponderii valorilor pentru dezvoltarea și eficiența personală și profesională. În acest context, se constată importanța comunicării pedagogice: „de cât de bine își deține discursul, depinde în mare măsură formarea viitorului pedagog” [237, p. 746].

(c) Niveluri ale excelenței artistice la studenți: *aria intrapersonală și aria socială* (AI și AS)

Rezultatele evaluării nivelurilor de formare a excelenței artistice pe aria intrapersonală și aria socială sunt oglindite în Fig.3.3:

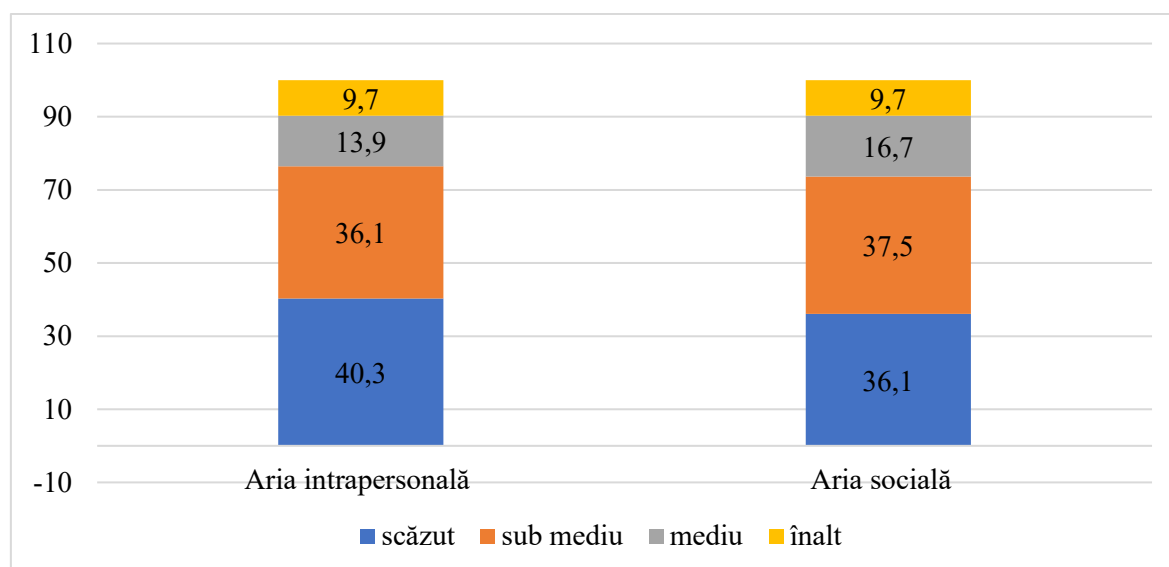

Figura 3.3. Niveluri ale excelenței artistice la studenți: *aria intrapersonală și aria socială*, anul 2018 - 36 de studenți

Examinarea atentă a datelor experimentale a contribuit la determinarea nivelului formării excelenței artistice a cadrelor didactice pentru *aria intrapersonală și aria socială*. Studenții pedagogi au arătat același rezultat pentru aria intrapersonală și pentru aria socială (9,7%). În ceea ce privește nivelul scăzut, cu regret, acesta este constatat pentru aria intrapersonală (40,3%) și aria socială (36,1%). Răspunsurile date ne-au permis să aflăm că studenților pedagogi li se solicită un nivel înalt, în special, pentru aria socială, dar și pentru aria intrapersonală. Nivelul mediu pentru aria intrapersonală este de 13,9%, pentru aria socială de 16,7 %. Nivelul sub mediu este apreciat

pentru aria intrapersonală, de 36,1% și pentru aria socială – 37,5%. În următorul an academic au fost antrenați în experiment alți 20 de studenți la același program de studiu.

În Figura 3.4. prezentăm rezultatele experimentale privind nivelurile de formare a EA a studenților pe *valori*, obținute în anul 2019 cu 20 de studenți.

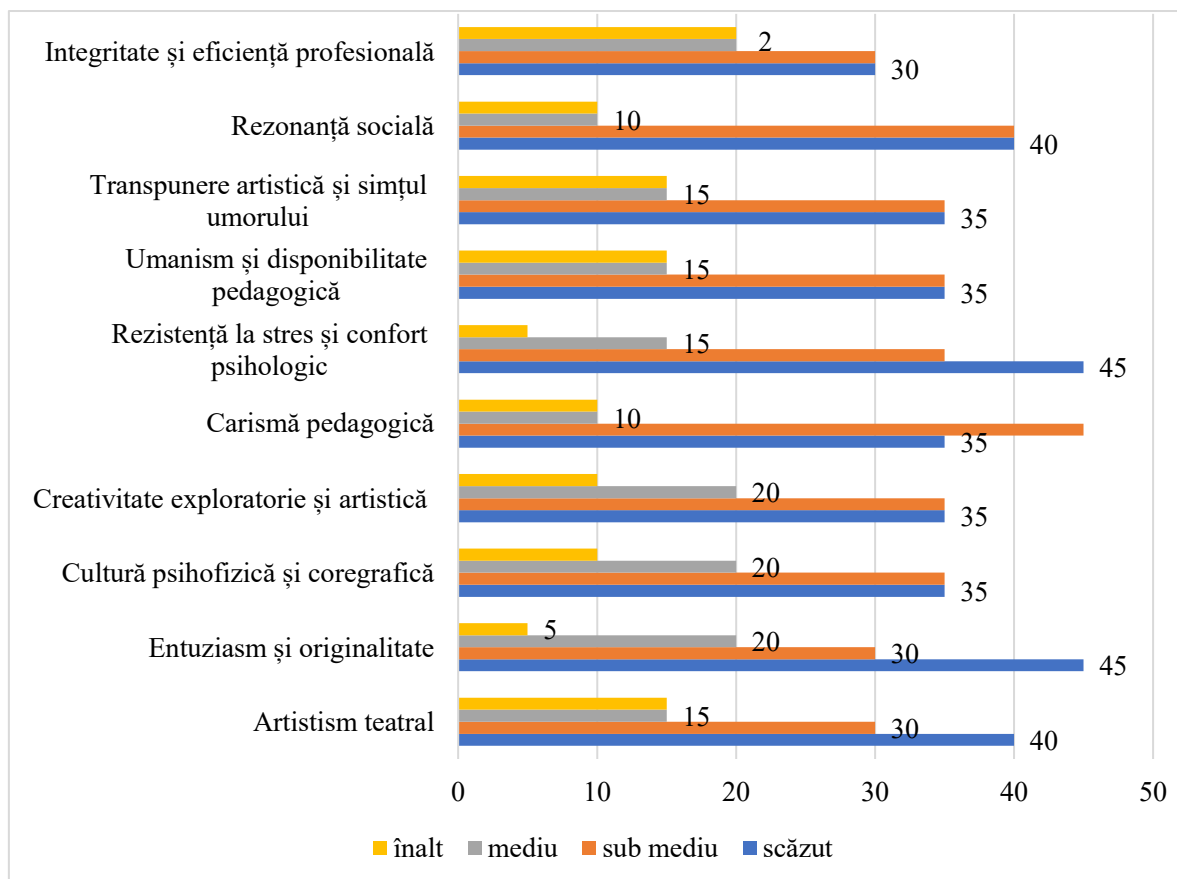

Figura 3.4. Nivelurile de formare a excelenței artistice a studenților: valori, anul 2019

În era provocărilor se simte nevoia majoră de precizare a valorilor excelenței artistice, care înglobează factorii determinanți ai dezvoltării personalității studenților pedagogi. În efortul de apreciere a conținutului valorilor, Vl. Pâslaru (2011) subliniază, că *valoarea* ca autoritate supremă a educației este un postulat fundamental al teoriei educației și stabilește că educația se realizează prin valori și facilitează crearea noilor valori [105, p. 5].

În această ordine de idei, constatăm experimental: pentru nivel înalt integritatea și eficiența profesională (20%), transpunerea artistică și simțul umorului, umanismul și disponibilitatea pedagogică, artistismul teatral (15%), charisma pedagogică, creativitatea exploratorie și artistică, cultura psihofizică și coregrafică (10%), entuziasmul și originalitatea (5%), ceea ce demonstrează motivația studenților pedagogi întru autoafirmarea lor în sens personal și profesional.

Este problematic faptul, că s-a determinat un nivel scăzut pentru rezistența la stres și confortul psihologic, entuziasm și originalitate (45%), rezonanța socială, artistismul teatral (40%), transpunerea artistică și simțul umorului, umanism și disponibilitate pedagogică, carismă

pedagogică, creativitate exploratorie și artistică, cultura psihofizică și coregrafică (35%), integritate și eficiență profesională (30%). Datele arată vulnerabilitățile cadrelor didactice în proces de formare, fapt care a constituit o reală provocare în cercetare.

Nivelul mediu este determinat pentru valorile: integritate și eficiență profesională, creativitate exploratorie și artistică, cultură psihofizică și coregrafică, entuziasm și originalitate (20%), transpunere artistică și simțul umorului, umanism și disponibilitate pedagogică, rezistență la stres și confort psihologic, artistism teatral (15%), rezonanță socială, carismă pedagogică (10%). La nivelul sub mediu sunt: carisma pedagogică (45%), rezonanța socială (40%), transpunerea artistică și simțul umorului, umanismul și disponibilitatea pedagogică, rezistența la stres și confortul psihologic, creativitatea exploratorie și artistică, cultura psihofizică și coregrafică (35%), entuziasmul și originalitatea, artistismul teatral (30%).

În continuitatea rezultatelor analizate pentru nivelurile de formare a excelenței artistice (valori), prezentăm rezultatele excelenței artistice a studenților pedagogi (pe componente).

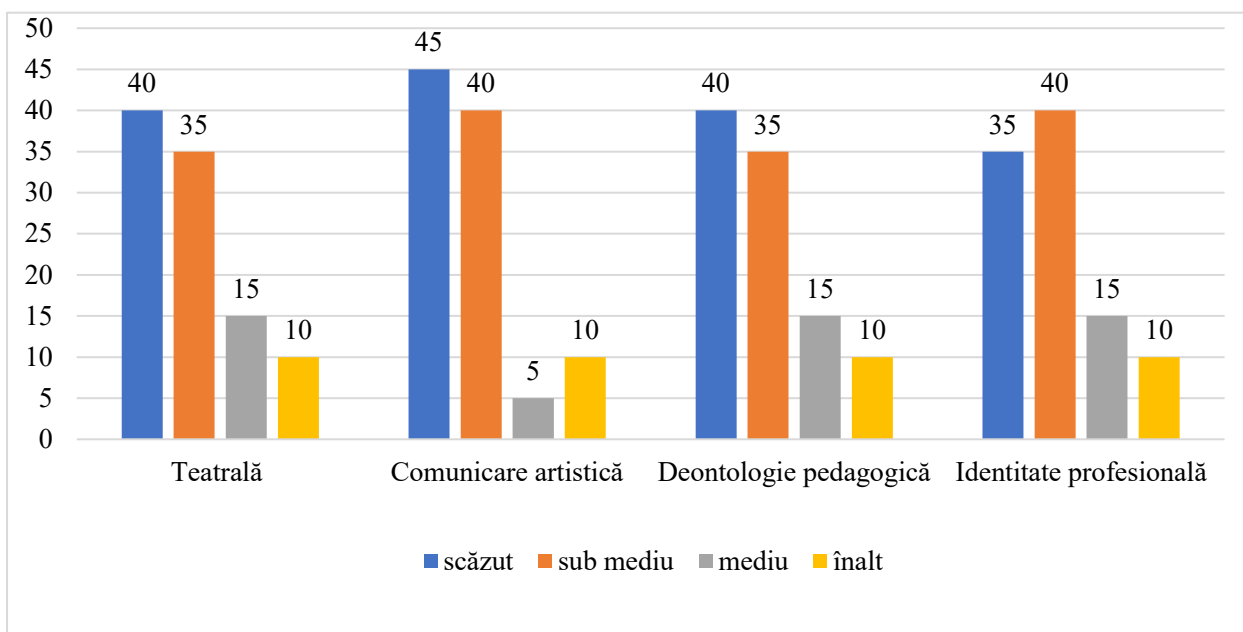

Figura 3.5. Nivelurile de formare a excelenței artistice a studenților: componente, anul 2019 – 20 de studenți

Nivelul înalt al formării componentelor excelenței artistice este înregistrat cu aceeași valoare procentuală pentru toate cele patru componente (10%), un procentaj scăzut în raport cu 35 – 45% înregistrate pentru nivelul sub mediu și scăzut. Nivelul mediu înregistrează o valoare procentuală mai mică pentru componenta artistică (5%) și valori egale (15%) pentru celelalte trei componente ale excelenței artistice (componenta teatrală, deontologie pedagogică, identitate profesională). Astfel constatăm valori numerice cu 25 -35% mai mari pentru nivelul scăzut al componentelor excelenței artistice față de nivelul înalt.

Cadrele didactice valorifică componentele excelenței artistice susținând axiologic profesionalismul asigurând echilibrul favorabil unei dezvoltări armonioase a viitorilor pedagogi.

Fig. 3.6 reflectă ariile de exprimare a excelenței artistice a cadrelor didactice.

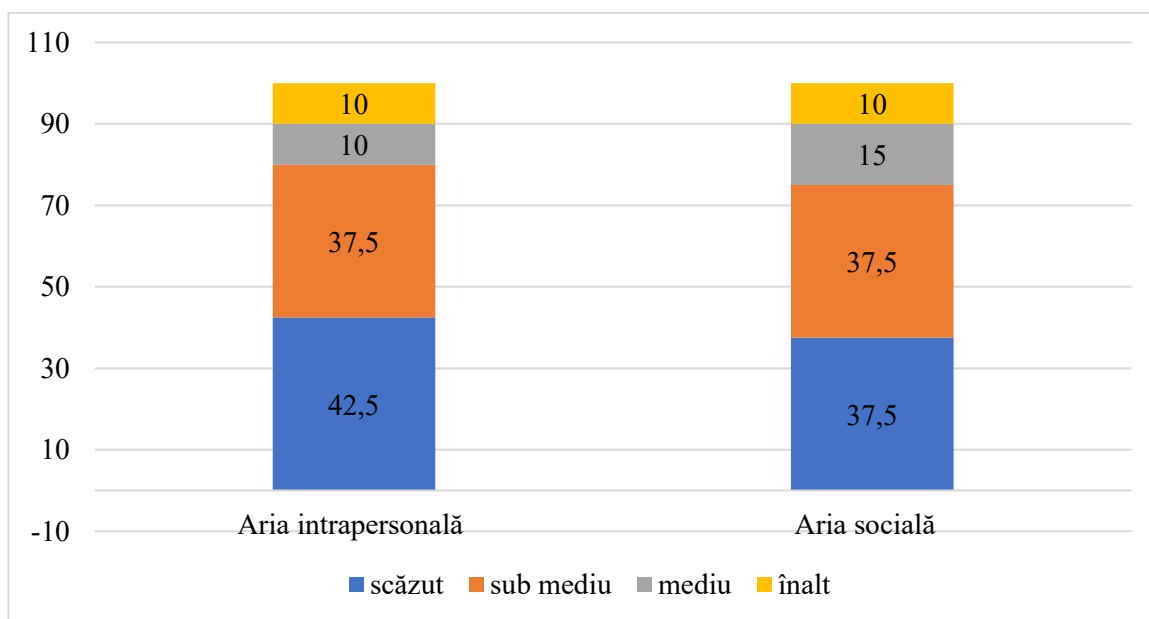

Figura 3.6. Ariile de exprimare a excelenței artistice la studenți: *aria intrapersonală și aria socială*, anul 2019 - 20 de studenți

Pentru ariile de exprimare a excelenței artistice la studenți: *aria intrapersonală și aria socială*, anul 2019 cu 20 de studenți (LE), nu înregistrăm decalaje semnificative: pentru nivelul înalt consemnăm același procentaj pentru ambele arii (10%); pentru nivelul mediu aria socială are o pondere mai mare cu 5% față de aria intrapersonală; pentru nivelul sub mediu valoarea este identică pentru ambele arii (37,5%); pentru nivelul scăzut s-a înregistrat un procentaj mai înalt cu 5% pentru aria intrapersonală. Situația este una ce derivă din datele prezentate anterior cu referire la rezultatele obținute pentru nivelul formării valorilor și componentelor excelenței artistice.

În contextul evaluării valorilor EA pe ariile de formare, abordând arta, psihologii disting următoarele semne ale talentului actoricesc: individualitatea artistică, proprietățile minții și caracterul care trezesc interesul ascultătorului; contagiozitate și persuasivitate; puterea sentimentelor și mobilitatea emoțională, care permite să treacă rapid de la o stare internă la alta.

Următorul an în care s-a realizat cercetarea experimentală, a fost anul 2020, în care s-au antrenat în experiment 48 de studenți. S-a aplicat același chestionar, s-au făcut aceleași măsurări pentru a controla variabilele cercetării. În ceea ce urmează prezentăm rezultatele măsurărilor pentru valorile, componentele și ariile excelenței artistice efectuate în anul 2020.

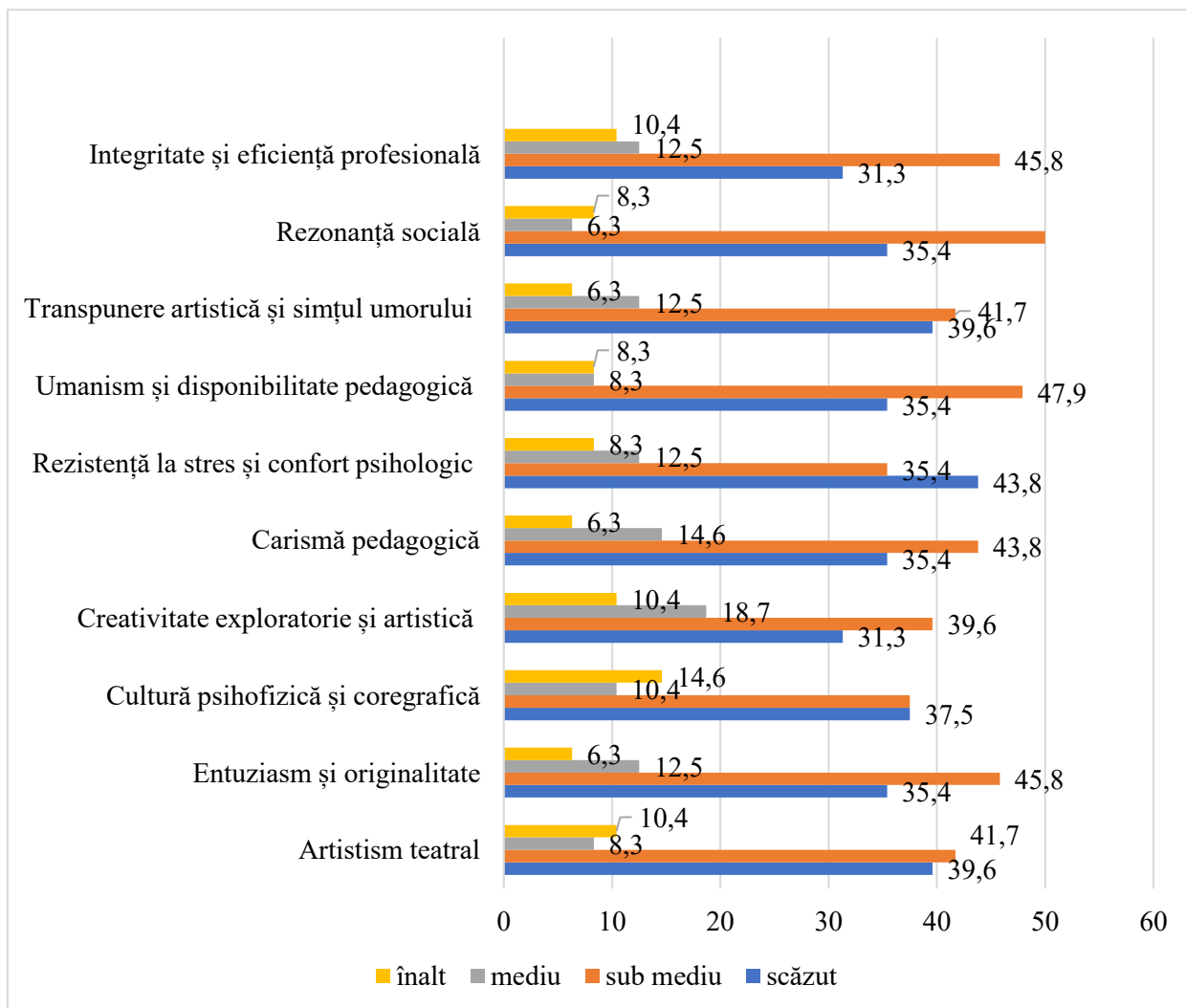

Figura 3.7. Nivelurile de formare a excelenței artistice a studenților pedagogici: valori, anul 2020

În contextul abordării rezultatelor excelenței artistice a studenților pe *valori* în anul 2020 cu 48 de studenți (LE), a fost identificată problematica formării la studenții pedagogi a excelenței artistice, a fost demonstrată teoretic și experimental importanța EA pentru profesionalismul pedagogic și asigurarea unui echilibru emoțional valorizat în mediul socio-profesional (ca trăire).

Din reprezentarea grafică constatăm valori procentuale minime pentru nivelul înalt de formare a excelenței artistice, *valori* (6, 3% - 14, 6%), având același indice numeric valorile: transpunerea artistică și simțul umorului, carisma pedagogică, entuziasmul și originalitatea (6,3%), urmate de rezonanța socială, umanismul și disponibilitatea pedagogică, rezistența la stres și confortul psihologic (8,3%), apoi integritatea și eficiența profesională, creativitatea exploratorie și artistică, artistismul teatral (10,4%) finalizând cu cultura psihofizică și coregrafică (14,6%).

În antiteză, cu valori numerice mari, sunt rezultatele pentru nivelul scăzut și nivelul sub mediu. Pentru nivelul scăzut avem următoarele rezultate: rezistență la stres și confort psihologic (43,8%); transpunere artistică și simțul umorului, artistism teatral (39,6%); cultură psihofizică și

coregrafică (37,5%); rezonanță socială, umanism și disponibilitate pedagogică, carismă pedagogică, entuziasm și originalitate (35,4%); integritate și eficiență profesională, creativitate exploratorie și artistică (31,3%).

Sub nivelul mediu se conturează următoarele rezultate: umanism și disponibilitate pedagogică (47,9%); integritate și eficiență profesională, entuziasm și originalitate (45,8%); transpunere artistică și simțul umorului, artistism teatral (41,7%); creativitate exploratorie și artistică (39,6%); cultura psihofizică și coregrafică (37,5%); rezistență la stres și confort psihologic (35,4%). Nivelul mediu este determinat de creativitatea exploratorie și artistică (18,7%); carismă pedagogică (14,6%); integritate și eficiență profesională, transpunere artistică și simțul umorului, rezistență la stres și confort psihologic (12,5%); cultură psihofizică și coregrafică (10,4%); umanism și disponibilitate pedagogică, artistism teatral (8,3%).

Rezultă că nivelul de formare a excelenței artistice a studenților, *valori*, anul 2020 este prioritar scăzut și sub mediu. În ceea ce urmează, prezentăm datele obținute pentru diagnosticarea nivelurilor de formare a excelenței artistice pe *componente* (Fig. 3.8).

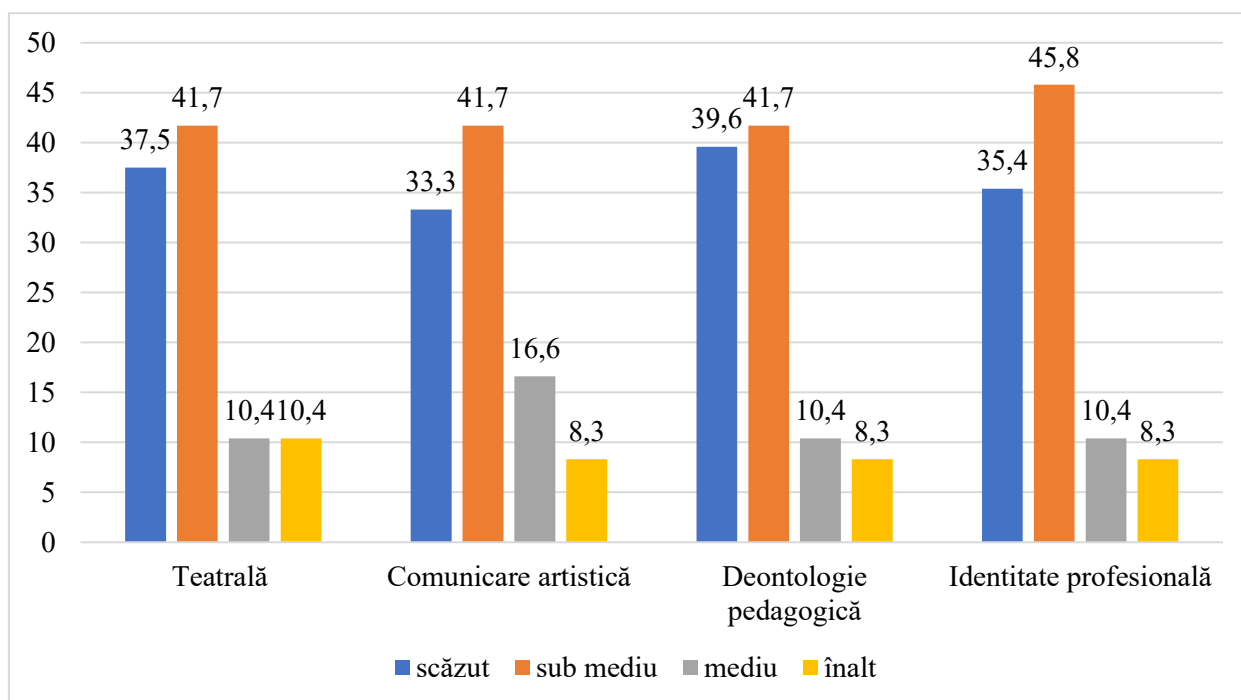

Figura 3.8. Nivelurile de formare a excelenței artistice a studenților: componente, anul 2020

Conform indicatorilor de apreciere a componentelor excelenței, la această etapă a experimentului, constatăm că posedarea acestor componente corespunde, preponderent, nivelurilor scăzut și sub mediu. Acest rezultat se datorează îndeosebi carențelor curriculare bazat pe un model tradițional de formare a excelenței artistice, recurgând la mijloacele tradiționale de predare-învățare-evaluare.

Respectiv, valoarea numerică minimă înregistrată pentru nivelul de formare a excelenței artistice a studenților cu referire la *componente*, anul 2020, 48 de studenți predomină nivelul înalt, trei componente având valori numerice identice (comunicarea artistică, deontologia pedagogică și identitatea profesională) - 8,3%, iar componenta teatrală înregistrează 10,4%. Cele mai mari valori numerice sunt pentru nivelul scăzut al formării componentelor excelenței artistice, ceea ce demonstrează curențe în procesul de constituire a acesteia. Datele confirmă spusese lui A. Г. Переверзев că *excelența artistică și pedagogică are loc ca urmare a dezvoltării acelor calități personale care pot fi combinate cognitiv-cognitive; artistic și creativ; metodologic și pedagogic* [242, p. 124]. Activitatea artistică și creativă necesită saturație și disciplină emoțională, face trecerea cadrului didactic la un nivel superior de formare artistică și pedagogică [244].

În Figura 3.9. sunt reprezentate datele experimentale pe arii de exprimare a excelenței artistice la studenți în anul 2020 (Fig. 3.9).

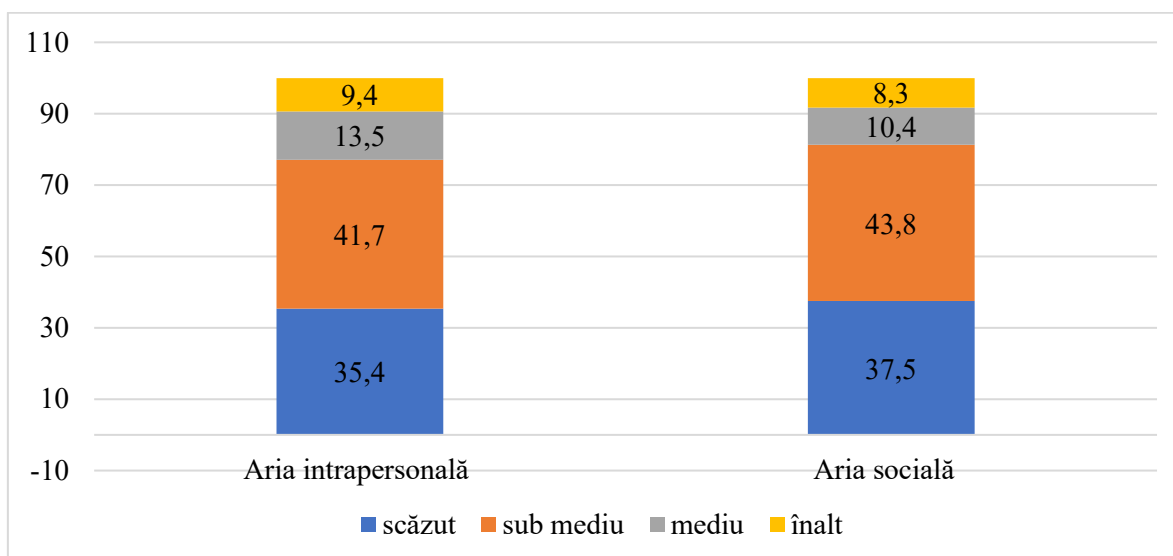

Figura 3.9. Ariile de exprimare a excelenței artistice la studenți: aria intrapersonală și aria socială, anul 2020

Cu referire la ariile de exprimare a excelenței artistice la studenți s-au conturat, pentru nivelul înalt cele mai mici rezultate – aria intrapersonală (9,4%), aria socială (8,3%), iar pentru nivelul scăzut și nivelul sub mediu, cele mai mari valori numerice – aria socială (37,5%, 43,8%), aria intrapersonală (35,4%, 41,7%).

Constatăm din datele prezentate pentru anii 2018, 2019, 2020 o situație relativ similară în planul formării excelenței artistice la studenți pe *valori, componente, arii*.

Prezentăm în plan comparat datele experimentale pentru perioada demersului experimental la etapa de constatare (Fig. 3.10).

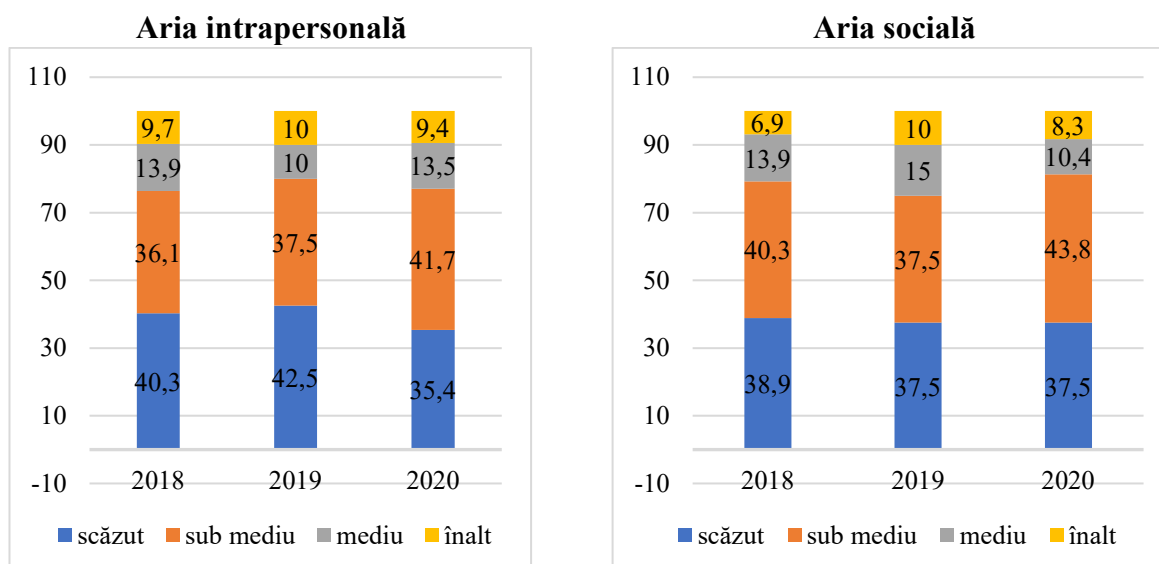

Figura 3.10. Niveluri ale excelenței artistice la studenții pedagogi (plan comparat- arii), an universitar 2018-2020

În figura 3.10. prezentăm nivelurile excelenței artistice la studenți (plan comparat), anii 2018-2020 (LE) pentru aria intrapersonală și aria socială. Valorile numerice pentru nivelul înalt, aria intrapersonală, variază de la 9% la 10% și pentru aria socială de la 6% la 10%. Arată necesitatea unor acțiuni pedagogice orientate principal pentru sporirea EA. Cu regret, nivelul scăzut este evident pentru aria intrapersonală și variază între 35% și 42%, pentru aria socială între 38% și 37%. Nivelul mediu este relevant pentru aria intrapersonală și este cuprins între 13% și 10%, aria socială între 15% și 10%, și nivelul sub mediu pentru aria intrapersonală este între 13% și 10%, iar pentru aria socială 37% și 43%.

Unitatea de curs *Abilități artistice ale pedagogului* este disciplina specifică care a fost ținută studenților ciclului I, licență, învățământ cu frecvență 2 ani (2018 și 2019). Se constată un mic spor al rezultatelor pentru excelența artistică pentru nivelurile înalt (de la 9,7 la 10%) și sub mediu de la 36,1% la 37,5% pentru aria intrapersonală. La fel, acest spor se constată pentru aria socială, unde se observă o mică creștere a performanțelor de nivel mediu și înalt. Această creștere este ne semnificativă, având în vedere aplicarea instrumentelor la etapa de constatare pentru loturi diferite de subiecți (promoția 2018 – 36 de studenți și promoția 2019 – 20 de studenți), explicația acestei creșteri pentru excelența artistică fiind argumentată de actualizarea permanentă a curriculumului cursului prin accentul pus pe finalitățile de studii. Rezultatele subiecților din anul 2020 (48 de studenți, ciclul I, licență, învățământ cu frecvență redusă) relevă apropierea rezultatelor de promoțiile anilor 2018 și 2019, diferențe mici fiind constatate pentru nivelul scăzut al valorilor ariei intrapersonale (35,4%); valori mai mari decât la studenții anilor 2018 și 2019, învățământ cu frecvență, fiind înregistrate pentru nivelurile sub mediu (43,8%) și mediu (13,5%).

Lotul experimental de profesori școlari (180 de subiecți), supuși cercetării au generat date experimentale prezentate în Figura 3.11, în perioada anilor 2020, 2021 (anul 2020 - 61 de profesori, anul 2021 - 119 profesori din cadrul cursurilor de formare continuă la programul *Pedagogie în învățământul primar*, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți).

În continuare, rezultatele experimentului pedagogic la etapa de constatare arată gradul de formare a EA a cadrelor didactice de la cursurile de formare continuă din USARB.

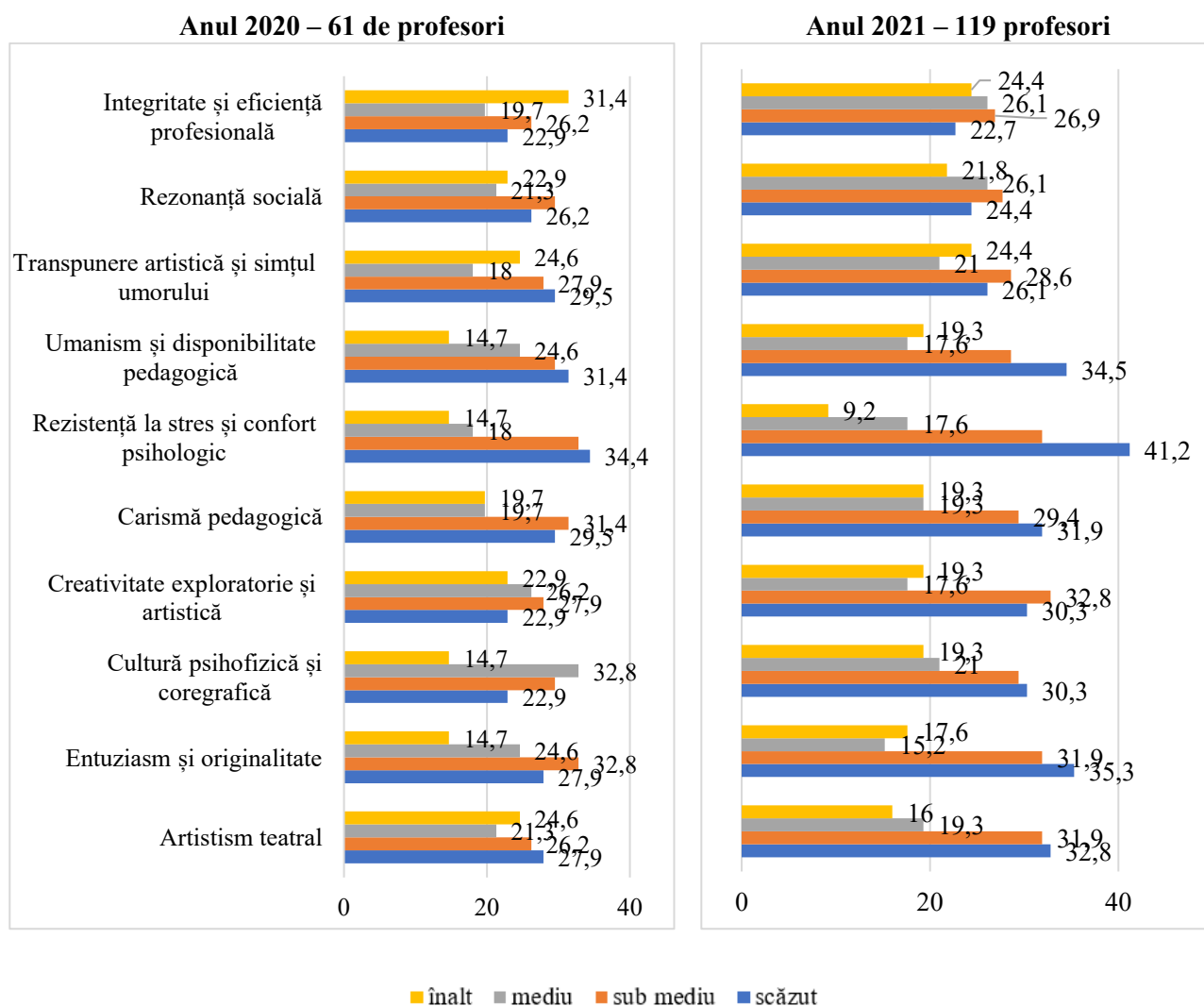

Figura 3.11. Niveluri ale excelenței artistice a cadrelor didactice: valori

Analiza datelor experimentale, obținute de eșantionul cadrelor didactice și a distribuției subiecților pe nivelurile de formare a excelenței artistice, ne permite să observăm că cele mai mici valori sunt înregistrate pentru nivelul înalt al EA, iar cele mai mari valori numerice sunt atribuite nivelului scăzut și sub mediu de formare a EA, rezultatele înregistrate și de respondenții studenți anterior. În Figura 3.11. sunt puse în evidență valorile procentuale pentru fiecare valoare a EA.

În urma analizei de date, concluzionăm că valorile pentru nivelul scăzut sunt mai ridicate decât pentru nivelul înalt, atât pentru anul 2020 cât și pentru anul 2021, la fel și pentru nivelul sub

mediu – valorile numerice sunt mai ridicate decât la nivel mediu pentru ambii ani la etapa de constatare pe eșantionul cadrelor didactice din cadrul cursurilor de formare continuă.

În continuare, prezentăm nivelurile excelenței artistice a cadrelor didactice (în anul 2020 – 61 de profesori școlari și în 2021 -119 profesori) pe *componente* (Figura 3.12).

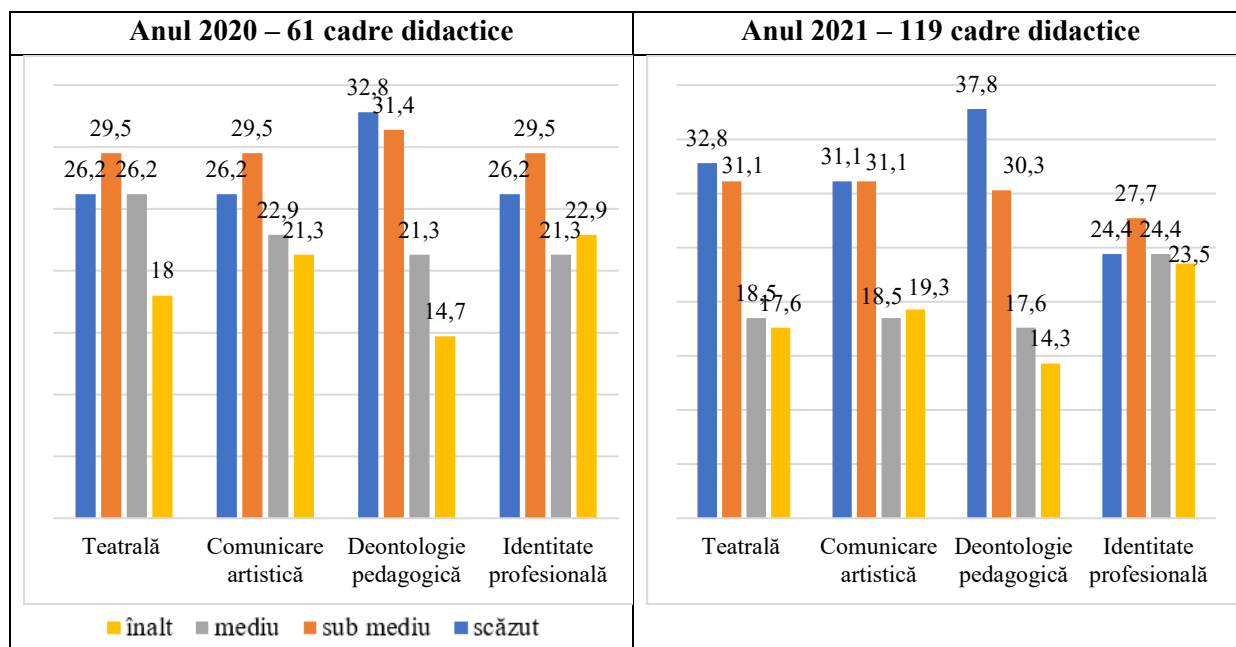

Figura 3.12. Niveluri ale excelenței artistice a cadrelor didactice: componente

Nivelul scăzut este reprezentat în 2020 de variabila - deontologie pedagogică (32,8%), iar în 2021 crește la 37,8%. Artistismul teatral în anul 2020 arată nivel scăzut - 26,2%, în 2021 datele sporind la 32,8%. Componenta comunicare artistică, în 2020, la fel este de 26,2% și în 2021 crește la 31,3%. Identitatea profesională în 2020 a fost stabilită de 24,4%, iar în 2021 crește (26,2%).

Nivelul înalt este reprezentat de identitatea profesională cu 22,9% pentru nivelul înalt, însă pentru anul 2021 crește la 23,5%. Comunicarea artistică reprezintă 21,3% în anul 2020, iar în 2021 scade la 19,3%. Componenta teatrală a fost apreciată cu 18% în anul 2020, în 2021 scade nesemnificativ la 17,6%. Deontologia pedagogică a obținut 14,7% pentru anul 2020, iar pentru anul 2021 – 14,3%, un rezultat puțin diferențiat.

Nivelul mediu a fost obținut la componenta teatrală - 26,2% în 2020, iar în 2021 scade la 18,5%. Componenta comunicare artistică la fel înregistrează diferențe în 2020 de 21,3% și în 2021 de 18,5%. Deontologia pedagogică arată 21,3% în 2020, iar în 2021 scade la 17,6%, fiind influențat și de numărul mai mare al cadrelor didactice din cadrul cursurilor de formare profesională continuă. Identitatea profesională reprezintă 21,3% în 2020, dar în 2021 a crescut la 23,5%. *Nivelul sub mediu* arată că deontologia pedagogică arată 31,4% pentru anul 2020, însă în 2021 s-a constatat o descreștere de 30,3%. Componenta teatrală la acest nivel s-a plasat la 29,5% pentru anul 2020 și la 31,3% pentru anul 2021, fiind în creștere. La fel, comunicarea artistică identifică 29,5% pentru

2020 și 31,1% pentru 2021, rezultatele fiind apropiate. Componenta identitate profesională scoate în evidență 29,5% pentru 2020 și 27,7% pentru 2021. În acest sens, constatăm că nivelul scăzut și nivelul sub mediu este ridicat față de nivelul înalt și mediu.

În același timp, Figura 3.13 reflectă nivelurile excelenței artistice a cadrelor didactice: *aria intrapersonală și aria socială* (anii 2020, 2021).

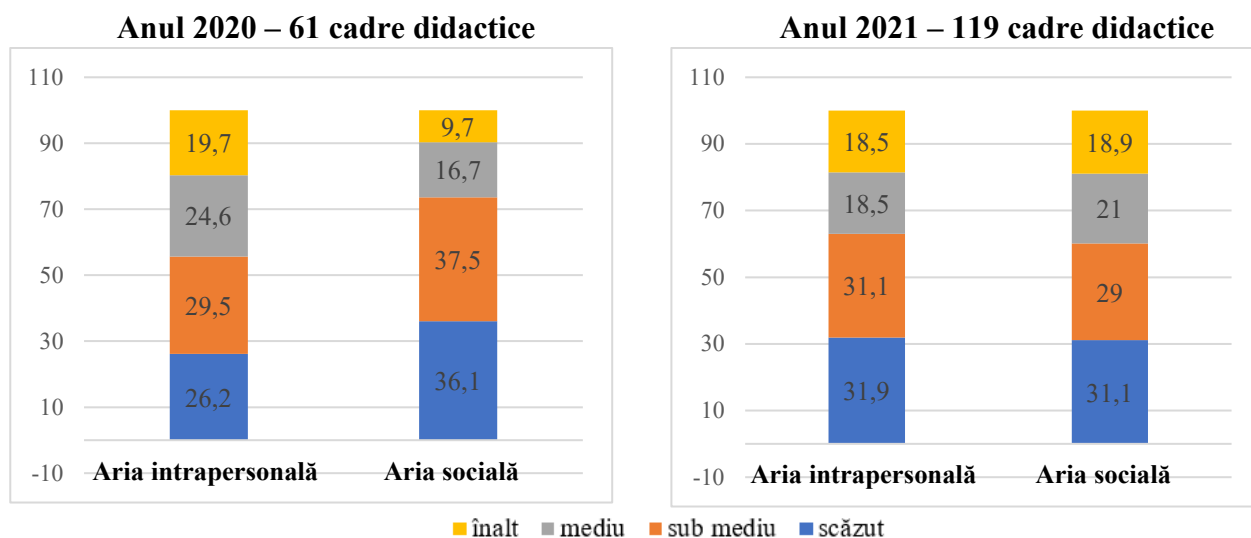

Figura 3.13. Niveluri ale excelenței artistice a cadrelor didactice:

aria intrapersonală și aria socială (AI și AS)

Nivelurile excelenței artistice a cadrelor didactice: *aria socială* a fost analizat pentru anul 2020, *nivelul scăzut* fiind de 36,1% pentru aria socială, iar în 2021 fiind în descreștere - 31,1%. Aria intrapersonală în anul 2021 este mai ridicată cu 31,9% față de 2020 cu 26,2%. *Nivelul înalt* a fost apreciat în anul 2020 cu 19,7% pentru aria intrapersonală, iar în anul 2021 cu 18,5%, fiind puțin în descreștere. Aria socială a fost de 9,7% în 2020, iar în 2021 a crescut semnificativ cu 18,9%. *Nivelul mediu* a demonstrat următoarele rezultate: aria intrapersonală 24,6%, anul 2020 și 18,5%, anul 2021, fiind în descreștere. Aria socială în 2020 a obținut 16,7%, în 2021 a crescut la 21%. *Nivelul sub mediu* este determinat de aria socială în 2020 de 37,5%, iar în 2021 fiind mai mic de 29%. Aria intrapersonală în 2020 este de 29,5%, iar în 2021 crește puțin la 31,1%.

Concluzie: Examinarea datelor experimentale permite să deducem, că la etapa de constatare, predomină date experimentale care demonstrează grad insuficient de formare a valorilor EA. Se constată că, valorile nivelului scăzut și a nivelului sub mediu sunt mai înalte decât valorile pentru nivelul înalt și nivelul mediu, fapt ce ne-a determinat pentru proiectarea activităților de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice în cadrul stagiilor de formare profesională continuă la programul *Pedagogie în învățământul primar*, USARB [125, p.175].

3.2. Tehnologia de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar

Pornind de la rezultatele înregistrate la etapa de constatare și de la înțelegerea elementelor componente ale Modelului teoretic al excelenței artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar, prezentate în capitolul 2, și având la bază componentele și valorile excelenței artistice a CDÎP (deontologie pedagogică, comunicare artistică, teatrală, identitate profesională), se impune necesitatea creării unei Tehnologii de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice.

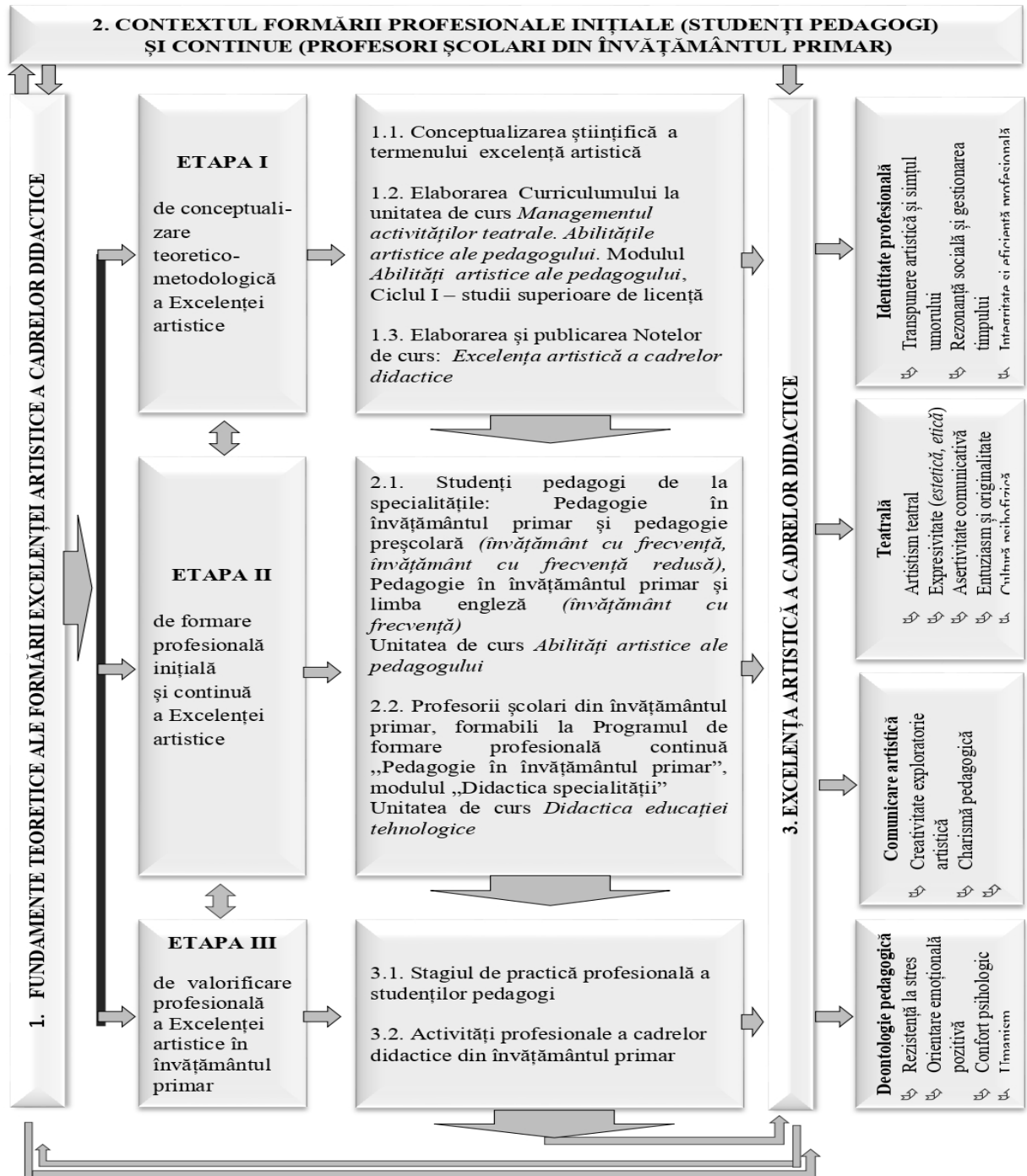

Figura 3.14. Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice

1. ***Fundamentele teoretice ale formării excelenței artistice a cadrelor didactice***, proiectate în acțiuni de formare a EA a cadrelor didactice, s-au bazat pe rezultatele investigației teoretico-empirice, care a implicat abordarea bazată pe date și cercetare, care să ofere o înțelegere solidă a nevoilor, abilităților și cerințelor specifice ale cadrelor didactice implicate în formare și, implicit, în vederea cultivării valorilor excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

Contextul formării profesionale inițiale (studenți pedagogi) și continue (profesori școlari din învățământul primar)

Formarea excelenței artistice a cadrelor didactice s-a realizat în 3 etape: etapa de conceptualizare teoretico-metodologică a EA, etapa de formare profesională inițială și continuă a EA, etapa de valorificare profesională a EA în învățământul primar.

Etapa I. Conceptualizarea teoretico-metodologică a Excelenței artistice pentru cadrele didactice și studenții pedagogi a fost saturată prin extinderea programelor de formare profesională inițială și continuă a cadrelor didactice cu scopul inițierii în problematica formării excelenței artistice și a calităților personale a pedagogilor din învățământul primar. Resursele teoretice (teoriile despre excelența artistică și competențele artistice, tipare ale excelenței artistice, inclusiv ***Modelul teoretic al excelenței artistice*** a fost integrate în resursele curriculare elaborate și valorizate ce au urmărit asigurarea unității, succesiunii și continuității formării excelenței artistice la studenții pedagogi ai anului II (program nou), anul III (program vechi de studiu) (USARB), atât prin orele de curs, seminar, laborator, cât și prin formarea profesională continuă a cadrelor didactice în cadrul stagiilor de formare. În cadrul cursurilor de formare profesională continuă, cadrelor didactice li s-au oferit modele de proiecte ale activităților curriculare, destinate elevilor claselor primare la disciplina *Educația tehnologică. Didactica educației tehnologice*. În cadrul formării profesionale continue s-au realizat cursuri la *Didactica specialității*, iar valorile excelenței artistice fiind incluse drept conținuturi curriculare la unitatea de curs respectivă și la *Managementul activității teatrale. Abilități artistice ale cadrelor didactice*.

Curriculum-ul în viziunea reconsiderată în baza Modelului conceptual al EA a cadrelor didactice reprezintă o paradigmă pedagogică, ce reflectă interconexiunea demersului psiho-centric și socio-centric, având ca prioritate finalitățile educației în perspectiva proiectării curriculare a educației și instruirii la nivel de sistem și la nivel de proces [29, p. 13].

Tabelul 3.3. Mijloace curriculare valorificate în contextul formării excelenței artistice

Resurse curriculare	
Studenti pedagogi	Profesori școlari
<p>Disciplina „Managementul activității teatrale. Abilități artistice ale pedagogului”i.</p> <p>Curriculum-ul pentru unitatea de învățare „ Managementul activității teatrale. Abilități artistice ale pedagogului”.</p> <p>Note de curs</p> <p>https://mecc.gov.md/sites/default/files/internet_handbook-ro.pdf.pdf</p> <p>Word și Power Point;</p> <p>Storyjumper https://www.storyjumper.com/; Prezi https://prezi.com/;</p> <p>Kahoot https://kahoot.com/ Jamboard https://jamboard.google.com/;</p> <p>Canva. Teste, Probe de evaluare.</p>	<p><i>Didactica specialității.</i></p> <p>Curricula disciplinară</p> <p>Note de de curs</p> <p>Microproiectare</p> <p>Softuri educaționale:</p> <p>Microsoft Office , inclusiv, Word, si PPT; „Canva”</p> <p>https://www.canva.com/;</p> <p>Storyjumper https://www.storyjumper.com/;</p> <p>Prezi https://prezi.com/;</p> <p>Kahoot https://kahoot.com/;</p> <p>Jamboard https://jamboard.google.com/</p>

Curriculum-ul „Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului”.

Ciclul I – studii superioare de licență, specialitățile 0113.1 Pedagogie în învățământul primar; 0112.1 Pedagogie preșcolară; 0113.1 Pedagogie în învățământul primar, 0114.10 Limba engleză în cadrul *Facultății de „Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Catedra Științe ale Educației”* valorifică numărul total de credite - 6 ECTS, având același număr total de ore (studii cu frecvență și la studii cu frecvență redusă), diferit fiind doar numărul orelor de contact direct față de cele planificate pentru studiul individual. Administrarea unității de curs este reflectată în Tab. 3.4.

Tabelul 3.4. Administrarea unității de curs „Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului”

Codul și denumirea unității de curs	Credite ECTS	Total ore	Repartizarea orelor				Forma de evaluare	Limba de predare
			Curs	Sem.	Lab.	Stud. ind.		
Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului (Învățământ cu frecvență). S1.04.O.132	6	180	15 15	30 30	-	90 75	Examen	Română
Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului (Învățământ cu frecvență redusă). S1.06.O.139	6	180	6 6	12 12	-	144 120	Examen	Română

Unitatea de curs „Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului” este o disciplină specializată care are ca scop formarea excelenței artistice la studenți. Aceasta implică formarea competențelor artistice prin acumularea treptată a cunoștințelor profunde în domeniul educației artistice și familiarizarea cu un sistem de metode și procedee de educație artistică, atât tradiționale, cât și netradiționale, care sunt centrate pe nevoile elevilor. Această disciplină este parte a specializării de bază și îndrumă studenții să se integreze în spațiul istorico-cultural. Aceasta stimulează gândirea creativă și dezvoltă competențele necesare pentru a deveni un pedagog bun în domeniul artistic. De asemenea, este o disciplină pedagogică aplicată, care își propune să realizeze obiectivele pregătirii profesionale a studenților.

Disciplina dată are ca obiectiv formarea excelenței artistice la studenți și dezvoltarea competențelor artistice necesare. Cursul acoperă atât aspectele teoretice, cât și cele practice ale disciplinei și încurajează studenții să aplice cunoștințele dobândite într-un mod creativ și eficient. Analizând documentul normativ, conchidem că subiectele/unitățile de conținut au ca scop dezvoltarea valorilor excelenței artistice prin competențele specifice ca valori ale excelenței artistice (Tabelul 3.4).

Tabelul 3.5. Prezentarea orientativă a orelor pe subiecte/unități de învățare din Curriculum-ul la unitatea de curs *Abilități artistice ale pedagogului*.

Ciclul I- studii superioare de licență

Unități de învățare	Competențe specifice
„Noțiuni introductive privind excelența artistică a cadrelor didactice din ciclul primar”[123].	CP1.1. „Identificarea și descrierea conceptelor, categoriilor, teoriilor, modelelor și principiilor de bază ale procesului educațional”. [https://usarb.md/wpcontent/uploads/2022/04/2021_PE_Rom_ZI_2.pdf]
„Semnificații teoretice ale excelenței artistice în aria referențialului profesional al cadrelor didactice”[123].	CP6.2.„Explicarea și interpretarea conceptelor, modelelor și principiilor de organizare și monitorizare eficientă a procesului educațional în învățământul primar și la limba engleză, ținând cont de variate contexte socio-umane și identitate-culturală”. [https://usarb.md/wpcontent/uploads/2022/04/2021_PE_Rom_ZI_2.pdf]
„Metodologia cercetării experimentale a competențelor artistice ale cadrelor didactice”[123].	CT1.„ Aplicarea principiilor, normelor și valorilor eticii profesionale în cadrul propriei strategii de muncă”. [https://usarb.md/wpcontent/uploads/2022/04/2021_PE_Rom_ZI_2.pdf]
„Competențele artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice”[123].	CP6.2.„ Explicarea și interpretarea conceptelor, modelelor și principiilor de organizare și monitorizare eficientă a procesului educațional în învățământul primar și la limba engleză, ținând cont de variate contexte socio-umane și identitate-culturală”. [https://usarb.md/wpcontent/uploads/2022/04/2021_PE_Rom_ZI_2.pdf]

„Comunicarea pedagogică, context de afirmare a excelenței artistice a cadrelor didactice”[123].	CT2. „Identificarea rolurilor și responsabilităților într-o echipă plurispecializată și aplicarea de tehnici de comunicare, de relaționare și de muncă eficientă în cadrul echipei”. [https://usarb.md/wpcontent/uploads/2022/04/2021_PE_Rom_ZI_2.pdf]
„Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar”[123].	CT1. „Aplicarea principiilor, normelor și valorilor eticii profesionale în cadrul propriei strategii de muncă”. [https://usarb.md/wpcontent/uploads/2022/04/2021_PE_Rom_ZI_2.pdf]
„Evaluarea competențelor artistice ale cadrelor didactice”[123].	CP3.3.„Aplicarea algoritmului de elaborare a finalităților educaționale specifice învățământului primar și limbii engleze prin respectarea structurii și regulilor de formulare a lor”. [https://usarb.md/wpcontent/uploads/2022/04/2021_PE_Rom_ZI_2.pdf]
„Evaluarea sumativă. Validarea excelenței artistice a cadrelor didactice”[123].	CP5.2. „Explicarea și interpretarea tipologiei, operațiilor, strategiilor, tehnologiei evaluării procesului și produsului activității educaționale în treapta primară și gimnazială”. [https://usarb.md/wpcontent/uploads/2022/04/2021_PE_Rom_ZI_2.pdf]

Prin realizarea unității de curs se dezvoltă competențe profesionale și competențe transversale, reflectate în curriculum-ul unității de curs (Anexa 2). În proiectarea și desfășurarea procesului educațional în grupele universitare la *ciclul I, studii superioare de licență*, conform prevederilor curriculare, sunt planificate prioritar strategii interactive de predare-învățare-evaluare împletite cu metode tradiționale: demonstrația, instructajul, înregistrări educative video și audio, consultații, conversații, povestiri, discuții panel, explozii stelare, diamantul și în format electronic, RAI, harta conceptuală, testul docimologic ș.a. De asemenea, sunt preconizate activități de elaborare și implementare ulterioară în stagiile de practică pedagogică a proiectelor, a prezentărilor în Power Point, mindmeister, storyjumper, Genially, Prezi, Moodle, a fișelor de lucru, necesare în conștientizarea valorilor excelenței artistice (Anexa 2).

Notele de curs „*Excelența artistică a cadrelor didactice*” la unitatea Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului sunt elaborate pentru cadrele didactice pregătite în domeniul științe ale educației orientate spre formarea la studenți a competențelor artistice în aria referențialului profesional ce definesc excelența artistică a viitorilor pedagogi. Structura suportului de curs corespunde cerințelor solicitate de ANACEC și a fost aprobat la ședința Catedrei *Științe ale educației* și recomandat pentru publicare la ședința Consiliului Facultății *Științe ale educației, Psihologie și Arte*. Produsele curriculare (curriculumul unității de curs și notele de curs) au stat la baza realizării etapei următoare din cadrul *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar*.

Etapa II. Formarea profesională inițială și continuă în excelența artistică s-a concentrat pe activități didactice la nivel universitar, adresate studenților pedagogi și învățătorilor prezenți în cadrul stagiilor de formare profesională continuă, în cadrul unităților de curs universitare *Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului, Educația tehnologică (curs practic). Didactica educației tehnologice*, pentru studenții pedagogi și în cadrul formării inițiale și în programele de formare profesională continuă la modulul *Didactica specialității (unitatea de curs Didactica educației tehnologice)*.

În câmpul dezbaterilor științifice actuale privind artistismul pedagogilor ce avansează ca și exigență necesitatea asigurării prin studii universitare a profilului artistic al cadrelor didactice din învățământul primar, termenul *excelență artistică* – apărut recent în literatura pedagogică – este un concept ce vizează competențele artistice și implică afirmarea capacităților metacognitive în comunicarea artistică. Notele de curs *Excelența artistică a cadrelor didactice* [123] va permite crearea situațiilor de învățare artistică generatoare de cunoștințe specifice necesare studenților pentru (auto)formarea excelenței artistice și vor conduce la asimilarea unui sistem de metode de educație artistică, în general, și de formare a unor competențe artistice, în special. Cunoașterea științifică a disciplinei se referă la valorificarea contextuală a conceptelor operaționale și a limbajului pedagogic în procesul de evaluare și descriere a excelenței artistice. Conținutul notelor de curs abordează problematica formării excelenței artistice ale studenților - viitori pedagogi în învățământul primar și este recomandabil inclusiv pentru studenții altor specialități pedagogice.

Tabelul 3.6. Unitățile de conținut la disciplina Managementul activităților teatrale.

Abilitățile artistice ale pedagogului [123]

Unitățile de conținut
Unitatea de conținut 1. Noțiuni introductive privind excelența artistică a cadrelor didactice din ciclul primar
1.1. Delimitări conceptuale privind excelența artistică a cadrelor didactice.
1.2. Măiestria pedagogică și excelența artistică a cadrelor didactice din ciclul primar.
1.3. Corelația excelența artistică - roluri și competențe profesionale.
1.4. Artistismul - componentă indispensabilă a culturii pedagogice.
1.5. Expresii ale creativității profesionale a învățătorului.
1.6. Cultivarea valorilor/ gustului estetic al elevilor din învățământul primar, obiectiv al didacticii moderne.
1.7. Specificul competențelor manageriale ale cadrelor didactice din învățământul primar.
Unitatea de conținut 2. Semnificații teoretice ale excelenței artistice în aria referențialului profesional al cadrelor didactice.

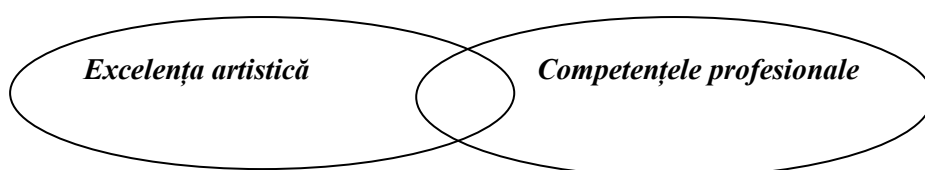
2.1. Precizări terminologice privind competențele artistice ale cadrelor didactice.
2.2. Valențe ale excelenței artistice a cadrelor didactice în activitatea pedagogică din ciclul primar.
2.3. Particularități ale formării excelenței artistice a cadrelor didactice.
2.4. Cultura emoțională a cadrelor didactice, model de excelență artistică.
Unitatea de conținut 3. Metodologia cercetării experimentale a excelenței artistice ale cadrelor didactice.
3.1. Tehnici de investigație a competențelor artistice.
3.2. Metode de evaluare a competențelor artistice.
3.3. Limbajul pedagogic specific al descrierii competențelor artistice ale cadrelor didactice din ciclul primar.
Unitatea de conținut 4. Competențele artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice.
4.1. Abordări ale competențelor artistice în spațiul românesc, rus, englez și francez.
4.2. Competențele artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar.
4.3. Competența teatrală în contextul actului educațional.
4.5. Competența literar-artistică în mediul de formare a cadrelor didactice.
4.6. Folclorul tradițiilor calendaristice: origine și clasificare.
4.7. Aplicarea standardelor profesionale.
Unitatea de conținut 5. Comunicarea pedagogică, context de afirmare a excelenței artistice a cadrelor didactice.
5.1. Afirmarea artistismului pedagogic în comunicarea pedagogică a cadrelor didactice din învățământul primar.
5.2. Indicatori ai excelenței artistice în contextul ariei comunicării pedagogice a cadrelor didactice din învățământul primar.
Unitatea de conținut 6. Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.
6.1. Etape de formare a competențelor artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar.
6.2. Metodologii de dezvoltare a competențelor artistice specifice cadrelor didactice din învățământul primar.
Unitatea de conținut 7. Evaluarea competențelor artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar.
7.1. Rolul competențelor artistice ale cadrelor didactice din treapta primar.
7.2. Criterii de evaluare a excelenței artistice.

Obiectivele disciplinei de studiu au vizat argumentarea rolului *excelenței artistice* în educație; evidențierea corelației dintre excelența artistică și competențele profesionale ale cadrelor

didactice din ciclul primar; descrierea elementelor artistismului pedagogic. Fiecare unitate de învățare include conținut informativ și metodic la fiecare subiect pentru discuție, obiective, concepte-cheie, referințe bibliografice, sarcini de lucru independent.

Valoarea formativă a tehnologiei de formare a EA se desprinde din exemple de *activități practice*, ce au fost realizate în cadrul unității de curs ce explică corelația dintre *exceleța artistică* și *competențele profesionale* ale cadrelor didactice din ciclul primar. Se propune valorificarea studiului de caz în care s-ar valorifica *exceleța artistică*, elaborarea unui eseu structurat la tema: *Exceleța artistică în educație*, studenții fiind solicitați să enumere elementele *artistismului* după autoarea O. Bulatova (2022):

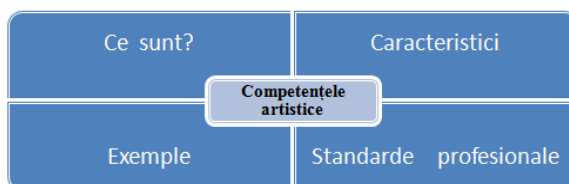
1. Completează diagrama:

2. Completează tabelul:

Exceleța artistică	Competențe artistice	Competențe profesionale

- Formulează un punct de vedere personal și argumentat cu privire la *competențele artistice ale cadrelor didactice din ciclul primar*.
- Imaginează-ți o întâlnire între un cadru didactic și dumneata. Alcătuieste un scurt dialog posibil între voi pe tema „Necesitatea *competențelor artistice ale cadrelor didactice din ciclul primar*”.
- Exemplifică activități didactice concrete care s-ar potrivi teoriilor învățării.
- Înscenează un fragment dintr-o lucrare pentru vârsta școlară, pentru a demonstra *competența teatrală* în contextul actului educațional.
- Demonstrează *competența literar-artistică* în mediul de formare a cadrelor didactice.
- Completează cadranele:

9. Analizează *etapele comunicării pedagogice* completând următorul tabel:

<i>Etapele comunicării pedagogice</i>	<i>Caracteristici</i>	<i>Avantaje pentru realizare</i>

10. Elaborează *harta conceptuală* a procesului de formare a *competențelor de comunicare didactică* în clasele primare.
11. Elaborează un text științific, prin *metoda acrotext*, cu titlul *Comunicarea didactică*. Arată care este semnificația afirmației despre cadrele didactice: Cadrul didactic *artistic* demonstrează o înaltă competență comunicativă, care ar satisface nevoile elevilor. Pentru a face acest lucru, cadrul didactic trebuie să aibă empatie. Sarcina unui cadru didactic artistic este de a împrumuta elevilor impactul emoțional, să rezoneze cu sufletele (S. Egorova).

Cadrele didactice prezente pe parcursul *stagiilor de formare profesională continuă* au ascultat cursul *Didactica specialității*, unde s-au abordat teme referitoare la EA a cadrelor didactice din învățământul primar.

Scopul formării profesionale continue a cadrelor didactice a vizat formarea excelenței artistice și promovarea EA prin strategii educaționale inovative generatoare de valori ale EA.

Tabelul 3.7. Resurse valorificate pentru formarea excelenței artistice la cursurile de formare profesională continuă a cadrelor didactice din învățământul primar

Resurse curriculare
<p>Curriculumul disciplinar: <i>Educația tehnologică (curs practic)</i>. <i>Didactica educației tehnologice</i>. Unitatea de conținut <i>Metodologia cercetării experimentale a competențelor artistice ale cadrelor didactice</i> din cadrul modulului <i>Didactica specialității</i> la programele 011 <i>Științe ale educației</i>. <i>Mostre</i> de proiecte didactice la disciplina <i>Educația tehnologică</i>. Prezentări Power Point.</p>
Valențe ale formării profesionale continue a cadrelor didactice
<p>Achiziția structurii și a conținutului termenilor operaționali ai cercetării: excelență artistică, conceptul de competențe artistice, comunicare didactică, artistism etc. Argumentarea importanței competențelor artistice în profesia didactică. Evidențierea strategiilor adecvate și relevante excelenței artistice <i>prin și pentru valori</i>.</p>

Experimentul a determinat valorificarea unor strategii didactice concentrate pe formarea profesională continuă a cadrelor didactice prin utilizarea unei combinații de metode de instruire tradiționale (face-to-face) și învățare mixtă (blended learning). Formarea profesională continuă la modulul *Didactica specialității* (unitatea de curs *Didactica educației tehnologice*) a asigurat formabililor cunoașterea problematicii excelenței artistice și însușirea valorile excelenței artistice ca elemente de competență.

Tabelul 3.8. Activități de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar

Seminare	Obiective	Strategii	Eșalonare în timp
„Noțiuni introductive privind excelența artistică a cadrelor didactice din ciclul primar”[123].	Să argumenteze rolul <i>excelenței artistice</i> în educație; Să explice corelația dintre excelența artistică și competențele profesionale ale cadrelor didactice din ciclul primar; Să enumere elementele <i>artistismului</i> după O. Bulatova; Să identifice funcțiile artistismului.	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentare Power Point • discuție • tehnica 6:3:5 • joc de rol 	40 min.

Varietatea formelor de organizare a activităților la disciplina vizată a condus la dezvoltarea excelenței artistice, iar activitățile practice propuse au consolidat competențele artistice.

Etapa III. Valorificarea profesională a excelenței artistice în învățământul primar – vizează stagiul de practică profesională a studenților pedagogi și activitatea profesională a cadrelor didactice din învățământul primar.

Stagiul de practică profesională a studenților pedagogi s-a valorificat prin conferințe de inițiere și de totalizare, prin elaborarea și realizarea proiectelor didactice zilnice, asistențe la ore a cadrelor didactice-mentori din instituția de aplicație în învățământului primar. În Anexa 12 sunt propuse exemple de proiecte didactice elaborate de studenții pedagogi, regizate de ei, reflectând *excelența artistică a cadrelor didactice*. Fiind adaptați la noua lor situație, în rol de învățători la clasele primare, studenții pedagogi se implică activ în procesul instructiv-educativ prin planificarea, organizarea și desfășurarea lecțiilor conform orarului școlar, a activităților extracurriculare și a jocurilor didactice în timpul liber etc.

Activitățile didactice desfășurate de către studenții pedagogi și învățătorii oferă spațiu de colaborare, de dezvoltare a abilităților de comunicare și interacțiune în cadrul procesului educațional, de formare a propriului stil de predare, astfel încât să poată susține învățarea eficientă și angajantă pentru elevi, să analizeze și aprecieze fenomenele social-pedagogice existente în realitate, înțelegând cauzele, condițiile dezvoltării acestora.

Constatăm din experiență, că una din condițiile de bază ce garantează desfășurarea conștientă, organizată și sistematică a procesului educațional reprezintă proiectarea didactică, unde se reflectă

exelența artistică a studenților pedagogi. Curriculumul pentru învățământul primar orientează conceptual aplicarea diferitor tehnologii educaționale. În formarea excelenței artistice a cadrelor didactice, se utilizează strategii interactiv-educative pentru dezvoltarea gândirii critice, cum ar fi *chestionarea, observarea sistematică și independentă, studiul de caz, metoda anchetei și incidentul critic*. Aceste metode încurajează învățarea eficientă și adaptată la exigențele mediului educațional contribuind la dezvoltarea excelenței artistice a cadrelor didactice, cultivând gândirea critică și abilitățile de adaptare la contextul educațional [17].

Excelența artistică a cadrelor didactice. Activitățile curriculare din cadrul planurilor de învățământ de la ciclul I, licență și cele de formare profesională continuă constituie contextul favorabil care stimulează dezvoltarea comportamentelor specifice excelenței artistice: *deontologie pedagogică* (rezistență la stres, orientare emoțională pozitivă, confort psihologic, umanism, disponibilitate pedagogică), *teatrală* (artistism teatral, expresivitate (*estetică, etică*), asertivitate comunicativă, entuziasm și originalitate, cultură psihofizică, măiestrie coregrafică), *comunicare artistică* (creativitate exploratorie artistică, charismă pedagogică), *identitate profesională* (transpunere artistică și simțul umorului, rezonanță socială și gestionarea timpului, integritate și eficiență profesională).

3.3 Valori medii comparate ale excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar

Implementarea *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice* a constituit ultima etapă a experimentului pedagogic și a generat valori medii comparate ale excelenței artistice ale cadrelor didactice ce vor fi ilustrate în continuare. În tabelul ce urmează sunt prezentate rezultatele numerice ale studenților în planul comparat la etapele de constatare și control a valorilor excelenței artistice a studenților pentru anul 2018 cu un număr de 36 de studenți.

Stabilirea nivelurilor: scăzut, sub mediu, mediu, înalt în baza valorilor excelenței artistice ale studenților s-a realizat prin măsurări experimentale diferențiate (pentru fiecare grup de studenți).

Tabelul 3.9. Valorile excelenței artistice a studenților, anul 2018 - 36 de studenți, etapele de constatare și control

Valori	Etapă experimentală și niveluri							
	Constatare				Control			
	<i>scăzut</i>	<i>sub mediu</i>	<i>mediu</i>	<i>înalt</i>	<i>scăzut</i>	<i>sub mediu</i>	<i>mediu</i>	<i>înalt</i>
Artistism teatral	36,2	41,6	13,8	8,4	13,8	27,9	25,0	33,3

Entuziasm și originalitate	41,7	27,8	19,4	11,1	11,1	22,2	30,6	36,1
Cultură psihofizică și coregrafică	30,6	30,6	25,0	13,8	16,6	25,0	27,8	30,6
Creativitate exploratorie și artistică	47,3	38,8	5,6	8,3	22,2	30,6	22,2	25,0
Carismă pedagogică	41,8	38,8	11,1	8,3	16,7	25,0	33,3	25,0
Rezistență la stres și confort psihologic	38,9	33,3	16,7	11,1	25,0	27,8	30,6	16,6
Umanism și disponibilitate pedagogică	38,9	38,9	11,1	11,1	13,9	22,2	25,0	38,9
Transpunere artistică și simțul umorului	30,7	38,8	16,7	13,8	16,7	25,0	33,3	25,0
Rezonanță socială	36,1	36,1	22,2	5,6	25,0	22,2	30,6	22,2
Integritate și eficiență profesională	33,3	41,7	19,4	5,6	16,7	27,7	27,8	27,8

Sistemul valorilor personale și sociale privind nivelul de formare a valorilor excelenței artistice a studenților au fost analizate și sintetizate și din studiul teoretic asupra excelenței artistice a studenților din cadrul orelor la unitatea de curs *Abilități artistice ale pedagogului*, cu suportul notelor de curs pe parcursul anilor la orele de prelegeri și seminare.

Spre exemplu pentru *artistismul teatral* înregistrăm o descreștere a valorilor numerice pentru nivelul scăzut în etapa de control, de la 36,2% la 13,8%, pentru nivelul sub mediu de la 41,6% la 27,9%. Pentru nivelul mediu se arată o creștere, de la 13,8% la 27,9% și nivelul înalt ne demonstrează o creștere semnificativă de la 8,4% la 33,3%, acesta fiind un succes considerabil.

Valoarea *entuziasm și originalitate* pentru nivelul scăzut de la etapa de constatare la etapa de control s-a micșorat de la 41,7% la 11,1%, nivelul sub mediu a descrescut – de la 27,8% la 22,2%, în schimb progresive sunt valorile numerice pentru nivelul mediu, de la 19,4% la 30,6% și nivelul înalt - de la 11,1% la 36,1%, ceea ce demonstrează eficiența programului de formare. Valoarea *cultură psihofizică și coregrafică* atestă următoarele rezultate: pentru nivelul scăzut din etapa de constatare procentul este de 30,6%, iar pentru etapa de control descrește și este de 16,6%, și pentru nivelul sub mediu procentual este în descreștere – de la 30,6%, la 25,0%. Iar procentual pentru nivelul mediu și nivelul înalt este progresiv în etapa de control față de etapa de constatare

– de la 25,0% la 27,8%; de la 13,8% la 30,6%, ceea ce ne permite să considerem benefice intervențiile de formare.

Eficiența *Tehnologiei de formare a Excelenței artistice a cadrelor didactice* este evidențiată prin compararea datelor din etapa de constatare și control pentru toate valorile EA.

Rezultatele înregistrate de subiecții cercetării în cadrul experimentului pedagogic, au subliniat diferențe semnificative, prezentate la etapa de control în aspect comparativ.

Date similare se regăsesc în cadrul Figurii 3.15 pentru nivelurile excelenței artistice în baza componentelor, anul 2018 alcătuită din 36 de studenți în cadrul etapelor de constatare și control.

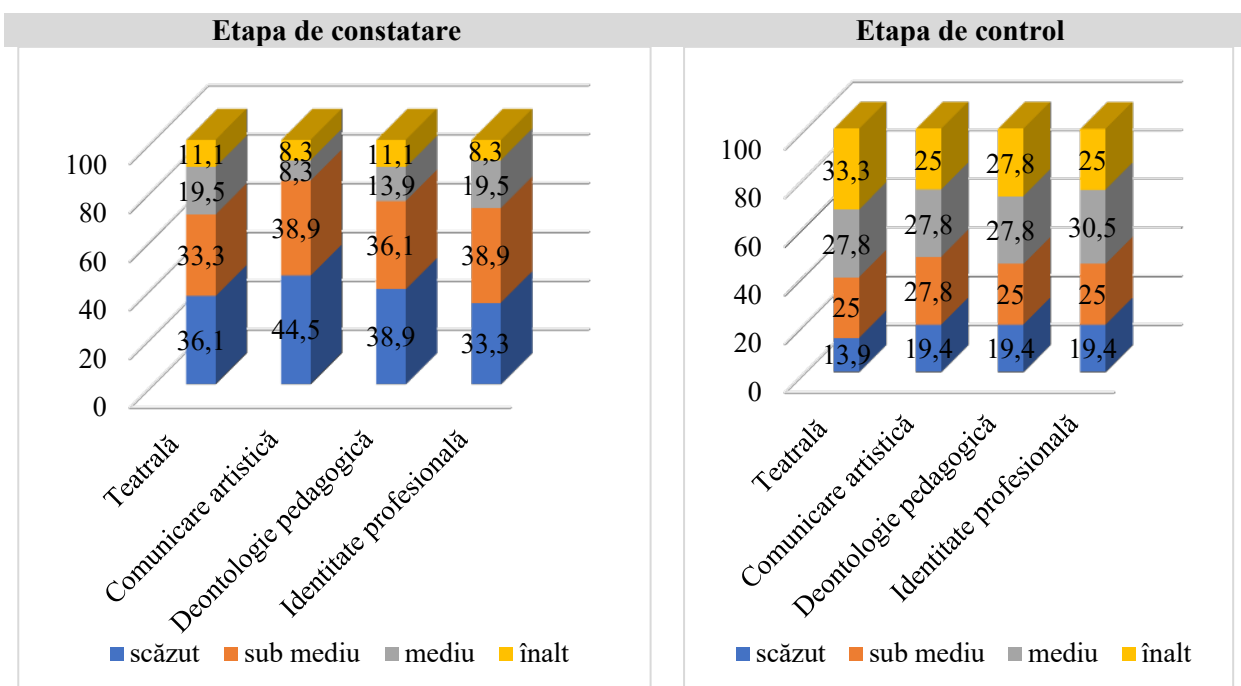

Figura 3.15 Nivelurile excelenței artistice în baza componentelor, anul 2018 – 36 de studenți, etapele de constatare și control

Tabloul de analiză comparată a datelor din Figura 3.15 situează *componenta teatrală* pentru etapa de constatare, **nivel scăzut** cu 36,1% iar pentru etapa de control cu 13,9%, unde se observă o scădere considerabilă. *Comunicarea artistică* pentru etapa de constatare este cu valoarea procentuală de 44,5%, iar pentru etapa de control de 19,4%. Pentru *deontologia pedagogică* nivelul scăzut este de 38,9% la etapa de constatare, dar la etapa de control este de 19,4%; *identitatea profesională* înregistrează 33,3% -etapa de constatare și 19,4% - etapa de control. Per ansamblu, observăm regresul considerabil al nivelului scăzut de formare a componentelor EA în etapa de control.

Nivelul sub mediu pentru *componenta teatrală* înregistrează valoarea de 33,3% - etapa de constatare, 27,8% pentru etapa de control. *Comunicarea artistică* a atins nivelul sub mediu de

38,9% pentru etapa de constatare, iar pentru etapa de control de 27,8%. *Deontologia pedagogică* este de 36,1% - etapa de constatare, pentru etapa de control - 25%. *Identitatea profesională* este de 33,3% - etapa de constatare și 25% pentru etapa de control. Descreșterea valorilor pentru nivelul sub mediu este evidentă.

Nivelul mediu pentru fiecare din cele patru componente ale EA este în creștere la etapa experimentului de control față de etapa de constatare a experimentului. Pentru **nivelul înalt** înregistrăm o creștere de 22,2 % la *componenta teatrală* și *identitate profesională* și o creștere de 16,7% la *comunicarea artistică* și *dedeontologie pedagogică*.

Rezultatele comparate înregistrate de respondenți în Figura 3.15. scot în evidență valorile numerice în creștere la etapa de control pentru nivelul înalt și nivelul mediu și valori numerice în descreștere pentru nivelul sub mediu și nivelul scăzut, confirmând repetat eficiența activităților din programul de formare.

În Figura 3.16 prezentăm ariile excelenței artistice: *intrapersonală și socială* pentru anul 2018, cu 36 de studenți.

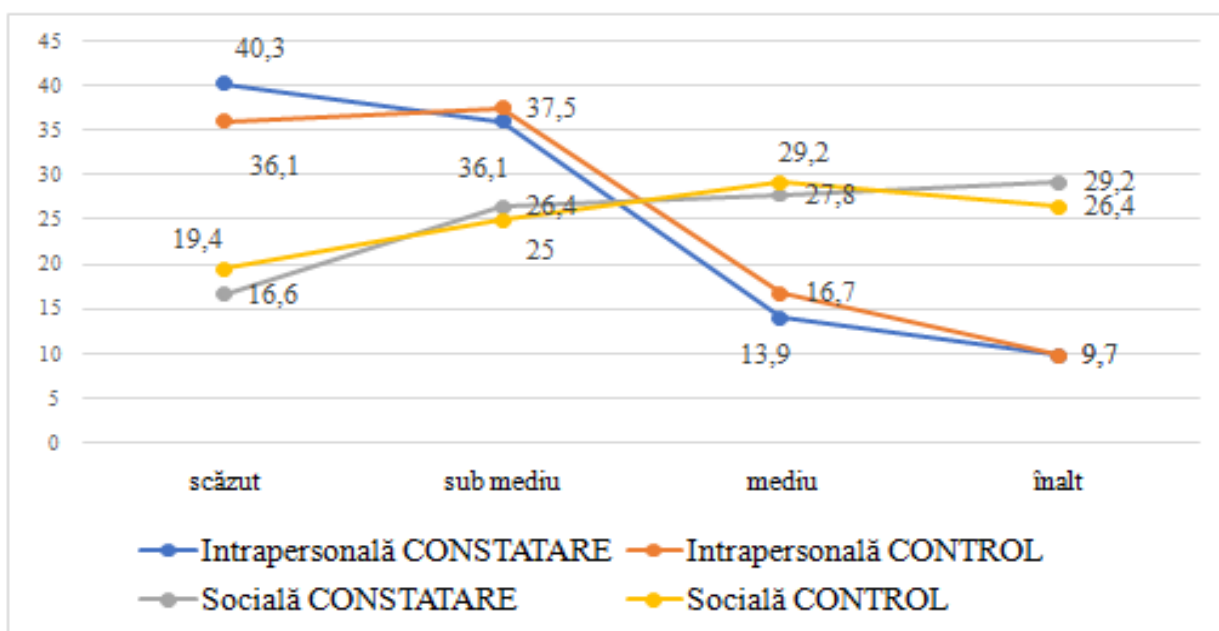

Figura 3.16 Ariile excelenței artistice: intrapersonală și socială, anul 2018 – 36 de studenți

La etapa de control se constată faptul că aria intrapersonală pentru două din cele patru niveluri înregistrează creștere (nivelul mediu – de la 13,9 la 16,7%, nivelul sub mediu – de la 36,1% la 37,5%), iar pentru un nivel înregistrează descreștere (nivelul scăzut – de la 40,3% la 36,1%.

Aria socială la etapa de constatare pentru nivelul scăzut este 16,6%, la etapa de control - 19,4%; nivelul sub mediu la etapa de constatare - 26,4%, la etapa de control de 25%; nivelul mediu

- 27,8% la etapa de constatare și 29,2% la etapa de control; nivelul înalt - 29,2% pentru etapa de constatare și 26,4% pentru etapa de control.

Astfel, se constată faptul că nivelul mediu a crescut de la etapa de constatare la cea de control, iar nivelul înalt a scăzut. Aria socială are o pondere mai mare asupra excelenței artistice a studenților și au sporit gradul de conștientizare de către studenți a ariilor intrapersonală și socială. O altă constatare o vedem în Tabelul 3.10.

Tabelul 3.10. Valorile excelenței artistice a studenților, anul 2019 - 20 de studenți, etapele de constatare și control

Valori	Etapе experimentale și niveluri							
	Constatare				Control			
	scăzut	sub mediu	mediu	înalt	scăzut	sub mediu	mediu	Înalt
Artistism teatral	40,0	30,0	15,0	15,0	15,0	20,0	30,0	35,0
Entuziasm și originalitate	45,0	30,0	20,0	5,0	15,0	15,0	35,0	35,0
Cultură psihofizică și coregrafică	35,0	45,0	10,0	10,0	15,0	25,0	25,0	35,0
Creativitate exploratorie și artistică	35,0	35,0	20,0	10,0	20,0	30,0	20,0	30,0
Charismă pedagogică	35,0	45,0	10,0	10,0	20,0	30,0	30,0	20,0
Rezistență la stres și confort psihologic	45,9	35,0	15,0	5,0	25,0	25,0	20,0	30,0
Umanism și disponibilitate pedagogică	35,0	35,0	15,0	15,0	15,0	25,0	30,0	30,0
Transpunere artistică și simțul umorului	35,0	35,0	15,0	315,0	20,0	25,0	25,0	30,0
Rezonanță socială	40,0	40,0	10,0	10,0	15,0	25,0	30,0	30,0
Integritate și eficiență profesională	30,0	30,0	20,0	20,0	10,0	25,0	35,0	30,0

Analiza comparată a datelor permite despre sporirea nivelului de formare a valorilor excelenței artistice a studenților în anul 2019. La etapa de validate a Tehnologiei de formare a EACD se constată scăderea evidentă a rezultatelor experimentale pentru nivelul scăzut și creșterea datelor pentru nilelul mediu și înalt la toate valorile EA.

În continuare, în plan comparativ, prezentăm Figura 3.17 cu nivelurile excelenței artistice în baza componentelor pentru anul 2019 cu de 20 de studenți, etapele de constatare și control.

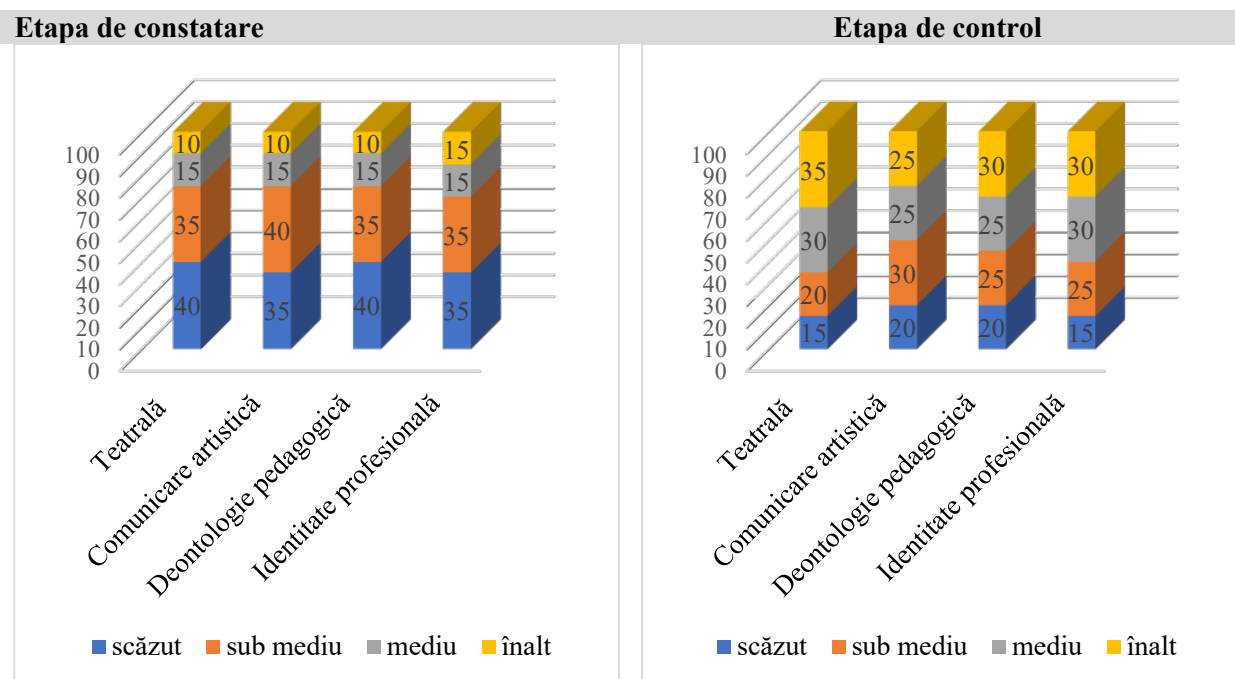

Figura 3.17. Nivelurile excelenței artistice în baza componentelor, anul 2019 - 20 de studenți, etapele de constatare și control

Rezultatele înregistrate de respondenți în plan comparativ, Figura 3.17, scot în evidență următoarele componente: pentru **nivelul scăzut**, componenta teatrală - 40% - etapa de constatare și 15% pentru etapa de control. Comunicarea artistică - 35% pentru etapa de constatare și 20% pentru etapa de control. Deontologie pedagogică a acumulat 40% - etapa de constatare și 20% - etapa de control. Identitate profesională înregistrează 35% pentru etapa de constatare și 15% pentru etapa de control.

Nivelul sub mediu pentru componenta teatrală este e 35% la etapa de constatare și 20% la etapa de control. Comunicare artistică - 40% pentru etapa de constatare și 30% pentru etapa de control. Deontologie pedagogică - etapa de constatare 35%, etapa de control - 25%. Identitate profesională - 35% la etapa de constatare, 25% la etapa de control.

Nivelul mediu pentru componenta teatrală 15% - etapa de constatare și 30%- etapa de control. Comunicare artistică cu 15% la etapa de constatare și 25% la etapa de control. Deontologie pedagogică 15% - etapa de constatare, 25% - etapa de control. Identitate profesională 15% - etapa de constatare și 30% - etapa de control.

Nivelul înalt pentru comunicarea teatrală demonstrează 10%- etapa de constatare, 3% - etapa de control. Comunicare artistică 10% pentru etapa de constatare și 25% pentru etapa de control. Deontologie pedagogică a vizat 10% - constatare, 30% pentru etapa de control. Identitate profesională a fost identificată cu 15% pentru etapa de constatare, 30% pentru etapa de control.

Tabloul de analiză a arătat că nivelul înalt pentru etapa de control a crescut, iar nivelul scăzut a coborât, nivelul sub mediu a coborât, iar nivelul mediu s-a ridicat, la fel pentru etapa de control.

O altă poziție este prezentată în Figura 3.18 ariile excelenței artistice: *intrapersonală și socială* din anul 2019 cu 20 de studenți.

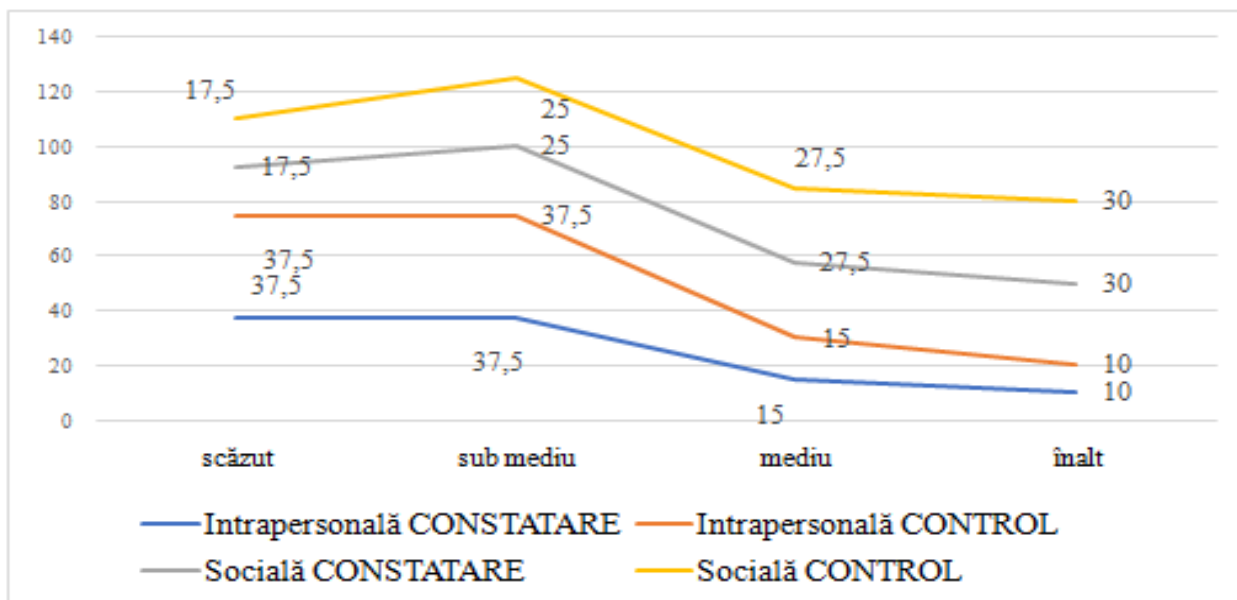

Figura 3.18. Ariile excelenței artistice: intrapersonală și socială, anul 2019 – 20 de studenți

Nivelul calității a demonstrat nivelul scăzut de 37,5% pentru aria intrapersonală la etapa de constatare și etapa de control. Nivelul sub mediu este la fel același (37,5%) pentru aria intrapersonală la etapa de constatare cât și la etapa de control. La etapa de constatare și de control, nivelul mediu, pentru aria intrapersonală la fel este egal cu 15%, iar nivelul înalt a ajuns la 10%.

Aria socială a obținut aceleași rezultate la nivel scăzut (17,5%), la nivel sub mediu (25%), la nivel mediu (27,5%) și la nivel înalt (30%) atât pentru etapa de constatare cât și pentru etapa de control. Tabelul de mai jos indică valorile excelenței artistice ale studenților din anul 2018 cu 36 de studenți, etapele de constatare și control la nivel comparativ.

Tabelul 3.11. Valorile excelenței artistice a studenților, anul 2020 - 48 de studenți, etapele de constatare și control

Valori	Etapе experimentale și niveluri							
	Constatare				Control			
	scăzut	sub mediu	mediu	înalt	scăzut	sub mediu	mediu	Înalt
Artistism teatral	39,6	41,7	8,3	10,4	18,7	18,7	33,4	29,2
Entuziasm și originalitate	35,4	45,7	12,6	6,3	16,7	22,9	25,0	35,4
Cultură psihofizică și coregrafică	37,5	37,5	10,4	14,6	20,9	27,2	20,9	29,2
Creativitate exploratorie și artistică	31,2	39,6	18,8	10,4	18,8	20,8	31,2	29,2

Carismă pedagogică	35,4	43,7	14,6	6,3	18,8	25,0	27,1	29,1
Rezistență la stres și confort psihologic	31,2	39,6	18,8	10,4	27,1	20,8	25,0	27,1
Umanism și disponibilitate pedagogică	35,4	43,7	14,6	6,3	18,7	20,8	29,3	31,2
Transpunere artistică și simțul umorului	39,6	41,7	12,4	6,3	18,7	22,9	27,2	31,2
Rezonanță socială	35,4	50,0	6,2	8,4	18,8	18,8	31,2	31,2
Integritate și eficiență profesională	31,3	45,7	12,6	10,4	18,8	20,8	29,2	31,2

Rezultatele înregistrate în Tabelul 3.11. prezintă datele la Valorile excelenței artistice a studenților la etapa de constatare și control. Conform datelor înregistrate putem observa schimbările pentru fiecare valoare la cele patru nivele măsurate. Nivelul scăzut al valorilor excelenței artistice a studenților la etapa de constatare care este mai mare decât la etapa de control, nivelul mediu și înalt de asemenea este ridicat pentru majoritatea valorilor excelenței artistice a studenților la etapa de constatare și de control.

Interpretarea datelor obținute prin chestionare a permis evidențierea nivelurilor excelenței artistice în baza componentelor pentru anul 2020 cu 48 de studenți și compararea datelor la etapele de constatare și control în figura 3.19

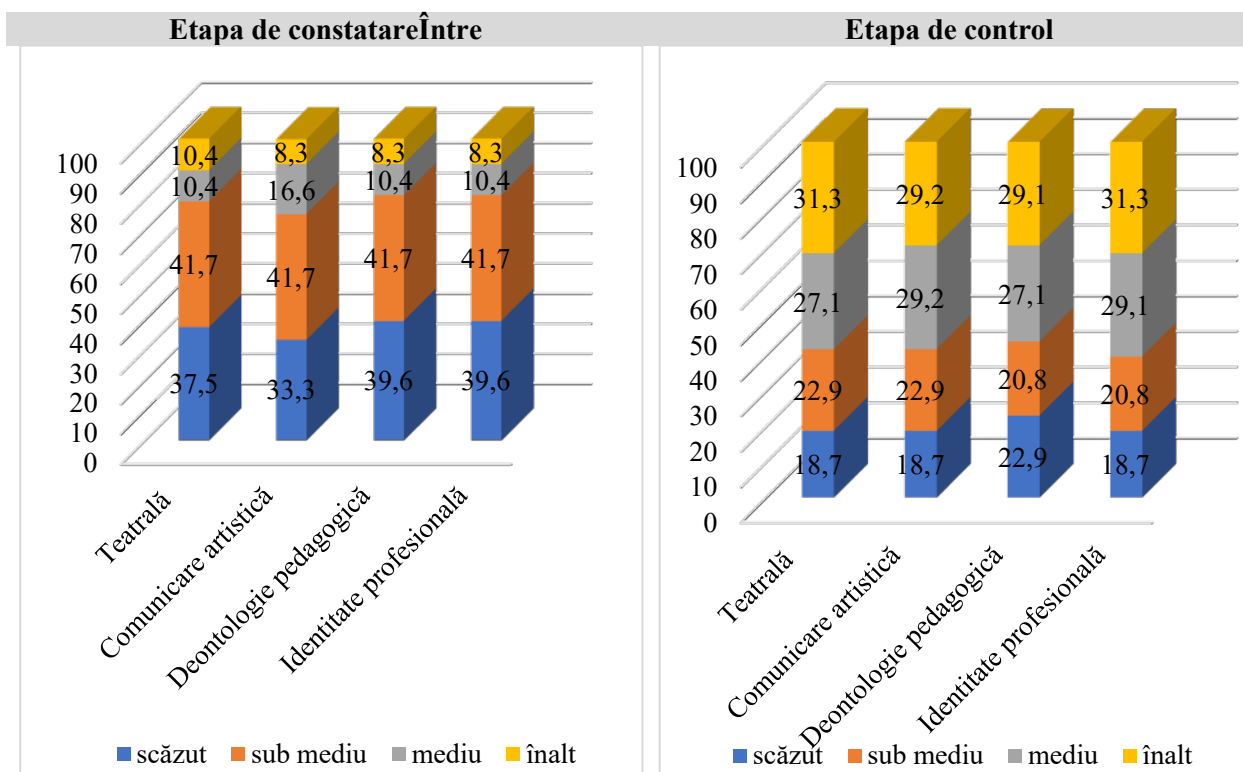

Figura 3.19. Nivelurile excelenței artistice în baza componentelor, anul 2020- 48 de studenți, etapele de constatare și control

În același timp, trebuie de menționat că se constată și anumite date experimentale diferite pentru nivelurile excelenței artistice în baza componentelor, spre exemplu, 37,5% a fost apreciată componenta teatrală la **nivelul scăzut** pentru etapa de constatare și 18,7% - nivelul scăzut pentru etapa de control.

Comunicarea artistică a atins 33,3% la nivel scăzut pentru etapa de constatare și 22,9% la etapa de control. Deontologie pedagogică - (39,6%) etapa de constatare, iar 22,9% - etapa de control. Identitate profesională arată 39,6% pentru constatare și 18,7% pentru etapa de control.

Nivelul sub mediu pentru componenta teatrală demonstrează 41,7% - etapa de constatare și 22,9% - etapa de control. Comunicare artistică 41,7% - etapa de constatare, 22,9% - etapa de control. Deontologie pedagogică înregistrează 41,7% pentru etapa de constatare și 20,8% pentru etapa de control. Identitate profesională 41,7% - etapa de constatare, 20,8% - etapa de control.

Nivelul mediu a atins următoarele rezultate: componenta teatrală 10,4% - etapa de constatare, 27,1% - etapa de control. Comunicarea artistică 16,6% pentru etapa de constatare, 29,2% pentru etapa de control. Deontologie pedagogică arată 10,4% la etapa de constatare și 27,1% la etapa de control. Identitate profesională obține 10,4% - constatare, 29,1% - control.

Nivelul înalt reprezintă pentru componenta teatrală 10,4% pentru etapa de constatare și 31,3% pentru etapa de control. Comunicarea artistică atinge 8,3% - etapa de constatare, 29,2% - etapa de control. Deontologie pedagogică - este de 8,3% la etapa de constatare, 29,1% la etapa de control. Identitate profesională se apreciază cu 8,3% - etapa de constatare și 31,3% - etapa de control. În rezultat, se observă că valoarea procentuală a nivelului înalt și mediu a crescut pentru etapa de control și valoarea procentuală a nivelului scăzut și sub mediu a coborât față de etapa de constatare.

În cercetarea experimentală, continuăm cu Figura 3.20, care reflectă valorile excelenței artistice pentru ariile: *intrapersonală și socială* în anul 2020 cu 48 de studenți.

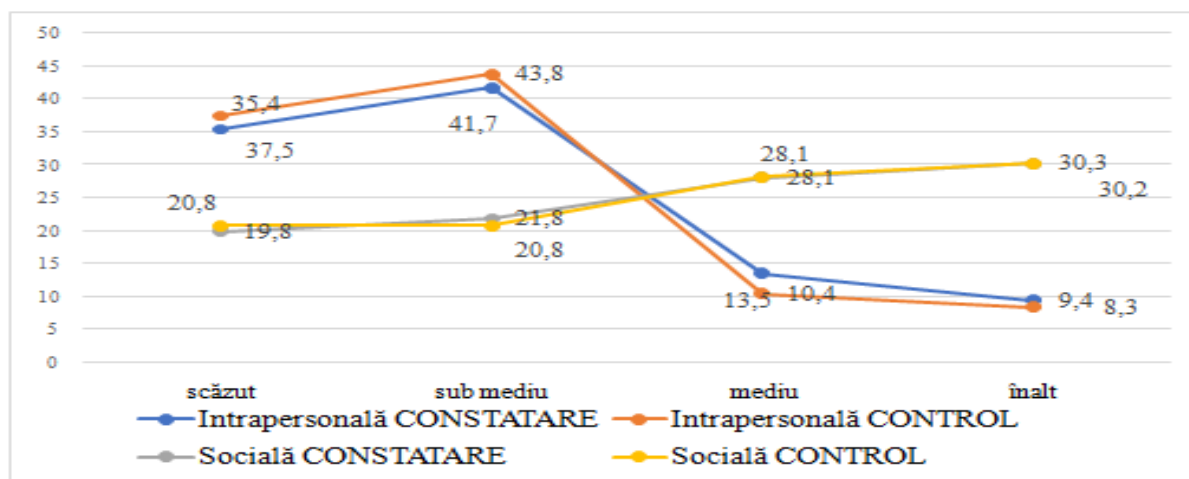

Figura 3.20. Ariile excelenței artistice: *intrapersonală și socială*, anul 2020 – 48 de studenți

Datele prezentate în figura 3.20 reflectă ariile excelenței artistice: *intrapersonală și socială* pentru anul 2020 cu 48 de studenți (LE). Analiza datelor ne-a permis să constatăm că respondenții au demonstrat pentru aria intrapersonală nivel scăzut (37,5%), nivel sub mediu (41,7%), nivelul mediu (13,5%), nivelul înalt (9,4%) pentru etapa de constatare. Pentru etapa de control, aria intrapersonală a înregistrat nivelul scăzut (35,4%), nivelul sub mediu (43,8%), nivelul mediu (13,5%) și nivelul înalt (8,3%).

Aria socială arată nivelul scăzut (19,8%) pentru etapa de constatare, nivelul sub mediu (21,8%), nivelul mediu (28,1%), nivelul înalt (30,2%). Etapa de control, pentru aria socială, reflectă nivelul scăzut (19,8%), nivelul sub mediu (20,8%), nivelul mediu (28,1%) și nivelul înalt (30,2%). Repartizarea datelor la prima constatare este moderată, însă cu nivel înalt s-au autoevaluat doar 22,4%, iar cu nivel mediu 24,1%. S-a văzut aria intrapersonală la etapa de constatare și etapa de control aproape se intersectează la nivel scăzut și înalt, iar pentru nivelul sub mediu și mediu aria intrapersonală la etapa de control a crescut. Aria socială pentru etapa de constatare și etapa de control sunt practic identice.

Se prezintă în Figura 3.21 nivelurile excelenței artistice la studenți (plan comparat) pentru aria intrapersonală și aria socială pentru anii 2018-2020.

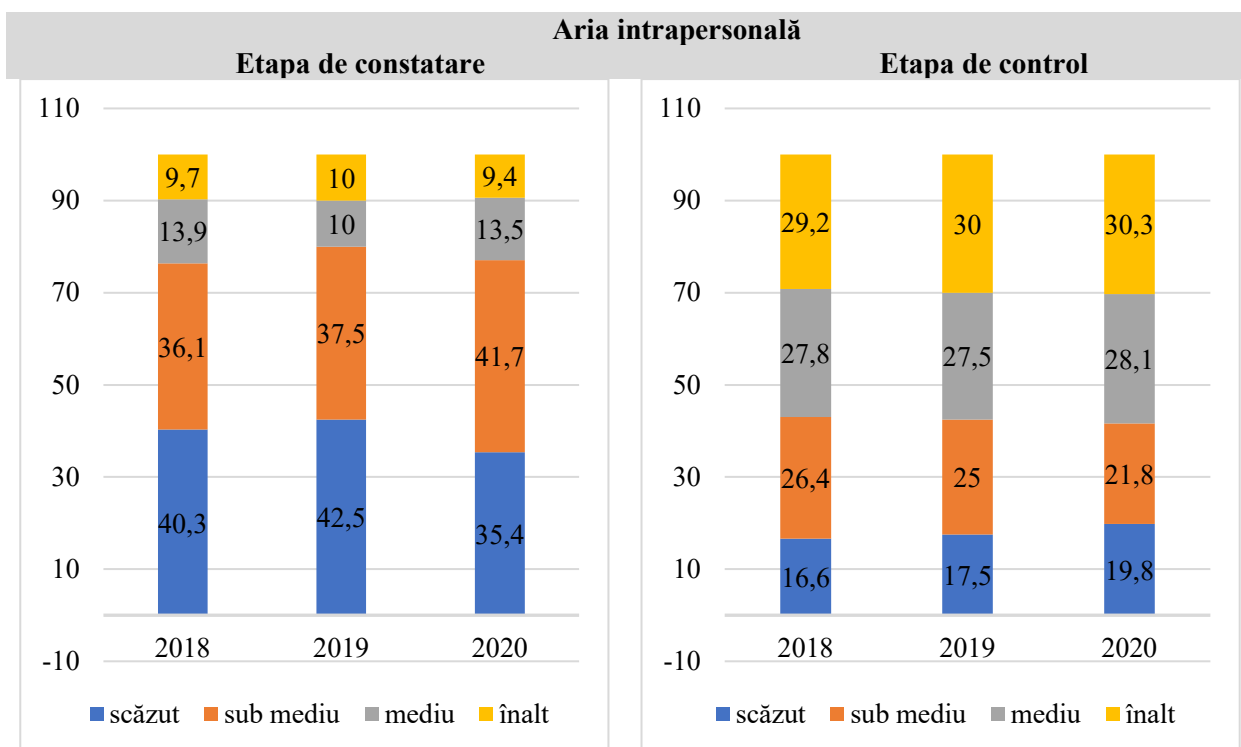

Figura 3.21. Niveluri ale excelenței artistice la studenți (plan comparat), anii 2018-2020

Rezultatele înregistrate de subiecți denotă că nivelul scăzut la etapa de control este mai mic decât la etapa de constatare, nivelul înalt este mai ridicat la etapa de control. La fel, nivelul sub mediu s-a micșorat la etapa de control, iar nivelul mediu s-a mărit la etapa de control.

Figura 3.22 reprezintă niveluri ale excelenței artistice la studenți (plan comparat), anii 2018-2020 pentru aria socială.

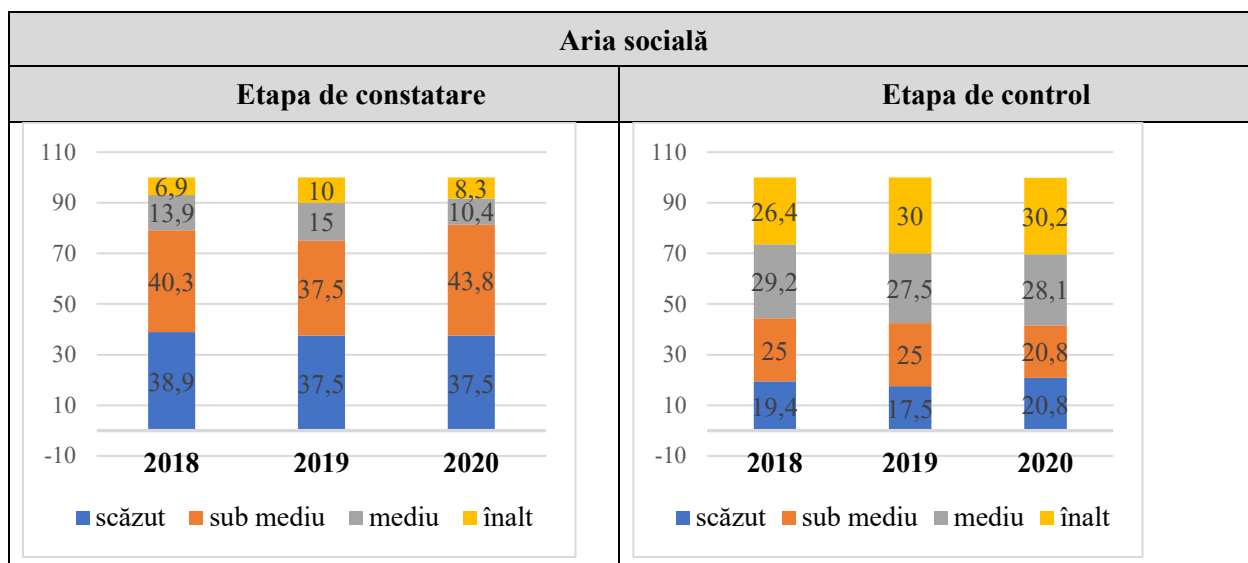

Figura 3.22. Niveluri ale excelenței artistice la studenți (plan comparat), anii 2018-2020

Valorile procentuale înregistrate sunt evidența schimbărilor calitative în planul formării excelenței artistice la studenții-pedagogi pentru toți anii de realizare a cercetării experimentale.

Prin urmare, constatăm experimental că la etapa de control au fost obținute rezultate mai înalte în anii de studii 2018-2019, ce au arătat o dorință puternică și persistentă de a-și dezvolta identitatea personală și profesională în mod activ și autonom, având la bază valorile excelenței artistice ale cadrului didactic ce au fost formate. În acest context, С. Д. Якушева, А. В. Зюзина reclamă că *Excelența artistică* se formează în procesul de dezvoltare spirituală și practică cu scopul de satisfacere a nevoii de autoperfecționare profesională și autoeducație. Activitate teatrală (artistică) permite să formăm expresivitatea vorbirii studentului/elevului, dezvoltându-i posibilitățile artistice, insuflând interes pentru cultura autohtonă și teatru [270, p. 1].

Examinarea cu atenție a valorilor excelenței artistice a cadrelor didactice la etapele de constatare și control a făcut posibilă constatarea nivelurilor de formare a valorilor excelenței artistice ale cadrelor didactice (subiecți incluși în cercetare). În tabel sunt prezentate rezultatele comparative înregistrate **la etapa de constatare și de control de către cadrele didactice**. Acțiunile măsurabile de rigoare s-au realizat diferențiat per fiecare etapă experimentală (constatare, control), stabilind nivelurile: scăzut, sub mediu, mediu, înalt.

Eșantionul cadrelor didactice pentru stabilirea nivelurilor de formare a valorilor excelenței artistice la etapele de constatare și control a fost alcătuit, la fel din 61 de profesori în 2020 și 119 profesori în anul 2021.

Rezultatele numerice ale cadrelor didactice înregistrate în planul comparat la etapele de constatare și control au demonstrat diferențe semnificative față de rezultatele numerice ale studenților pedagogi. Valorile excelenței artistice a cadrelor didactice, reflectate în tabel privind nivelul de formare a valorilor excelenței artistice a studenților au fost analizate în cadrul orelor de formare profesională continuă din cadrul USARB.

Compararea datelor statistice a fost utilizată ca procedură experimentală pentru a identifica diferențele între nivelurile de formare a valorilor EA ale profesorilor școlari, adică nivelul scăzut, sub mediu, mediu și înalt la etapa de constatare și de control.

Aceste date confirmă creștea procentuală pentru nivelul înalt și nivelul mediu față de scăderea valorilor procentuale pentru nivelul scăzut și mediu.

Figura 3.23 reprezintă nivelurile excelenței artistice ale cadrelor didactice în baza componentelor: teatrală, comunicarea artistică, deontologia pedagogică și identitatea profesională.

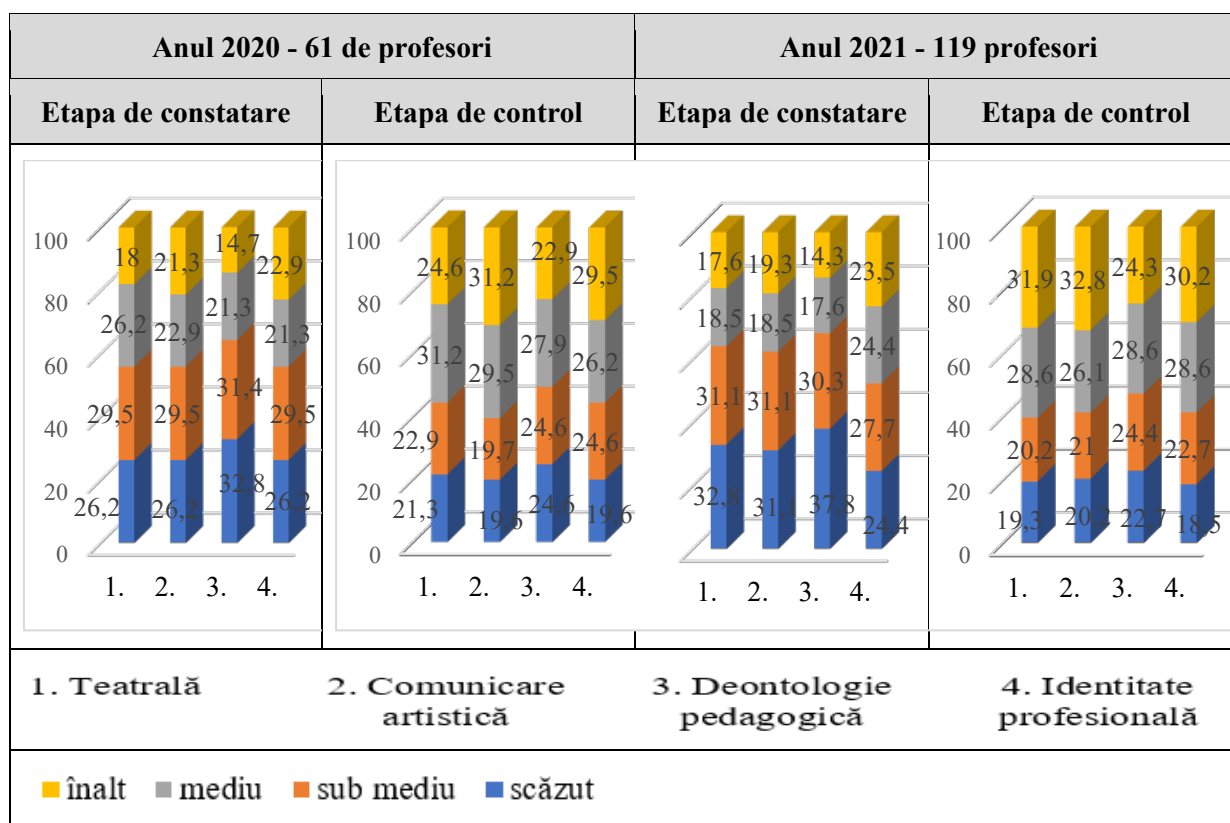

Figura 3.23. Nivelurile excelenței artistice a cadrelor didactice în baza componentelor

Pe eșantionul din 2020, la **nivelul scăzut**, toate patru componente măsurate sunt în descreștere, cea mai semnificativă descreștere a înregistrat-o componenta *deontologie pedagogică*, cu diferența de 8,2 %. **Nivelul sub mediu** este la fel cu valori descrescătoare în experimentul de control în comparație cu etapa de constatare a experimentului. Cea mai semnificativă descreștere pentru acest nivel s-a înregistrat pentru componenta *comunicare artistică*, cu diferența de 9,8% în favoarea etapei de control a

experimentului. **Nivelul mediu** înregistrează valori crescătoare, în acest caz mai relevantă fiind creșterea pentru componenta *comunicare artistică* cu diferența de 6,7%. **Nivelul înalt** al formării componentelor EA a sporit pentru toate componentele.

În anul 2021, nivelurile excelenței artistice a cadrelor didactice în baza componentelor, pe eșantionul de 119 profesori pentru etapa de constatare și etapa de control, indică un tablou foarte apropiat celui din 2020, întrucât valorile procentuale pentru cele patru componente la nivelul înalt și la nivelul mediu sunt în creștere, iar la nivelul scăzut și la nivelul sub mediu sunt în descreștere.

Putem afirma că la etapa de control rezultatele pentru nivelul înalt și mediu sunt mai mari vis-a-vis de nivelul sub mediu și scăzut, care scade atât pentru anul 2020 cât și pentru anul 2021, acest lucru datorându-se îndeosebi modernizării curriculare, prin integrarea conținuturilor și strategiilor specifice de formare a EA, în procesul de predare/învățare/evaluare.

Figura 3.24 ilustrează ariile excelenței artistice ale cadrelor didactice: *intrapersonală și socială* pentru etapele de constatare și control, anii 2020 și 2021.

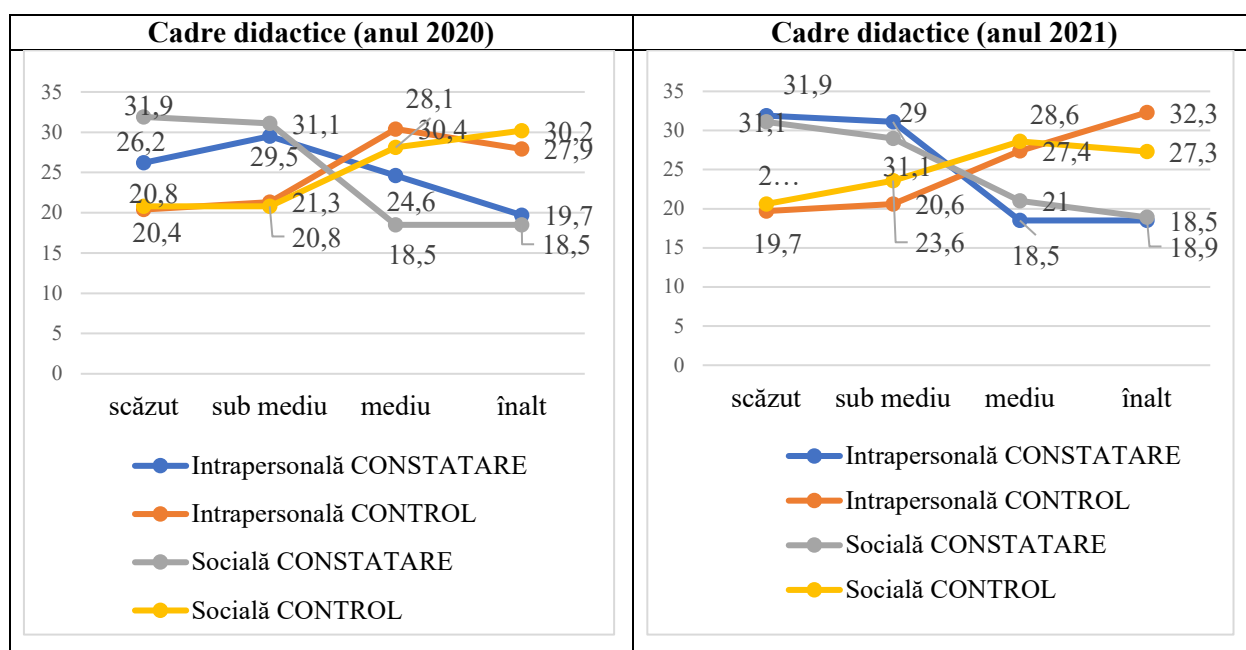

Figura 3.24. Ariile excelenței artistice ale cadrelor didactice: *intrapersonală și socială*, etapele de constatare și control

Rezultatele înregistrate de subiecți la etapa de control au demonstrat diferențe nesemnificative. Aria intrapersonală la constatare, anul 2020, a obținut pentru *nivelul înalt* 19,7%, în anul 2021 -18,9%. Aria socială la etapa de constatare, în 2020 a obținut pentru nivelul înalt 18,5%, în 2021, la fel - 18,5%. Aria intrapersonală la etapa de constatare, anul 2020, *nivelul mediu* a înregistrat 24,6%, iar în anul 2021 - 18,5%. Aria socială a demonstrat la etapa de constatare, nivelul mediu în 2020 - 18,5%, la etapa de control, nivelul mediu, anul 2021-21%. *Nivelul sub mediu* la etapa de constatare pentru anul 2020, aria intrapersonală se constată 29,5%, la etapa de

constatare aria intrapersonală pentru anul 2021 arată 29%. Aria socială remarcă la etapa de constatare, anul 2020 și 2021 - 31,1%. *Nivelul scăzut* demonstrează pentru aria intrapersonală, la etapa de constatare în anul 2020 - 26,2%, iar în 2021 - 31,9%. Aria socială, la etapa de constatare, în 2020 - 31,9%, în 2021 - 31,1%.

Etapa de control pentru aria intrapersonală, anul 2020 a înregistrat 27,9% pentru *nivelul înalt*, iar pentru anul 2021 - 32,3%. Aria socială la etapa de control, pentru nivelul înalt a acumulat în 2020 - 30,2%, în 2021 - 27,3%. *Nivelul mediu* pentru aria intrapersonală, anul 2020 a obținut 28,1%, anul 2021 - 27,4%. Pentru aria socială au fost sintetizate, la etapa de control, în 2020 - 30,4%, iar în 2021 - 28,6%. *Nivelul sub mediu* a reflectat pentru aria intrapersonală, în anul 2020 - 21,3%, în anul 2021 - 20,6%. Aria socială a determinat, în anul 2020 - 20,8%, în anul 2021 - 20,6%. *Nivelul scăzut* pentru aria intrapersonală înregistrează pentru anul 2020 - 20,8%, în 2021 - 19,7%. Aria socială, în 2020 a obținut 20,4%, dar în 2021 - 20,6%.

În concluzie, analiza comparată a datelor experimentale demonstrează creșterea semnificativă a datelor experimentale de la nivelul scăzut și nivelul sub mediu spre nivelul înalt și mediu, atât în anul 2020, cât și în 2021, iar pentru etapa de control aria intrapersonală și socială arată nivelul scăzut și nivelul sub mediu coborâte, pe când nivelul înalt și nivelul mediu valori ridicate pentru anii 2020 și 2021.

3.4 Concluzii la capitolul 3

1. Capitolul 3 conține descrierea etapelor de constatare, de formare și de control ale experimentului pedagogic, realizarea căruia a permis analiza procesului de formare a excelenței artistice ale studenților și învățătorilor. Modelul teoretic al EA și toate instrumentele pedagogice elaborate au fost validate pe lotul experimental reprezentat de studenți și cadre didactice (descrise în subcapitolul 3.1).

2. Ca urmare a cercetării empirice descrise au fost stabilite valorile, nevoile și preocupările cadrelor didactice privind afirmarea excelenței artistice. Demersul experimental al evaluării excelenței artistice este prezentat prin utilizarea procedurii de comparare în cercetare *înainte și după*. Datele cercetării au fost conturate de indicatorii excelenței artistice și au generat constatări privind nivelurile excelenței artistice a cadrelor didactice prin *valori* ale EACD și niveluri ale excelenței artistice a cadrelor didactice pentru *aria intrapersonală și aria socială*.

3. Valorile comportamentale ale excelenței artistice deduse din teoriile din domeniul educației corespund nevoilor specifice ale studenților pedagogi și ale cadrelor didactice. *Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar a*

asigurat dinamica pozitivă a valorilor EA, formată studenților pedagogi și evaluată/descrisă prin valorificarea componentelor: teatrală, comunicare artistică, deontologie pedagogică și identitate profesională și valorile EA.

4. Datele experimentale obținute din implementarea *Tehnologiei de formare a excelenței artistice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar* au confirmat ipoteza cercetării: metodologia formării excelenței artistice *a cadrelor didactice din învățământului primar* a devenit eficientă prin: identificarea fundamentelor epistemologice ale excelenței artistice *în postura formării profesionale continue a cadrelor didactice*; elucidarea specificului formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar; conceptualizarea științifică a *Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar prin stimularea învățării permanente*; elaborarea și validarea experimentală a *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice* ce a presupus elaborarea curriculumului disciplinar universitar și a suportului metodologic la disciplina *Abilități artistice ale pedagogului* fiind demonstrată experimental dinamica pozitivă a formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar.

5. Analiza datelor ne - a permis să constatăm, rezultate experimentale crescute pentru aria intrapersonală și aria socială la etapa de constatare și control în anii 2018-2019. În figura 3.21 se observă o creștere semnificativă a datelor pentru aria intrapersonală a nivelului excelenței artistice a studenților pedagogi (plan comparat) a experimentului de constatare în anul 2020 fiind de 9,4%, iar în cadrul experimentului de control fiind de 30,3%. La fel se observă în figura 3.22 o creștere semnificativă a datelor obținute la etapa de control pentru aria socială a studenților pedagogi (plan comparat) în anul 2020 pentru experimentul de constatare am obținut -8,3%, iar în cadrul experimentului de control am obținut 30,2%. La fel și în anii 2018, 2019 se observă o creștere pentru nivelul mediu și nivelul înalt a datelor experimentului de control.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Cercetarea aprofundată a literaturii pedagogice a determinat unele incoerențe în definirea conceptului principal al cercetării – excelența artistică a cadrelor didactice. În contextul cercetării teoretico-experimentale ***am recurs la conceptul excelență artistică care în literatura de domeniu reprezintă un set de competențe artistice necesare profesorilor pentru afirmarea deontologică a profesionalismului bazat pe artistismul pedagogic*** în educația elevilor mici. Prin realizarea obiectivelor cercetării ***a fost stabilită relevanța excelenței artistice în contextul standardelor profesionale a cadrelor didactice din învățământul primar*** (Cap.1; 1.2).

2. Din perspectiva obiectivelor cercetării, ***a fost descrisă evoluția conținutului științific a excelenței artistice și a competențelor artistice în referențialul profesional al cadrelor didactice***, fiind demonstrată științific valoarea excelenței artistice în sporirea culturii profesionale a cadrelor didactice accentuându-se relevanța competențelor artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice din învățământul primar. ***S-a demonstrat științific că profesorii care au bine formate valorile excelenței artistice*** exprimă eleganța deontologică a conduitei pedagogice, se afirmă prin actualizarea permanentă a atitudinilor artistice, a culturii și a succesului profesional (Cap.1; 1.1).

3. În contextul problematicii generate de importanța și dificultățile formării excelenței artistice prin cercetare teoretică, procedeul de ***investigare a determinat fundamente epistemologice privind excelența artistică a cadrelor didactice***, descrise prin variate abordări științifice fiind evidențiate valorile prioritare ale excelenței artistice (Cap. 1, 1.1; 1.2).

4. ***Caracteristicile esențiale ale excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar a generat nevoia precizării valorilor specifice (integritate, rezistență la stres, entuziasm, eficiență, confort psihologic, originalitate, rezonanță socială, charismă pedagogică, artistism teatral, transpunere artistică, creativitate exploratorie, cultură coregrafică, simțul umorului, disponibilitate pedagogică, umanism)***, necesare pentru proiectarea și realizarea demersului experimental (Cap. 2; 2.1).

5. Diversitatea de interpretări științifice a valorilor excelenței artistice a cadrelor didactice, studiul evolutiv al termenului de excelență artistică și a competențelor artistice, al modelelor excelenței artistice în opinia cercetătorilor de domeniu ***a condus la elaborarea științifică și valorificarea în practica universitară a Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar***, structurat în baza valorilor excelenței artistice. Una din caracteristicile universului valoric al excelenței artistice a cadrelor didactice este profunzimea interpretării experiențelor profesionale prin reflecții pedagogice (Cap. 2, 2.2).

6. Proiectarea și realizarea ***experimentului pedagogic*** asupra unui eșantion reprezentativ de subiecți, constituit din studenți pedagogi și profesori școlari ***a contribuit la formularea unor***

concluzii științifice ce au evidențiat importanța excelenței artistice a cadrelor didactice din perspectiva standardelor profesionale din învățământul primar. Pentru realizarea cercetării, a fost implementată *Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar* care a permis dezvoltarea etapizată a valorilor excelenței artistice. *Comunicarea artistică* a cadrelor didactice cu elevii din învățământul primar crează premise pentru valorificarea conținuturilor informaționale și a celor afectiv-atitudinale stimulând dezvoltarea sensibilității pedagogice și a inteligenței emoționale a elevilor. Afirmarea competențelor de comunicare artistică este interpretată în cercetare din punctul de vedere al integrității exprimării limbajului verbal, para- și nonverbal care se dezvoltă eficient în procesul educațional din învățământul primar (Cap. 3; 3.1).

7. La etapa de formare din cadrul experimentului pedagogic a fost elaborată și validată experimental **Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice, fondată teoretic prin Modelul teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice.** Analiza comparativă a datelor experimentale, la etapa de control, a valorificat eficient acțiunile, alcătuind note de curs pentru studenții pedagogi și acțiunile de formare a valorilor excelenței artistice ale cadrelor didactice. Au fost evidențiate valorile excelenței artistice a cadrelor didactice care au facilitat descrierea nivelurilor de formare a excelenței artistice a studenților pedagogi și a profesorilor școlari. Soluția cercetării **problemei științifice rezidă în determinarea** semnificației științifice a excelenței artistice a cadrelor didactice în cadrul Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar și planificarea și implementarea *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice* care a asigurat dinamica pozitivă a valorilor experimentale constituind dovada eficacității acesteia (Cap. 2, 2.1.; 3, 3.2; 3.3).

Conforme valorilor teoretice și praxiologice ale cercetării sunt următoarele **recomandări:**
Cercetătorilor în domeniu: cercetarea multiaspectuală a valorilor excelenței artistice a cadrelor didactice și valorizarea acestora prin intermediul altor modele ale excelenței artistice;
Cadrelor didactice universitare: (a) Dezvoltarea și valorificarea **Modelului teoretic al excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar** elaborat de autoare; (b) Implementarea *Tehnologiei de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice* în cadrul programelor de formare inițială (cu studenții) și continuă (profesorii), descrise în cercetare în procesul de formare a excelenței artistice; (c) Elaborarea suporturilor de curs în corespundere cu modelul tehnologic propus, în vederea ameliorării calității procesului de predare-învățare-evaluare a disciplinelor artistice; (d) Dezvoltarea competențelor studenților în conformitate cu Standardele de competență profesională a cadrelor didactice; (e) Motivarea studenților și (auto)motivarea pentru utilizarea tehnologiilor moderne în procesul de predare-învățare-evaluare (f) Elaborarea

notelor de curs, ghidurilor metodologice pentru formarea continuă a cadrelor didactice din învățământul primar.

Cadrelor didactice: implimentarea activităților curriculare de dezvoltare personală din perspectiva excelenței artistice.

Studenților-pedagogi: valorificarea excelenței artistice prin autoeducare și autoformare..

BIBLIOGRAFIE

1. AFANAS, A. Teoria și praxiologia formării profesionale continue a cadrelor didactice. În: *Rezumatul tezei de doctor habilitat în științe ale educației*. Chișinău, 2022, p.29. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2022/58667/aliona_afanas_abstract.pdf.
2. ALEXANDRESCU, I. Apariția și dezvoltarea teatrului profesionist în limba națională prin teatrul școlar. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*. 2020, nr. 11, pp. 182-189. ISSN 1857-2103.
3. ALEXEI, L., GHILAȘ, A. Teatrul radiofonic, formă de comunicare artistică – prolegomene. In: *Învățământul artistic – dimensiuni culturale*. Chișinău, 15 aprilie 2022, pp. 75-76. ISBN 978-9975-117-81-4.
Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/75-76_39.pdf.
4. AMARIEI, D. Tradiții și obiceiuri românești. In: *Tradiții și obiceiuri în cultura românească – mijloace de păstrare și valorificare*. Ediția a VIII-a. Iunie 2019, nr. 1, p. 9. ISSN 2668-6333; ISSN-L 2668-6333. Disponibil: <https://scoala.idsirbu.ro/wp-content/uploads/2019/11/Revista-Simpozion-2019-%C8%98coala-Gimnazial%C4%83-%E2%80%9EID.-S%C3%A8rbu%E2%80%9D-Petrila-Hunedoara-Nr.11.pdf>
5. ANDRIȚCHI V., BALAN T. Abordări teoretice ale mentoratului din perspectiva dezvoltării profesionale. In: *Univers Pedagogic*. Chișinău, 2015, nr. 4 (48), p. 63. ISSN 1811-5470.
6. ANDRIȚCHI, V. Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general din perspectivă constructivistă. In: *Orientări axiologice ale constructivismului în educația modern*. Conferință științifico-practică cu participare internațională. 31 ianuarie - 1 februarie 2020. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2020, pp. 7-11. ISBN 978-9975-76-299-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/97039
7. APROTOSOAIE-IFTIMIA, A. Dezvoltarea creativității copiilor prin intermediul lucrărilor de artă. În: *Aspecte ale învățământului superior*. Materialele conferinței Dimensiuni ale educației artistice. Iași: Editura Artes, 2011, vol.VII, p. 13. ISBN 978-973-8263-19-2.
8. BACIU, S. *Paradigma managementului calității în instituțiile de învățământ superior*. Chișinău: Editura ASEM, 2014. 437 p. ISBN 978-9975-75-690-7.
9. BĂLAN, I. *Fundamente pedagogice de aplicare a metodelor real - active în formarea inițială a cadrelor didactice*: autoreferatul tz. de doct. în pedagogie. Chișinău, 2012. 34 p.
10. BARBAROȘ, C. Abordări teoretice privind definirea conceptului de competență. In: *Univers pedagogic*. 2018, nr. 4 (60), p. 20. ISSN 1811-5470.
11. BÂRZEA, C. *Arta și știința educației*. București, 1995. 117 p.

12. BECHERU, C. *Folclorul-arhiva vie a poporului*. [online]. 103 p. [citat 23.07.2020]. Disponibil: <https://educatia-moderna.ro/wp-content/uploads/2020/05/FOLCLORUL-arhiva-vie-a-poporului.pdf>
13. BEJAN, A. *Educația teatrală. Suport de curs*. Bălți: Indigou Color, 2022. 290 p. ISBN 978-9975-3490-6-2.
14. BEJAN, A. *Repere teoretico-metodologice de formare a elementelor culturii teatrale a elevilor mici: tz. de doct. în științe pedagogice*. Bălți, 2020, 214 p. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2020/55966/angela_bejan_thesis.pdf
15. BEJAN, A. Formarea competențelor profesionale la studenții-pedagogi în cadrul activității teatralizate. In: *Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor*. Materialele conf. șt. Intern.: consacrată celor 70 de ani de la fondarea univ. bălțene din 8 oct. 2015. Bălți, 2016, vol. II, pp. 17-21. ISBN 978-9975-50-178-1. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/2391/1/Bejan_A._studenti-pedagogi.pdf
16. BEJAN, A. Manifestarea elementelor de cultură teatrală la elevii claselor primare. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Ediția 1-a, 27 aprilie 2017. Bălți: Tipografia din Bălți, 2017, pp. 113-122. ISBN 978-9975-132-97-8.
17. BEȚIVU, A. *Formarea stilului existențial al adolescenților în contextul crizei valorilor: tz. de doct. în științe ale educației*. Chișinău, 2021. 226 p. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2021/57052/aurelia_betivu_thesis.pdf
18. BIRĂU, C. Mecanisme psihologice implicate în rezonanța afectivă interindividuală. In: *Revista Academiei Fortelor Terestre*. Anul X. Trimestrul I. Sibiu, 2005, nr. 1 (37). ISSN 2247-840X, ISSN-L 1582-6384. Disponibil: http://www.armyacademy.ro/reviste/1_2005/a11.pdf
19. BOGUȘ, A. Integritatea profesională a funcționarilor publici. In: *25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic, 23-24 septembrie 2016*. Chișinău: DEP ASEM, vol. 2, pp. 138-144. ISBN 978-9975-75-835-2. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/138-144.pdf
20. BOROZAN, M. Provocări actuale privind integrarea competențelor emoționale în standardele de formare a cadrelor didactice. In: *Revistă de științe socioumane*. 2011, nr. 1 (17), pp. 3-10. ISSN 1857-0119. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/16625
21. BORȘ, O. *Dialoguri despre educație. Profilul cadrului didactic*. București: Document de poziție, 2017. pp. 2-6.

22. BRAGA, M. Ce este „umanism” și cum trebuie înțeles „umanismul”? (scurtă analiză a lucrării lui Martin Heidegger „Scrisoare despre „Umanism”). In: *Științele socioumanistice și progresul tehnico-științific*: conf. șt. interuniv., 20 aprilie 2018; *Teoria și practica integrării europene*: conf. șt. studențească, 4 mai 2018, Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 2018, pp. 34-38. ISBN 978-9975-45-547-3. Disponibil: http://www.repository.utm.md/bitstream/handle/5014/6617/St_socio-um_2018_pg34_38.pdf?sequence=1&isAllowed=y
23. BRAGARENCO, N., BURDUH, A., COSUMOV, M., COTOVIȚCAIA, D. et al. *Cadrul de referință al educației extrașcolare (nonformale) din Republica Moldova*. [online]. Chișinău: CEP USM, 2020. [citată 23.07.2020]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_refrinta_al_educatiei_si_invatamantului_extrascolar.pdf
24. BRIȚCHI, A. Dezvoltarea competențelor artistico-plastice la elevii mici prin metoda proiectelor. In: *Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*. Iași, 30 octombrie 2020, vol. 36, pp. 110-115. ISBN 978-606-685-744-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/110-115_9.pdf
25. BUCUN, N., POGOLȘA, L., BOLBOCEANU, A., GUȚU, V. *Standarde de competență – instrument de realizare a politicilor educaționale*. Chișinău: Print-Caro SRL, 2010. 93 p. ISBN 978-9975-4159-2-7.
26. BUCUR, A. Manager – a fi sau a nu fi. In: *Revista de Management și Inginerie Economică, Vol. 16*. Cluj-Napoca, 2017, nr. 4, p. 734. Disponibil: https://www.rmee.org/abstracturi/66/17_Debut%20studentesc-%20Adrian%20%20Bucur_24_06_2017%20-%20ok%20_Nr_4_2017.pdf
27. BURDENIUC, A. Teatrul școlar ca o modalitate eficientă de dezvoltare a competenței cu caracter integrator. Teatrul „Baștina-junior” de la L. T. „L. Blaga” din mun. Bălți. Bune practice. In: *Timpul* [online]. Chișinău, 2022. [citată 23.07.2020]. Disponibil: <https://portal.revistatimpul.ro/timpul-chisinau/angela-burdeniuc-teatrul-scolar-ca-o-modalitate-eficienta-de-dezvoltare-a-competentei-cu-caracter-integrator-teatrul-bastina-j>
28. BUZENCO, A. Folclorul și tradițiile de familie și contribuția lor la formarea orientărilor axiologice la copii. In: *Revistă de științe socioumane*. 2015, nr. 2 (30), 102-111. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p.102-111%20Folclorul%20si%20tradiitiile%20de%20familie%20%C5%9Fi%20contributia%20lor%20la%20formarea%20orientarilor%20axiologice%20la%20copii.pdf

29. *Cadrul de referință al curriculumului universitar*. Chișinău: CEP USM, 2015. 128 p. ISBN 978-9975-71-689-5. Disponibil: https://edu.asm.md/sites/default/files/07_Cadrul%20de%20referinta%20a%20cirriculumul%20universitar.pdf
30. CALIGA, M. Formarea cadrelor didactice în domeniul educației artistice. In: *Materialele conferinței Dimensiuni ale educației artistice. Mediere social-educatională prin arte*. Iași: Artes, 2012, vol. VIII, p. 124. ISBN 978-606-547-077-4.
31. CALLO, T. Calitatea cadrului didactic ca intensiune. In: *Didactica Pro*. 2008, nr. 4-5. p. 38. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Calitatea%20cadrului%20didactic%20ca%20intensiune.pdf
32. CALLO, T. Deontologia cunoașterii în educația prin știință. In: *Revistă de științe socioumane*. Chișinău, 2009, nr. 1 (11), pp. 32-36. ISSN 1857-0119. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/32_36_Deontologia%20cunoasterii%20in%20educatia%20prin%20stiinta.pdf
33. CARA, A., *Formarea/dezvoltarea profesională a personalului didactic la nivelul instituției școlare* [online]. Institutul de Politici Publice, 2007. 46 p. [citată 23.07.2020]. Disponibil: <https://ipp.md/old/libview.php?l=ro&id=138&idc=169>
34. CERBUȘCA, P. Repere pentru implementarea standardelor de competență profesională ale cadrelor didactice și manageriale din învățământul general. In: *Didactica Pro*. 2017, nr. 1 (101), pp. 28-32. ISSN 1810-6455. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/83582
35. *Cerințe moderne față de personalitatea profesorului-coregraf, rețeaua socială a educatorilor* [online]. [citată 23.07.2020]. Disponibil: <https://materiale.pvgazeta.info/utilizator-195/cerinte-moderne-fata-de-personalitatea.html>
36. CHIHAI, L., CIFOR, L. ș.a. *Dicționar enciclopedic ilustrat*. Chișinău: Editura Cartier, 1999. 1808 p. ISBN 9975-949-64-9.
37. CIOBANU, L. Formarea continuă a diriginților prin cursuri de perfecționare. In: *Cultura profesională a cadrelor didactice*. Exigențe actuale: Materiale Simp. Șt. Intern., Rep. Moldova, Ch., 16-17 mai, 2013. Chișinău, 2013, pp. 385-389. Disponibil: http://cc.sibimol.bnrm.md/opac/bibliographic_view/499008;jsessionid=5D271AE65D5BAF5926D881115B242DC7.
38. CIOBANU, L. Modalități didactice de pregătire a elevilor din ciclul primar pentru activitatea teatralizată. In: *Managementul Educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, ediția a III-a. Bălți, 2020, pp. 428-434. ISBN 978-9975-3422-5-4. Disponibil:

http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4893/1/Ciobanu_Conf_ME_2020.pdf

39. COCIERU, M. Folclorul și literatura scrisă: aspect teoretice. In: *Metaliteratură, anul XI*. 2011, nr. 1-2 (26), p. 111. ISSN 1857-1905. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Folclorul%20si%20literatura%20scrisa_aspecte%20teoretice.pdf
40. *Codul Educației al Republicii Moldova: nr. 152, din 17.07.2014, titlul VII – Învățarea pe tot parcursul vieții* [online]. [citat 23.07.2020]. Disponibil: https://lege.md/codul_educatiei/titlul-VII
41. COJOCARI-LUCHIAN, S., CARP, A. Tehnici de formare a competenței de comunicare prin teatru: atelier de lucru. In: *Buletinul științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Seria „Științe Umanistice”*. 2017, nr. 2 (6), pp. 55-73. ISSN 2345-1866.
42. COJOCARU, A. Învățătorul de muzică, personalitate cu abilități artistice. In: *Făclia*. 2004, 13 martie, p. 2.
43. COJOCARU, S. Formarea competențelor de comunicare artistică ale elevilor în contextul educației artistico-plastice. In: *Educația artistic-spirituală în contextul învățământului contemporan, 19-21 mai 2005, Bălți*. Bălți: Universitatea de Stat „Alec Russo”, 2005, vol. 2, pp. 27-34. ISBN 9975-931-83-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/27-34_14.pdf
44. COJOCARU, V. *Competență. Performanță. Calitate: concepte și aplicații în educație*. Chișinău: UPSC, 2016. 274 p. ISBN 978-9975-46-281-5.
45. COJOCARU-BOROZAN, M. *Teoria culturii emoționale*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2010. 239 p. ISBN 978-9975-46-066-8
46. *Concepția formării personalului din învățământul preuniversitar* [online]. 2003. 19 p. [citat 23.07.2020]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/acte-legislative-si-normative-2>
47. *Concursul național de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/rezervate în învățământul preuniversitar. Programa pentru coregrafie*. București, 2020, 8 p. Disponibil: https://www.isj.tm.edu.ro/public/data_files/specializari/fisier-2470.pdf
48. COPTILEȚ, V., LÎȘÎI, A. Politici educaționale actuale. Dimensiuni și perspective. In: *Revista Națională de Drept*. 2019, nr. 10-12 (228-230), pp. 46-52. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/46-52_12.pdf
49. *Coregrafie: dans românesc. Dans de caracter. Curriculum diferențiat* [online]. București, 2004. 6 p. [citat 23.07.2020]. Disponibil: <https://www.isjcta.ro/wp->

content/uploads/2013/06/Dans-romanesc_Dans-de-caracter_CD_vocational_clasa-a-IX-a.pdf

50. COTOVIȚCAIA, D. Dimensiuni de perspectivă în formarea competențelor cultural – artistice (abordarea integrată). In: *Dimensiuni ale educației artistice. Cultura europeană între orient și occident – tradiție și modernitate, volumul X*. Iași: Editura Artes, 2014, p. 114. ISBN 978-606-547-176-4. Disponibil: <http://tinread.usarb.md:8888/jspui/bitstream/123456789/1014/1/educatie10.pdf>.
51. CRIȘCIUC, V. Formarea competențelor specifice domeniului educației muzicale: abordări conceptuale. În: *Conferința națională cu participare internațională „Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective” : consacrată aniversărilor de 70 de ani de la constituirea Instituțiilor de Cercetare Științifică din Moldova, 55 de ani de la fondarea Academiei de Științe a Moldovei, 10 ani de la fondarea Filialei Bălți a Academiei de Științe a Moldovei* (Ed. a 2-a), 29-30 sept. 2016, Bălți, 2016, p. 233-236. ISBN 978-9975-89-029-8. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2232/Crisciuc_V._competente_muzicale.pdf?sequence=1&isAllowed=y, p.235, 236.
52. COSUMOV, M., GUȚU, E. Arta în dezvoltarea creativității și capacităților cognitiv-logice prin prisma educației formale și nonformale. In: *Univers Pedagogic*. 2022, Nr. 2 (74), pp. 44-48. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/44-51_29.pdf.
53. COSUMOV, M. Arta muzicală ca formă supremă de dezvoltare a inteligenței spirituale a personalității. În: *Teoria și metodologia educației artistice: dimensiuni tradiționale, actuale și de perspectivă*. Univ. de Stat "Alecu Russo" din Bălți, Fac. de Științe ale Educației, Psihologie și Arte. – Bălți: US Bălți, 2019 Tipogr. Indigou Color, ISBN 978-9975-3382-2-6. p. 47, 48. Disponibil: <http://dspace.usarb.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/5016/Suport%20didactic.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=170>.
54. COSUMOV, M. Educația muzicală permanentă ca forma de dezvoltare a culturii muzicale a elevului. In: *Univers Pedagogic*, 2014, № 2, pp. 59-64. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Educatia%20muzicala%20permanenta%20ca%20forma%20de%20dezvoltare%20a%20culturii%20muzicale%20a%20elevului.pdf
55. COSUMOV, M. Experiența estetică și extraestetică ca proces și produs al educației prin arte pe tot parcursul vieții. In: *Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor: Materialele Conferinței științifice internaționale, consacrată celor 75 de*

- ani de la fondarea universității bălțene*. Bălți, 2020, Vol. II, pp. 114-118. Disponibil:https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/114-118_28.pdf.
56. *Curriculum la discipline și tipuri de activități pentru Școlile de Arte. Domeniul Arte. Profil Arta teatrală*. Chișinău, 2021. 60 p. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/2_curriculum_eie_arta_teatrala.pdf
57. *Curriculum național, clasele I-IV* [online]. Chișinău, 2018. 212 p. [citată 23.07.2020]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_primare_05.09.2018.pdf
58. CUZNEȚOV, L., CARABET, N. Eficiența personală a cadrelor didactice în contextul educației umaniste a elevilor. In: *Didactica Pro*. 2020, nr. 5 (123), pp. 9-13. ISSN 1810-6455. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/9-13_27.pdf
59. *Dicționar de sociologie*. București: Ed. Babel, 1998. 753 p. ISBN 973-48-1011-1.
60. *Dicționar enciclopedic de comunicare și termeni asociați*. București: Editura C. H. Beck, 2014. 546 p. ISBN 978-606-18-0362-0.
61. *Dicționar enciclopedic de psihologie*. București: Editura Babel, 1997. 740 p. ISBN 973-48-1027-8.
62. DOBRA, C. *Creativitate prin activități artistico-plastice* [online]. 2021. [citată 23.07.2020]. Disponibil: <https://edu.freepedia.ro/creativitate-activitati-artistico-plastice>
63. DOHOTARU M. *Valențele artei coregrafice în formarea orientărilor valorice la studenții facultăților cu profil artistic*: tz. de doct. în științe pedagogice. Chișinău: USM, 2019. 131 p. Disponibil: http://dspace.usm.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2012/Teza_Dohotaru%20Maia_01.03.2019.pdf?sequence=1.
64. GAGIM, I. *Ce este muzica și cum s-o înțelegem?* Chișinău, 2019. 290 p. ISBN 978-9975-3316-0-9. Disponibil: <http://www.bnrm.md/index.php/biblioteca/despre-noi/noutati/1374-ce-este-muzica-i-cum-s-o-n-elegem-de-ion-gagim>.
65. GAGIM, I. *Educația: paradigma iubirii sau arta de a trăi: Prelegeri publice*. Bălți: Indigou Color, 2023. 124 p. ISBN 978-9975-3596-0-3. Disponibil: <https://moldova1.md/p/5176/-educatia-paradigma-iubirii-sau-arta-de-a-trai--o-noua-carte-semnata-de-ion-gagim>.
66. GAGIM I. Elemente de semantică muzicală în învățământul artistic. În: *Teoria și metodologia educației artistice: dimensiuni tradiționale, actuale și de perspectivă*. Bălți: Indigou Color, 2019. ISBN 978-9975-3382-2-6. p. 54-59. Disponibil: <http://dspace.usarb.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/5016/Suport%20didactic.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=170>

67. GAGIM, I. Problemele fundamentale ale educației contemporane. In: *Valorificarea strategiilor inovatoare de dezvoltare a învățământului artistic contemporan : Vol. Conf. șt.-practice intern. dedicat memoriei Dr. habilitat în pedagogie Vladimir Babii*. Bălți, 2016, pp. 11-19. ISBN 978-9975-3145-9-6.
68. GAGIM, I. *Știința și arta educației muzicale*. Chișinău: Editura Arc, 2007. 224p. ISBN 9789975614238. Disponibil: <https://librarius.md/ro/book/014182-stiinta-si-arta-educatiei-muzicale-gajim-ion-2007-arc>.
69. GAGIM, I. *Teoria și metodologia educației artistice: dimensiuni tradiționale, actuale și de perspectivă*. Bălți: „Indigou Color”, 2019. 215 p. ISBN 978-9975-3382-2-6. Disponibil: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5016/1/Suport%20didactic.pdf>
70. GOLUBIȚCHI S., BUNESCU L. Metodologia studierii poveștilor în clasele primare. În: *Materialele Conferinței Republicane a cadrelor didactice, volumul IV Pedagogie în învățământul preșcolar și primar*. Chișinău: UST, 2021, ISBN 978-9975-76-318-9, p.233, Disponibil:https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/225-334.pdf.
71. GREMALSCHI, A. *Formarea competențelor-cheie în învățământul general: provocări și constrângeri. Studiu de politici educaționale*. Chișinău: Editura Lexon-Prim, 2015. 88 p. ISBN 978-9975-9609-8-4. Disponibil: https://ipp.md/old/public/files/Proiecte/Studiu_Formarea_Competentelor-Cheie.pdf
72. GUȚU, S. Activitățile coregrafice și aportul lor la dezvoltarea estetică a copiilor. In: *Unicitate și diversitate prin folclor. Simpozionul Internațional Științifico-cultural. Ediția 2, 10-11 mai 2019*. Chișinău: Tipogr. Garomont Studio, 2019, pp. 73-76. ISBN 978-9975-134-66-8. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Unicitate_diversitate_prin_folclor_2019_pp_73-76.pdf
73. GUȚU, V, MURARU, E., DANDARA, O. *Proiectarea standardelor de formare profesională inițială în învățământul universitar*. Chișinău: CEP USM, 2003, 86 p.
74. GUȚU, V. et. al. *Standarde de competență – instrument de realizare a politicilor educaționale*. [online]. Chișinău, 2010. [citat 23.09.2018]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_competente.pdf
75. GUȚU, V. Învățământul centrat pe competențe: abordare teleologică. In: *Didactica Pro*. 2011, nr. 1 (65), 56 p. Disponibil: http://www.prodidactica.md/revista/Revista_65.pdf
76. GUȚU, Z. Procesul de instruire coregrafică a studenților din perspectiva creativității. In: *Educația artistic-spirituală în contextul învățământului contemporan*, 19-21

- mai 2005. Bălți: Universitatea de Stat „Alec Russo”, 2005, vol. 2, pp. 12-15. ISBN 9975-931-83-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/12-15_47.pdf
77. HAJA, G. Manifestări teatrale folclorice: origine și evoluție. In: *Anuar de lingvistică și istorie literară, T. XXXIX-XLI, 1999-2001*. București, 2003, pp. 175-188.
78. HAWKING, S. W. *Scurtă istorie a timpului*. București: Editura Humanitas, 2015. 17 p. ISBN 978-973-50-4746-7.
79. HUBENCO, T. Educația artistico-plastică din perspectivă curriculară. In: *Didactica Pro*. 2015, nr. 2 (90), pp. 10-12. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/10_12_Educatia%20artistico-plastica%20din%20perspectiva%20curriculara.pdf
80. HÂNCU, I. Competențele muzical-interpretative și rolul lor în formarea profesorului de educație muzicală. In: *Condiții pedagogice de optimizare a învățării în post criză pandemică prin prisma dezvoltării gândirii științifice*. Chișinău: CEP UPS "Ion Creangă", 2021, pp. 274-277. ISBN 978-9975-46-541-0. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-274-277.pdf, p.275
81. HÂNCU, I. Profilul profesorului modern de educație muzicală. In: Orientări axiologice ale constructivismului în educația modernă. În: *Conferință științifico-practică cu participare internațională*. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2020, pp. 278-280. ISBN 978-9975-76-299-1.p.278
82. MAGHER, M., PALII, G. Literatura populară. Folclor. Critică literară in colecția sălii de lectură nr. 2. In: *Faina Tlehuci - 90 de ani de la naștere : colloquia bibliothecariorum, ed. a I-a, 23 febr. 2013*. Bălți, 2013, pp. 147-156. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/1116/5/Magher_Literatura.pdf
83. *Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului. Curriculum* [online]. 2017, 16 p. [citat 23.07.2020]. Disponibil: http://www.old.usarb.md/fileadmin/universitate/Cat._Stiinte_ale_educatiei/planuri_invatamint/Plan_PD_FR.pdf
84. MÂNDÂCANU, V. *Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice*. Chișinău: Editura Lyceum, 1997. 358 p. ISBN 9975-939-19-8.
85. MANEA, E. *Personalitatea profesorului din învățământul primar* [online]. [citat 29.12.2020]. Disponibil:https://www.researchgate.net/publication/334431308_Personalitatea_profesorului_din_invatamantul_primar

86. MELNIC, N. Semnificațiile timpului în educație și în dezvoltarea umană. In: *Univers Pedagogic*. 2016, nr. 3 (51), pp. 33-37. ISSN 1811-5470. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/33_37_Semnificatiile%20timpului%20in%20educatie%20si%20in%20dezvoltarea%20umana.pdf
87. MELNIC, N. Timpul – resursă cheie în educație. In: *Institutul de Științe ale Educației: ascensiune, performanțe, personalități, 10 decembrie 2021*. Chișinău: Print Caro, 2021, pp. 286-292. ISBN 978-9975-56-952-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-286-292.pdf
88. *Metodologia de elaborare a Programelor de formare profesională continuă a cadrelor didactice*. 2019. 25 p. Disponibil: https://usm.md/wp-content/uploads/dfc_metodologia_elaborare_programer_fc_cd_2019.pdf
89. *Mic dicționar academic (MDA). Vol. 1*. București: Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010. 1502 p. ISBN 978-606-8162-27-0.
90. MIHALACHE, E. Dezvoltarea competențelor artistico-plastice și a creativității copiilor preșcolari [online]. In: *EDICT*. Iași, 2018. ISSN: 1582-909X. Disponibil: <https://edict.ro/dezvoltarea-competentelor-artistico-plastice-si-a-creativitatii-copiilor-prescolari>
91. MOGA, E. Abilitate și competență – 11 căi în atingerea excelenței. In: *Didactica Pro*. 2015, nr. 1 (89), pp. 23-26. ISSN 1810-6455. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/53237
92. MORARI, M. Competențele artistice în contextual pregătirii specialiștilor în domeniul educației muzicale. Repere în formularea competențelor în domeniul educației artistice. In: *Materialele Conferenței Științifice Internaționale Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor*. Bălți, 2016, pp. 114-117. ISBN 978-9975-50-178-1. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/2482/1/Morari_M._competente_educatie_artistica.pdf
93. Morari, M. Repere în formularea competențelor în domeniul educației artistice. Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor. În: *Materialele conf. șt. intern. : consacrată celor 70 de ani de la fondarea univ. bălțene* din 8 oct. 2015. Bălți, 2016. Vol. II. P. 114-117. ISBN 978-9975-50-178-1. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/2482/1/Morari_M._competente_educatie_artistica.pdf

94. MORARI, M. Valorile educației artistice din perspectiva modernizării învățământului general. In: *Materialele conferinței Dimensiuni ale educației artistice. Cercetări comparative și studii în politicile europene privind educația artistică și interculturală*. Iași: Editura Artes, 2013, vol. IX, p. 10. ISBN 978-606-547-102-3.
95. NEAGU, Gh. Șt. *Coregrafie. Info. Competențe și abilități sociale. Iași: Școala Populară de Arte Titel Popovici* [online]. [citată 23.07.2020]. Disponibil: <https://scoaladearteiasi.ro/team/stefan-neagu/>
96. NEGRILĂ, Iu. Folclorul copiilor - mijloc de educare a limbajului. In: *Studii de știință și cultură. Anul III*. 2007, nr. 4 (11), p. 90. Disponibil: <http://www.revista-studii-uvvg.ro/wp-content/uploads/2010/09/FOLCLORUL-COPIILOR.pdf>
97. NEGURĂ, I., PAPUC, L., PÂSLARU, VI. *Curriculum psihopedagogie universitar de bază*. Chișinău: UPSC, 2000. 174 p. ISBN: 9975-78-071-7.
98. NICORICI, M., NICORICI, I. Învățarea eficientă – modalitate de realizare a competențelor profesionale. In: *Abordarea prin competențe a formării universitare: probleme, soluții, perspective*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale consacrată aniversării a 65-a de la fondarea Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. 25 mai 2011. Bălți: Tipografia Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2011, pp. 102-105. ISBN 978-9975-50-060-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/102-105_14.pdf
99. OPREA, I., PAMFIL, C. ș.a. *Dicționar universal ilustrat al limbii române*. Vol. 4. București: Editura Litera Internațional, 2010. ISBN 978-973-675-945-1.
100. OPREA, I., PAMFIL, C. ș.a. *Dicționar universal ilustrat al limbii române*. Vol. 3. București: Editura Litera Internațional, 2010. ISBN 978-973-675-945-1.
101. PAGA, D. Premise ale formării competențelor literar-artistice ale elevilor din clasele primare. In: *Probleme actuale ale științelor umanistice. Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor*. Chișinău: Tipogr. UPSC, 2019, vol. 18, partea 1, pp. 196-206, ISBN 978-9975-46-235-8. Disponibil: [citată 26.07.2021] https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/196-206_1.pdf
102. PANIȘ, A. Etica pedagogică și pedagogia eticii – două entități educaționale. In: *Univers Pedagogic*. 2021, nr. 3 (71), pp. 10-16. ISSN 1811-5470. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/10-16_15.pdf
103. PAȘCA, E. *Dimensiuni ale educației artistice. Volumul II. Mozaic educațional*. Iași: Editura Artes, 2008. 244 p. ISBN 978-973-8263-19-2.
104. PAȘCA, E. Formarea inițială și continuă a cadrelor didactice, pentru promovarea excelenței artistice la vârstele timpurii. In: *Anuar științific: muzică, teatru, arte plastice*. 2013, nr. 2

- (19), pp. 117-120. ISSN 1857-2251. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Formarea%20initiala%20si%20continua%20a%20cadrelor%20didactice%20pentru%20promovarea%20excelentei%20artistice%20la%2
105. PÂSLARU, VI. Competența educațională – valoare, obiectiv și finalitate. In: *Didactica Pro*. 2011, nr. 2 (66), pp. 4-8. ISSN 1810-6455. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/4_8_Compententa%20educationala%20%E2%80%93%20valoare%2C%20obiectiv%20si%20fi%20nalitate.pdf
106. PÂSLARU, VI. Competențele educației lingvistice și literare. In: *Didactica Pro*. 2011, nr. 3 (67), p. 41-43. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/40_44_Compententele%20educatiei%20lingvistice%20si%20literare.pdf
107. PÂSLARU, VI. *Principiul pozitiv al educației. Studii și eseuri pedagogice*. Chișinău: Editura Civitas, 2003. 320 p. ISBN 9975-912-08-7.
108. POGOLȘA, L. Eficientizarea învățământului – vector al politicilor educaționale moderne. In: *Eficientizarea învățământului – vector al politicilor educaționale moderne: conferință științifică internațională. Partea 1-a, 11-12 decembrie 2014*. Chișinău: Tipografia „Cavaioli”, 2014, pp. 3-15. ISBN 978-9975-48-066-6. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/96107
109. POSTICA, L. Rolul folclorului în educația preșcolară. In: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice Psihopedagogia învățământului primar și preșcolar, 10-11 martie 2018, Chișinău*. 2018, vol. 4, pp. 126-130. ISBN 978-9975-76-232-8. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/126-130_13.pdf
110. **POSTOLACHI Iu.** Aspecte conceptuale cu referire la competențele artistice ale cadrelor didactice intercalizate în învățământul primar din perspective diferite. In: *Tradiție și inovare în cercetarea științifică. Ediția 8*. 2018, pp. 268-272. ISBN: 978-9975-50-235-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/268-272_1.pdf
111. **POSTOLACHI Iu.** Caracteristica calităților artistice ale cadrelor didactice la lecțiile de educație tehnologică. In: *Revista Tehnocopia*. 2017, nr. 1 (16), pp. 70-76. ISSN 1857-4904. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3472/1/Postolache_calit_artistic.pdf
112. **POSTOLACHI Iu.** Creativitatea - factor primordial în valorificarea profilului unui învățător modern. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*.

Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, Ed. a 3-a, 08 mai 2020. Bălți, 2020, pp. 502-508. ISBN 978-9975-3422-5-4. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4927/1/Postolachi_Conf_ME_2020.pdf

113. **POSTOLACHI Iu.** Folclorul tradițiilor calendaristice: origine și clasificare. In: *Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane Ediția 1*. 2021, vol. 4, pp. 255-265. ISBN: 978-9975-76-345-5; ISBN: 978-9975-76-349-3. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/255-265_0.pdf
114. **POSTOLACHI Iu.** Formarea competențelor artistice la cadrele didactice din învățământul primar: aspecte teoretice. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Materialele conf. șt.-practice intern., Ed. a 2-a, Bălți 27 apr. 2018. Bălți, 2018, pp. 244-247. ISBN 978-9975-3260-0-1. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4178/1/Postolachi_I_competen%ca3e_artistice.pdf
115. **POSTOLACHI Iu.** Formarea gustului estetic al elevilor in ciclul primar, un obiectiv al didacticii moderne. In: *Comunicarea interpersonală: Interpretări psihologice și filosofice: lucrările Conferinței Științifice Internaționale „Comunicarea interpersonală – Dimensiuni cognitive și praxiologice ale comunicării”*, Ediția a-XII-a, 14 mai, 2021. Iași: Performantica, 2021, vol. 1. pp. 44-51. ISBN 978-606-685-793-2. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5353/1/Postolachi_gust_estetic.pdf
116. **POSTOLACHI Iu.** Formarea tactului pedagogic la viitoarele cadre didactice: imperativ al școlii modern. In: *Univers Pedagogic*. 2019, nr. 2 (62), pp. 77-83. ISSN 1811-5470. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/83861
117. **POSTOLACHI Iu.** Impactul competențelor artistice ale cadrelor didactice în contextul standardelor profesionale. In: *Realizarea de sine interpretări psihologice și educative. Lucrările Conferinței Științifice Internaționale „Realizarea de sine din perspectiva educației și creativității”*. Iași: Ars Longa, 2019, p. 206-212. ISBN 978-973-148-313-9, p. 206-2012. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/203-209_9.pdf
118. **POSTOLACHI Iu.** Personalitatea artistică a cadrului didactic – component indispensabilă a culturii pedagogice. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare: Materialele Conf. șt. pract. intern., ed. 1-a, 27 aprilie 2017, Chișinău*. Bălți, 2017, pp. 201-205. ISBN 978-9975-132-97-8. Disponibil:

http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3949/1/Postolachi_I_personalitate_a_art.pdf

119. **POSTOLACHI Iu.** Rolul calităților artistice ale cadrului didactic la orele de educație tehnologică. In: *Artă și educație artistică*. 2016, nr. 1 (27), pp. 26-30. ISSN 1857-0445. Disponibil:http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3696/1/Postolachi_calit_artist.pdf
120. **POSTOLACHI Iu.** Rolul competențelor manageriale ale cadrelor didactice din învățământul primar. In: *Revista de Științe Socioumane*. 2020, nr. 2 (45). pp. 43-52. ISSN: 2587-330X. Disponibil: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2413/RevistaSocioumane-2020_N2_p43-52.pdf?sequence=1&isAllowed=y
121. **POSTOLACHI Iu.** Semnificații conceptuale ale excelenței artistice în școală. In: *Cercetarea și inovarea educației din perspectiva exigențelor actuale ale pieții muncii. Ediția 1, 30-31 octombrie 2021*. Chișinău: Tipografia UST, 2021, vol. 2, pp. 71-75. ISBN 978-9975-76-368-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/71-75_34.pdf
122. **POSTOLACHI Iu.** Specificul formării competențelor de comunicare didactică la viitorii studenți ai specialităților pedagogice: accente inovatoare. In: *Analele științifice ale doctoranzilor și postdoctoranzilor. Probleme actuale ale științelor umanistice*. Volumul XVII. Partea I, Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”. Chișinău, 2018, pp. 215-225. ISBN 978-9975-46-393-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/215-225_2.pdf
123. **POSTOLACHI, Iu.** *Excelența artistică a cadrelor didactice*. Note de curs. Bălți: Indigou Color, 2022. 178 p. ISBN 978-9975-3465-8-0.
124. **POSTOLACHI, Iu.** Strengthening the Professional Identity of Primary School Teachers through Effective Time Management. In: *Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională*, 2023, nr. 1(137), pp. 11-14. ISSN 1810-6455. DOI: 10.5281/zenodo.7664659. Disponibil:https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/11-14_43.pdf
125. **POSTOLACHI, Iu.** Specificul și nivelurile excelenței artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar. In: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, 2022, nr. 4(30), pp. 175-181. ISSN 1857-0623. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/175-181_17.pdf.

126. PUȚUNTEAN N. *Dezvoltarea axiologiei literar-artistice a studenților în contextul studierii textelor din literaturi străine*: tz. de doct. în pedagogie. Chișinău, 2018. 163 p. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2018/54041/nina_putunteanu_thesis.pdf
127. REABOI-PETRACHI, V. Managementul timpului în teoria și practica educațională. In: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe socioumanistice, 28-29 septembrie 2016*. Chișinău: CEP USM, 2016, vol. 2, pp. 46-49. ISBN 978-9975-71-818-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/46-49_15.pdf
128. *Regulamentul cu privire la formarea continuă a adulților* (2017). Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113312&lang=ro
129. *Regulamentul de atestare a cadrelor didactice din învățământul general* (2020). Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/regulament_atestare_pentru_publicare_in_monitorul_oficial.pdf
130. RUSU, I. Arta teatrală în contextul actului educațional. În: *Didactica Pro*. 2020, nr. 1 (119), pp. 47-52. ISSN 1810-6455. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/49-52_17.pdf
131. ȘĂINEANU, L. *Dicționar universal al limbii române*. Iași: Editura Mydo Center, 1998. 1362 p. ISBN 9975-74-0.
132. SAVIN, I., BORZA, M. Creativitatea cadrului didactic reflectată în ora didactică. In: *Pledoarie pentru educație – cheia creativității și inovării*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2011, pp. 343-346. ISBN 978-9975-56-010-8. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/89344.
133. ȘCHIOPU, C. Educația literar-artistică a elevilor vs. Domeniile de competențe curriculare: abordare necesară. In: *Acta et Commentationes*. 2017, pp. 272-278. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/272-278.pdf
134. ȘERBĂNESCU, L. *Formarea profesională a cadrelor didactice – repere pentru managementul carierei*. București: Editura Printech, 2011. 234 p. ISBN 978-606-521-793-5.
135. SILISTRARU, N., TOMILIN L. *Valori etnopedagogice ca modele ale educației culturii populare*. 177 p. [citat 18.07.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/170_177_Valori%20etnopedagogice%20ca%20modele%20ale%20educatiei%20culturii%20populare.pdf
136. SMARANDA, A. Importanța folclorului în educația preșcolară. In: *Flux Botoșani*. 2014, ISSN 2285-9047. Disponibil: <http://www.fluxbotosani.ro/2014/01/importanta-folclorului-in-educatia.html>

137. SMOCOT, C., AMARIEI, N., GOMENIUC, O. *Folclorul, literatura și limba popoarelor europene*. Suport de curs [online]. 124 p. [citată 12.01.22]. Disponibil: <https://ru.scribd.com/document/465071604/1-Folclorul-docx>
138. ȘOVA, T. *Managementul stresului profesional al cadrelor didactice*. Chișinău: Tipografia UPSC, 2014. 280 p. ISBN 978-9975-46-196-2.
139. ȘOVA, T. Profilul cadrului didactic rezistent la stres. In: *Tradiții și valori în formarea profesională a cadrelor didactice în învățământul preșcolar și primar. Materialele conferinței științifice internaționale consacrată aniversării a 55-a de la fondarea Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Arte. 29 octombrie 2015*. Bălți: Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2015, pp. 264-269. ISBN 978-9975-132-45-9. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3234/1/culegere_conf_jubiliara_FSEPA.pdf
140. SOZANSCHII, L. *Competența profesională a cadrului didactic din domeniul educației artistice // CEEA Ștefan Neaga, 2017*. Disponibil: ceneaga.md/2017/03/13/competența-profesională-a-cadrului-didactic-din-domeniul-educației-artistice/ (vizitat 25.03.2018)
141. STAMATI, M. Activitatea artistico-plastică - cale de dinamizare a vieții copilului. In: *Cercetarea și inovarea educației din perspectiva exigențelor actuale ale pieței muncii. Ediția I-a, 30 - 31 octombrie 2021*. Chișinău, 2021, vol. 2, pp. 135-136. ISBN 978-9975-76-368-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/134-138_31.pdf
142. *Standarde de eficiență a învățării*. Chișinău: Lyceum (F.E.-P. „Tipogr. Centrală”), 2012. 232 p. ISBN 978-9975-4394-5-9. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_eficienta_a_invatarii.pdf
143. *Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general*, Chișinău, 2018. 9p. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/standarde_de_competenta_profesionala_ale_cadrelor_didactice_din_invatamantul_general.pdf
144. STRATAN, V. *Evaluarea competențelor în Învățământul primar: rezumatul tz. de doct. în științe ale educației*. Chișinău, 2020. 33 p. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2020/55955/victoria_stratan_abstract.pdf
145. *Strategia Educația - 2020*. 2014. 69 p. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/1_strategia_educatia-2020_3.pdf
146. ȚAGULEA, I. Importanța desenului pedagogic în educația artistico-plastică a învățătorilor de educație plastică, designeri și arhitecți. In: *Educația lingvistică și literară în contextul dezvoltării valorilor general-umane, 24-25 noiembrie 2017*.

- Chișinău, 2017, pp. 314-317. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/314-317_1.pdf
147. ȚĂGULEA, Ion. Aspecte ale educației artistico-plastice în context curricular. In: *Curriculumul școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2018, pp. 89-94. ISBN 978-9975-48. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/89-94_1.pdf
148. TALPĂ, S. Importanța perceperii operelor coregrafice în formarea - dezvoltarea personalității studenților din cadrul programului dans. In: *Calitate în educație - imperativ al societății contemporane*, 4-5 decembrie 2020. Chișinău: UPSC, 2020, pp. 517-523. ISBN 978-9975-46-482-6, 978-9975-46-484-0, Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/517-523.pdf
149. TARNOVSCHI, A. Gestionarea timpului – resursă psihologică în activitatea profesională a cadrelor didactice. In: *Profesionalizarea cadrelor didactice: tendințe și realități socio-psiho-pedagogice, 14 mai 2021*. Chișinău: Centrul Editorial „Univers Pedagogic”, 2021, pp. 277-280. ISBN 978-9975-3336-2-7. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/277-280_18.pdf
150. Teatrul – modalitate de exprimare. In: *Creatori de educație* [online]. [citat 20.02.2022]. Disponibil: <https://www.creatorideeducație.ro/concurs/teatrul-modalitate-de-exprimare/>
151. Teatrul ca metodă de învățare experiențială: procesul de implementare a Laboratoarelor de teatru în sala de clasă, pas cu pas. In: *Off Book. Project Number: 2017-1-LT01-KA201-035235* [online]. [citat 20.02.2022]. Disponibil: https://off-book.pixel-online.org/files/guidelines/TG03/Guideline_RO.pdf
152. ȚURCAN (BALȚAT), L. *Formarea toleranței pedagogice a cadrelor didactice: tz. de doct. în științe pedagogice*. Chișinău, 2015, 196 p. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2015/22788/lilia_turcanu_thesis.pdf
153. VAN der DUYN SCHOUTEN, F. Excelență la nivelul profesorului. In: *Excelență în educație. Raportul seminarului Rețelei europene a consiliilor de educație. Amsterdam, cu sprijinul Comisiei Europene DG Educație și Cultură*. Bruxelles, 2012, p. 37-42.
154. VAN der REST, A. Excelență în educație. In: *Raportul seminarului Rețelei europene a consiliilor de educație*. Amsterdam, 2012. pp. 7-8. Disponibil: <https://eunec.eu>
155. VICOL, N., CALEACHINA, O. Cadrul didactic: personalitate culturală și persistență motivațională. In: *Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale. 11-12 octombrie 2019*. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2019, pp. 677-687. ISBN 978-9975-48-156-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/90311

156. VRABII, V. Dezvoltarea personală a cadrului didactic – condiție a schimbărilor. In: *Univers Pedagogic*. 2019, nr. 4 (64), pp. 75-80. ISSN 1811-5470. 10.5281/zenodo.3567665. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/91584

Limba străină

157. ALTER, G., RATHEISER, U. A new model of literary competences and the revised CEFR descriptors. In: *Jurnalul ELT*. 2019, p. 2. Doi: 10.1093/elt/ccz024. Disponibil: https://www.academia.edu/40503595/A_new_model_of_literary_competence_for_the_new_CEFR_descriptors
158. BAXTER, L. Whats the difference between artistic excellence and artistic vibrancy. In: *Devoted and Disgruntled* [online]. 2016. [citat 20.02.2022]. Disponibil: <https://www.devotedanddisgruntled.com/blog/whats-the-difference-between-artistic-excellence-and-artistic-vibrancy>
159. BUTTERWORTH, Jo. Conclusion: your first steps towards studying dance. In: *Dance studies: the basics*. 2012, 220 p. ISBN 978-0-415-58254-4(hbk)
160. CARRÉ, P., MOISAN, A., POISSON, D. *L'Autoformation. Psychopédagogie, Ingénierie, Sociologie*. Paris: Presses Universitaires de France, 1997. pp. 120-134. Disponibil: https://www.persee.fr/doc/rfp_0556-7807_2000_num_131_1_3065_t1_0133_0000_4
161. CHÂTEAUVERT, F., DESROSIERS, S. ș.a. *The choreographer producer relation ship*. In: *Competency profile / choreographers*. Canada, 2013. ISBN 978-2-923021-32-4. Disponibil: https://competenceculture.ca/wpcontent/uploads/sites/2/2020/01/f095af8e1f71384_file.pdf
162. COAVOUX, Sa. Compétence artistique, reception et démocratisation. Artistic Competence, Reception and Democratization. In: *Marges Revue d'art contemporain* 15. 2012, p. 69-80. ISBN 978-2-84292-354-9.
163. DENISE J. Montell, WAN HEE Yoon, MICHELLE Starz. G. Group choreography: mechanisms orchestrating the collective movement of border cells. În: *Nature Reviews Molecular Cell Biology*, nr. 13, 2012, pages 631–645. Disponibil: <https://www.nature.com/articles/nrm3433>
164. DIRK L. A measure of originality: The elements of science. În: *Sage Journals*, nr.29. Disponibil: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/030631299029005004>
165. DOROTHY, H. *A developing model of teachers educating themselves for multicultural pedagogy*. Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands, 1999. pp. 461–487.
166. ELLIOT, M. *Thoughts on artistic excellence* [online]. [citat 20.02.2022]. Disponibil: <https://www.elliottmoore.com/musings/on-artistic-excellence>

167. FORGAN, D.L. Excellence in the arts. In: *Achieving Great Art for Everyone. A strategic framework for the arts*. London, 2010, p. 22. ISBN 978-0-7287-1493-9. Disponibil: https://archive-media.museumsassociation.org/14072011achieving_great_art_for_everyone.pdf
168. GIRÁLDEZ, H. A. Cultural artistic competence in compulsory education and initial teacher training. In: *University Teaching School of Segovia* (University of Valladolid), p. 1
169. GUILBERT, L. Folklore et ethnologie. De l'identité ethnique à l'interculturalité, Université Laval. In: *Les dynamismes de la recherche au Québec*. 2021, pp. 63-91. ISBN 2-7637-7264-1. Disponibil: <https://www.erudit.org/fr/livres/culture-francaise-damerique/les-dynamismes-recherche-au-quebec/000325co.pdf>
170. HAPSARI, A. Literary competence for the teaching of literature in second language educational context. In: *Journal of English and Education*. Juni 2011, vol. 5, Nr. 1, pp. 29-36. DOI: 10.20885/jee.vol5.iss1.art2. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/312574248_Literary_Competence_For_The_Teaching_Of_Literature_In_Second_Language_Educational_Context
171. HORNBY, A. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. New York: Oxford University Press, 2001. 1422 p. ISBN0-19-431538-X.
172. KIMBER, A. *The Choreography of the classroom: performance and embodiment in teaching*. Champaign: University of Illinois at Urbana-Champaign, 2016. 197 p. Disponibil: <https://www.ideals.illinois.edu/items/92879>
173. McCORMACK, J. *Choreography and Verbatim Theatre Dancing Word*. Bristol: University of Bristol, 2018. 128 p. ISBN 978-3-319-92019-1. (eBook) <https://doi.org/10.1007/978-3-319-92019-1>.
174. MIGUÉNS, M. Excellence in education. In: *Report of the seminar of the European Network of Education Councils, Amsterdam, with the support of the European Commission DG Education and Culture*. Brussels. 2012, pp. 53-54. Disponibil: www.eunec.eu.
175. MORARI, M. The fields of arts the general education system the Republic of Moldova. In: *Review of Artistic Education*. Iași: Artes publishing house, 2016, nr. 11-12, pp. 20-21. ISSN = 2069 – 7554. DOI:10.1515/rae-2016-0003.
176. MORARI, M. The principles of artistry in musical education. In: *Review of artistic education*. 15-16, pp. 310-317. ISSN = 2069 – 7554. Doi: 10.2478/RAE-2018-0036.
177. MORARI, M. The artistic act: openings for education. In: *European culture between East and West: tradition and modernity*. Iași: Artes, 2014, vol. 10, pp. 79-94. ISBN 978-606-547-176-4.

178. NARANJO, M. The art of choreography. In: *The Dance Thinker*. March 23, 2011, nr. 5, pp. 5-6. Disponibil: https://www.contemporary-dance.org/The_Dance_Thinker-contemporary-dance-choreographer.html
179. NOELLE, C., GRIFFIN, YAEL Silk, KIRBY, A. Chow, Yourim, Chai. *Evaluation of the Artist Teacher Collaborative Program: Summary of Year 1 Findings*. Los Angeles: CRESST/University of California, 2011. 78 p. Disponibil: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED520426.pdf>
180. PRINZ J. Against empathy. În: *The Southern Journal of Philosophy*. 2011. Disponibil: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.2041-6962.2011.00069.x>
181. RĂDULESCU, M. Ș. Conceptul de originalitate în domeniul creației științifice. In: *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia*. 2016, vol. 20, pp. 35-45. Disponibil: <https://web.s.ebscohost.com/abstract?direct=true&profile=ehost&scope=site&authType=crawler&jrnl=15829960&AN=120829526&h=uGyu3taON%2bpbzQOIwDIT%2b0iljfoHc>
182. REMENDER, P., A., LUCARELI, R. In search of artistic excellence: the social construction of artistic values. In: *Studies in Art Education*. 1986, vol. 27, Nr. 4, pp. 209-212. Disponibil: <https://doi.org/10.2307/1320916>, <https://www.jstor.org/stable/1320916>
183. ROSENTHAL, R. *Aligning Standards with a Vision of Artistic Excellence*. Chicago: Illinois Music Educators Association-Teaching Music, 2005. p. 59. ISBN 1-S6S4S-(04)-X.
184. SAVLUK, H., POLOVINA, O. ș.a. Fostering Artistic Reflection Skills in Student Pre-School Educators Seen as Artistic Competence Development. In: *European Journal of Education Research*. July 2021, vol. 10, Issue 3, pp. 1303 – 1315. ISSN: 2165-8714. Disponibil: <http://www.eu-jer.com/>
185. SHAW, Ryan D. Arts teache revaluation: How did we get here? In: *Arts Education Policy Review*. 2016, vol. 117, nr. 1, pp. 1–12. <http://dx.doi.org/10.1080/10632913.2014.992083>. Disponibil: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10632913.2014.992083?tab=permissions&scroll=top>
186. VOLMAN, M. Excellence in education: a question of talent and engagement. In: *Excellence in education. Report of the seminar of the European Network of Education Councils, Amsterdam, of the European Commission DG Education and Culture*. Brussels, 2012, 70 p. Disponibil: https://eunec.eu/sites/www.eunec.eu/files/event/attachments/doc_035_report_amsterdam.pdf

Limba rusă

187. АДОВЕВЦЕВА, И. В. *Становление элементов педагогического артистизма у будущих учителей музыки*. Автореферат дис. канд. пед. наук. Кострома, 2001, 194 с.
188. АКРАМОВА, М. Т. Педагогический артистизм как компонент профессиональной компетенции учителя. В: *Молодой ученый*. 2012, № 8 (43), с. 287-290. Disponibil: <https://moluch.ru/archive/43/4652/> (дата обращения: 12.07.2022).
189. АЛЕКСАНДРОВА, Л. М. Совершенное мастерства учителя в развитии художественно-творческой самостоятельности младших школьников в системе развивающих технологий. В: *Сборник конференций НИЦ Сооциофера*. 2014, № 43, с. 16-19.
190. АЛИЕВА, С. М., ВОЛУБУЕВ, В. А. *Артистизм как показатель эффективности деятельности педагога-психолога*. 2011. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/artistizm-kak-pokazatel-effektivnosti-deyatelnosti-pedagoga-psihologa/viewer>
191. БАБАЯН, С. А. Развитие гуманитарных способностей учащихся на уроке средствами метапредметного подхода и междисциплинарного взаимодействия учебных дисциплин «Литература» и «Изобразительное искусство» (из опыта работы: изучение романа И. С. Тургенева «Отцы и дети»). В: *Проектирование и экспертиза в современном образовании: методология, методы, практики*. Материалы I-й Всероссийской научно-практической конференции. Калуга: ФБГОУ ВПО Калужский государственный университет им. К. Э. Циолковского, 2019, р. 203.
192. БАХАРОВСКАЯ, Е. И. Тренинг артистизма педагога (трап): методологическая основа и задачи, принципы и преимущества. В: *Философия. Социология. Психология. Педагогика. Вестник удмуртского университета*. 2012, pp. 41-44.
193. БЕРИКХАНОВА, Л. Ю. Педагогическая импровизация как индивидуально-своеобразный компонент педагогической деятельности. В: *Творческая индивидуальность педагога*. Тюмень, 1991, с. 32-38.
194. БОРИСЕНКО, Т. С. Композиционно-постановочные компетенции руководителя хореографического коллектива. В: *Вестник СПбГИК*. 2020, № 3 (44), р. 117-118. Disponibil: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=43945151>
195. БУЛАНОВА-ТОПОРКОВА, М. В. Педагогические способности и педагогическое мастерство преподавателя высшей школы. В: *Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие*. Ростов н/Д: Феникс, 2002.
196. БУЛАТОВА, О. С. Артистизм как компонент творческой личности педагога В: *Школа: рабочая кн. преподавателя*. 2001, № 2, с.18-19.

197. БУЛАТОВА, О. С. *Педагогический артистизм*. Москва: Академия, 2001. 240 с. ISBN 5-7695-0805-1.
198. БУЛАТОВА, О. С. Школа не театр, не надо ли бояться артистизма учителя. В: *Директор школы*. 2000, № 5, с. 35-37.
199. БУЛГАКОВА, Т. Специальные компетенции преподавателей дисциплины „актерское мастерство” в системе профессионального хореографического образования. В: *Казанский педагогический журнал*. 2018, № 4, р. 2.
200. ВАГАНОВА, Ж. В. *Артистизм педагога как компонент его творческой индивидуальности*: Дис. канд. пед. наук. Тюмень, 1998, 197 с.
201. *Викисловарь* [online]. [citat 28.07.2021]. Disponibil: <https://ru.wiktionary.org/wiki/мастерство>
202. ВЛАДИМИРОВА, И. А. Педагогическое мастерство и его структура. В: *Международный журнал «Предметник»* [online]. 2015. [citat 28.07.2021]. Disponibil: <https://www.predmetnik.ru/>
203. ВЛАСЕНКО, В. В. Личность и деятельность учителя: культурологический подход. В: *Обсерватория культуры*. 2016, т. 13, № 4, р. 473.
204. ВЛАСЕНКО, В. В. Диалектическое соотношение художественных и этнокультурных практик в педагогической деятельности учителя сельской школы. В: *Этнодиалоги*, Москва: Этносфера, 2016, № 1 (50), с.150-156. ISSN 2071-8349.
205. ВЭСКЕР, А. Б. Педагогическая этика нового века и артистические способности учителя. В: *Миробразования - образование в мире*. 2004, № 1, с.17-25.
206. ГЕРГЕЛЬ, Т. Г. *Педагогический артистизм*. [online]. 2013. [citat 28.07.2021]. Disponibil: <https://infourok.ru/kommunikativnye-kompetencii-pedagoga-pedagogicheskij-artistizm-4283350.html>
207. ГРЕБЕНИК, И. А. Роль эстетической компетенции в формировании профессиональных компетенций будущих переводчиков. В: *Педагогика и психология: теория и практика*. 2018, № 3 (11), ISSN: 2524-2539.
208. ГРИЦЕНКО, А. В., БЕСПАЛОВА, Н. В. Педагогическое мастерство и его составляющие В: *Педагогическое мастерство и современные педагогические технологии*. Сборник материалов V Международной научно-практической конференции. Чебоксары: ЦНС «Интерактивплюс», 2018, с. 11-12. ISBN 978-5-6041314-6-6.

209. ЕГОРОВА, С. Ю. Педагогический артистизм как профессиональная и личностная составляющая культуры педагога. В: *Известия Тульского Государственного Университета. Педагогика*. 2015, № 1, с. 60-67. ISSN 2312-2374.
210. ЕЗЕЕВА, К. А. *Творческий характер деятельности учителя музыки* [online]. [citat 28.07.2021]. Disponibil: <https://fgosonline.ru/stati/tvorcheskij-harakter-deyatelnosti-uchitelya-muzyki/>
211. ЕРЕМИЗИНА, Л. А. Развитие креативных качеств педагога в системе повышения квалификации. В: *Актуальные вопросы развития профессионализма педагогов в современных условиях*. Донецк, 2018, с. 95-100.
212. ЕРШОВ, П. М., ЕРШОВА, А. П., БУКАТОВ, В. М. *Общение на уроке и режиссура поведения учителя*. Москва: Московский психолого-социальный институт Флинта, 1998. 366 с.
213. ЗАЙЦЕВ, В. С. *Артистизм – компонент творческой индивидуальности педагога*. Челябинск: Издательство ЗАО «Библиотека А. Миллера», 2019. 57 с. ISBN 978-5-93162-189-0. Disponibil: <http://elib.cspu.ru/xmlui/bitstream/handle/123456789/7014/%d0%97%d0%b0%d0%b9%d1%86%d0%b5%d0%b2%20%d0%92.%d0%a1.%20%d0%90%d1%80%d1%82%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b8%d0%b7%d0%bc.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
214. ЗИНКЕВИЧ-ЕВСТЕГНЕЕВА, Т. Д. *Практикум по креативной терапии*. СПб.: Изд-во «Речь»; ТЦ «Сфера», 2001. 400 с. ISBN 5-9268-0050-1. Disponibil: https://www.phantastike.com/art_therapy/practicum_z/djvu/view/
215. ЗУЕВА, Т. В., КИРДАН, Б. П. *Русский фольклор*. Учебник для высших учебных заведений. Москва: Флинта: Наука, 2002. 400 с. ISBN 5-89349-115-7, 5-02-011697-1. Disponibil: http://lib.y-su.am/open_books/311752.pdf
216. ЗЫКОВ, А. И. *Танцевально-пластические средства выразительности драматического актера*. Саратов: Саратовская государственная консерватория (академия) им. Л. В. Собинова, 2014. 108 с. ISBN 978-5-94841-166-8.
217. ЗЫКОВ, М. Б. Словесное познание вместе с чувственным познанием действительности образуют её разумное познание. В: *Педагогическое мастерство и педагогические технологии: материалы VI Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 27 нояб. 2015 г.)*. В 2 т. Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2015. т. 1, № 4 (6), с. 13. ISSN 2411-9679.
218. ИВАНОВ, В. П., СТРУЧКОВА, А. В. Формирование художественно-эстетических компетенций учащихся в процессе обучения технике пирографии. В: *Научно-*

- методический электронный журнал «Концепт»*. 2017. 11, с. 102-104. Disponibil: <https://e-koncept.ru/2017/770130.htm>
219. ИЛЬЯСОВА, Р. *История искусств* [online]. 2011. [citat 28.07.2021]. Disponibil: <file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/5fc1275.pdf>
220. КАМИНСКАЯ, Е. А. Современное состояние музыкального фольклора (на примере песенного фольклора Челябинской области) [online]. В: *Фундаментальные исследования*. 2004, № 6, с. 105-106. Disponibil: <https://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=6414> (дата обращения: 25.01.2022)
221. КАРГИН, А., КОСТИНА, А. От фольклора сословий и классов - к фольклору групп и личностей. В: *Научный альманах. Традиционная культура*. Москва, 2009, пр. 3, р. 4
222. КИНДЛЕР, Е. А. *Формирование эстетической компетенции будущих учителей культурологии в процессе преподавания философско-культурологических дисциплин*. Диссертация кандидата педагогических наук. Екатеринбург, 2009. 160 с.
223. КОЛЫШЕВА, Т. А., ПЕЦИНА, И. А. Рефлексивные технологии в формировании творческих компетенций будущего педагога-музыканта. В: *Вестник ЮНЕСКО кафедры Музыкальное искусство и образование*. 2016, пр. 2 (14), с. 35-44.
224. КОМАРОВ, В. А. Артистизм как свойство музыкальной деятельностью В: *Искусство и образование*. 2010, № 3, с. 105-110.
225. КОРЫТОВА, А., КОРЫТОВА, Г. Литературно-художественные способности в дискурсивной практике: теоретико-исторический обзор. В: *Научно-педагогическое обозрение. Pedagogical Review*. 2021, № 6 (40), р. 210.
226. *Краткий словарь по эстетике*. [online]. [citat 28.07.2021]. Disponibil: <https://esthetiks.ru/masterstvo-hudozhestvennoe.html>
227. КРИВШЕНКО Л. П., ЯКОВЛЮК С. М. Педагогический артистизм в подготовке современного учителя. В: *Школа и производство, Учредители: ООО "Школьная пресса", с.60-61, ISSN: 0037-4024, eISSN: 2409-9104* Disponibil: <https://elibrary.ru/item.asp?id=18881891>
228. КРИВШЕНКО, Л. П., ЯКОВЛЮК, С. М. Профессионализм и мастерство современного учителя в ходе освоения театральной педагогики. В: *Вестник МГУ. Серия «Педагогика»*. 2012, № 4, pp. 27-32.
229. КУЛИКОВА, Л. Н. Овладение педагогическим искусством в ходе профессиональной деятельности учителя. В: *Сибирский педагогический журнал*. Новосибирск, 2005, № 3, с. 29-47.

230. MORARI, M. M. Развитие артистизма детей путем специфических приёмов музыкальной инициации в процессе слушания музыки. В: *Воспитание и обучение детей младшего возраста*. Материалы VII Международной Конференции ECCE 2018, 16 - 21 мая, МГУ имени М. В. Ломоносова. Москва, 2018. с. 239-250. ISBN 978-5-4315-1355-8. Disponibil:<https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-artistizma-detey-posredstvom-spetsificheskikh-priyomov-muzykalnoy-initsiatsii-cherez-slushanie-muzyki>
231. МАЙКОВСКАЯ, Л. С. *Артистизм действий: художественно-коммуникативная деятельность педагога-музыканта*. Москва: Музыка, 2006. 111 с.
232. МАКАРОВА, Л. Н., НОВГОРОДОВА, О. Н. Педагогическая и актерская деятельности: вопрос соотношения. В: *Психолого-педагогический журнал Гаудеамус*. 2018, т. 17, № 37, pp. 15-19.
233. *Малый академический словарь* [online]. [citat 15.06.2022]. Disponibil: <https://gufo.me/dict/mas>
234. Мастерство художественное. В: *Краткий словарь по эстетике* [online]. Disponibil: <https://estetiks.ru/masterstvo-hudozhestvennoe.html>
235. МИХАЛЬСКАЯ, А. К. *Риторика*. Москва: ИНФРА-М, 2019. 480 с.
236. МИШИНА, А. В. *Особенности формирования эстетической компетенции студентов дизайнеров* [online]. 2008, 7 с. [citat 15.06.2022]. Disponibil: https://kpfu.ru/staff_files/F326063694/formirovanie_esteticeskoi_kompetencii.pdf
237. МИЩЕРИНА, М. А., МИЩЕРИНА, Н. М. Риторические приёмы эффективной педагогической речи. В: *Материалы XXIII Международной научной конференции Риторические традиции и коммуникативные процессы в эпоху цифровизации*. Москва: Издательство: МГЛУ, 2020, с. 744-755. eLIBRARY ID: 44694316. Disponibil: <https://elibrary.ru/item.asp?id=44694316>
238. Многогранность способностей как общий критерий художественного таланта. В: *Федеральное государственное бюджетное научное учреждение. Научный центр психического здоровья* [online]. [citat 15.06.2022]. Disponibil: <http://www.psychiatry.ru/stat/137>
239. МОЖЕЙКО, Л. М. Педагогический артистизм и его роль в процессе обучения. В: *Журнал ГГМУ*. 2004. pp. 85-87. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskiy-artistizm-i-ego-rol-v-protsesse-obucheniya/viewer>
240. МУХАМЕТЗЯНОВА, Л. Ю. Артистизм в профессиональной деятельности современного педагога. В: *Артпедагогика. Казанский педагогический журнал*, 2004, р. 41. Disponibil:

<https://cyberleninka.ru/article/n/artistizm-v-professiogramme-sovremennogo-pedagoga/viewer>

241. НАДОЛИНСКАЯ, Т. В. Формирование педагогической игротехники учителя-музыканта в системе высшего профессионального образования. В: *Современные наукоемкие технологии*. 2016, № 5-3, с. 520-524. ISSN 1812-7320. Disponibil: <https://top-technologies.ru/ru/article/view?id=35959>
242. ПЕРЕВЕРЗЕВ, А. Г. *Формирование художественно-педагогического мастерства студентов художественно-графических факультетов педагогических вузов на занятиях декоративно-прикладным искусством и художественным оформлением школы*. Диссертация кандидата педагогических наук. Омск, 2005. 124 с.
243. ПИВОРОВИЧ, И. В. Формирование межкультурных компетенций средствами хореографического искусства. В: *Культура и образование*. 2016, № 2 (21), с. 26.
244. ПОЛОНСКАЯ, М. А. *Совершенствование художественно-педагогического мастерства учителя изобразительного искусства в процессе повышения квалификации*. Диссертация кандидата педагогических наук. Москва, 2006. 197 с. Disponibil: <https://www.dissercat.com/content/sovershenstvovanie-khudozhestvenno-pedagogicheskogo-masterstva-uchitelya-izobrazitelnogo-isk>
245. *Психологическая энциклопедия*. [online]. [citat 15.06.2022]. Disponibil: <https://vocabulary.ru/termin/obschenie-i-iskusstvo-hudozhestvennaja-esteticheskaja-kompetentnost.html>
246. *Психологическая энциклопедия*. Disponibil: https://gufo.me/dict/psychology_encyclopedia
247. РАСУМОВ, В. Роль фольклора в формировании личности. В: *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота, 2017, № 3 (69): в 3-х ч. ч. 2, с. 46-48, ISSN 1997-2911.
248. РЫЖОВ Д. В. Художественно-эстетическая компетенция будущего учителя как педагогический феномен. В: *Гуманитарные науки и образование*. 2018, том 9, № 2.
249. САМОХИН, И. С., СОКОЛОВА, Н. Л., СЕРГЕЕВА, М. Г., ЧЕРЕПАНОВ, Н. И. Влияние педагогического артистизма на терпимость учащихся средних учебных заведений. В: *Казанский педагогический журнал*. 2018, № 6, р. 3-4.
250. СИТНИКОВА, О. В. Художественный метод в педагогическом образовании в условиях цифровой экономики. В: *Инновации в образовании*. 2018, № 5, с. 97–116.
251. СИТНИКОВА, О. В. Художественный метод в педагогическом образовании: резервы театральной педагогики. В: *Интернациональное образование как фактор развития*

интеллектуально-нравственного потенциала личности и современного общества.
Санкт-Петербург: Издательство Ленинградский государственный университет имени А. С. Пушкина, 2019, с. 79-83.

252. *Словарь по социологии* [online]. [citat 28.07.2021]. Disponibil: <http://www.chem.msu.ru/rus/teaching/sociology/slova.html>
253. *Терминологический словарь-тезаурус по литературоведению* [online] [citat 15.06.2022]. Disponibil: <https://rus-literaturologiya.slovaronline.com/>
254. ТКАЧЕВА, Е. А. Сущность и структура артистических умений будущих учителей. В: *Педагогика.* 2016, № 3 (12), р. 102-105. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/suschnost-i-struktura-artisticheskikh-umeniy-buduschih-uchiteley/viewer>
255. ТЮМЕНЕВА, Т. С. Артистизм как важный фактор педагогического мастерства. В: *Педагогика искусства* [online]. 2014, № 4, с. 1-6. ISSN 1997-4558 [citat 28.12.2020]. Disponibil: http://www.art-education.ru/sites/default/files/journal_pdf/tyumeneva.pdf
256. ФЕДОТОВА, А. А. Роль художественной литературы в формировании фундамента нравственных ценностей и культуры. В: *Фундаментальные и прикладные науки сегодня. Материалы XVIII международной научно-практической конференции.* 2019, с. 81-84.
257. *Философская энциклопедия* [online] [citat 15.06.2022]. Disponibil: <https://rus-philosophical-enc.slovaronline.com/>
258. ФОКИНА, Е. *Хореография в общеобразовательной школе как средство гармонизации развития личности.* Автореферат диссертации кандидата педагогических наук. Тюмень, 2002. 195 с.
259. ХАЗРАТОВА, З. М. Теоретические основы развития педагогического артистизма у будущих учителей английского языка. В: *Актуальные проблемы гуманитарных естественных наук.* Москва, 2018, № 4, с. 58-62. ISSN 2073-0071.
260. ХАН, Е. А. *Секреты педагогического мастерства* [online]. 2016. [citat 15.06.2022]. Disponibil: <https://ppt-online.org/263910>
261. ХОДЯКОВА, Л. А., СУПРУНОВА, А. В. Расширение фоновых культурных знаний в процессе работы с текстом путем активизации познавательной деятельности учащихся. В: *Русский язык в школе.* 2007, вып. 7. с. 8-14.
262. ШАЧКОВА, Э. В. Формирование специальной компетентности будущего учителя изобразительного искусства как субъекта художественно-педагогической культуры. В: *Проблемы современного педагогического образования.* 2015, № 48-1, с. 335-342.

263. ШЕСТАКОВА, Т. А., ПАНФИЛОВ, О. П., БОРИСОВА, В. В. *Педагогический артистизм как учебная дисциплина вариативной части образовательных программ* [online]. p. 378-379. [citat 15.06.2022]. Disponibil: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=26710757>
264. ШОКОТ, О. В. *Формирование эстетической компетенции в профессиональной подготовке студентов колледжа сферы услуг*. Диссертация кандидата педагогических наук. Москва, 2008, 158 с.
265. ШОРНИКОВА, О., ТАРАСЕНКОВА, Т. Формирование социально-коммуникативной компетенции на уроках хореографических дисциплин. В: *Сборник материалов III Международной научно-практической конференции*. Чебоксары: Издательство: Общество с ограниченной ответственностью „Центр научного сотрудничества „Интерактивплюс”, 2017, p. 5.
266. *Энциклопедический словарь по психологии и педагогике* [online]. [citat 15.06.2022]. Disponibil: <http://med.niv.ru/doc/dictionary/psychology-and-pedagogy/index.htm>
267. *Эстетика: Словарь*. Москва: Политиздат, 1989. 447 с. ISBN 5-250-00659-0.
268. ЯКОВЛЮК, С. М. Критерии и показатели сформированности артистизма в подготовке учителя. В: *Артистизм педагога*. 2017, с. 37-38.
269. ЯКУШЕВА, С. Д. *Артистизм в профессиональной деятельности педагога*. Новосибирск: Изд. АНС «СибАК», 2015, 196 с. ISBN 978-5-4379-0450-3.
270. ЯКУШЕВА, С. Д., ЗЮЗИНА, А. В. Роль педагога-мастера в развитии артистизма и творческого потенциала младших школьников. В: *Universum: Психология и образование*. 2015, № 6 (16), с. 1. Disponibil: [https://7universum.com/pdf/psy/6\(16\)/Yakusheva.pdf](https://7universum.com/pdf/psy/6(16)/Yakusheva.pdf)
271. ЯНИНА, М. Н. Формирование личности учителя музыки на современном этапе развития школьного образования. В: *Podliki*. 2015. Disponibil: <https://sites.google.com/a/korolev-culture.ru/podlipki/ucasiesa/pudblikacii1/formirovanie-licnosti-ucitela-muzyki-na-sovremennom-etape-razvitia-skolnogo-obrazovania?override>
272. Disponibil: <https://www.lawinsider.com/dictionary/artistic-excellence>
273. Disponibil: <https://dexonline.ro/>
274. Disponibil: <https://tribunainvatamantului.ro/recurs-la-pedagogie-exista-o-comunicare-pedagogica/>
275. Disponibil: <https://prezi.com/vfetrxruyq-s/educatia-psihofizica/>.

ANEXE

Anexa 1.

Glosar de termeni

Competență - abilitate sau capacitate de a satisface scopurile educației.

Competența profesional-științifică - ansamblul de capacități necesare cunoașterii unei discipline școlare și deschiderii față de problematica autoperfecționării în domeniul specializat.

Competența psihopedagogică - ansamblul de capacități necesare pentru „construirea” diferitelor componente ale personalității elevilor care cuprinde: capacitatea de a determina gradul de dificultate a materialului; capacitatea de a face materialul de învățare accesibil; capacitatea de a înțelege elevul, de a pătrunde în lumea sa interioară; creativitatea în munca psihopedagogică; capacitatea de a crea noi modele în situații educaționale.

Competența psihosocială - ansamblul de capacități necesare optimizării relațiilor interumane și asumării responsabilităților.

Vocația - o aptitudine deosebită, chemare, predispoziție pentru un anumit domeniu de activitate sau pentru o anumită profesie, în cazul nostru – pentru profesia didactică/pedagogică.

Calitățile manageriale - capacitatea de a lua decizii (educaționale), aptitudinile organizatorice, controlul stimulat.

Competențele artistice ale cadrului didactic din învățământ - un sistem de capacități cognitive, afective, motivaționale, manageriale, care interacționează cu trăsăturile de personalitate.

Excelența artistică a cadrelor didactice din învățământul primar (Postolache Iu., 2022) reprezintă un sistem de competențe artistice, exprimate în comunicarea pedagogică prin valori artistice: orientare emoțională pozitivă și confort psihologic, umanism și disponibilitate, transpunere artistică și simțul umorului, creativitate exploratorie și rezistența la stres, integritate și rezonanță socială, gestionarea eficientă a timpului, eficiență profesională și charismă pedagogică, care certifică profilul excelenței artistice a cadrelor didactice, definind identitatea profesională în contextul procesului educațional din învățământul primar [123].

Creativitatea - a făuri, a produce, a da viață, a cauza, a face să existe, a genera, a construi.

Artistismul sau competența expresivă - capacitatea de a transmite cunoștințele și convingerile într-un mod expresiv și emoțional.

Comunicarea pedagogică - o interacțiune de tip *feedback*, privind atât explicațiile principale cât și pe cele adiacente, intenționate sau formate pe parcursul comunicării.

Curriculum disciplinar universitar „Abilități artistice ale pedagogului”

UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI, PSIHOLOGIE ȘI ARTE
CATEDRA DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

CURRICULUM

la unitatea de curs

**MANAGEMENTUL ACTIVITĂȚILOR TEATRALE.
ABILITĂȚI ARTISTICE ALE PEDAGOGULUI**

Ciclul I – studii superioare de licență

<i>Codul și denumirea domeniului general de studii</i>	011 Științe ale educației
<i>Codul și denumirea domeniului de formare profesională</i>	0113 Pedagogie în învățământul primar 0112 Pedagogie preșcolară 0114 Formarea profesorilor
<i>Codul și denumirea specialității</i>	0113.1 Pedagogie în învățământul primar 0112.1 Pedagogia preșcolară 0114.10 Limba engleză

Autoare:

Angela BEJAN, conf. univ., dr.
Iulia POSTOLACHI, asist. univ.

Bălți, 2022

Discutat și aprobat la ședința Catedrei de științe ale educației
Proces-verbal nr. 1 din 18.09.2022
Șefa Catedrei B.M. lect. univ., dr., Aurelia BEȚIVU

Discutat și aprobat la ședința Consiliul Facultății de Științe ale Educației, Psihologie și Arte
Proces-verbal nr. 3 din 12.09.2022
Decana Facultății B.M. conf. univ., dr. Tatiana ȘOVA

INFORMAȚII DE IDENTIFICARE A CURSULUI

Facultatea: Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte

Catedra: Catedra de științe ale educației

Domeniul general de studii: 011 Științe ale educației

Denumirea specialității: 0113 Pedagogie în învățământul primar

0112.1 Pedagogie preșcolară

0114.10 Limba engleză

Administrarea unității de curs: Managementul activităților teatrale. Abilitățile artistice ale pedagogului

Codul unității de curs, specialitatea	Credite ECTS	Total ore	Repartizarea orelor				Forma de evaluare	Limba de instruire
			Curs	Sem.	Alb.	SI		
S1.04.O.132 Pedagogie în învățământul primar și limba engleză <i>(învățământ cu frecvență)</i> Pedagogie în învățământul primar și pedagogie preșcolară <i>(învățământ cu frecvență)</i>	6	180	15 15	30 30	-	90	Examen	Română Rusă
S1.06.O.0139 Pedagogie în învățământul primar și pedagogie preșcolară <i>(învățământ cu frecvență redusă)</i>	6	180	6 6	12 12	-	144	Examen	Română Rusă

Anul de studii și semestrul în care se studiază: Anul II, semestrul IV (învățământ cu frecvență),

Anul III, semestrul V (învățământ cu frecvență redusă).

Statutul: Unitate de curs de specialitate obligatorie

INFORMAȚII REFERITOARE LA CADRELE DIDACTICE

Numele, prenumele: Angela BEJAN

Titlul și gradul științific: conferențiar universitar, doctor

Studii:

- 2009-2012, studii de doctorat la specialitatea 13.00.02 Teoria și metodologia instruirii (educație artistică) la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți;
- 2000-2001, studii masterat în Pedagogie și Psihologie, Universitatea de Stat „Alec Russo” Bălți, magistru în Pedagogie și Psihologie;
- 1994-1999, licențiat în psihopedagogie, specializarea Pedagogia învățământului primar și pedagogia preșcolară; Universitatea de Stat „Alec Russo” Bălți;

Competențe: Competențele formate pentru predarea acestui curs au fost formate în timpul studiilor la doctorat în domeniul educației artistice și în baza cursurilor de *Artă teatrală* (120 ore) organizate de actorul C. Răcilă.

Informație de contact: corpul nr. 6, aula 653 angela.bejan@usarb.md

Orele de consultații: marți, orele 14.45-17.00

Numele, prenumele: **Iulia POSTOLACHI**

Titlul și gradul științific: asistent universitar

Studii:

- 2017-2022, studii doctorale, Școala Doctorală Științe ale educației din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău;
- 2005-2007, studii la ciclul II, master, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea Pedagogie, Psihologie și Asistență Socială, programul Managementul educațional, titlul Master în pedagogie;
- 1998-2003, studii superioare, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea Pedagogie, Psihologie și Asistență Socială, specialitatea Pedagogia Învățământului primar.

Competențe: Competențele necesare pentru predarea acestui curs au fost formate în perioada 2011 – 2012 în cadrul proiectului *Educația centrată pe cel ce învață* și în timpul studiilor la doctorat în domeniul educației artistice și pedagogice.

Informație de contact: corpul nr. 6, aula 653 iulia.postolachi@usarb.md

Orele de consultații: joi, orele 14.45-17.00

INTEGRAREA CURSULUI ÎN PROGRAMUL DE STUDII

Cursul dat este o disciplină de specialitate menită să formeze la studenți cunoștințe profunde din domeniul educației artistice, educației teatrale și a excelenței artistice, să-i familiarizeze cu un sistem de metode și procedee de educație artistică la general și educație teatrală în special, cu forme de lucru tradiționale și netradiționale necesare pentru formarea culturii teatrale la copii și a excelenței artistice la viitoarele cadre didactice.

Este o disciplină pentru specialitatea de bază care orientează studenții la integrarea lor în spațiul istorico-cultural, stimulează gândirea creativă, formează competențe necesare pentru a deveni un bun pedagog. Este o disciplină pedagogică aplicată, care realizează obiectivele pregătirii profesionale a studenților. În cadrul cursului se studiază bazele teoretice și practice ale disciplinei, se formează deprinderi și priceperi de muncă pentru realizarea modulelor de bază a curriculumului.

COMPETENȚE PREALABILE/PRE-RECHIZITE

Pentru a se înscrie la cursul *Managementul activităților teatrale. Abilități artistice ale pedagogului*, studentul trebuie să posede cunoștințe dobândite în cadrul cursurilor *Psihologia, Pedagogia. Practica de inițiere, Pedagogie preșcolară, Didactica generală*. De asemenea, trebuie să dețină următoarele capacități: de studiere a surselor bibliografice; de organizare a informației în comunicări; de a gândi critic în identificarea/ aplicarea soluțiilor instructiv-educative; capacitatea de analiză, sinteză, comparare, generalizare a materiei studiate; atitudine favorabilă față de activitatea artistică.

COMPETENȚE DEZVOLTATE ÎN CADRUL UNITĂȚII DE CURS

CP1.1. Identificarea și descrierea conceptelor, categoriilor, teoriilor, modelelor și principiilor de bază ale procesului educațional.

CP6.2. Explicarea și interpretarea conceptelor, modelelor și principiilor de organizare și monitorizare eficientă a procesului educațional în învățământul primar și la limba engleză, ținând cont de variate contexte socio-umane și identitate-cultural.

CT1. Aplicarea principiilor, normelor și valorilor eticii profesionale în cadrul propriei strategii de muncă.

CP6.2. Explicarea și interpretarea conceptelor, modelelor și principiilor de organizare și monitorizare eficientă a procesului educațional în învățământul primar și la limba engleză, ținând cont de variate contexte socio-umane și identitate-cultural.

CT2. Identificarea rolurilor și responsabilităților într-o echipă plurispecializată și aplicarea de tehnici de comunicare, de relaționare și de muncă eficientă în cadrul echipe.

CT1. Aplicarea principiilor, normelor și valorilor eticii profesionale în cadrul propriei strategii de muncă.

CP3.3. Aplicarea algoritmului de elaborare a finalităților educaționale specifice învățământului primar și limbii engleze prin respectarea structurii și regulilor de formulare a lor.

CP5.2. Explicarea și interpretarea tipologiei, operațiilor, strategiilor, tehnologiei evaluării procesului și produsului activității educaționale în treapta primară și gimnazială.

FINALITĂȚILE CURSULUI:

La finele studierii cursului studentul va fi capabil:

Prin studierea acestei discipline studenții vor fi capabili:

- să definească conceptele specifice educației teatrale și a excelenței artistice;
- să argumenteze necesitatea deținerii competențelor teatrale și a excelenței artistice de către cadrele didactice;
- să implementeze strategii de formării excelenței artistice a cadrelor didactice;
- să elaboreze proiecte educaționale specifice educației artistice a elevilor din clasele primare.

CONȚINUTURI

MANAGEMENTUL ACTIVITĂȚILOR TEATRALE					
Nr. d/o	Conținuturi curriculare	Numărul de ore			
		Învățământ cu frecvență		Învățământ cu frecvență redusă	
		C	S	C	S
1.	Teatrul pentru copii ca act educațional. Importanța teatrului reflectată prin prisma funcțiilor artei. Rolul teatrului în dezvoltarea elevului din clasele primare.	2	2	1	2
2.	Tipuri de teatru pentru copii, etape și modalități de desfășurare. Teatrul de păpuși. Teatrul de umbre. Teatrul de jucării. Teatrul de masă. Teatrul de flanelograf. Alte tipuri de teatru pentru copii.	4	6	1	2
3.	Educația teatrală a elevilor din clasele primare. Noțiuni de educație teatrală. Cultura teatrală ca finalitate a educației teatrale a copiilor/ elevilor. Principiile metodologice de realizare a educației teatrale.	2	2	1	2
4.	Metodologia formării la copii/elevi a culturii teatrale. Componente metodologice specifice formării culturii teatrale la copiii de vârstă preșcolară și la elevii claselor primare. Aplicații metodologice teatrale în activitățile didactice.	4	4	1	2
5.	Metodologia organizării teatrului pentru copii. Dezvoltarea creativității prin tehnici teatrale.	3	2	2	4
	Total <i>Managementul activităților teatrale</i>	15	30	6	12
ABILITĂȚI ARTISTICE ALE PEDAGOGULUI					
1.	Noțiuni introductive privind excelența artistică a cadrelor didactice din ciclul primar. Delimitări conceptuale privind excelența artistică a cadrelor didactice. Măiestria pedagogică și excelența artistică a cadrelor didactice din ciclul primar. Corelația abilități artistice – roluri și competențe profesionale. Artistismul – componentă indispensabilă a culturii pedagogice. Expresii ale creativității profesionale a învățătorului. Cultivarea gustului estetic al elevilor din ciclul primar, un obiectiv al didacticii moderne.	2	6	2	-

	Specificul competențelor manageriale ale cadrelor didactice din învățământul primar.				
2.	Semnificații teoretice ale excelenței artistice în aria referențialului profesional al cadrelor didactice. Precizări terminologice privind competențele artistice ale cadrelor didactice. Valențe ale excelenței artistice a cadrelor didactice în activitatea pedagogică din ciclul primar. Particularități artistice ale cadrelor didactice. Cultura emoțională a cadrelor didactice model de excelență artistică.	2	2	-	2
3.	Metodologia cercetării experimentale a competențelor artistice ale cadrelor didactice. Tehnici de investigație a competențelor artistice. Metode de evaluare a competențelor artistice. Limbajul pedagogic specific al descrierii competențelor artistice ale cadrelor didactice din ciclul primar.	2	4	-	2
4.	Competențele artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice. Competențele artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar. Competența teatrală în contextul actului educațional. Competența literar-artistică în mediul de formare a cadrelor didactice. Folclorul tradițiilor calendaristice: origine și clasificare. Aplicarea standardelor profesionale.	2	4	2	-
5.	Comunicarea pedagogică - context de afirmare a excelenței artistice a cadrelor didactice. Afirmarea artistismului pedagogic în comunicarea pedagogică a cadrelor didactice din învățământul primar. Indicatori ai excelenței artistice în aria comunicării pedagogice a cadrelor didactice din învățământul primar.	2	4	2	2
6.	Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar. Etape de formare a competențelor artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar. Metodologii de dezvoltare a competențelor artistice specifice cadrelor didactice din învățământul primar.	2	4	-	2
7.	Evaluarea competențelor artistice a cadrelor didactice din învățământul primar. Rolul competențelor artistice ale cadrelor didactice din ciclul primar. Abordări ale competențelor artistice în evoluție vizat în spațiul românesc, rusesc, englez și francez.	3	4	-	2
8.	Evaluare sumativă. Validarea excelenței artistice a cadrelor didactice în proces de formare profesională inițială. Afirmarea excelenței artistice în prezentarea unei activități extracurriculare pentru ciclul primar (la alegere în grup). Comunicarea bazată pe excelență artistică în prezentarea publică a unei lecții la alegere regizată de studenții pedagogi (în grup).	-	2	-	2
	Total Abilități artistice ale pedagogului.	15	30	6	12

	Total pentru unitatea de curs: <i>Managementul activității teatrale. Abilități artistice ale pedagogului.</i>	30	60	12	24
--	--	-----------	-----------	-----------	-----------

STRATEGII DIDACTICE: explicația, dezbateră, modelarea didactică, jocul didactic, înregistrări educative video și audio, consultații, conversația, explicația, demonstrația, povestirea, discuția panel, explozia stelară, acrotext, diamantul, prezentări orale și în format electronic, prezentarea de carte, rezumatul, comentariul, eseul, autoevaluarea, portofoliul, dramatizarea, jocul de rol, RAI, harta conceptuală, testul docimologic ș. a.

ACTIVITĂȚI DE STUDIU INDIVIDUAL

Nr. d/o	Conținutul activității	Nr. de ore, termen de prezentare		Criterii de evaluare
		FZ	FR	
1.	Pregătirea pentru orele de seminar/ laborator (documentare, studierea suportului informativ, luare de notițe, completarea chestionarelor, grilelor, testelor de autoevaluare, consultația titularului de curs).	20 în cadrul orelor de seminar	30 în cadrul orelor de seminar	<ul style="list-style-type: none"> • explicarea principalelor noțiuni, idei, teorii; • evidențierea problemelor de bază din domeniu; • dezvoltarea listei bibliografice; • lecturarea critică, profund argumentată;
2.	Elaborarea posterului/infograficului la două din subiectele propuse.	22 IV săptămână	26 IX săptămână	<ul style="list-style-type: none"> • formularea titlului scurt și sugestiv; • prezentare sintetică a abordării experimentale/ teoretice; • prezentarea rezultatelor celor mai semnificative; • concepție grafică atractivă; • elemente grafice adecvate; • conținutul corespunde temei; • text puțin, cea mai mare parte a spațiului; • posterului/infograficului fiind destinat materialului ilustrativ; • calitatea imaginilor, pozelor, desenelor, figurilor, tabelor; • originalitatea, creativitatea, inovațiile (modul deosebit prin care este abordată tema, prezentarea opiniilor personale bazate pe analiza surselor bibliografice); • citarea surselor bibliografice este corespunzătoare.
3.	Elaborarea unui <i>text științific</i> prin metoda ahrotext cu tema „ <i>Excelența artistică a cadrelor didactice.</i> ”	20 II săptămână	24 VII săptămână	<ul style="list-style-type: none"> • structură logică • identificarea și analiza principalelor aspecte ale temei • originalitate, creativitate.

4.	Pregătirea pentru evaluarea periodică.	10	6	-
5.	Pregătirea pentru examen.	18	10	-
Total		90	144	

EVALUARE

În procesul de evaluare a studenților se aplică prevederile *Regulamentului de organizare a studiilor superioare de licență (ciclul I) în Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*, aprobat prin Hotărârea Senatului, procesul-verbal nr. 1 din 26.08.2020 și a *Regulamentului cu privire la evaluarea rezultatelor academice ale studenților în Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți* aprobat prin Hotărârea Senatului, procesul-verbal nr. 9 din 16.03.2011.

În cadrul unității de curs, activitatea de învățare a studentului, inclusiv activitatea individuală, finalitățile de studiu și competențele dobândite sunt verificate și apreciate pe parcursul semestrelor prin evaluări inițiale, curente, periodice, precum și în timpul sesiunilor de examinare prin evaluări semestriale, în conformitate cu Planul de învățământ.

Evaluarea inițială poate fi realizată prin discuție, chestionare, testare, probă de evaluare, interviu etc. Notele obținute la evaluarea inițială nu se înscriu în registrul grupei academice și nu influențează nota finală la unitatea de curs, ci servesc drept punct de reper în proiectarea și realizarea activităților din cadrul unității de curs.

Evaluarea curentă (continuă) se efectuează în cadrul orelor de curs (prelegeri), practice, de laborator, a seminarelor prin diverse modalități stabilite de către titularul unității de curs: chestionare, discuție, povestire, teste, probe de evaluare, referate, proiecte individuale/de grup, portofolii, studii de caz etc.

Notele obținute în cadrul evaluărilor curente se înscriu în registrul grupei academice. Numărul total minim al notelor pentru evaluările curente trebuie să fie cel puțin egal cu numărul de credite acordate unității de curs. Una dintre note va fi rezultatul evaluării obligatorii în cadrul orelor de curs (prelegeri).

Studenții care au fost în imposibilitate de a participa, în termenii stabiliți prin Calendarul universitar, la evaluările curente, vor recupera aceste evaluări, conform dispoziției decanului și în baza unui orar special stabilit împreună cu titularul cursului.

Evaluarea periodică se realizează după promovarea a jumătate din orele preconizate pentru curs (prelegeri), conform graficului elaborat de decanat și aprobat de Centrul pentru Activitate Didactică. Responsabil de realizarea evaluării periodice este titularul unității de curs. Subiectele

pentru evaluarea periodică reflectă conținuturile studiate în prima jumătate a orelor de curs (prelegeri) și sunt incluse în curriculumul unității de curs.

Forma de realizare a evaluării periodice (orală, scrisă, practică, combinată, pe MOODLE sau alte platforme de învățare etc.), metodele și instrumentele utilizate sunt selectate prin negociere cu studenții, ținând cont de necesitățile și abilitățile acestora.

Nota obținută la evaluarea periodică se înscrie în registrul grupei imediat după ultima oră (prelegere) realizată la unitatea de curs.

Studenții care au absentat nemotivat și cei care au obținut o notă mai joasă de 5 vor avea 2 sesiuni de reexaminare a evaluării periodice, conform graficului elaborat de decanat.

Studenții care au fost în imposibilitate de a participa la sesiunile de reexaminare periodică din motive întemeiate (caz de boală, participare la competiții / concursuri republicane și internaționale etc.), justificate prin acte confirmatoare (certificate medicale, hotărâri, ordine, dispoziții etc.), vor avea posibilitatea să susțină evaluarea periodică conform unui orar special.

Evaluarea studiului individual al studentului ghidat de profesor include realizarea obligatorie a produselor incluse în prezentul curriculum la compartimentul „Activități de lucru individual”. Fiecare produs al studentului va fi notat, iar în registrul grupei academice se va include o singură notă (notă medie cu sutimi – în cazul notării mai multor produse).

Forma de realizare a evaluării studiului individual al studentului ghidat de profesor (orală, scrisă, practică, combinată, pe MOODLE sau alte platforme de învățare etc.) sunt selectate prin negociere cu studenții, ținând cont de necesitățile și abilitățile acestora.

Evaluarea semestrială se realizează la finalizarea unităților de curs, fiind programată în sesiunea de examene, conform Calendarului universitar.

Forma de susținere a examenului (orală, scrisă, practică, combinată, pe MOODLE sau alte platforme de învățare etc.), metodele și instrumentele utilizate sunt selectate prin negociere cu studenții, ținând cont de necesitățile și abilitățile acestora, se aprobă la ședința Catedrei de științe ale educației și se anunță studenților la începutul semestrului.

Subiectele pentru probele de evaluare se aprobă de către șeful catedrei și se aduc la cunoștința studenților cu cel puțin o lună până la sesiune. În baza subiectelor aprobate vor fi elaborate probele de examinare.

Sunt admiși la evaluarea semestrială doar studenții care au realizat integral cerințele pentru unitatea de curs respectivă. Studentul, a cărui medie a evaluărilor curente sau notă pentru lucrul individual din cadrul unității de curs este mai mică de „5” sau care a înregistrat evaluarea periodică organizată în cadrul unității de curs o notă mai mică de „5”, nu este admis la examenul semestrial

de finalizare a unității de curs respectiv. De asemenea, nu este admis la evaluarea semestrială studentul care a absentat nemotivat la mai mult de 30% din activitățile auditoriale.

Nota semestrială a unității de curs constituie 60% din nota generală a unității de curs pentru învățământul cu frecvență, iar în cazul învățământului cu frecvență redusă constituie 50%. *Nota semestrială* se calculează ca medie aritmetică dintre: media notelor obținute la evaluările curente; nota de la evaluarea periodică; nota / media pentru lucrul individual.

Rezultatele evaluărilor realizate în cadrul unității de curs sunt înscrise, la final de semestru, în borderou și în baza de date USARB. Titularul unității de curs va completa borderoul și va înscrie nota generală a unității de curs în carnetele de note.

PRINCIPII DE LUCRU ÎN CADRUL CURSULUI

În scopul unei pregătiri profesionale temeinice, studenții trebuie să participe activ la toate formele de organizare a procesului de predare-învățare-evaluare, să realizeze exigent și la timp sarcinile de învățare, să depună eforturi personale pentru a dobândi finalitățile de studiu preconizate: a acumula cunoștințe, a-și dezvolta capacități și a-și forma competențe, să evite plagiatul, să frecventeze toate orele, să susțină toate formele de evaluare curentă și finală.

SUBIECTE PENTRU EVALUAREA PERIODICĂ

Managementul activităților teatrale.

1. Identificați funcțiile teatrului. Caracterizați fiecare funcție.
2. Redați necesitatea organizării activităților teatrale cu copiii.
3. Argumentați cum activitățile teatrale influențează la dezvoltarea multilaterală a copiilor.
4. Ce este teatrul de păpuși? Enumerați pașii de realizare a teatrului de păpuși.

Abilități artistice ale pedagogului.

1. Aspecte conceptuale cu referire la competențele artistice ale cadrelor didactice intercalizate în învățământul primar din perspective diferite.
2. Artistismul- componentă indispensabilă a culturii pedagogice.
3. Excelența artistică a cadrelor didactice în contextul standardelor profesionale.
4. Formarea competențelor de comunicare didactică din învățământul primar.

CHESTIONAR PENTRU EVALUAREA FINALĂ (EXAMEN)

Managementul activităților teatrale

1. Definiți și caracterizați jocurile teatrale.
2. Ce presupune pregătirea pentru jocurile teatrale.
3. Clasificarea jocurilor teatrale.
4. Ce este teatrul de păpuși? Enumerați pașii de realizare a teatrului de păpuși.
5. Formulați obiectivele activității teatrale în școala primară.

6. Formulați obiectivele activității teatrale în grădiniță.
7. Elaborați pașii de realizare a unui concurs teatral cu elevii claselor primare.
8. Descrieți cum dezvoltăm la copii intonația prin activități teatrale.
9. Organizarea și dirijarea teatrului de masa cu copiii.
10. Analizați comparativ jocul teatral și jocul de rol.
11. Teatrul de umbre. Tipuri. Materiale.
12. Descrieți etapele de realizare a teatrului de umbre cu copiii.
13. Redați modalitățile de realizare a teatrului de umbre.
14. Teatrul de degete. Tipuri. Materiale.
15. Descrieți etapele de realizare a teatrului de masă cu copiii.
16. Descrieți tipurile de păpuși din teatrele pentru copii.

Abilități artistice ale pedagogului

1. Argumentați rolul *exceleței artistice a cadrelor didactice* din ciclul primar.
2. Elaborați un eseu structurat la tema: *Exceleța artistică în educație*.
3. Explicați esența *metodologiilor de dezvoltare a exceleței artistice* specifice cadrelor didactice din învățământul primar.
4. Oferiți câteva sfaturi viitorilor pedagogi care doresc să-și dezvolte exceleța artistică.
5. Descrieți elementele structurale ale exceleței artistice a cadrelor didactice.
6. Identificați abordările *exceleței artistice* vizate în spațiul românesc.
7. Determinați importanța *folclorului tradițiilor calendaristice*.
8. Caracterizați obiceiurile de calendar.
9. Explicați corelația dintre *exceleța artistică* și *competențele profesionale* ale cadrelor didactice din ciclul primar.

Proiecte de grup: (teme practice de realizare a examenului pregătite din timp):

1. Prezentați o activitate extracurriculară pentru ciclul primar la alegere (în grup).
2. Demonstrați un dans popular ce se învață în clasele primare (în grup).
3. Simulați o scenetă dintr-o poveste învățată în clasele primare (în grup).
4. Prezentați o lecție la alegere regizată de voi (în grup).

BIBLIOGRAFIE

Managementul activităților teatrale

Obligatorie:

1. BEJAN, A. *Educația teatrală*: Suport de curs. Bălți: Indigou Color, 2021. 114 p. ISBN 978-9975-3490-6-2.

2. CEMORTAN, S. *Activitatea teatralizată a copiilor*. Chișinău: Ed. Stelpart, 2010. 160 p. ISBN: 978-9975-9910-6-3.
3. DĂNILĂ, N. *Magia lumii de spectacol (măști, păpuși, actori, marionete)*. Editura: Junimea. Iași, 2003. ISBN 973-37-0874-7
4. DRUGAȘ, I. „101 aplicații art terapeutice în consilierea copiilor”. Oradea: Editura Primus, 2010.
5. FOCA, E., Evolution of the concept of „art-pedagogy” In *Review of artistic education*, no. 9-10, Artes Publishing House, Iași, România, 2015, pag. 299-303. ISSN 2069-7554
6. PETROVAI, D., PETRICĂ, S. *Cum îi ajutăm pe copii să meargă fericiți la școală? Ghid practic pentru învățători*. București: Miniped, 2013.

Suplimentară:

1. BEJAN, Angela. Dezvoltarea culturii teatrale la orele de limbă și literatură română în clasele primare. In: „*Artă și educație artistică: Revistă de cultură, știință și practică educațională*”. nr. 21. Bălți: Presa universitară bălțeană, 2013. p.74-80. ISSN 1857-0445.
2. GAGIM, I. *Dimensiunea psihologică a muzicii*. Iași: Timpul, 2003.
3. АНИСИМОВ, В.П. Арт-педагогическая пирамида потребностей ребенка // *Современные наукоемкие технологии*. – 2016. – № 2-2 – С. 275-283; URL: <http://www.top-technologies.ru/ru/article/view?id=35616> (data обращения: 25.09.2016).
4. АНИСИМОВ, В.П., Искусство и нравственность: к проблеме определения предмета арт-педагогики // *Современные проблемы науки и образования*, 2009, №2 С.7-9. Disponibil: www.science-education.ru/29-1046
5. ПЕНЯ, Т.Г. Театральное искусство и дети // *Искусство в жизни детей*. - М., 1991.
6. ТАРАНОВА, Е.В. *Артпедагогический практикум по работе с дошкольниками: игры, упражнения, занятия*. – Ставрополь. – 2003

Abilitățile artistice ale pedagogului

Obligatorie:

1. COJOCARU V. *Competență- performanță-calitate. Concepte și aplicații în educație*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2016. ISBN 978-9975-46-281-5.
2. *Curriculumul național. Învățământul primar*. Chișinău, 2018.
3. FOTESCU, V. *Psihopedagogia creativității*. București, 2014.
4. FUSA, C. Artistismul – componentă indispensabilă a culturii pedagogice. In: *Perspective și tendințe actuale de dezvoltare a învățământului preșcolar și primar*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Bălți: Tipografia din Bălți, 2014, p. 171- 177. ISBN 978-9975-132-13-2

5. MÂNDÂCANU V. *Bazele tehnologice și măiestriei pedagogice*. Chișinău: Ed. Lyceum, 1997, ISBN 9975-939-19-8.
6. MÂNDÂCANU V. *Profesorul-maestru*. Chișinău: Ed. Pontos, 2009. ISBN 978-9975-72-267-4.
7. PAȘCA E. *Dimensiuni ale educației artistice*. Mozaic educațional, vol.II. Iași: Ed. Artes, 2008. ISBN 978-973-8263-28-4.
8. PATRAȘCU D. *Cultura managerială a profesorului. Teorie și metodologie*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2006. ISBN 978-9975-78-265-4.
9. POSTOLACHI, Iu. *Exceleța artistică a cadrelor didactice*. Note de curs. Bălți: Indigou Color, 2022. 178 p. ISBN 978-9975-3465-8-0.
10. ȘUȘALĂ, Ion N. *Curs de desen, culoare, modelaj, compoziție*. Editura Fundației Romaniade Măine.

Suplimentară:

1. *Arta din secolul XIX până azi*. București: Editura Litera, 2011.
2. BABII, V., BULARGA, T. *Praxiologia inovativ-artistică*. Iași, 2015.
3. CĂLIN, M. *Teoria educației. Fundamentarea epistemică și metodologică a acțiunii educative*. București: Ed. ALL, 1996.
4. GÎRBOVEANU, M. *Creativitatea elevilor în procesul de învățământ*. București: Editura, Litera Internațional, 1981.
5. IANC, P., SABĂU, A. ș.a. *Învățământ de calitate în școala românească*. In: *Simpozion interjudețean de comunicări științifice*. Șimile Silvanei, 2017.pp. 17-18. ISSN: 2457-8916. Disponibil: <http://www.csei-speranta.ro/files/Lucrari-simpozion-2017.pdf>.
6. LUNGU, V. *Stimularea creativității la vârsta școlară mică*. Responsabilitate publică în educație. Ed. Orizon, 2015. ISSN 2066-3358.
7. MORARI, M. *Actul artistic: delimitări terminologice și conceptuale cu deschideri pentru educație*. In: *Artă și educație artistică*. 2014, nr. 1 (23),pp. 7-16. ISSN 1857-0445.
8. VIANU, T. *Estetica*. București: Editura Orizonturi, 2010. 432 p. ISBN 973 -9154-71-9.

Grilă
de observație/evaluare a excelenței artistice

1. Artistism teatral, expresivitate (<i>estetică, etică</i>) și asertivitate comunicativă	scăzut	sub mediu	mediu	înalt
2. Entuziasm și originalitate	scăzut	sub mediu	mediu	înalt
3. Rezistență la stres, cultură psihofizică și coregrafică	scăzut	sub mediu	mediu	înalt
4. Creativitate exploratorie și improvizare artistică	scăzut	sub mediu	mediu	înalt
5. Charismă pedagogică	scăzut	sub mediu	mediu	înalt
6. Orientare emoțională pozitivă și confort psihologic	scăzut	sub mediu	mediu	înalt
7. Umanism, respect și disponibilitate pedagogică	scăzut	sub mediu	mediu	înalt
8. Transpunere artistică și simțul umorului	scăzut	sub mediu	mediu	înalt
9. Rezonanță socială și gestionarea timpului	scăzut	sub mediu	mediu	înalt
10. Integritate, eficiență și inspirație pentru dezvoltarea profesională	scăzut	sub mediu	mediu	înalt

Test de autoevaluare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar

Nr/ o	Itemii testului	Variabilele cercetării
Aria intrapersonală		
1.	Un cadru didactic ar trebui să fie artistic, sau este suficient ca el să-și cunoască materialul, metodologia și să iubească copiii? Dacă ar trebui, atunci de ce? Stilul discursului d-stră (setul de cuvinte, construcția propozițiilor, intonația etc.) se schimbă cu ușurință atunci când predați la clasele primare?	Artistism teatral, expresivitate (<i>estetică, etică</i>) și asertivitate comunicativă
2.	Puteți să confirmați, că dacă aveți rezultate în cariera pedagogică, vă ajută excelența artistică/competențele artistice?	Entuziasm și originalitate
3.	Aveți nevoie de mult timp pentru a vă „aduna” înaintea unui eveniment responsabil (lecție deschisă, activitate extracurriculară)? Vă place să dansați, să cântați? Sunteți interesat când apare o surpriză în cursul activității pedagogice?	Rezistență la stres, cultură psihofizică și coregrafică
4.	Ce înțelegeți prin excelența artistică a cadrelor didactice? Cât de des experimentați o activitate creativă (o stare de înălțare spirituală, inspirație, mobilizare deplină a forțelor)? Schimbați cu ușurință, din mers, planul lecției la necesitate?	Creativitate exploratorie și improvizare artistică
5.	Vă considerați, că posedați competențe artistice/excelența artistică? Cum considerați excelența artistică este nativă sau se formează? Ce legătură este între excelența artistică și competențele profesionale?	Charismă pedagogică
Aria socială		
6.	Puteți să vă ascundeți dispoziția rea? Vă jenați să apăreți în fața clasei pentru a realiza lecția?	Orientare emoțională pozitivă și confort psihologic
7.	Este necesar să predăm studenților, viitorilor profesori școlari despre excelența artistică/competențele artistice? Dacă nu, de ce nu; dacă da, prin ce mijloace?	Umanism, respect și disponibilitate pedagogică
8.	Puteți, cu umor să ieșiți din situații neplăcute în cadrul procesului instructiv-educativ?	Transpunere artistică și simțul umorului
9.	Vă puteți numi un cadru didactic artistic?	Rezonanță socială și gestionarea timpului
10.	Numiți avantajele și dezavantajele cadrului didactic ce posedă excelență artistică.	Integritate, eficiență și inspirație pentru dezvoltarea profesională

Componentele excelenței artistice

Componente	Itemii testului	Valorile excelenței artistice
Aria intrapersonală		
Teatrală (Competența teatrală, Competența coregrafică)	Un cadru didactic ar trebui să fie artistic, sau este suficient ca el să-și cunoască materialul, metodologia și să iubească copiii? Dacă ar trebui, atunci de ce? Stilul discursului d-stră (setul de cuvinte, construcția propozițiilor, intonația etc.) se schimbă cu ușurință atunci când predați la clasele primare?	Artistism teatral , expresivitate (<i>estetică, etică</i>) și asertivitate comunicativă
	Puteți să confirmați, că dacă aveți rezultate în cariera pedagogică, vă ajută excelența artistică/competențele artistice?	Entuziasm și originalitate
	Aveți nevoie de mult timp pentru a vă „aduna” înaintea unui eveniment responsabil (lecție publică, activitate extracurriculară)? Vă place să dansați, să cântați? Sunteți emoționat când apare o surpriză în cursul activității pedagogice?	Cultură psihofizică și coregrafică
Comunicare artistică (Competența literar - artistică)	Cât de des experimentați o activitate creativă (o stare de înălțare spirituală, inspirație, mobilizare deplină a forțelor)?	Creativitate exploratorie și artistică
	Vă considerați, că posedați competențe artistice/excelența artistică? Cum considerați excelența artistică este nativă sau se formează? Ce legătură este între excelența artistică și competențele profesionale? Schimbați cu ușurință, din „mers”, planul lecției la necesitate?	Charismă pedagogică
Aria socială		
Deontologie pedagogică (Competența artistico-plastică)	Puteți să vă ascundeți dispoziția rea? Vă jenați să apăreți în fața clasei pentru a realiza lecția?	Orientare emoțională pozitivă și confort psihologic
	Este necesar să predăm studenților, viitorilor profesori școlari despre excelența artistică/competențele artistice? Dacă nu, de ce nu; dacă da, prin ce mijloace?	Umanism și disponibilitate pedagogică, respect
Identitate profesională (cunoașterea folclorului)	Puteți, cu umor să ieșiți din situații neplăcute în cadrul procesului instructiv-educativ?	Transpunere artistică și simțul umorului
	Vă puteți numi un cadru didactic artistic?	Rezonanță socială și gestionarea timpului
	Numiți avantajele și dezavantajele pentru un cadru didactic ce posedă excelență artistică. Ce înțelegeți prin excelența artistică a cadrelor didactice?	Integritate și eficiență profesională

Chestionar de evaluare a reprezentărilor studenților pedagogi despre excelența artistică

1. Ce înțelegeți prin conceptul de *excelență artistică* a cadrelor didactice (EACD)?

2. Considerați cadrele didactice suficient de pregătite din perspectiva competențelor artistice în clasele primare?

3. Formulați 2 teme care vizează excelența artistică în învățământul primar.

4. Argumentați necesitatea formării excelenței artistice și a competențelor artistice în școală.

5. Numiți valorile excelenței artistice.

Exelența artistică a cadrelor didactice. Note de curs. Seminarii la Exelența artistică a cadrelor didactice

<i>Exelența artistică a cadrelor didactice</i>		1.5. Expresii ale creativității profesionale ale învățătorului	20
 <p>CUPRINS</p>		1.6. Cultivarea gustului estetic al elevilor din ciclul primar - obiectiv al didacticii moderne	26
		1.7. Specificul competențelor manageriale ale cadrelor didactice din învățământul primar	33
		UNITATEA DE CONȚINUT 2. SEMNIFICAȚII TEORETICE ALE EXCELENȚEI ARTISTICE ÎN ARIA REFERENȚIALULUI PROFESIONAL AL CADRELOR DIDACTICE	41
PRELIMINARII	6	2.1. Precizări terminologice privind competențele artistice ale cadrelor didactice	42
UNITATEA DE CONȚINUT 1. NOȚIUNI INTRODUCTIVE PRIVIND EXCELENȚA ARTISTICĂ A CADRELOR DIDACTICE DIN CICLUL PRIMAR	7	2.2. Valențe ale excelenței artistice a cadrelor didactice în activitatea pedagogică din ciclul primar	46
1.1. Delimitări conceptuale privind excelența artistică a cadrelor didactice	8	2.3. Particularități ale formării excelenței artistice ale cadrelor didactice	47
1.2. Măiestria pedagogică și excelența artistică a cadrelor didactice din ciclul primar	9	2.4. Cultura emoțională a cadrelor didactice - model de excelență artistică	57
1.3. Corelația excelența artistică - roluri și competențe profesionale	12		
1.4. Artistismul - componentă indispensabilă a culturii pedagogice	16		

Figura A.7.1 Exelența artistică a cadrelor didactice: Note de curs (captură de ecran)

SEMINAR. Proiect seminar.

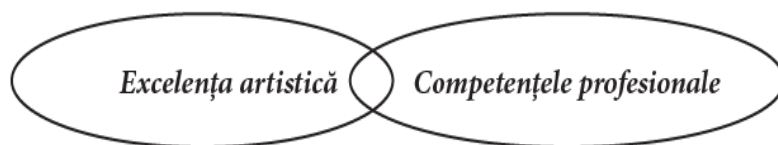
Exelența artistică a cadrelor didactice

Sarcina 1. Explicați corelația dintre *exelența artistică* și *competențele profesionale* ale cadrelor didactice din ciclul primar.

Sarcina 2. Completează tabelul:

Exelența artistică	Competențe artistice	Competențe profesionale

Sarcina 3. Completează diagrama:

Sarcina 4. Formulează un punct de vedere personal argumentat, cu privire la *competențele artistice ale cadrelor didactice din ciclul primar*.

Sarcina 5. Imaginează-ți o întâlnire între un cadru didactic și dumneata. Alcătuieste un scurt dialog posibil între voi, pe tematica „Necesitatea *competențelor artistice pentru cadrele didactice din ciclul primar*”.

Sarcina 6. Identificați *scopul standardelor de competență profesională* ale cadrelor didactice din învățământ.

Sarcina 7. *Standardele de competență profesională acoperă întreaga activitate de predare-învățare-evaluare și se structurează pe următoarele cinci domenii de competență prioritare: proiectarea didactică; mediul de învățare; procesul educațional; dezvoltare profesională; parteneriate educaționale*. Aprobate: la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 10 din 22 iunie 2016; prin Ordinul Ministrului Educației nr. 623 din 28 iunie 2016. *Comentați Standardele de competență profesională* [33].

Sarcina 8. Completează cadranele:

Sarcina 9. Explicați esența abordărilor *competențelor artistice*:

Abordări ale competențelor artistice	Cuvinte-cheie	Caracteristici	Reprezentanți

Sarcina 10. Construiește un punct de vedere, pro sau contra, pornind de la afirmația lui L. Mojeico: „Prin *artistism se înțelege calitățile personale ale cadrului didactic, capacitatea de a fi expresiv, bogat în gesturi, darul de a povesti, capacitatea de a trece de la o activitate la alta, capacitatea de a lua decizii, capacitatea de a structura logic cunoștințele*”.

Variante de formulare a competențelor muzicale

(captură de ecran)

<i>Abilități</i>	<i>Cunoștințe/ Strategii ale domeniului/ Contexte de realizare</i>	<i>Valori și atitudini</i>
Receptarea diversității fenomenului muzical-artistic →	folosind strategii de cunoaștere și înțelegere specifice domeniului în contexte variate (de audiere, interpretare și creație) →	manifestând interes pentru cunoașterea lumii și a sine-lui prin muzică.

Explorarea dexterităților muzicale (personale/colective) →	folosind strategii de interpretare și creație a imaginii muzicale →	arătați semnificațiile emoționale și estetice ale creațiilor ca premisă de integrare în activitatea artistică/culturală din școală și comunitate.
Receptarea și promovarea muzicii naționale și universale →	aplicând strategii de comunicare artistică într-o varietate de contexte →	manifestând propriile valori și deschideri pentru valorile altora.
Aprecierea artistică și valorică a creațiilor muzicale →	folosind strategii de caracterizare și reflecție pentru a identifica, înțelege și explica frumosul (esteticul/extraesteticul), relația om-muzică, muzică-viață →	manifestând propria atitudine pentru muzică ca valoare a eu-lui.

Sugestii metodologice pentru disciplina „Dans românesc și Dans de caracter”

Programa propusă pentru disciplinele „Dans românesc și Dans de caracter” integrează cele două genuri de dans într-o viziune unică, privind competențele specifice ce urmează a fi atinse, dar nu exclude diferențele formale, stilistice și de conținut.

Structura programei sugerează direcțiile demersului didactic, atât pentru dimensiunea Dans românesc, în cadrul căreia se dezvoltă la nivel superior achizițiile ciclului gimnazial, cât și pentru dimensiunea Dans de caracter la care se studiază dansuri populare stilizate, aparținând popoarelor europene (polonez, italian, maghiar, spaniol etc.).

Se recomandă ca studiul dansului de caracter să înceapă cu mișcări executate la bară, pentru familiarizarea treptată cu elementele tehnice și stilistice ale dansurilor, abordare care nu mai este necesară la dansul românesc, unde această secvență a fost parcursă în clasele gimnaziale.

Elementele de limbaj popular prevăzute în programă vor ajuta la asimilarea și la înțelegerea de către elevi a specificului zonal (dans românesc) și național european (dans de caracter). Se recomandă ca limbajul să fie asociat și integrat semnificațiilor originare ale tradițiilor locale sau național europene, obiceiurilor comportamentale și vestimentare. Este bine ca fiecare zonă folclorică și fiecare stil să fie ilustrate printr-un studiu coregrafic cu evoluție în grup, sinteză prin care se însumează etapele demersului didactic.

Pentru dimensiunea Dans de caracter se sugerează următoarele conținuturi detaliate:

- pozițiile de brațe și picioare specifice dansurilor polonez, unguresc, italian și rusesc;
- dansul polonez (mazurca): chei simple și duble, pas balancé, golubeț, pas de bourrée, pas gala;
- dansul unguresc: chei simple și duble, pas balancé, pas de bourrée, battement développé, golubeț, sforcică;
- dansul italian (tarantella): modalități de mânăuire a tamburinei, forme de battement tendu și jeté, pas emboîté, pas balancé, pas échappé;
- dansul rusesc: pozițiile de brațe specifice dansurilor de grup (cerc, stea, carusel, lanț), pas de deplasare, drobi (bătăi alternative simple și duble cu pernița, tocul sau cu toată talpa), deplasare laterală cu tombé și bătaie simplă sau dublă, malatok, sforcică simplă și dublă, golubeț, prisiadka.

Produse create de studenți pedagogi prin aplicații web specializate

Figura A 10.1. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Genially

<https://view.genial.ly/623b818c9c032100134b05ee/presentation-econ-presentation> (genial.ly)

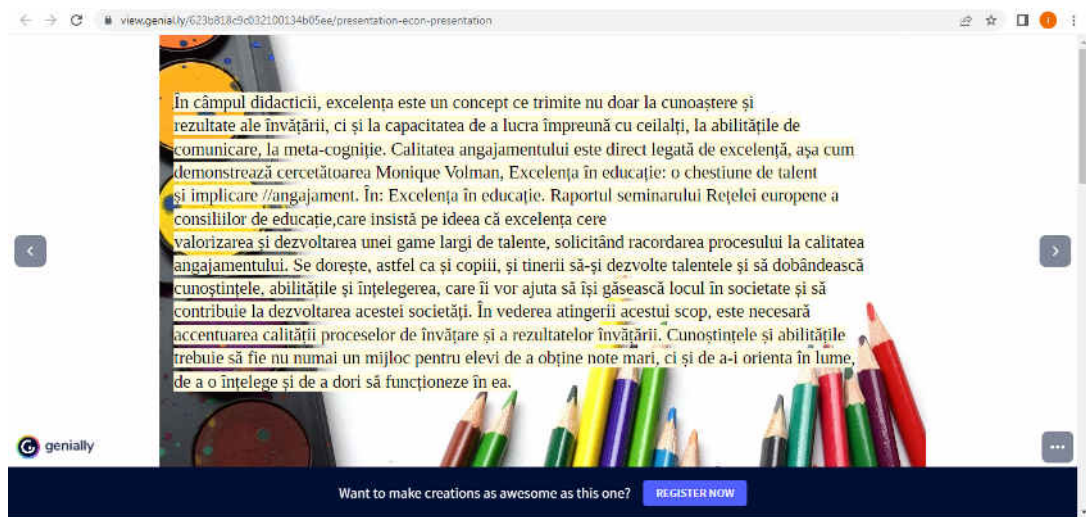
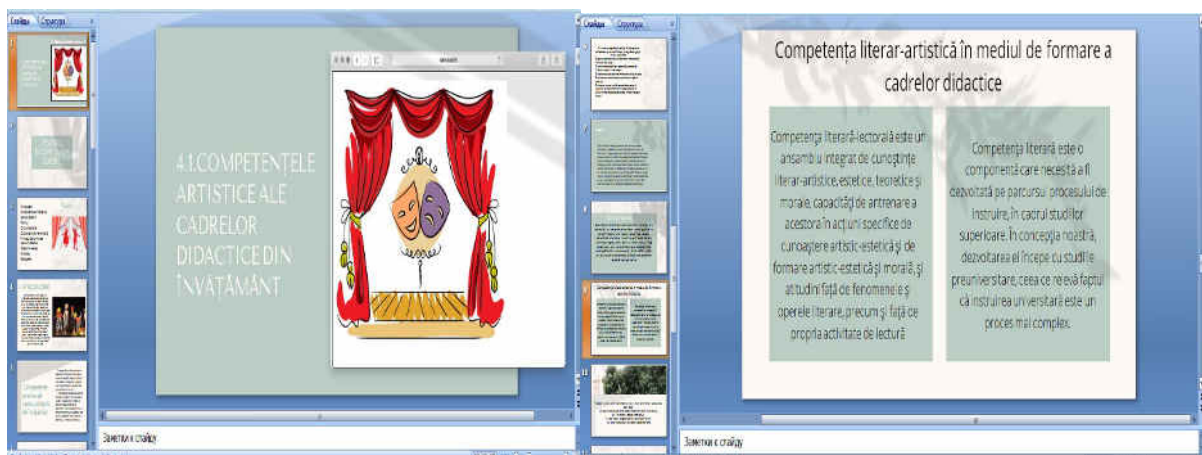

Figura A10.2. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Genially

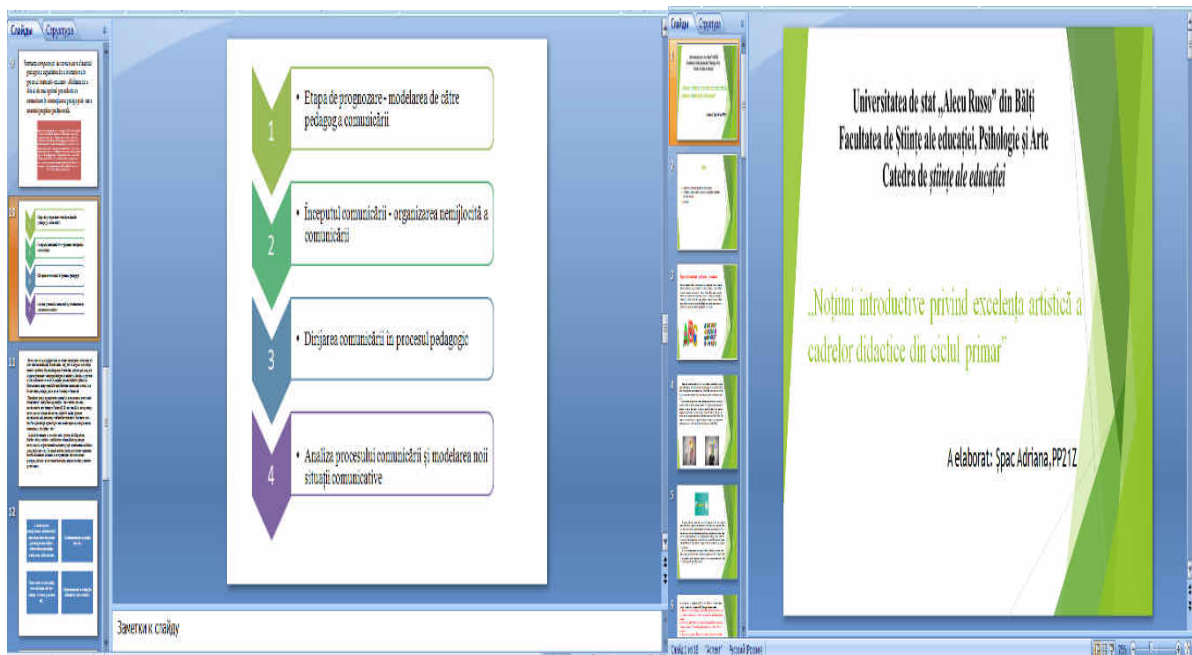

Figura A 10.3. Captură de ecran Produs creat prin aplicația PowerPoint

Figura A 10.4. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Power Point

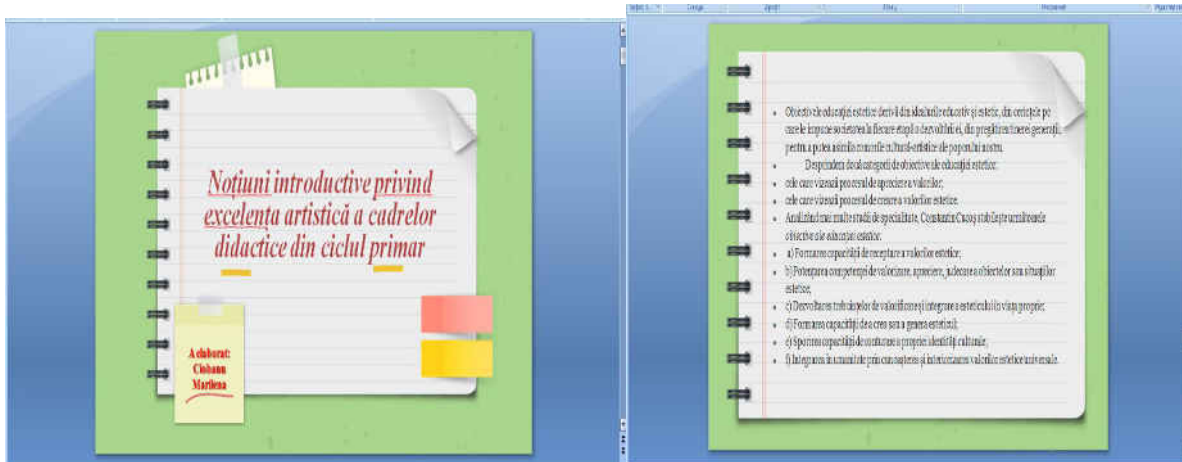
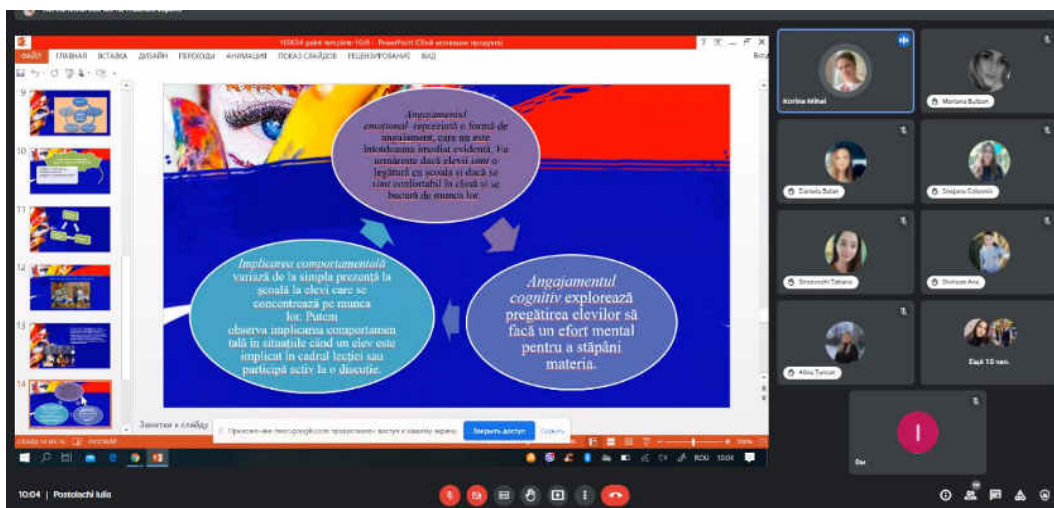
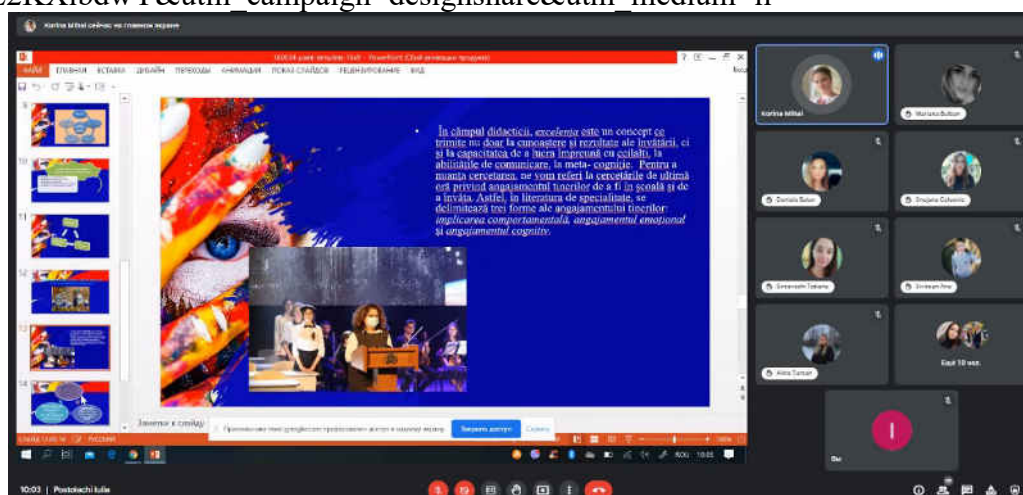

Figura A 10.5. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Power Point

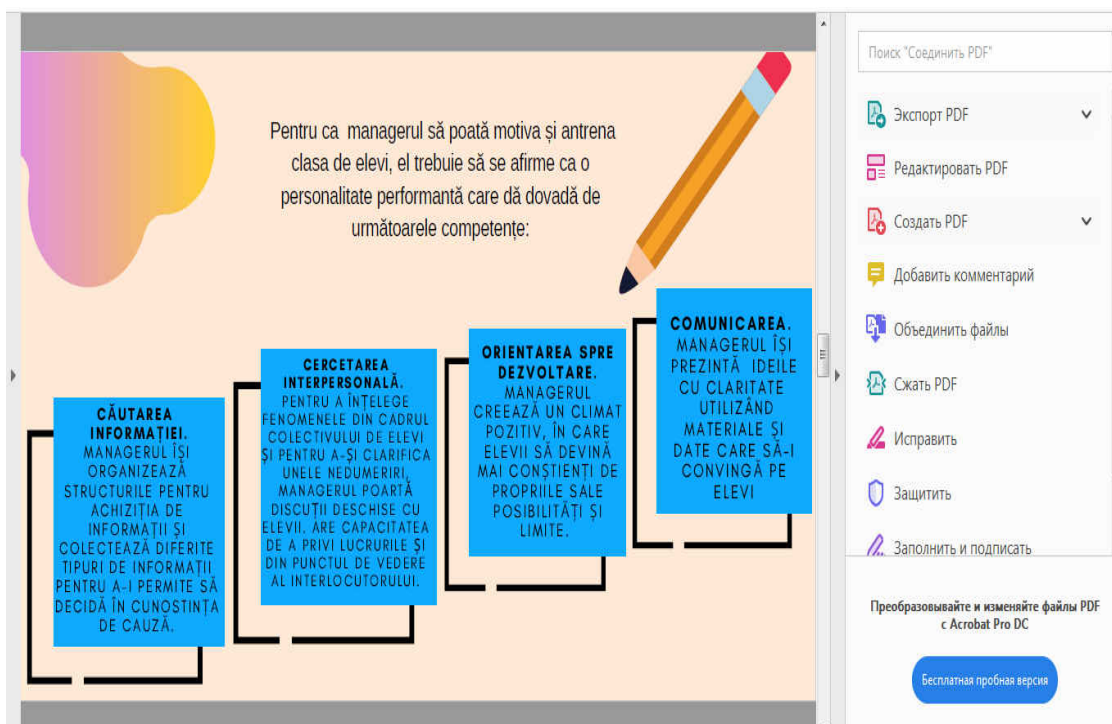

https://www.canva.com/design/DAE2KXibdWY/M9qeYHI8__ouCQeTbBmqQ/view?utm_content=DAE2KXibdWY&utm_campaign=designshare&utm_medium=li

https://www.canva.com/design/DAE2KXibdWY/M9qeYHI8__ouCQeTbBmqQ/view?utm_content=DAE2KXibdWY&utm_campaign=designshare&utm_medium=li

Figura A 10.6. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Canva

https://www.canva.com/design/DAE7tLvKIP8/aUVbduVggFXA17AS_oj7LQ/edit?utm_content=DAE7tLvKIP8&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

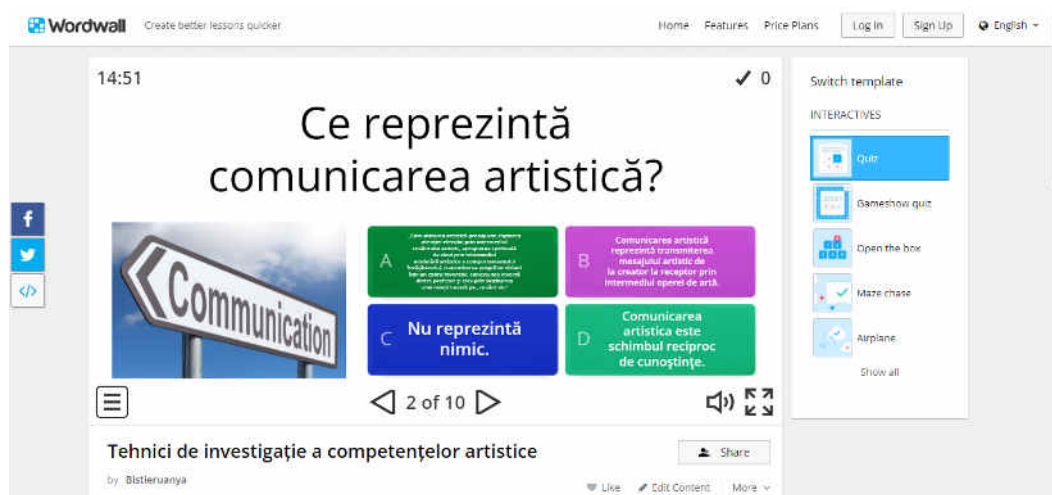
(canva)

Figura A 10.7. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Canva

https://www.canva.com/design/DAE2KXibdwY/M9qeYHI8_ouCQeTbBmqQ/view?utm_content=DAE2KXibdwY&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=publishsharelink

Figura A10.8. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Canva

<https://wordwall.net/resource/30996639>

Figura A10.9. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Wordwall

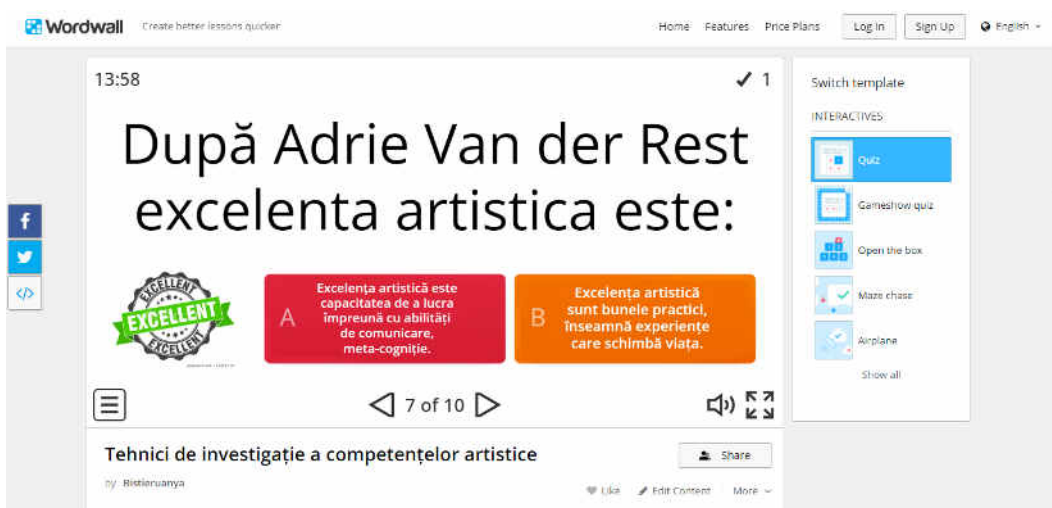
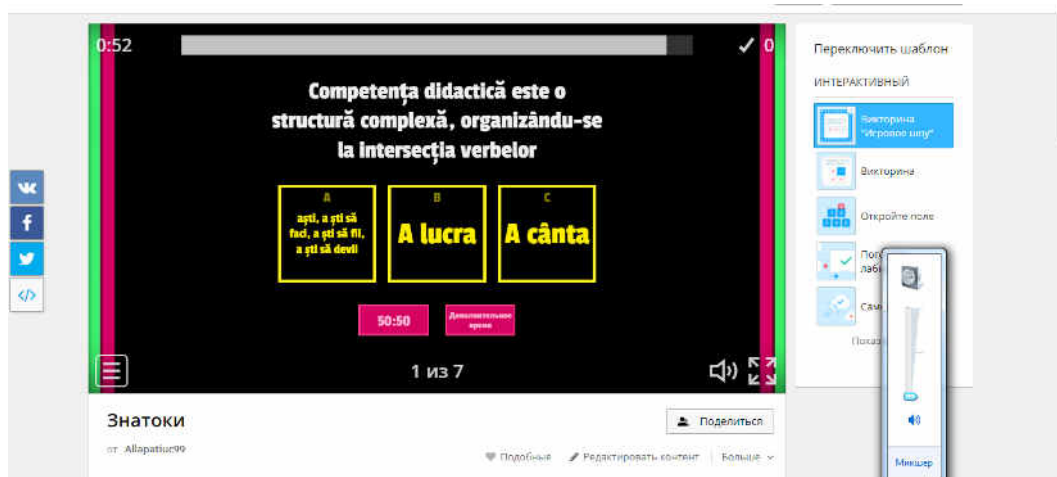
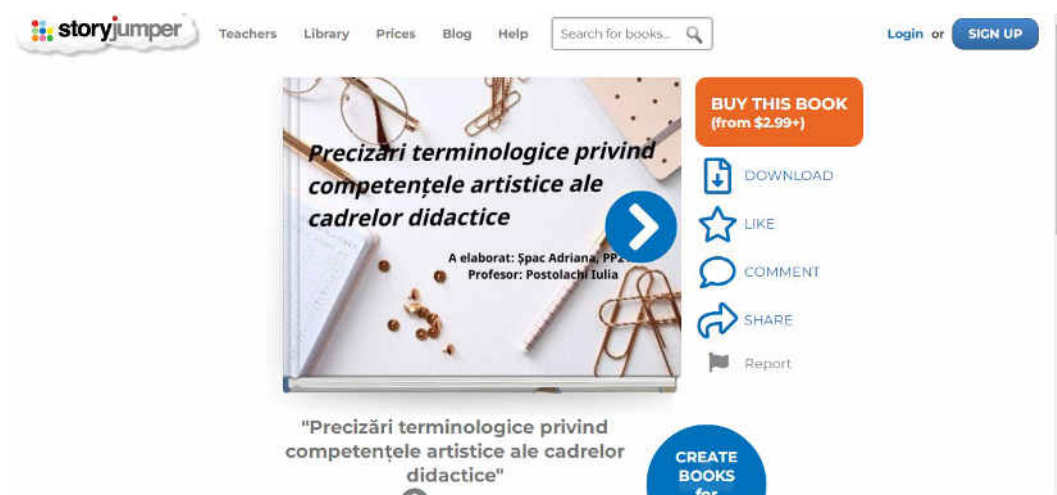

Figura A10.10. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Wordwall

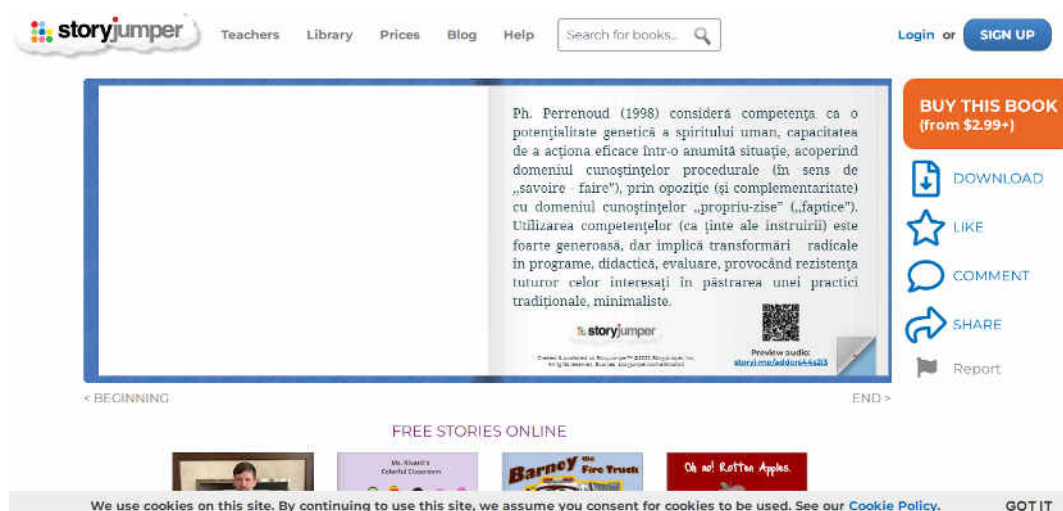

[https://wordwall.net/ru/resource/30717834\(wordWoll\)](https://wordwall.net/ru/resource/30717834(wordWoll))

Figura A 10.11. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Wordwall

[https://www.storyjumper.com/book/read/128734322/62434a7627c67\(storyjumper\)](https://www.storyjumper.com/book/read/128734322/62434a7627c67(storyjumper))

<https://www.storyjumper.com/book/read/120953512/6249a32271048>

Figura A10.12. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Storyjumper

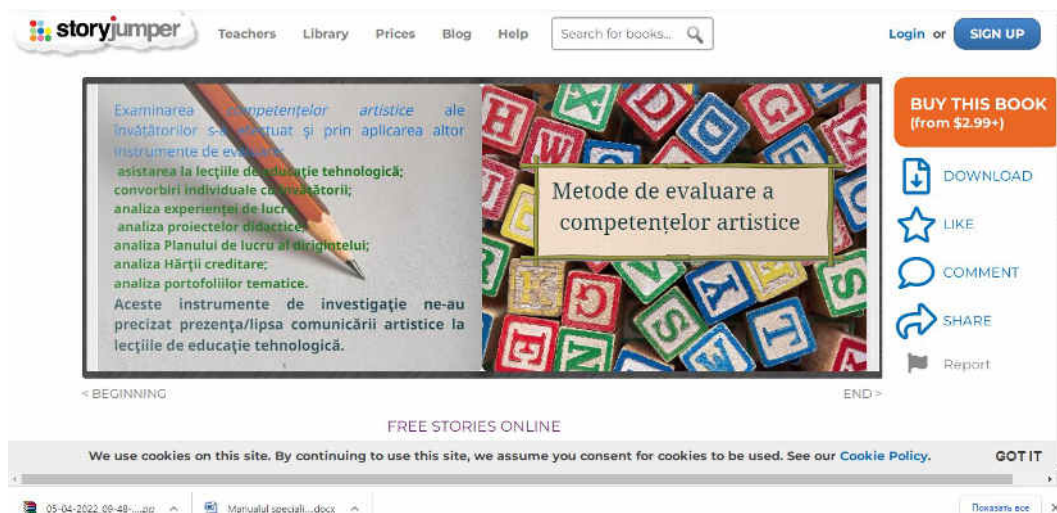

Figura A10.13. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Storyjumper

<https://prezi.com/i/idabwnwonsc8/limbaj-pedagogic/>

Figura A 10.14. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Prezi

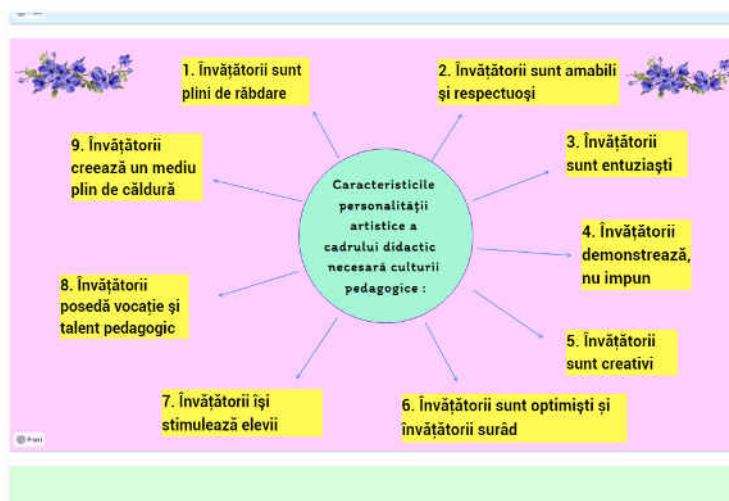

Figura A 10.15. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Prezi

Sintetizând ideile enunțate, putem confirma că cultura pedagogică a profesorului este determinată de personalitatea sa artistică prin următoarele abilități :

- iubește copiii;
- stimulează imaginația, dorința de a cunoaște, curajul de a-și exprima opiniile proprii;
- e blând și bun, empatic cu izbucnirile de joacă, bucurie, rușine sau eșec, dar necruțător clenevia și absența;
- nu pedepsește, ci sancționează și corectează;
- nu impune materia de studiu, ci îi convinge pe copii că e cea mai importantă, motivându-i prin cunoștințele sale perfecte;
- fiecare întâlnire cu elevii e bine planificată, regizată iscusit;
- lecția de calitate e un spectacol inedit, e ca și o sărbătoare captivantă.

<https://prezi.com/i/idabwnwonsc8/limbaj-pedagogic/>

Figura A 10.16. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Prezi

Abilitati
by Nona Moreari

Read to me

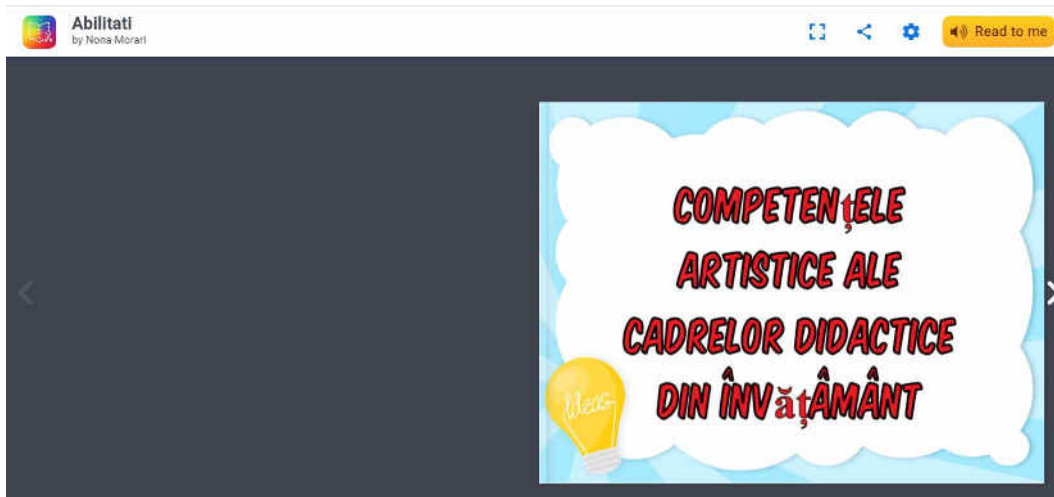
Limbajul pedagogic specific al descrierii competențelor artistice ale cadrelor didactice din ciclul primar

Multe cercetări în domeniu au reliefat faptul că formarea cadrelor didactice pentru abordarea în educație o putem identifica prin schimbări de ordin calitativ atât în relațiile cu elevii cât și în resursele educaționale. Practic, educația este o schimbare care privește elevul și actul educației mai atent, cu spirit de observație, manifestă respect, stăpânirea perfectă a emoțiilor, a sentimentelor, a iubirii și a cumsecădeniei, care focalizează intervențiile educaționale pe valorile democratice ale relațiilor sociale și pe ființa umană înțeleasă în sens pozitiv și profund, relativ la potențialul ei. Învățătorul trebuie să se pronunțe prin competențele artistice, prin personalitatea sa artistică ce sunt necesare în școala.

https://read.bookcreator.com/3EZNRjRSP4bTDBFN2hqeHExE0pG3/jQ8kfPA_T4WI5vQjJYf9Rg

Figura A 10.17. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Bookcreator

<https://read.bookcreator.com/3EZNrJrSP4bTDBFN2hqehEXE0pG3/AFXANz4RjmzYACPSuDtLw>

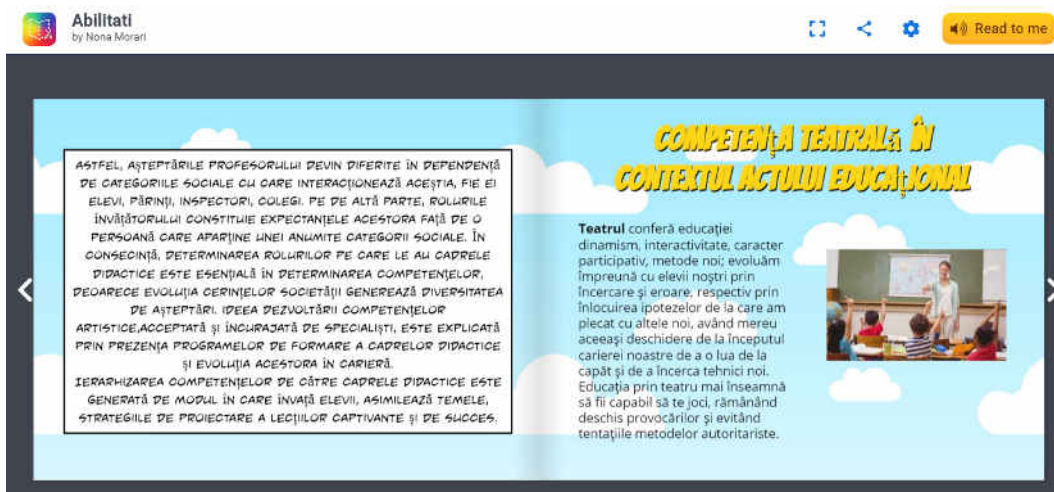
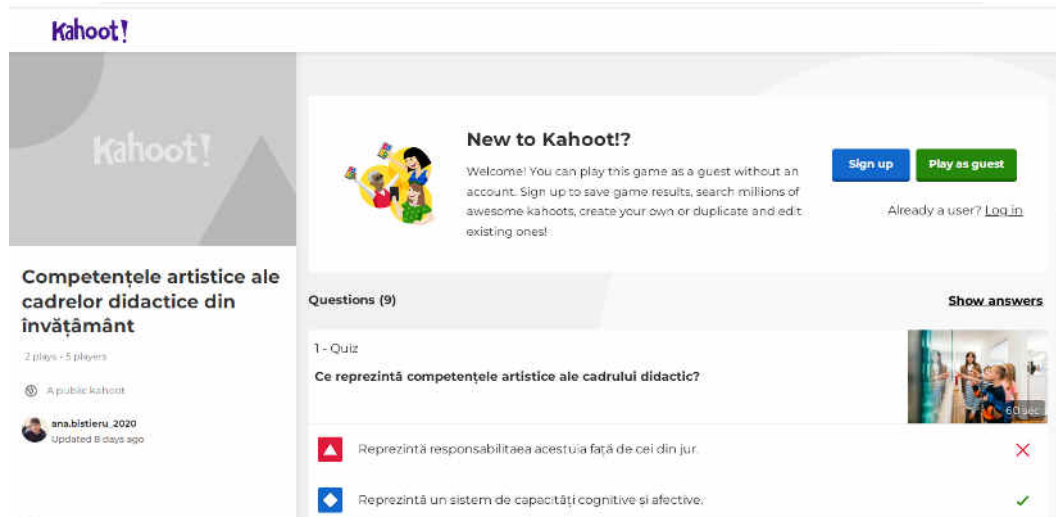

Figura A 10.18. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Bookcreator

Figura A 10.19. Captură de ecran Produs creat prin aplicația Bookcreator

<https://create.kahoot.it/share/competentele-artistice-ale-cadrelor-didactice-din-invatamant/aaa0b092-1b2a-44f7-b614-7b6a3fbb94de>

Figura A10.20. Captură de ecran Produs creat prin aplicația kahoot

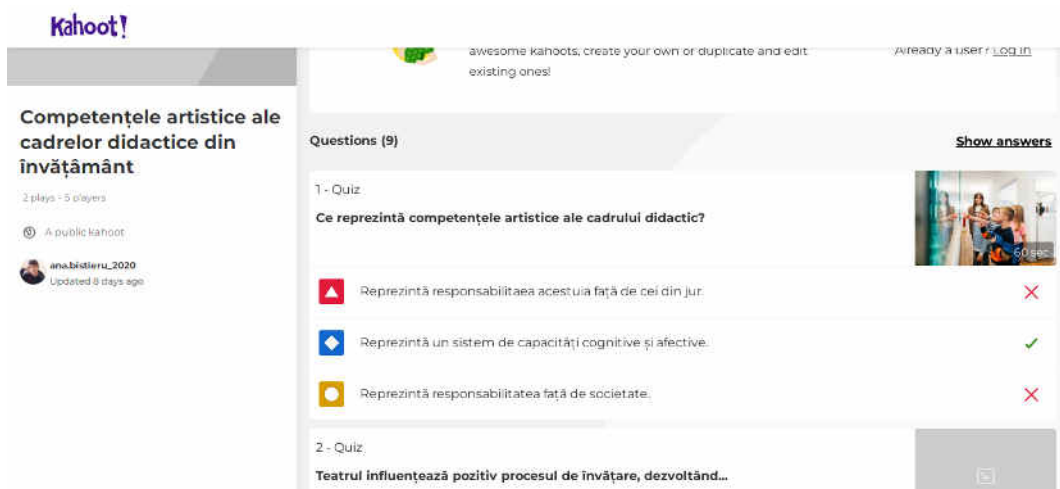
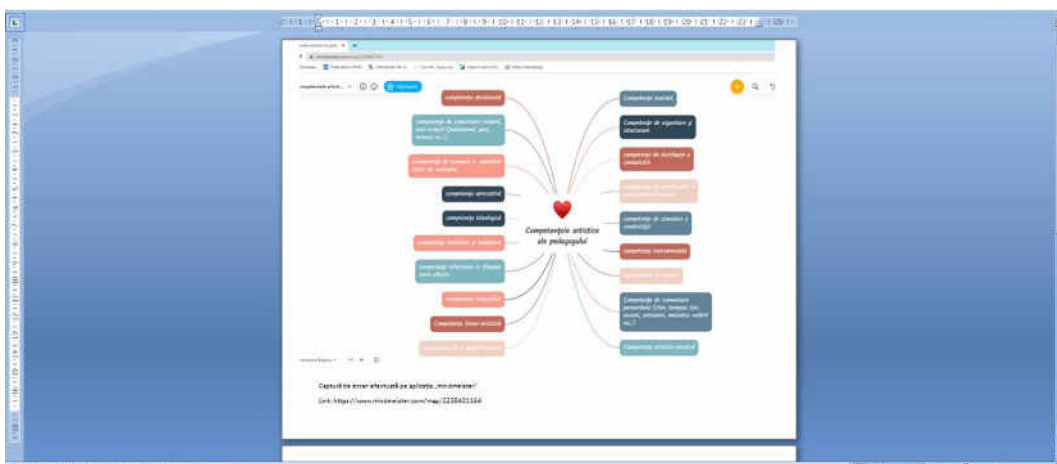

Figura A 10.21. Captură de ecran Produs creat prin aplicația kahoot

<https://www.mindmeister.com/map/2238401164>

Figura A 10.25. Captură de ecran Produs creat prin aplicația MindMaster

Figura A 10.26. Produs creat prin MicrosoftWord

The screenshot shows the Moodle interface for a course. At the top, there is a navigation bar with the university logo 'Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți' and the user name 'Iulia Postolachi'. The course title is 'Abilitățile artistice ale pedagogului'. Below the title, there is a breadcrumb trail: 'Dashboard / Cursurile mele / AAP'. The main content area is divided into sections: 'Unitatea de curs 1' with a document icon and the text 'Noțiuni introductive privind excelența artistică a cadrelor didactice din ciclul primar'; and 'Unitatea de curs 2' with a document icon and the text 'Semnificații teoretice ale excelenței artistice în aria referențialului profesional al cadrelor didactice'. On the right side, there is a 'Progresul dumneavoastră' (Your progress) indicator.

<http://elearning.usarb.md/moodle/course/view.php?id=1144>

Figura A 10.27. Produs creat prin Moodle

The screenshot shows a list of course units in a Moodle course. The units are: 'Unitatea de curs 4' with the document 'Competențele artistice în contextul standardelor profesionale ale cadrelor didactice'; 'Unitatea de curs 5' with the document 'Comunicarea pedagogică - context de afirmare a excelenței artistice a cadrelor didactice'; 'Unitatea de curs 6' with the document 'Tehnologia de formare a excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar'; 'Unitatea de curs 7' with the document 'Evaluarea competențelor artistice ale cadrelor didactice din învățământul primar'; and 'Lucru individual' with the document 'Sarcini individuale'. Each unit has a document icon and a checkbox on the right.

<http://elearning.usarb.md/moodle/course/view.php?id=1144>

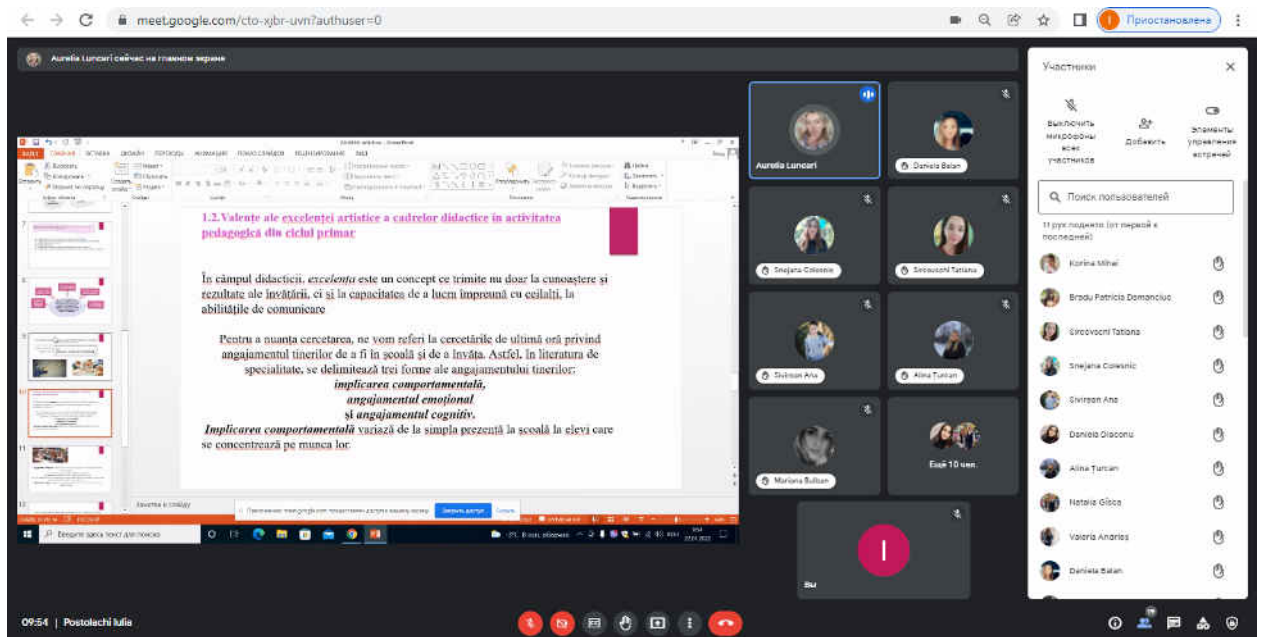
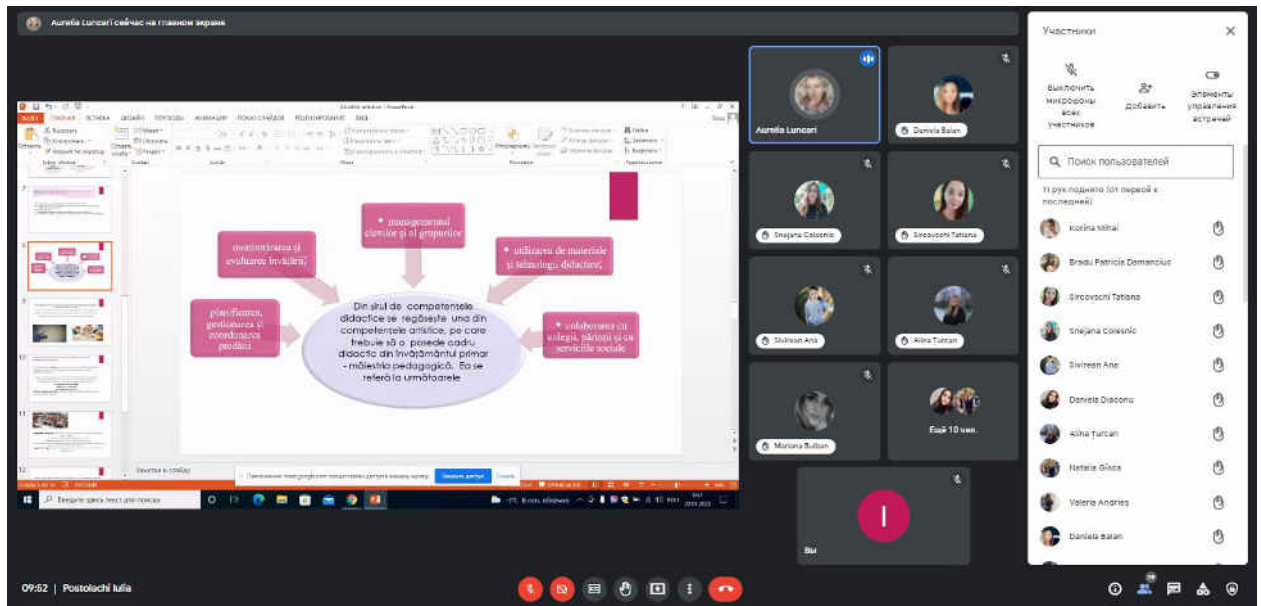
Figura A 10.28. Produs creat prin Moodle

Схожие и различающие черты актерской и педагогической деятельности

Актерская деятельность	Педагогическая деятельность
<i>1. Наличие зрителя</i>	
Присутствует	Отсутствует, если педагоги не работают «ансамблями»
<i>2. Предмет представления</i>	
Показывается герой. Происходит перевоплощение в другую личность	Показывается личность учителя; образ, о котором идет речь; отношение к ситуации, диктуемое ролевой позицией педагога
<i>3. Особенности программы деятельности и владение материалом</i>	
В один день репертуар, как правило, представлен одной ролью, одним спектаклем	В один день может быть разной, как уроки так и предметы. Педагог должен глубоко лично осознать материал, заново увлечься давно знакомым и ощутить удовлетворение от предстоящей работы с классом
<i>4. Границы сферы деятельности</i>	
Деятельная жизнь на сцене происходит в ином слое бытия по сравнению с обычной жизнью	Деятельность происходит в границах реально существующего
<i>5. Специфика общения в деятельности</i>	
Если есть актер, рядом мыслится публика, ожидающая маски. Общение тяготеет к монологу	Ожидается реальный человек с реальными чувствами. Общение тяготеет к диалогу
<i>6. Особенности чувственной сферы и познавательной направленности деятельности</i>	
Чувство деятеля не возникает в результате реального раздражителя. Деятель должен быть «настроен» на эмоциональную волну героя. У артистов это способность красноречиво молчать	Чувство деятеля рождается реальными обстоятельствами. Деятель более «открыт» в проявлении чувств. Начальная пауза позволяет учителю освоиться со своим новым положением и преодолеть волнение.
<i>7. Возможность импровизации в деятельности</i>	
Импровизация допустима в момент подготовки к спектаклю и в малой степени во время самой деятельности. Проживание актером каждой роли.	Импровизация не только допустима, но и необходима. Следовательно границы творчества шире. Мобилизация творческого самочувствия, способность саморегуляции, владения своим настроением
<i>8. Продолжительность деятельности</i>	
В 5-6 раз меньше, чем у учителя. Темпоритм задается внешними обстоятельствами	В 5-6 раз больше, чем у актера. Темпоритм зависит как от внешне складывающейся ситуации, так и от умения учителя контролировать учебный процесс
<i>9. Ответственность за результаты деятельности</i>	
Личная, последствия ошибок более драматичны, чем результаты актерских неудач	Коллективная
<i>10. Зависимость от «зала» (зрителей, учеников) и взаимодействие с ним</i>	
Чем меньше зрителей присутствует в воображении актера, тем лучше результат. Хорошие актеры «забывают» о зрителе и сосредотачиваются на работе с партнером по сцене	Чем больше учащихся присутствует в воображении педагога, тем лучше результат, так как важно сотрудничество.
<i>11. Наличие помощников в деятельности</i>	
Присутствуют (драматург, режиссер, гример, костюмер, суфлер и др.). Театральные средства воздействия сложны: планшет сцены, цветовое оформление, декорации, голоса за сценой, костюмы	Отсутствуют, хотя объективно учитель не одиночка, а участник ансамбля педагогов школы. Школьно-классный реквизит достаточно прост: стол, стул, доска, наглядные пособия, ТСО

Figura A 10.29. Produs creat (foto)

Captură de ecran Produs creat în cadrul seminarelor, realizate online (foto)

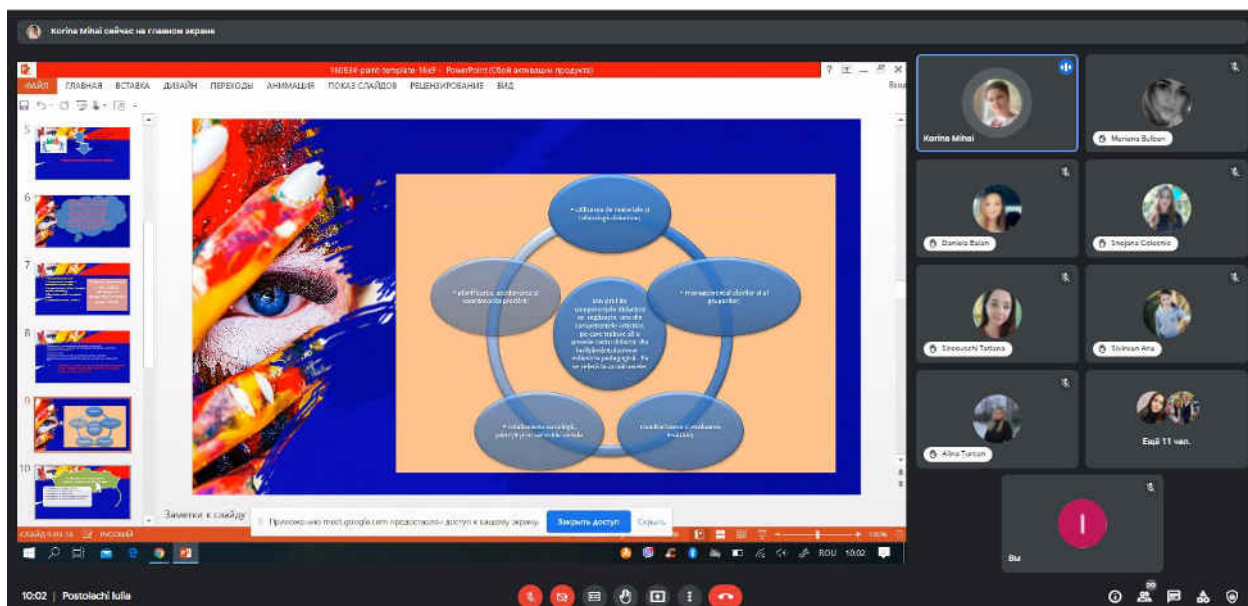
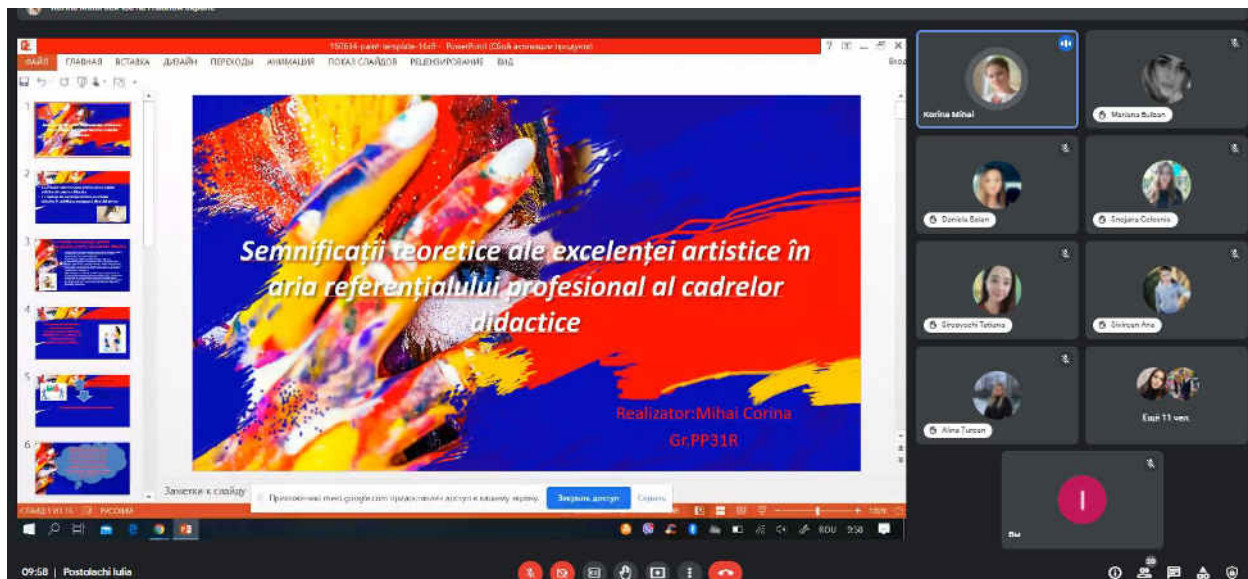

Figura A 11.1. Captură de ecran Produs creat din cadrul seminarelor, realizate online (foto)

**Proiecte didactice la educația tehnologică elaborate și realizate de către studenții pedagogi
în timpul stagiului de practică profesională**

PROIECT DIDACTIC

Clasa: I

Disciplina: Educație tehnologică

Modulul: Educație digitală

Subiectul lecției: Ce e bine și ce e rău? Dispozitivul digital ne ajută să cunoaștem/ Învățăm digital

Unități de competențe:

3.7. Identificarea beneficiilor utilizării corecte a dispozitivelor digitale.

3.8. Recunoașterea pericolelor utilizării incorecte sau abuzive a dispozitivelor digitale.

3.9. Respectarea regulilor de utilizare a dispozitivelor digitale

Obiectivele lecției.

O1: să exemplifice/ enumere modalități de utilizare a dispozitivelor digitale în învățare;

O2: să utilizeze elemente ale limbajului aferent descrierilor dispozitivelor digitale;

O3: să argumenteze rolul dispozitivelor digitale în procesul de învățare;

O4: să utilizeze informația primită de la protagoniștii manualului, pentru realizarea unor sarcini referitoare la utilizarea dispozitivelor digitale în învățare;

O5: să manifeste disponibilitate pentru cooperare, răbdare și bună înțelegere, precum și curiozitate, interes în realizarea sarcinilor propuse.

Tipul lecției: de formare a capacităților de dobândire a cunoștințelor

Strategii didactice:

- forme: frontală, individuală, în perechi;

- metode, tehnici și procedee didactice: discuția dirijată, observarea dirijată, explorarea, exercițiul, brainstorming, demonstrația, analiza, compararea, jocul didactic;

- mijloace: tabletă/ calculator, tablă interactivă/ proiector, boxe, manualul, creioane colorate, carioci, fișe cu imagini pentru activitatea individuală, în perechi, în grup, ș.a.;

Bibliografie:

- Curriculum național, clasele I-IV: Chișinău, 2018;

- Ghid de implementare a curriculumului național, clasele I-IV: Chișinău, 2018;

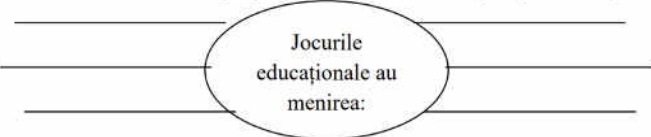
- Gremalschi A., Corlat S., Braicov A. Educație digitală, Manual pentru clasa 1;

- Matei R., Mateiaș D., Informatică pentru ciclul primar, clasele 1–2, Paralela 45, București, 2011.

DEMERSUL DIDACTIC

Momentele lecției	Activitatea învățătorului și a elevilor	Strategii didactice	Evaluare
1. Evocarea	<p>Organizarea clasei. Salutul elevilor (mai întâi se salută cu învățătorul, se salută colegial/ reciproc, îi salută, în mod diferit pe cele 3 personaje ale manualului: Ștefan, Ana, BB-8) Pregătirea celor necesare pentru lecție.</p> <p>Elevilor li se propune să asculte un text, apoi să răspundă la întrebări. Melcul, broasca și șoarecele se hotărâra într-o zi să-și pună mintea la un loc și să rezolve problema care de mai mult timp îi frământa: ce este soarele? Începură prin a-și spune fiecare părerea: - Eu cred că soarele e o budincă uriașă scoasă din cuptor, zise șoarecele. - Da, de unde? spuse broscuța. De fapt, soarele e o baltă caldă. - Eu văd lucrurile cu totul altfel, adăugă melcul. Soarele e casa de lumină a melcului. Niciunul nu voia să renunțe la părerea sa. Astfel s-au confruntat până au adormit, deoarece locul Soarelui îl luase Luna, dar asta va fi mâine deja o altă discuție.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De ce animalele aveau păreri împărțite? ▪ De unde au aflat ele despre ce este Soarele? ▪ Cine le-ar fi povestit lor despre fenomenele și lucrurile care le înconjoară? ▪ De unde puteți căuta voi singur informații? ▪ Despre ce și despre cine ați vrea să aflați anumite informații? ▪ De ce avem nevoie de informații? 	<p>Organizarea clasei.</p> <p>Discuție dirijată</p> <p>Întrebări</p>	
Realizarea sensului	<p>Comunicarea subiectului lecției și a obiectivelor. Astăzi, la lecție, veți afla cum vă poate ajuta un dispozitiv digital să învățați.</p> <p>Chestionarul. Elevilor li se propune să răspundă la întrebările unui chestionar. Ele pot fi citite de către învățător, iar răspunsurile pot fi înscrise (prin notarea literei ce marchează varianta corectă de răspuns) și oral (utilizând cartonașe cu literele variantelor de răspuns, prin ridicări de mână, ridicări în picioare sau alte gesturi). Răspunsurile pot fi discutate. Răspuns de la întrebările chestionarului. Compară/ discută rezultatele cu cele ale colegilor.</p> <p>1. Ai calculator acasă? a) DA b) NU</p> <p>2. Calculatorul este în camera ta? a) DA b) NU</p> <p>3. Știi să utilizezi calculatorul?</p>	<p>Comunicarea subiectului lecției și a obiectivelor</p> <p>Chestionarul</p> <p>Frontal</p>	Evaluarea formativă

	<p>a) DA b) NU</p> <p>4. Când folosești calculatorul? a) oricând; b) după terminarea lecțiilor; c) pentru pregătirea lecțiilor; d) când te lasă părinții;</p> <p>5. În ce scop folosești calculatorul? a) navigare internet; b) jocuri; c) discuții; d) teme; e) altele;</p> <p>6. Dacă ai de citit o poveste, cum preferi? a) să o citești pe calculator; b) să asculți povestea imprimată audio/ video; c) din carte.</p> <p>7. Explorarea informațiilor prezentate, observarea și reflecția. a) Pentru a afla cum i-a învățat BB-8 pe cei 2 copii să folosească dispozitivele digitale pentru a învăța, elevilor li se propune să citească/ să asculte informația din manual, pag. 27-28. b) Asemănări și deosebiri. Elevii sunt motivați, utilizând informațiile din manual, să identifice, cel puțin, câte 2 asemănări și 2 deosebiri dintre: calculator și cărți</p> <p>Activitatea „Corecți ce este de corectat”. Li se propune elevilor câteva afirmații să corecteze ceea ce este incorect/ necorespunzător.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dispozitivele digitale nu pot să învețe în locul oamenilor. ▪ Dispozitivele digitale nu ne pot ajuta să învățăm. ▪ Jocurile educaționale sunt programe pentru învățare. ▪ Nu putem folosi dispozitivele digitale pentru a privi sau a asculta o poveste. ▪ Pe dispozitivele digitale poți avea o singură carte. ▪ Poți citi cărți direct de pe ecranul unui dispozitiv digital. <p>2. Activitate de grup. Lucrând în grupuri, propuneți câte 1-2 avantaje și tot atâtea dezavantaje pentru fiecare sursă de învățare. Formulați concluzii.</p>	<p>Frontal</p> <p>Corecți ce este de corectat</p>	
--	---	---	--

	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Surse</th> <th colspan="2">Avantajele și dezavantajele</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="2">cărțile</td> <td>avantaje</td> <td></td> </tr> <tr> <td>dezavantaje</td> <td></td> </tr> <tr> <td rowspan="2">ziarele, revistele</td> <td>avantaje</td> <td></td> </tr> <tr> <td>dezavantaje</td> <td></td> </tr> <tr> <td rowspan="2">calculatorul</td> <td>avantaje</td> <td></td> </tr> <tr> <td>dezavantaje</td> <td></td> </tr> <tr> <td rowspan="2">tableta</td> <td>avantaje</td> <td></td> </tr> <tr> <td>dezavantaje</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Surse	Avantajele și dezavantajele		cărțile	avantaje		dezavantaje		ziarele, revistele	avantaje		dezavantaje		calculatorul	avantaje		dezavantaje		tableta	avantaje		dezavantaje		În grup	
Surse	Avantajele și dezavantajele																									
cărțile	avantaje																									
	dezavantaje																									
ziarele, revistele	avantaje																									
	dezavantaje																									
calculatorul	avantaje																									
	dezavantaje																									
tableta	avantaje																									
	dezavantaje																									
Reflecția	<p>Activitate frontală. Elevilor li se propune să numească avantajele practicării jocurilor educaționale.</p> <div style="text-align: center;"> <p>Jocurile educaționale au menirea:</p> </div> <p>Lectura imaginilor. Elevii analizează fiecare imagine de la pagina 29 din manual și relatează despre fiecare dintre ele după următorul plan:</p> <p>a) Ce dispozitiv digital folosesc copiii? b) Pentru ce folosesc copiii aceste dispozitive digitale? c) Sunt ele folosite corect? Argumentează.</p>	Frontal	Lectura imaginilor																							
Extinderea	<p>Elevilor li se propune să formuleze concluzii, redând anumite emoții, trăiri, impresii acumulate la sfârșitul orei de Educație digitală, relatând:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel mai curios lucru aflat la această oră; ▪ Cea mai interesantă informație aflată; ▪ Un lucru știu înaintea lecției; ▪ Un aspect încă neînțeles; ▪ O curiozitate rămasă; ▪ O întrebare; ▪ O rugămintă/ solicitare. 	Conversația	Formularea concluziilor																							

PROIECT DIDACTIC

la educația tehnologică

clasa I

Clasa: I

Disciplina: Educație tehnologică

Tipul lecției: mixtă

Tema: Colaje și decorațiuni

Subiectul: Tehnica decupării a formelor geometrice. Colaje din forme geometrice.

Subcompetențe:

2.1 Recunoașterea materialelor și ustensilelor utilizate în tehnica colaj.

2.2 Realizarea colajelor simple din forme geometrice.

Obiective operaționale:

La finele lecției elevul va fi capabil:

O1. Să definească conceptele și noțiunile de bază.

O2. Să respecte regulile securității la lecția de educație tehnologică.

O3. Să recunoască materialele și ustensilele utilizate în tehnica colaj.

O4. Să realizeze un colaj simplu din forme geometrice.

Tehnologii didactice:

Forme de activitate: frontal, individual.

Metode și procedee: conversația, explicația, demonstrația.

Materiale didactice: fișe, foi A4, foarfece, clei.

Timp alocat: 45 min

Referințe bibliografice:

➤ Curriculum școlar. Clasele I-IV. Chișinău: Editura Prut Internațional, 1998.

➤ Curriculum școlar: proiectare, implementare și dezvoltare. Coordonator Botgros I., redactor științific Pâslaru Vl. Chișinău: IȘE, 2007.

➤ Concepția învățământului primar. În: *Valențele învățământului*. Partea I și II. Ministerul Învățământului.

Etapele lecției	Activitatea învățătorului și a elevilor	Strategii didactice			Dozarea în timp	Observații
		Metode și procedee	Materiale didactice	Forme de activitate		
Evocarea	<p>Asigurarea climatului favorabil desfășurării activității.</p> <p>-Pentru ce lecție ne-am pregătit?</p> <p>-Verificarea temei pentru acasă.</p> <p>Urmează poezia „CASA”: (ascultați atent)</p> <p style="padding-left: 40px;">Un pătrat am să așez Pe un colț de masă. Pun deasupra un triunghi, Și-am făcut o casă.</p> <p>Casei ce-I lipsește –acum?</p> <p>-Știu ce îi lipsește!</p> <p>Din dreptunghi chiar ușa-i pun, ...Și două ferestre.</p> <p style="padding-left: 40px;">Din pătrate le-am făcut, Iar lângă intrare, Pun un cerc și-un alt dreptunghi, Un copac în floare.</p> <p>Se adresează câteva întrebări elevilor:</p> <p>-Despre ce este poezia?</p> <p>-Ce au format din formele geometrice?</p> <p>Deci, astăzi la lecție o să vorbim despre colaje și anume cele realizate prin tehnica decupării formelor geometrice și v-om realiza un colaj din forme geometrice.</p>	Conversația euristică		Frontal	10 min	

Realizarea sensului	<p>-Elevii au deja aranjate (de la recreație) cele necesare pentru lecția de educație tehnologică.</p> <p>-Să ne reamintim care sunt regulile de securitate în timpul lecțiilor de educație tehnologică?</p> <p>-Cum trebuie să transmitem foarfecile?</p> <p>-E nevoie să păstrăm liniștea în timpul lucrului?</p> <p>Elevii primesc o fișă cu figurile geometrice necesare pentru a face o casă la fel ca în poezie.</p> <p>Elevii decupează figurile și realizează colajul.</p> <p>Dacă elevii au nevoie de ajutor ridică mâna și învățătorul se apropie.</p> <p>După ce finalizează semnează lucrările, le pun în mape și fac curat pe masa de lucru.</p>	<p>Conversația</p> <p>Explicația</p>	<p>Foi A4</p> <p>Foarfece</p> <p>Clei</p>	<p>Individual</p>	<p>28 min</p>	
Reflecția	<p>Să vizionăm împreună ce colaje am mai putea realiza din figuri geometrice.</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=kNgEjUA38sA</p>		<p>Calculator</p>	<p>Frontal</p>	<p>5 min</p>	
Extinderea	<p>-Ce va plăcut la oră?</p> <p>-Ce va părut captivant?</p> <p>Se notează tema pentru acasă: Realizează un colaj care le-a plăcut cel mai mult din filmulețul vizionat.</p>	<p>Conversația</p>		<p>Frontal</p>	<p>2 min</p>	

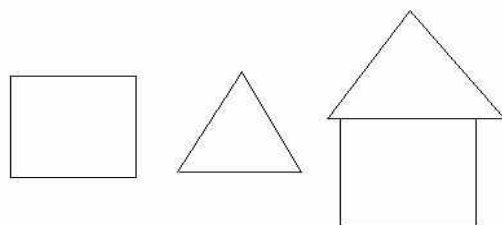
CASA

Un pătrat am să așez

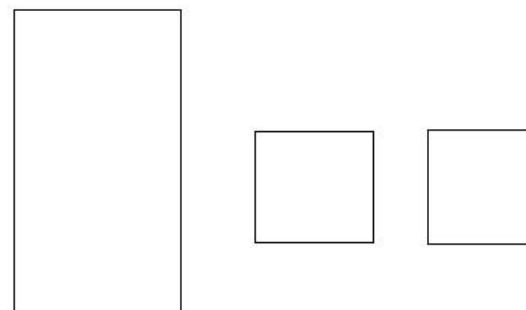
Pe un colț de masă.

Pun deasupra un triunghi,

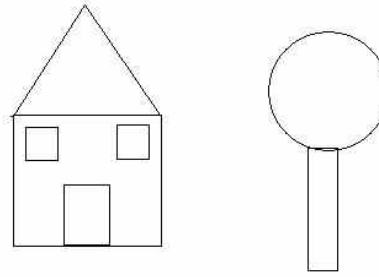
Și-am făcut o casă.

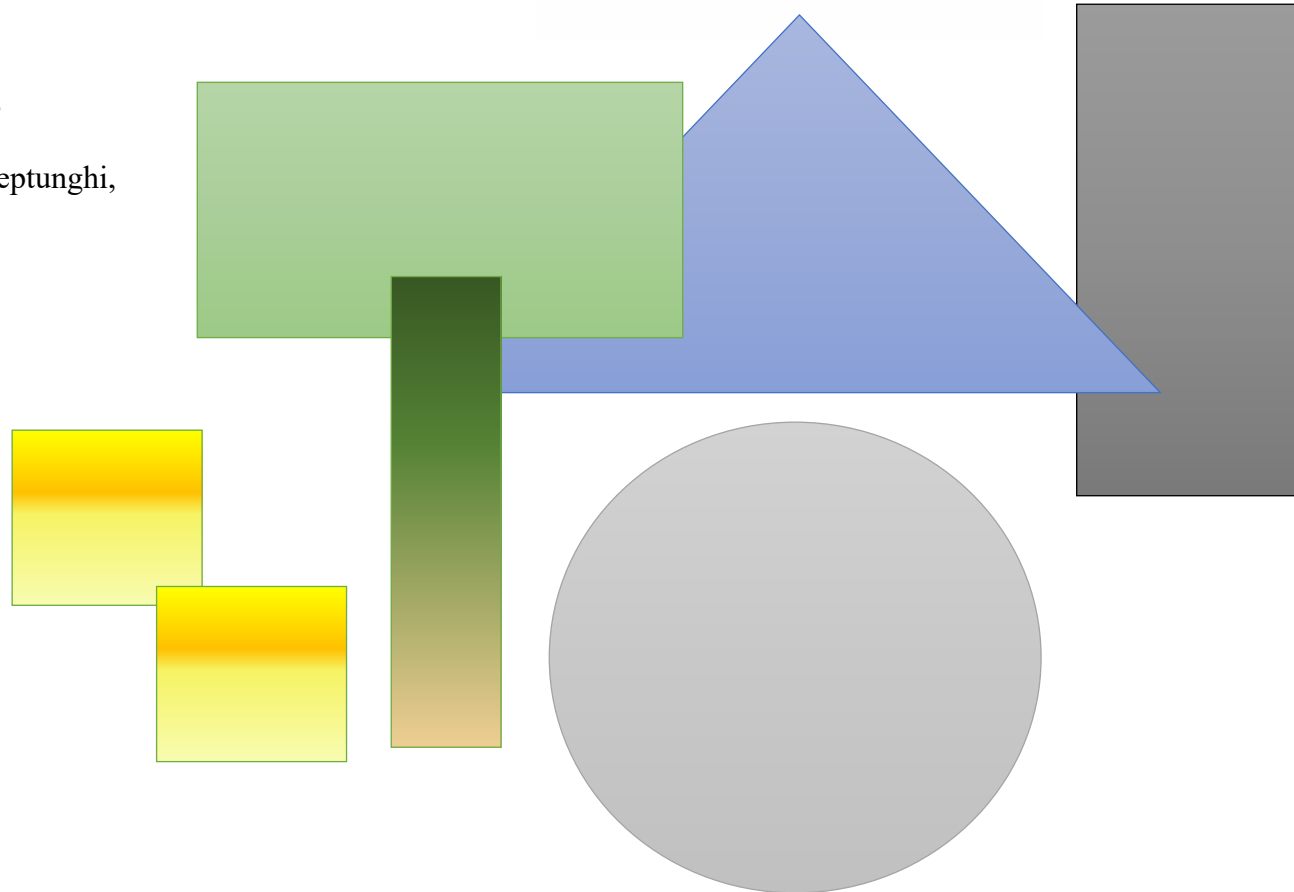
Casei ce-I lipsește –acum?

-Știu ce îi lipsește!
Din dreptunghi chiar ușa-i pun,
...Și două ferestre.

Din pătrate le-am făcut,
Iar lângă intrare,
Pun un cerc și-un alt dreptunghi,
Un copac în floare.

Clasa: I

Disciplina: Educația tehnologică

Subiectul lecției: Tehnici de modelare: mișcări circulare, mișcări liniare, turtire, alungire, ciupire. „*Țestoasă din castan*”

Tipul lecției: formare de priceperi și deprinderi;

Subcompetențe:

1.1. Recunoașterea caracteristicilor formelor modelate.

1.2. Explorarea motricității fine prin tehnici de modelare a formelor simple.

1.3. Respectarea normelor de igienă personal și securitate a muncii.

Obiective operaționale:

La finele lecției elevul va fi capabil:

O1. Să respecte normele de igienă și securitate;

O2. Să analizeze lucrările personale și ale colegilor.

O3. Să utilizeze corect și adecvat instrumentele de lucru.

Tehnologii didactice:

➤ **Metode și procedee:** explicația, conversația, modelarea.

➤ **Mijloace didactice:** frunze, plastilină, castane, paletă.

<http://krokotak.com/2020/09/chestnut-turtle/>

➤ **Forme de organizare:** frontal, individual.

Resurse bibliografice:

1. Curriculum național, clasele I- IV, Chișinău, 2018.

DEMERSUL DIDACTIC

Momentele lecției	Activitatea învățătorului și a elevilor	Strategii didactice	Evaluare
1.Evocarea	Se asigură ordinea și disciplina necesare desfășurării optime a lecției. Pregătirea materialelor necesare lecției Asigurarea liniștii în sala de clasă Am căsuță, dar nu-s melc Și mă deplasez încet. Sunt lipsită de „cornițe”, La mers m-ajut de lăbuțe, Am și o codiță mică. Însă când am câte-o frică, Altceva nu am ce face, Doar să intru-n carapace! Se poartă o discuție cu elevii: Câte picioare are broasca țestoasă? Ce culoare are? Cați ochi are ea? Dar carapacea ce formă are, dar ce culoare?	Întrebări Conversația Explicația	Evaluarea formativă/ probă orală

	Voi a-ți văzut vreodată o broască țestoasă?		
Realizarea sensului	<p>Deci după cum a-ți înțeles astăzi v-om modela o broască țestoasă, dar nu una simplă ea va fi plasată pe o frunză de toamnă.</p> <p>Înainte de toate am să vă rog să observați ce aveți pe birouri?</p> <p>-Noi avem pe birou o paletă și o cutie de plastilină.</p> <p>-Voi explica și le voi demonstra copiilor cum trebuie să lucreze. Atenționez copiii asupra ordinii operațiilor de lucru și utilizarea materialului dat.</p> <p>Vom face mai întâi câteva exerciții de încălzire a degetelor pentru a lucra bine și frumos.</p> <p>La pian frumos cântăm Degetele antrenăm Câte degete avem Noi acum o să aflăm 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10.</p>	Demonstrația Explicația	Evaluarea formativă/ probă orală
Reflecția	<p>-Acum puteți începe și voi lucrul dar nu uitați să respectați ce v-am spus.</p> <p>Voi acorda sprijin suplimentar copiilor care întâmpină dificultăți la realizarea lucrării.</p> <p>După semnalul de încetare a lucrului copiii sunt atenționați să facă ordine și curățenie la biroul lor.</p> <p>-Apoi copiii sunt invitați să-și afișeze lucrările la expoziție, unde se face o grădină zoo cu broaște țestoase.</p> <p>Se fac aprecieri generale și individuale asupra modului de lucru după următoarele criterii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Respectarea spațiului limitat, • Acuratețea lucrării, • Originalitate, • Diversitate. 	Modelarea Convorbire	Evaluarea formativă
Extinderea	<p>Copii, ce ați realizat voi astăzi?</p> <p>Elevii se solicită să aprecieze verbal modul în care au lucrat colegii.</p>	Conversația Aprecieri reciproce	

Confirmare de realizare a experimentului pedagogic

CONFIRMARE

Prin prezenta se confirmă că doamna Iulia Postolachi în perioada 2018-2020 a desfășurat experimentul pedagogic la teza de doctor „**Metodologia formării excelenței artistice a cadrelor didactice din învățământul primar**”, la Facultatea Științe ale educației, Psihologie și Arte, Catedra Științe ale educației, Universitatea de Stat „Alec Russo” din orașul Bălți.

Șefa catedrei
Științe ale educației

conf. univ., dr., Bețivu Aurelia

Decanul facultății
Științe ale educației, Psihologie și Arte

conf. univ., dr., Șova Tatiana

Termeni cheie

În limba română:

- excelență artistică,
- competențe artistice,
- artistism,
- indicatori,
- descriptori,
- valori ale excelenței artistice,
- standarde profesionale.

În limba engleză:

- artistic excellence,
- artistic skills,
- artistry,
- indicators,
- descriptors,
- values of artistic excellence,
- professional standards.

În limba rusă:

- художественное мастерство,
- художественные компетенции,
- артистизм,
- показатели,
- дескрипторы ,
- ценности художественного мастерства,
- профессиональные стандарты.

DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Postolachi lulia, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Postolachi lulia

Semnătura

„24” martie 2023

CV-UL AUTOAREI

INFORMAȚII PERSONALE	
Nume, prenume	POSTOLACHI Iulia
Adresă(e)	Str. Dm. Cantemir, 32, r. Drochia, s. Pelinia Republica Moldova +373 25258126, +373 69970418
Telefon(oane)	iulia.postolachi@mail.ru
E-mail(uri)	Republica Moldova
Naționalitatea	08.06.1971
Data nașterii	Feminin
Genul	
Viber: Iulia Postolachi +373699970418	
LOCUL DE MUNCĂ VIZAT/	Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea Științe ale Educației,
DOMENIUL OCUPAȚIONAL	Psihologie și Arte, Catedra Științe ale Educației. metodist, asistent universitar, Director Biroul Formare Continuă, USARB
EXPERIENȚA PROFESIONALĂ	
Perioada	Prezent - 2019
Funcția sau postul ocupat	asistent universitar, metodist, Director Biroul Formare Continuă
Activități și responsabilități principale	- 2017, drd., UPSC, Specialitatea: Teoria generală a educației Titular de cursuri universitare: Educație tehnologică (curs practic). Didactica educației tehnologice, Abilități artistice ale pedagogului
Numele și adresa angajatorului	Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, str. A. Pușkin, 38, or. Bălți, Republica Moldova
Tipul activității sau sectorul de activitate	Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Catedra de științe ale educației
Perioada	2010 – 2018
Funcția sau postul ocupat	asistent universitar, Director Biroul Formare Continuă – 2017 –
Activități și responsabilități principale	Activitate didactică în universitate
Numele și adresa angajatorului	Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, str. A. Pușkin, 38, or. Bălți, Republica Moldova
Tipul activității sau sectorul de activitate	Pedagogia învățământului primar și Pedagogia preșcolară
Perioada	2001 – 2016; prezent - 2018
Funcția sau postul ocupat	Profesor la Colegiul Pedagogic „Ion
Activități și responsabilități principale	Creangă” din Bălți Activitatea didactică în colegiu

Numele și adresa angajatorului	Colegiul Pedagogic „Ion Creangă” din Bălți, str. A. Pușkin, 38, or. Bălți, Republica Moldova
Tipul activității sau sectorul de activitate	Catedra Științe ale Educației
Perioada Funcția sau postul ocupat Activități și responsabilități principale	1990-2001 Învățător de clase primare Activitate didactică în Liceul Teoretic
Numele și adresa angajatorului	Liceul Teoretic din s. Pelinia, r-ul Drochia, R. Moldova
Tipul activității sau sectorul de activitate	Învățământul primar
EDUCAȚIE ȘI FORMARE	
Perioada	2011
Calificarea/ diploma obținută	Formare profesională continuă pentru cadrele didactice din învățământul primar, Certificat nr. 075119 din 12.03.2011
Disciplinele principale studiate /competențe profesionale dobândite	Modulul A: Psihopedagogia Modulul B: Didactica disciplinei și specialitatea Modulul C: Tehnologiile informaționale și comunicaționale
Numele, tipul instituției de învățământ, localitatea	Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	perfecționare
Perioada	2008
Calificarea/ diploma obținută	Formare profesională continuă inițiere în utilizarea ICT în învățământ Certificat nr. 070069 din 25.12.2008
Numele, tipul instituției de învățământ, localitatea	Institutul de Stat de Instruire continuă
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	perfecționare
Perioada	2004
Calificarea/ diploma obținută	Formare profesională continuă pentru cadrele didactice din clasele primare Certificat nr. 028569 din 18.12.2004
Numele, tipul instituției de învățământ, localitatea	Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Perioada	2017 Realizarea programului de formare profesională pentru obținerea unei noi calificări <i>Pedagogie preșcolară</i> , USARB. Diplomă de calificare profesională la studiile superioare AL nr. 010721 din 20.10.2017
Perioada	2006-2007
Calificarea/ diploma obținută	master în pedagogie Diplomă AM nr. 010721
Disciplinele principale studiate/ Competențe profesionale dobândite	Pedagogia, Alternative pedagogice, Managementul educațional, Metodologia și etica cercetării.
Numele, tipul instituției de învățământ, localitatea	Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova

Nivelul în clasificarea națională sau internațională	Pedagogie
Perioada	2009-2014
Disciplinele principale studiate /competențe profesionale dobândite	<p>Cursuri de perfecționare:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Participare la Masa rotundă „Direcții de management a cercetării și a transferului inovațional în învățământul superior”, ediția a II-a, 17-18 iunie 2022, 1 credit, UST • Participare la Seminarul ”Jean Monnet good practices in the context of European studies and EU promotion” (10hours), Chisinau, 12-13 December 2022. Project coordinator: Elena Simciuc • Participare la trainingul <i>Digital Teaching in University Environment</i>, oorganizat Erasmus+ Programme of the European Union (15 iunie-01 iulie, 2021). • Cursuri de formare „Moodle: Outils d’évaluation en ligne”, USARB (9-11 februarie, 2021); • Webinarul EDU APS: Aplicații inovative pentru învățământul preuniversitar și superior - 12 ore, USARB, (17, 18 mai 2021); • Formarea profesională „Foi de lucru interactive în Wizer.me”, Institutul de Formare Continuă, Chișinău, 2 ore (certificat nr. W2310200180 din 23.10.2020); • Participare la activitatea <i>Fii tolerant față de celălalt și vei câștiga un prieten</i>, Bălți (12.11.2020); • Cursuri de perfecționare <i>Crearea cursurilor pe platforma Moodle</i>, USARB, 5 credite (22.06.2020-18.07.2020); • Organizarea atelierului de măiestrie populară din cadrul proiectului educațional internațional între LTR „Ion Creangă”, Bălți și Lycee Jean de Lattre de Tassigny, LaRoche sur Yon, Franța (02.04.2019); • <i>Participarea și implicarea în organizarea ședinței cenei „Sfânta casă de acasă”, cu genericul „Ca și pomul din grădină, omul are rădăcină”, consacrat anului 2019 - anul familiei (21 august, 2019);</i> • <i>Masa rotundă Profilul cadrului didactic inovator - 4 ore, 29.10.2019;</i> • <i>Masa rotundă Schimb de bune practici în promovarea și dezvoltarea educației interculturale în învățământul general și universitar, eveniment organizat de către Fundația elvețiană pentru copii „PESTALOZZI” în RM, 23.10.2019;</i> • <i>Workshopul Etica și comunicarea științifică, USIC, prof. Năstase D., 09.11.2019;</i> • Cursuri de perfecționare în baza modulului <i>Educația incluzivă</i>, USARB. (Certificat Seria CRP, nr. 000070148, perioada se studii 16.04.2019-31.05.2019); • <i>Workshopul Metoda SOLE: experiențe internaționale, organizat cu suportul Programului Regional DARE „O viață mai bună pentru copiii noștri” (15 mai, 2019);</i> • Cursuri de formare profesională continuă a cadrelor didactice universitare, organizat cu suportul proiectului TEACH ME, 10 credite (11.09-30.10.2018); • <i>Masa rotundă Indexul incluziunii școlare (03.12.2018).</i> <p>Participări în proiecte:</p>

- *Formator în cadrul proiectului internațional ISSA cu suportul Fundației LED (Servicii de Dezvoltare din Liechtenstein):*
 1. *Certificat nr. 24125 în calitate de formator în cadrul proiectului Promovarea înțelegerii comune a calității în educație, realizat de Programul Educațional Pas cu pas, cu suportul Fundației LED (Servicii de Dezvoltare din Liechtenstein), 48 ore, 24.03.2017; la Centru Metodic al Educației Formative Pas cu Pas, Chișinău (str. Decebal 91 Asc-grad. 152). Activitatea Programului Educațional „Pas cu Pas” se desfășoară în baza Ordinului Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, nr. 635 din 28.12.17.*
 2. *Certificat nr. 24771 în calitate de formator în cadrul proiectului Promovarea înțelegerii comune a calității în educație, realizat de Programul Educațional Pas cu pas, cu suportul Fundației LED (Servicii de Dezvoltare din Liechtenstein), 48 ore, 15.11.2018;*
 3. *Certificat nr. 25256 în calitate de formator în cadrul proiectului Consolidarea capacităților PEPcP pentru promovarea educației centrate pe copil, realizat de Programul Educațional Pas cu pas, cu suportul Fundației LED (Servicii de Dezvoltare din Liechtenstein), 60 ore, 02.12.2020.*

Perioada	2003
Calificarea/ diploma obținută	Licențiat în pedagogie Diplomă AL nr. 0058365
Disciplinele principale studiate /competențe profesionale dobândite	Bazele generale ale pedagogiei, Psihologia generală, Psihofiziologia, Psihopedagogia specială, Pedagogia preșcolară, Bazele investigației științifice, Psihologia pedagogică, Teoria și metodică muncii educative, Metodici particulare etc.
Numele, tipul instituției de învățământ, localitatea	Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Republica Moldova
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	Pedagogia învățământului primar
Perioada	1986 – 1990
Calificarea/ diploma obținută	Educația în instituții școlare Diplomă HT-Inr. 295381
Disciplinele principale studiate /competențe profesionale dobândite	Psihologie, Pedagogie, Istorie, Didactici particulare etc.
Numele, tipul instituției de învățământ, localitatea	Școala Pedagogică „Boris Glavan” din Soroca, Republica Moldova
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	Învățător de clase primare
Limba(i) maternă(e)	Limba română

Limba (i) străină (e) Cunoscută (e) Autoevaluare Nivel european (*)	Înțelegere		Vorbire		Scriere
	Ascultare	Citire	Participare la conversație	Discurs oral	Exprimare scrisă

Limb engleză	A1	Utilizator elementar	A1	Utilizator elementar	A1	Utilizator elementar	A1	Utilizator elementar	A1	Utilizator elementar
Limba franceză	B1	Utilizator independent	B1	Utilizator independent	B1	Utilizator independent	B1	Utilizator independent	B1	Utilizator independent
Limba rusă	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat	C2	Utilizator experimentat

Competențe de comunicare Competențe organizaționale/ Manageriale Competențe dobândite la locul de muncă	<ul style="list-style-type: none"> – comunicare didactică dobândite prin experiența profesională în calitate de pedagog; – tutore al grupelor academice; – coordonator al practicii pedagogice (ciclul I); – organizator al activităților extra curriculare; – elaborarea curriculumului disciplinar universitar; – predarea la cursurile de formare continua a cadrelor didactice; – crearea suporturilor de curs pentru studenți și cadre didactice; – elaborarea rapoartelor de autoevaluare pentru conferirea/confirmarea gradelor didactice, inclusive a lucrărilor metodice; <p>consilierea metodică a profesorilor școlari pe diverse probleme științifico-metodice;</p>
Competențe informatice	<ul style="list-style-type: none"> – utilizarea instrumentelor Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint); – navigare pe internet; comunicare în rețelele de socializare; – descărcarea și încărcarea suporturilor informaționale pe internet;
Alte competențe Investigațiunile	<ul style="list-style-type: none"> – coordonator al tezelor de curs, de licență; – publicarea materialelor științifice și metodice; – cercetare doctorală;
Evaluative	<ul style="list-style-type: none"> – evaluarea reușitei academice a studenților.
INFORMAȚII SUPPLEMENTARE	
Publicații	<p>1. Note de curs/Suporturi de curs (aprobate de consiliul metodic, consiliul facultății) POSTOLACHI Iu. <i>Exceleța artistică a cadrelor didactice</i>. Note de curs. Bălți: Indigou Color, 2022. 176 p. ISBN 978-9975-3465-8-0</p> <p>2. LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE</p> <p>2.2. Articole în reviste științifice în reviste din străinătate recunoscute POSTOLACHI, Iu. The purpose of empathy formation and its role in the development of modern teachers from primary classes. In: <i>Review of Artistic Education</i>. General Informations Year of Release. Iași: „George Enescu” National University of Arts, 2020, nr. 19, 20, pp. 361-366. ISSN = 2501 – 238X, ISSN-L = 2069 – 7554, ISSN = 2069 – 7554 (Print). Disponibil: www.rae.arts.ro Format: print full text and online, Releases/year: 2ARTES PUBLISHING HOUSE</p> <p>2.3. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil, cu indicarea categoriei C</p>

POSTOLACHI, Iu. Rolul competențelor manageriale ale cadrelor didactice din învățământul primar. In: *Științe Sociumane*. 2020, nr. 2 (45), pp. 43-50. ISSN 1857-0119; ISSN 2587-330X (online), Categoria C

POSTOLACHI, Iu. Formarea tactului pedagogic la viitoarele cadre didactice: imperativ al școlii moderne. In: *Univers Pedagogic*. 2019, nr. 2 (62), pp. 77-83. ISSN 1811-5470, Categoria C

POSTOLACHI, Iu. Caracteristica calităților artistice ale cadrelor didactice la lecțiile de educație tehnologică. In: *Tehnocopia*. Revistă științifico-didactică cu statut de publicație științifică de profil pedagogie, tehnică. 2017, nr.16, pp. 70-76. ISSN 1857-4904. Categoria C.

POSTOLACHI, Iu. Rolul calităților artistice ale cadrului didactic la orele de educație tehnologică. In: *Arta și Educație Artistică. Revistă de cultură, știință și practică educațională*. 2016, nr. 1 (27), pp. 26-30. ISSN: 1857-0445, Categoria C.

3. Articole în culegeri științifice

1.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

POSTOLACHI, Iu. Formarea gustului estetic al elevilor în ciclul primar, un obiectiv al didacticii moderne. In: *Comunicarea interpersonală. Interpretări psihologice și filozofice*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Comunicarea interpersonală - Dimensiuni cognitive și praxiologice ale comunicării”, ediția a-XII-a, 14 mai, 2021. coordonator M. Rusu. Iași: Editura Performantica, 2021, vol. I, pp. 44-51. ISBN 978-606-685-793-2

POSTOLACHI, I. *Impactul competențelor artistice ale cadrelor didactice în contextul standardelor profesionale*. In: *Realizarea de sine. Interpretări psihologice și educative*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Iași: Ars Longa, 2019, vol. 1, pp. 206-212. ISBN 978-973-148-313-9

3.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

POSTOLACHI, Iu. Folclorul tradițiilor calendaristice: origine și clasificare. In: *Conferința științifică internațională „Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane”*. Ed. 1-a. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol. Chișinău, 05-06 iunie, 2021, vol. IV, pp. 255-266, ISBN 978-9975-76-345-5.

POSTOLACHI Iulia. Semnificații conceptuale ale excelenței artistice în școală. In: *Conferința științifico-practică cu participare internațională „Cercetarea și inovarea educației din perspectiva exigențelor actuale ale pieții muncii”*. Ediția 1-a, 30-31 octombrie. Chișinău: S. n., (Tipografia UST), 2021, pp.71-76. ISBN 978-9975-76-368-4

POSTOLACHI, Iu. Creativitatea – factor primordial în valorificarea profilului unui învățător modern. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, Ediția a 3-a, Bălți, USARB, 08 mai 2020. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2020, pp. 502-508. ISBN 978-9975-3422-5-4

POSTOLACHI, Iu. Formarea competențelor artistice la cadrele didactice din învățământul primar: aspecte teoretice. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*.

Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, Ediția a 2-a, Bălți, USARB, 27 aprilie 2018. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2018, pp. 244-247. ISBN 978-9975-3260-0-1

POSTOLACHI, Iu. *Personalitatea artistică a cadrului didactic – componentă indispensabilă a culturii pedagogice.* În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare.* Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, Ediția a 1-a, Bălți, USARB, 27 aprilie 2017. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2017, pp. 201-205. ISBN 978-9975-132-97-8

în lucrările conferințelor științifice naționale

POSTOLACHI, Iu. Aspecte conceptuale cu referire la competențele artistice ale cadrelor didactice intercalizate în învățământul primar din perspective diferite. In: *Tradiție și inovare în cercetarea științifică. Ediția a VIII-a. Materialele COLLOQUIA PROFESSORUM.* 2018, 12 octombrie, pp. 259-263. ISBN 978-9975-50-235-1

POSTOLACHI, Iu. Specificul formării competențelor de comunicare diactică la viitorii studenți ai specialităților pedagogice: accente invatoare. In: *Analele științifice ale doctoranzilor și postdoctoranzilor. Probleme actuale ale științelor umanistice. Volumul XVII. Partea I, Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”.* Chișinău, 2018, pp.215-225. ISBN 978-9975-46-393-5

CONFERINȚE ȘI SEMINARE

Participări cu comunicări în conferințe:

1. POSTOLACHI, Iu. Aspecte conceptuale cu referire la competențele artistice ale cadrelor didactice intercalizate în învățământul primar din perspective diferite. In: *Tradiție și inovare în cercetarea științifică. Ediția a VIII-a. Materialele COLLOQUIA PROFESSORUM.* 2018, 12 octombrie, pp. 259-263. ISBN 978-9975-50-235-1

2. POSTOLACHI, Iu. Creativitatea – factor primordial în valorificarea profilului unui învățător modern. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare.* Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, Ediția a 3-a, Bălți, USARB, 08 mai 2020. Bălți: S. n., (Tipografia din Bălți), 2020, 719 p., pp. 502-508. ISBN 978-9975-3422-5-4

3. Specificul proiectării eșalonate la educația tehnologică în clasele primare. In: *Materialele Conferinței științifice cu participare internațională Tradiție și inovare în cercetarea științifică,* ediția a XI-a, Bălți, USARB, 07 octombrie 2022, inclusă în Registrul național al manifestărilor științifice.

Membre al echipei de organizare a conferințelor:

- Participare într-o echipă de organizare a unei conferințe. *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare. Materialele conferinței științifico-practice internaționale, ediția II-a, 27 aprilie, 2018/ USARB.*

- Participare într-o echipă de organizare a unei conferințe. *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare. Materialele conferinței științifico-practice internaționale, ediția III-a, 08 mai 2020/ USARB (Online, Google Meet).*